GRVC

1602

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4703/A Vol. 1

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4703/A Vol. 1

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4703/A Vol. 1

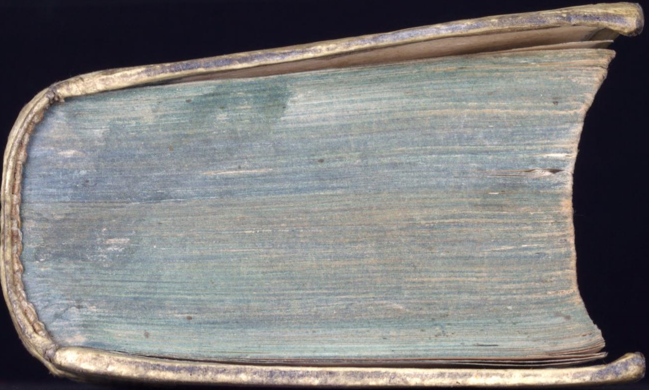

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4703/A Vol. 1

K N·ix.e 16
4703 /A
DR. ERNST DARMSTAEDTER
No. 1093
COLLECTION

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4703/A Vol. 1

70820

RERUM *Memorabilium* IAM OLIM DEPERDITARUM: & contrà RECENS ATQUE INGENIOSE INVENTARUM:

Libri duo,

à

GUIDONE PANCIROLLO: IC. CLARISS.

Italicè primùm conſcripti, nec unquam hactenus editi:

Nunc verò & Latinitate donati, & Notis quamplurimis ex ICtis, Hiſtoricis, Poëtis & Philologis illuſtrati

Per

HENRICUM SALMUTH.

AMBERGAE,

Typis Forſterianis.

Cum privilegio.

M D. IC.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4703/A Vol. 1

SERENISSIMO ET FLORENTISS. PRINCIPI AC DOMINO, DN. FRIDERICO, COMITI PALATINO ad Rhenum, Sacri Romani Imperii Archidapifero & Electori, Duci Bavariæ, &c. Domino suo Clementissimo.

EA est rerum omnium vicissitudo & conversio, Serenissime ac florentiss. Princeps Elector, ut nihil in toto hoc universo stabile inveniatur & perpetuum. Nam si quis omnes intueatur artes atque scientias, hanc earum progressionem animadvertet, ut primum quibusdam in locis ingeniosorum hominum experientia & labore eas oriri videat; deinde incrementa suscipere; post aliquantum in statu vigere; tandem sua vetustate languescere; denique sensim emori, & oblivione diuturna sepeliri.

Videre id ipsum quoq; est in Veterum monumentis, ædificiis & structuris aliis: quarum etsi primum satis tenue fuit initium, posteà tamen in tan-

tam exerevere magnificentiam, ut vel ipsa etiam rudera majestatem quandam spirare videantur. Fidem huic rei facere potest vel unicus Vitruvius: cujus cum Architectura si recentem hanc nostram conferre quis velit, næ ille Muscam elephanto; vel, ut mitius dicam, æs auro, stannum argento comparaverit. Adeò vetus illa ædificandi ratio maxima sui parte intercidit, & tantum non tota est intermortua. Atq; hoc aliis quoq; numerò sanè multis obtigisse, cũ Plinius & alii; tum verò I. Lipsius docet eleganti illo tractatu, quem ex re ADMIRANDA indigitavit. Quanquã divini Numinis providentia & benignitate evenit, ut non omnia veterum Romanor. ornamenta planè interierint, sed quieverint potius, & tandem velut veterno excusso excitata rursum, atq; Cimmeriis tenebris quasi postlimini fuerint revocata. Argumento nob est literarũ disciplina à Romanis quàm maxime culta. Apud quos etsi tan fuit Ingeniorum ubertas, ut iisdem p nè temporibus bellica laude, ac disc plin

inarum omnium prestantia populos
mnes superarent: attamen in pristinā
arbariem tum relabi cœperunt, cum
nfluentes in Italiam Scytharum copiæ
ibliothecas refertissimas, & omnia ve-
ustatis monumenta ubiq; ferè incen-
erunt. Posteà verò quàm literæ mil-
e circiter annos prostratæ jacuerant, &
um toto penè terrarum orbe conquie-
ant: tantus subitò scientiarum splen-
or affulsit, ut nullis unquam ætatibus
najor. At ne Gothis quidem ipsis le-
tissima nuper ingenia defuerũt: quasi
ecrevisset Natura, scientiarum vulne-
a nunc ab iis ipsis, à quibus olim erant
lata, sanari: ut gravis est doctissimi
oh. Bodini sententia. Et quidem de
erpetua hac rerum vicissitudine non
nepte mihi videor usurpare posse illud
rincipis Lyricorum poëtarũ Horatii:

Multa renascentur, quæ jam cecidere; cadentq;,
Quæ nunc sunt in honore, &c.

Quid quod Natura rerum non adeò in-
ops & parca est, quin subinde excogita-
e quid possit ac soleat, quod veterum
nventis anteferri dicam, an cũ iis opti-

mo jure debeat cōferri? Adeò divites &
opulenti ipsius thesauri sunt, ut nul-
lis ætatibus exhauriri queant. Vtrumq;
id manifeste ostēditur in bipartito hoc
nostro tractatu, quem Guido Pācirollus
celeberrimus ICtus, & Academiæ Patavi-
næ Antecessor primarius, sua id est Itali-
ca conscripsit lingua, nec unquā, quod
sciā, typis commisit. In cujus priori par-
te de iis agit rebus, quæ veteribus in usu
fuêre, postea verò ita interciderūt, ut ea-
rum reparandarum modus nobis sit in-
cognitus. In posteriori verò de iis tractat,
quæ imminuta jam Romanorū poten-
tia noviter & ingeniosè à Majoribus no-
stris adinventæ; veteribus autem pror-
sus ignotæ fuerunt. Eum itaq; librum
manuscriptū mecum cōmunicavit præ-
stantiss. Medicus & Philologus Ioach.
Camerarius; & ut in Linguam Latinam
transferendi illius curā sive laborē susci-
perem, crebris me cōpellavit epistolis,
quarum primam certis de caussis, ex au-
thographo mox apponendā putavi. At
quoniā nihil caussæ subesse videbā, ho-
nesti illius postulati declinādi: tralatio-
ni huic manū tādem, horis ab ordina-

functione mea vacātib⁹, ad movi; & nō ipsius tantū Textus, quem vocāt, verba verbis quantū fieri potuit, reddidi; sed & ea q̄ apud ICtos, Historicos, Poëtas, & alios olim legerā, & ad materiarū dilucidiorē explanationē non parū momēti habitura putabā, simul etiā adnotavi. Vnde & Notarū nomē singulis capitib⁹ appositū. quanq̄ ꝓpter Rerū ibi tractatarū jucunditatē & varietatē (addam etiā, utilitatē) Notæ illæ, vel p̄ter institutū meum ita excreverūt, ut ferè justi in cōmētarii numero possint haberi; & verè mihi cum Horatio admirari cōtingat:

——— ——Amphora cœpit,
Institui, currente rota cur Vrceus exsit?

Nec verò ægrè feret Pancirollus, si quod ille privato studio sibi collegerat, nunc publici juris per me factū viderit. Nam q̄ singularis est ipsius humanitas, hunc quoq; fertilissimi ingenii sui fœtum publico bono non invidebit: cujus contemplatione à me quoq; laborem istū susceptum fuisse, nō inficior. quin imò veniā quoq; mihi dabit opinor, si in exotici istius sermonis tralatione Germanus ego nonnihil forsan offendero.

Tuæ verò Celſitudini, Sereniſſime & Florentiſſime Princeps Elector, ſubſecivas haſce lucubrationes meas ut conſecrarem, plures me compulerunt cauſſæ. inter quas familiam ducit, quod ingenioli mei fœtus ad Eum ſuo quodam jure pertinere mihi videbatur, ſub cujus præſidio ille conceptus eſſet & excluſus. Atqui, poſteaquam ob veſanam Male-ſatiatorum quorundam Novationem patriâ, cæteroquin mihi dulciſſima carere, quàm cauteriatam conſcientiam habere malo; altera mihi obtigit patria florentiſſimus Palatinatus Tuus. In quo cum familiola mea clementiſſimè ſuſceptus, honeſto huic muneri, quo in præſentiarum fũgor, fui præpoſitus. Ad quem igitur potius, quàm ad Te, Sereniſſime Princeps, redundare deberet fructus iſte, equidem non videbam. Accedebat & illud, quod Te Rerum antiquarum cognitione inprimis oblectari ſcirem, quibus refertam eſſe conſtat inſtructiſſimã Bibliothecam tuam Palatinam. In qua magis etiam magisque locupletanda

nullis

nullis parcis ſumtibus; Bibliothecario quoque eidem munificè & liberaliter conſtituto Paulo illo Meliſſo: qui ob carminum ſuorum ſuavitatem & elegantiam, atque etiam numerorum varietatẽ rectè mihi videtur apellari poſſe,

Romanæ fidicen Lyræ.

Qua in re ſapientiſſimorum Regum ac Principum inſtitutum ſequi videris: quorum ſingulare ſtudium ac opus fuiſſe legimus, ut Bibliothecas cõderent, tanquam caſtella quædam & armamẽtaria Sapientiæ; & Remp. iis præſidiis cõmunirent, quæ poſteris ſeculis profutura eſſent, & unde omnis vitæ lepor humanitasque penderet. Non indignum itaq; Celſitudine Tua rebar Pancirollum meum, quem toto ferè libro primo de vetuſtiſſimis quibusq; rebus, Populi Rom. Majeſtatem non leviter arguentibus, tractare ſciebam. Ac ſicuti Perſæ, ex gentis ſuæ diſciplina, Reges ſine munere adire non audebant: Ita & ego Te Principem meum hoc munuſculo, non jam dico literato, at literario ſaltem ſalutandum duxi. quod ſi ſerena

fronte, non secus atq; Artaxerxes à Synæta rustico inope aquam ex Cyro flumine utraq; volâ haustam & sibi oblatam, clementissimè susceperis; Equidem voti mei summam me contigisse arbitrabor. Valeat Sereniss. Celsitudo Tua cum Illustriss. Vxore, & Sobole generosissima, quam in Ecclesiæ ac Reip. salutem & incrementum, tum verò etiam Orthodoxorum præsidium, ab omnibus cum animæ tum corporis periculis tutam & immunem præstari à Deo Opt. Max. ardentissimis votis opto. Ambergâ Anno reparatę salutis nostræ M.D.I C. 5. Martii: qui dies, ut Celsitudini Tuæ Natalis; ita mihi & familiolæ meæ inter festos meritò habetur, & quotannis sanctè ac religiosè colitur.

Sereniss. Celsitudini Tuæ

Subjectiss.

Henricus Salmuth. Secret. & Feudor. Præpos.

IOACHIMVS CAMERARIVS
HENRICO SALMUTH. S. D.

AVdivi nuper tuam Matrem hac cum aliis transiisse, proficiscentem ad vos Ambergam: atq; ægrè tuli ipsius adventum mihi non fuisse indicatum: cum, propter veterem amicitiam cum vestra familia, ξενικα officia debita lubenter ei præstitissem. quod in posterum quoq; studiosè sum facturus. Te quoq;, ante aliquot menses ad Serenißimũ Electorem adversa valetudine, ut nosti, conflictantem me conferens, propter occupationes aulicas salutare, ut constitueram, non potui, quod fiet alio tempore commodiore. Intereà scito, tuum Guazzium mihi esse valde acceptum; eumq́; totum cum magna voluptate me perlegisse. Illiq; Authori gratulatus sum, quòd in tam idoneũ interpretẽ inciderit, q̃ anteà à Coloniensi nescio quo, ita miserè fuit tractatus. Quod si tibi à publico tuo munere tantum esset ocii, ut ejusmodi versionibus, horis subsecivis in-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4703/A Vol. 1

terdum vacare posses ac velles: ad te brevi missurus essem Italicum commentariũ, in quo describendo aliquid sumtuum feci; nondum editum Guidonis Pancirolli, quē conscripsit in gratiam Ducis Pedemontani defuncti: in quo accuratè, meo judicio, agit de multis rebus alicujus momenti, quarum cognitio apud veteres fuit omnibus obvia; nunc verò planè modus parandi intercidit: & contrà plurima exponit nobis jam usitata, quæ olim planè fuerunt incognita. Liber sanè dignus esset, qui abs te in Latinam linguam verteretur, & ea forma, quâ tuus Guazzius est excus⁹, apud vos inprimeretur. De quo si intellexero tuam voluntatem, præ aliis exemplar meū manuscriptum tecum communicabitur. Volui ipsemet suasu amicorum hanc provinciam subire: sed ingravescens ætas & multitudo negotiorum hoc impediunt. Exspecto itaq; de hoc tuum responsum. Benè vale, & saluta tuum fratrem, & honestissimam matronam Matrem tuam, si adhuc vobiscum est. Norimbergâ. 12. Decembr. Anno. 1596.

In

IN COMMENTARIUM GUIDONIS PANCIROLLI, LATINE redditum, & notis illustratum ab Henrico Salmuth.

DIvitias alius Crassi miretur, & aurì
Midæ nocentem copiam.
Me neq; Cambysæ tantùm, neq; flumina Crœsi,
Tagiq; arena divitis,
Naturæ quantùm afficiunt miracula, terras
Quæ permeant, & æquora,
Aëris & tractus, & cœli templa superni,
Totamq; mundi machinam.
Hæc, PANCIROLLI *nobis cum fercula promas*
HENRICE, *promtuario;*
Structurasq; operum priscas, habitusq; Virorum,
Novaq; artium molimina:
Dignus es, interpres bone, quem meliore legentes
Remunerentur munere,
Quàm comitis quo custodem Lenæus alumnus
Donasse narratur sui.

Gregorius Bersmanus.

IN EUNDEM.

Edidit Euganeo facundus multa Lyceo
GUIDO *polito pectore.*
In quibus hos etiam dederat prædivite rerum
Partus refertos copiâ.

Quæ

Quas partim Natura creat, pars mente sagaci
Inventa sunt mortalium.
Hæc quanquam Aoniis essent depromta viretis,
Phœbi & Minervæ calculo:
Promta fuere tamen solis, quos forte loquelæ
Fines coarctant Italæ.
Tam bona Pieridum, tam bellaq; munera (quam-
Hæc Caprimulgus despuat) (vis
Cultor Thespiadum HENRICUS, *sacræq; The-*
Carus Minervæ & Cynthio, (mistos,
Indignum ratus à dignis usq; abdita linguæ
Pallâ jacere exoticæ:
Antiqui Latii genuino exponit amictu,
Et promta reddit omnibus.
Quiqui Romanis impendunt otia Musis,
Europa quàm latè patet.
Qui legis hæc igitur, fructus metisq; Camænûm,
Dignos amoenis hortulis:
Dic, PANCIROLLO *debemus multa; Latino*
Sed Pancirollum interpreti.

Ioh. Ladislaus F.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4703/A Vol. 1

TITVLORVM, QVI IN HOC LIBRO TRACTANTUR ELENCHUS.

De Purpura, pag. 9.
De Encausto, 15.
De Obsidianis, 22.
De Lino vivo, aut Asbestino, 23.
De Bysso, 24.
De Specularibus, 32.
De Murrhino & aliquib⁹ Gemis, 34.
De Aurichalco, 40.
De Cinamomo, 44.
De Folio Barbarico, & aliis odoramentis. 45.
De Amomo: Costo: Malobathro: Casia odorata: Aromate Indico & Lasere, 47.
De Myrrha: Stacte: Bdellio, & Balsamo, 49.
De Azzalo Indico, 52.
De Ammoniaco Sale 57.
De Stellione, 63.
De Marmoribus, 65.
De Lapidibus preciosis, 68.
De Fructibus, 75.
De Aedificiis: Amphitheatris & Theatris, 79.
De Circo Maximo: Basilicis: Tabernis & Nympheis, 89.
De Foro, 105.
De Viis, 108.
De Librariis, sive Bibliothecis, 111.
De Aedificiis privatis, 119.
De Statuis ex multis particulis seu crustis compositis, 136.
De Cellis, 138.
De Palæstris, & stadiis, 158.
De Thermis aut Balneis, 163.
De Arcubus Triumphalibus, 171.
De Columna Trajani, & Antonini Pii, 172.
De Mole Hadriani, & Sepultura Cestii, 174.
De Obeliscis, 178.
De Pyramidib⁹? Labyrinthis: Sphynge Ægyptia: Thebis: septem Mundi Miraculis: 181. de Naumachia, Statuis, & Asylo, 218.
De Pyropo, & Electro, 228.
De Corinthio ære, 234.
De Oleo incombustibili, 236.
De vitro ductili, 238.
De Papyro, 240.
De Navib. & quadr. & quinq. 241.
De Musica, 249.
De Musica muta, & Hydraul. 258.
De actione, 263.
De Characteribus literarum, 269.
De habitibus & vestim. Veterũ, 290.
De Fibula, 312.
De habitu Imperatorum, 393.
Quomodo salutati fuerint Imp. 433.
De Diademate, 452.
De Equis, 463.
De Testudine, 481.
De supellectile argentea, 482.
De Cibi capiendi modo Veteribus usitato. 495.
De Iis, q. Oleum, Vinum & alia liquamina ad Mensuram vendebãt, 558.
De Moribus in bello usurpatis, 562.
De Moribus Exercitus, 600.
De Coronis, quæ dabãtur Militibus, 611.
De Armamentariis, quæ hodie Arsenali dicuntur, 617.
De Triumphis, 628.
De Legatis, 654.
De Nuptiis, 675.
De Veterum Ludis, 693.
De Damnatis in Metallum, 705.
De Exequiis Mortuorum. 715.
De Nomenclatoribus, 736.
De Donis, 741.
De Horis & Clepsydris, 747.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4703/A Vol. 1

IOSEPHUS SCALIGER IN PRÆFATIONE AD FESTUM:

QVod si minuta quædam, ut vocularum quarundam explicationes occurrent, quæ videntur ad quemvis potius de plebe Grammaticorum pertinere, quàm ad eum, qui serias ac severiores literas colit: peto ab illo, ne tam levia hæc putet, ut desperet ea digna esse lectione sua. Inveniet in illis, quod discere possit.

PROOEMIVM.

INTER egregia illa colloquia, quæ aſsiduè & frequenter habet Sereniſsima celſitudo Tua, quęſitum ex me memini de iis rebus, quæ apud veteres quidem in uſu fuerunt; hodiè verò ivere in deſuetudinem: & rurſum, de iis, quæ poſt Imperium Romanum primum ſunt adinventæ. Equidem, qui perpetuo deſiderio, quo ad inſerviendum Ipſi ducor, ſemper id ſtudeo, quod gratum Illi poſſit accidere; collectionem quandam feci, ab iis, quæ natura produxit, & quorum nulla hodiè eſt noticia, exorſum faciens: ac deinde ad ædificia, & alios Veterum habitus ac mores, qui in-præſentiarum planè extincti ſunt, deſcendens. Poſteà eodē ordine expoſui, ecquid rerum & artium ætate jam proximè præterita noviter fue-

Argumentum libri.

rit repertum: ut ad Plutarchi exemplum, quasi parallelos sibi constituere, & hæc cum illis comparare invicem, nec non perpendere secum poßit Celsitudo Tua, utrum plus damni, an lucri fecerimus: non secus, ac Mercatoribus usuvenire solet, qui in altera quidem pagina, quod expensum; in altera verò, quod acceptum est, consignant: ut scilicet expensi & accepti subducta ratione sciant tandem, utrum creditores sint, an debitores. Sanè mutationes istas Dei Opt. Max. voluntate fieri credo. Nam cum ita ordinârit, ut omnia Lunæ globo subjacentia moriantur quidem, alia verò rursum subnascantur: voluit profectò, Species & artes nõnullas amplius non reperiri: attamen alias de novo in lucem ꝑduci. idq; ideò, ut pręter alias admonitiones complures, etiam hac ratione finem præsentis vitæ contemplemur, & majori cum diligentia ad æternam illam adspiremus.

Ego quasi catalogum quendam conscripsi, non quidem omnium (quod factu mihi erat impoßibile) sed quę notatu videbantur digniora. quorum maximã partem

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4703/A Vol. 1

partem ſum proſequutus; ea, quæ vel Religionem, vel Leges concernunt, conſultò omittens. quandoquidem illa apud Veteres ſuperſtitione non carebant: hæc verò etiam peculiarem librum omninò deſiderant. Hîc intuebitur Celſitudo Tua non Vrbis Romæ tantum; ſed ipſius etiam Mundi majeſtatem & magnitudinem: ac ea ſimul intelliget ſecreta, quæ ei non diſplicebunt, opinor. Iis itaque horis, quibus à gravibus ſuis occupationibus liberam ſe ſentiet Celſitudo Tua; lectione dignetur opellam hanc meam, quam Ipſi dedico, & quę inſtar recreationis erit eorum laborum & fatigationum, quas Ipſa ſingulis momentis ſubit, ut magno illi oneri, Dominatus ratione ſibi incumbenti ſatisfaciat. Quam diuturna pace & gloria florentem, à Deo conſervari opto; & eidem debita cum reverentia ac humilima ſubjectione me commendo.

NOTÆ.

In manuſcripto illo exemplari Italico, quod Vir clariſſimus *Joachimus*, Magni illius *Joachimi Camerarii*, patris optimi planè conſimilis *Ioachimus Camerarius*

Filius, mihi utendum dedit, & quod in tralatione hac sequutus sum, nulla fuit ἐπιγραφὴ. Idem tamē me monuit, Libellum istum à *Guidone Pancirolo*, ICto præstantissimo, in gratiam Ducis Pedemōtani defuncti fuisse conscriptū. quod ad Lectorem, in ipso mox libri hujus frontispicio dissimulandū non putavi. Cæterùm cum ipsius Panciroli, quem non ita pridē Patavii, in celeberrima illa Antenoris Urbe, frequentissimo Auditorio summa cum voluptate & utilitate docentem audivi; tum verò etiam Joachimi Camerarii excellētem doctrinā, & multijugam rerum pulcherrimarū cognitionem atq; usum, egregias præterea virtutes, & ex his humanitatem singularem, si pro ut res est, commemorare dignè satis velim; vereor, ne cum Plauto, & face & viatico mihi opus sit futurum, ad tam longæ narrationis iter. Non possum tamen mihi non gratulari, veterem illam amicitiam, quæ parentibus meis cum clarissima *Camerariorum* familia sanctè intercessit, mihi factam esse hæreditariam.

Gvido Pancirolus I.C. libri huius author.

Qui in altera tabula) Rationum enim libri, Tabulæ accepti & expensi appellari solent. In quibus si quis pares-paginas habuerit, hoc est, tantum acceperit, quantum expendit: *paria facere* dicitur, *l. Sticho.40.§ ult.ff.de stat.liberis.* Hinc Plinius de Fortuna: Huic omnia, expensa, huic omnia feruntur accepta: & in tota ratione mor-

Paria facere.

ne mortaliũ Sola utramq; paginam facit. Inde *Pariatores*, qui ejusmodi rationes administrãt. *l. Julius 81. de condit. & demonstr. Alciatus libro 1. parer. cap. 24.* & quos *Reliquatoribus* opponi Brissonius scribit *in verb. paria facere.* His autem rationum libris *Adversaria* opponuntur: quæ sunt tumultuariæ quædam tabulæ, aut libelli sive commentarioli & chartæ: quæ idcircò summatim conscribuntur, ne res memoria excidant; sed ut ex his posteà tabulæ justæ & æternæ fiant. Indeq; Adversaria dicta videntur, quod animum & memoriam nostram advertant. *Joh. Coras. lib. 1. Miscella. cap. 18. n. 3.* Solent enim Mercatores rationes suas chartulis quibusdam summatim inscribere, quas & inducunt & circumscribunt; deinde diligentius æstimato calculo in libros rationum referunt. *Alciat. lib. 2. disjunct. cap. ult.* Unde Cicero in Orat. pro Rosci. Quid est, inquit, quod negligenter scribamus Adversaria? quid est, quod diligenter conficiamus tabulas? qua de caussa? quia hæc sunt menstrua; illæ æternæ: hæc delentur statim; illæ servantur sanctè: hæc parvi temporis memoriã; illę perpetuæ existimationis fidem & religionem amplectuntur: hæc sunt conjecta; illæ in ordinem confectæ. Itaq; Adversaria in judicium protulit nemo: codicem protulit. De hisce Adversariis Alciatus etiam Ulpiani responsum accipit *in l. 1. § edere.*

Pariatores.

Adversaria.

" *ff. de edendo.* Eum quoq; edere, Labeo ait, qui producat Adverſarium ſuum ad album, & demonſtret, quod dictaturus eſt, vel id dicendo, quo uti velit. ut ſit ſenſus, Eum quoq; edere, qui *Adverſarium ſuum*, hoc eſt, tabulas tumultuarias rationum ſuarum profert & edit, ut ex eis oſtendat, quam actionẽ dictare; aut qua ſumma cum Reo jure velit conſiſtere. Id enim verbum etiam unitatis numero rectè uſurpari putat Petr. Coſtalius. Nec obſtat, quod Adverſaria hujuſmodi nemo edere compellitur; cum receptiſſimum ſit, ſchedulas, quas domi & ſecreto quis pro ſua inſtructione retinet, exhibendas non eſſe. *Abbas & Modern. in c. 1. de probat. & l. 1. C. de edendo.* Ut enim verum ſit, neminem ad Adverſaria edenda cogi: nõ ideò conſequens eſt, ſi ipſe ea in judicium proferat, quin edere dicatur, tametſi etiam putaverit Alciatus *lib. 8. parerg. cap. 7.* eum cogi ad ea edẽda poſſe, cum adhuc in Codicem rationum ea non retulit: ut declaret, quomodo ſit relaturus. Nec enim quicquam referre, an Codicem ſuum edat, an ei etiam Ephemeridas haſce adjungat: dum tamen declaret, quomodo Codici ſingula capita ſit adſcripturus. Sed magis eſt, ut in illo Ulpiani reſponſo, per *Adverſarium* intelligamus partẽ adverſam ſive Reum, quem ad album deducit Actor, ut ei digito oſtendat, qua parte edicti, ſeu qua formula adverſus ipſũ ſit actu-

Intellectus L. 1. § edere. ff. de edendo.

sit acturus, *Franc. Duarenus lib. 1. Anniversar. disputat. cap. 13.*

Nam cum ita ordinârit) De hac rerũ omnium conversione scitê & præclarè, prout est ingenium viri docti & historiarum scientissimi, disputat Joh. Bodin⁹ *in methodo historiarum cap. 7.* ubi nemini dubium esse posse ait in eam rem penitus intuẽti, quin inventa nostrorum cum Majorum inventis conferri; pleraq; debeant anteferri. Quia verò, ex Comici sententia, rerum omnium vicissitudo est: non abs re dicitur, quod Natura novas cotidiè deproperet edere formas. *lib. 2. Feudor. tit. 24. Quæ fuit prima cau. benef. amitt. § prædictis modis* & nihil in ea sit, quod stare perpetuò possit *l. 2. § sed quia divinæ, 18. C. de veter. jur. enucle.* ac ne fieri quidem queat, ut quidquam in hoc mundo nisi per surrogationem sit perpetuum, *arg. l. eum debere. 32. de servit. urban. præd.* quando, ut poëta dicebat,

Rerum omnium conversio, & mutabilitas.

——*nihil est, quod toto perstet in orbe.*

Sed & nulla Juris sanctio, quantumcunq; perpenso digesta consilio, ad humanæ naturæ varietatem sufficit, ut est *in procem. Clement. in pr.* quid enim erit tam stabile inter homines, & ita immobile, ut nullam patiatur mutationem? cum omnis noster status sub perpetuo motu consistat. *cap. 2. in pr. Auth. de non alien. reb. Eccles.* Quæ mutabilitas & inconstantia in caussa

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4703/A Vol. 1

Examinata obiter Iustitiæ definitio.

est, quod Ulpiani definitionem, qua justitiam dixit constantem & perpetuam voluntatem jus suum cuique tribuendi. *l. 10. ff. de Justic. & jure* quidam propterea rident, quod Justus non semper continuoq; rectè & justè agat: sed quandoque labatur: imò septies in die cadat. *Proverb. 24. vers. 16.* Quod si igitur Justus incōstans fuerit, certè nec ipsam etiam Justiciam constantem finiri posse voluntatem: si quidem à conjugatis rectè formetur argumētatio. Sed animadvertere debuerant, non finiri ab Ulpiano Justiciam, ut homini eam exercenti particulariter inhæret; sed in propria, perfectaque specie consideratam, qualiter scilicet homini justiciam profitenti inesse debet. *Joh. Corasius de Arte juris part. 1. cap. 22.* Quæ interpretatio quantumvis vera est: non contemnenda tamen videtur eorum opinio, qui eo loci non Justiciam virtutem; sed justiciam Deam definiri autumant. *Albert. Bolognet. in tr. de Jure & LL. Hugo Donellus lib. 1. Comment. juris civil. cap. 4. circ. fin.* Fuisse autem Justitiam Romanis & aliis pro Dea cultam, nemo est, qui nesciat. Eaque sententia jam antè & doctissimo Hotomano placuit *in pr. Instit. de Justic. & jure.* quæ non parū juvatur Ulpiani auctoritate *in l. 1. d. t.* ubi Jureconsulti & Justiciam colere, & Justiciæ sacerdotes dicuntur; vel ideò, quòd cum responsa sua cōsulentibus reddunt, ipsius Justi-

ciæ

ciæ oracula mortalibus prodere videantur: & exploratum ſit, cultum & ſacerdotium quàm propriiſſimè Diis Deabusvé, non verò etiam humanis virtutibus deberi.

DE PVRPVRA.

Earum rerum, quæ hodie non reperiuntur, inprimis notatu digna eſt Purpura, *primum inter colores locum obtinens & quaſi Rex eorum exſiſtens. Eâ ipſâ olim Regum, Magiſtratuum & Senatorum veſtes tingebantur. Originem igitur hujus expoſituri, dicimus Purpuram fuiſſe ex Conchyliorum genere, quod intrinſecus animatam continebat carnem, & in mediis faucibus candidiſſimam habebat venam: quâ exſectâ, precioſus ille promanabat ſanguis, quo lanæ & purpurea ſerica ad veſtes inde contexendas tingebantur. Crediderim, Conchyliũ iſtud etiamnum hodiè inveniri quidem, quandoquidem ſpecies planè non intereunt, nullum tamen ipſius uſum futurum: cum nemo ſit, qui venæ illius eximendæ modum ſciat. Coquebatur ſanguis iſte unà cum vena prius aperta, in vaſis plumbeis,* Purpuræ deſcriptio.

Purpurei coloris confectio.
* Plin. lib. 9. cap. 38.

adjecta tamen aqua modico vapore, & longinquæ fornacis cuniculo. Inde splendidus ille, & quasi intermedius inter rubrum & nigrum eliciebatur color, qui gariophylli est: nec enim ullum alium similiorem huic puto. Erat & alia coloris species, quem puniceū sive hiacynthinum dicebant. Amissæ autem Purpuræ caussam hanc esse opinor, quod Syria & alia quoq; loca, in quibus illa deprehendebatur, in Turcarum, barbarorum & incultorum hominum manus devenere.*

Purpura amissa.

NOTÆ.

Ex Conchyliorum genere nō *Purpura* tantum est, sed & *Murex:* qui licet ab illa diversus sit, non secus tamen ac Purpura verno tempore congregatur, mutuoq; attritu lentorem quendam veluti ceræ emittit, ac circa Canis ortum latet. Hujus cruor gravis in succo est, color austerus in glauco, & irascenti similis mari. Idemq; & Ostrum appellatur, si Vitruvio credimus. Ea Conchylia, ait Vitruvius *lib. 7. de Architectura cap. 13.* cum sunt lecta, ferramentis circà scindūtur: è quibus plagis purpurea sanies, uti lachruma profluens, excussa in mortariis, terendo comparatur: & quod ex concha-

Murex.

Ostrum: Cōchylia.

concharum marinarum teſtis (quas Plinius *lib. 9. cap. 11.* integumenta; & *lib. 11. cap. 37.* operimenta teſtacea vocat) eximitur, id Oſtrum eſt vocitatum. Hinc apud Virgil. *lib. 1. Aeneid.*

Arte laborata veſtes. Oſtroq; ſuperbo.

Et lib. 5.

——oſtro Perfuſæ veſtes.

Et Oſtrina tunica apud Propertium. Copioſè autem excipiuntur Conchylia illa in Africa, Sidone & Tyro. Sed Tyria purpura omnium optima perhibetur, & piſcatui ipſa proxima eſt, & cætera omnia, quæ ad inficiendas veſtes pertinent, abundè habet, ut Strabo prodidit *lib. 6.* Lingua Purpuræ eſt longitudine digitali, acutie & duritia tanta, ut eâ & conchulas & quaſcunque ſui generis teſtas perforare poſſit. Unde in guloſos & edaces vulgatum hoc emanavit diverbium: *Purpurâ voracior:* ut Athenæus meminit *lib. 3. Dipnoſoph. cap. 7.* Eaq; Purpuræ voracitas, potiſſima ſuæ ipſius capturæ cauſſa eſt. Piſcatores ſiquidem, cum Purpurâ nôrint Concharum paſtionem avidius appetere, has in naſſas magno numero conjectas in mare demittunt, oblongo fune ad naſſas alligato. Sentit optatam eſcam Purpura, porrectâq; intra naſſarum juncos linguâ, cõchas invadit. At hæ aculeo exſtimulatæ, & incolumitati ſuæ conſulturæ contrahunt ſeſe, corti-

Purpuræ conſideratio.

cibusq; clausis morsu perquàm acri linguam infestam comprimunt, pertinacissimèque detentam haudquaquam amittunt. Quo fit, ut quum aviditate sua capta, atque eo quem dixi modo, pendens tollatur Purpura; per Conchylium illud nassæ per linguam applicitum, Hieroglyphicè denotetur is, qui de gula mulctatus est: quemadmodum & Maledicus, per Purpuram exsertâ lingua depictam: sicuti Johannes Pierius *lib. 28. Hieroglyph.* doctè annotavit. Porrò majoribus Purpuris nobilem illum succum, quem omnes in mediis faucibus, & in candida habent vena, detractâ conchà auferunt: Minores uno ictu saxo collidunt Tyrii, indeq; subitarium rorem sive sanguinē excipiunt: quanquam aliis quoq; in locis id fiat. Quod si ictu fefellerit, neque purpura statim exanimata fuerit, frustrà hunc repeti dicunt: quia præ dolore sanguis in universum corp⁹ diffusum evanescat. Hinc Virgilius eos, qui valido aliquo vulnere peremti fuerūt, purpuream animam vomere dicit, *lib. 9. Æneid.* Homerum scilicet imitatus, qui purpurea eos morte sublatos toties scripserat. Hujus verò cruoris color (quem Plinius *lib. 9. cap. 36.* nigrantis rosæ colore sublucentem; *& cap. 38.* nigricantem adspectu, eundemque suspectu refulgentem dicit) ab ipsa matre vocatur Purpura: sicuti Conchylio ac Murici usu venit. Virgil. in 4.

Purpura hieroglyphicon.

Anima & Mors cur purpurea dicta.

Purpura: color.

gricán-

——*Tyrioq; ardebat murice læna.*

Et Juvenalis:

Horum ego non fugiam Conchylia?

hoc eſt, luxurioſas veſtes, & murice vel cōchylio infectas. Nec dubium eſt, Purpuram, Muricem & Conchylium in jure noſtro promiſcuê uſurpari. Quam enim Purpuram Imperatores dixerant *in l. 1. C. quæ res ven. non poſſ.* eandem mox Muricis vellus appellant: & alibi, pallia ejusmodi, conchylio tincta, & conchylii cruore infecta dicuntur Theodoſio *in l. temperent. 4. C. de vestib. holober. lib. 11.* Similiter purpuream Imperialium reſcriptorū ſubſcriptionem Leo hanc eſſe declarat, quæ cocti muricis & conchylii ardore fuerit ſignata. *l. ſacri affatus. 6. C. de diverſ. reſcript.* Etſi autem Purpura, quam Regiæ dignitatis inſigne Tertullianus *de Idolatr. mihi fol. 460.* vocat, & qua Imperatores totos olim veſtitos fuiſſe Leo aſſerit. *conſtit. 80.* privatis planè interdicta fuit, ut nō tantum fucandæ & diſtrahendæ illius facultatem non habuerint: *l. 1. C. quæ res ven. non poſſ. et d. l. temperent. 4.* ſed nec ſegmenta aut fruſtula illius, quæ neq; vendenti, neq; ementi uſum inconvenientem præberent, in mercimoniis eſſe potuerint. Quia tamen fruſta & ſegmenta illa Imperatoriæ Majeſtatis eminentiæ non adverſari videbantur; & ſubditis tamen magnificen-

Purpura, Murex, Conchylium, promiſcuè dicũtur.

Purpura privatis interdicta.

tiæ ſpeciem, aliúmvé non prohibitum uſum præbere poterant: conſtitutum à Leone eſt, ut ea tam divendi, quàm emi poſſent. Decere enim Imperatoriam Majeſtatem, quum aliis multis modis ſubditos beneficiis afficiat, eorũdem Magnificnetiæ non invidere: ut gravis eſt Imperatoris Leonis ſententia *d. conſt. 80.* Segmentorum autem etiam apud Ovidium *3. de Arte* fit mentio:

Segmenta.

Quid de veſte loquar? non jam ſegmenta requiro;
Nec quæ bis Tyrio murice lana rubet.

ubi per ſegmenta, haud dubiè vel purpuræ, vel aurei panni virgas intelligit. Nam & ſegmenta virgas quasdam aureas eſſe & zonas, quæ velut inſtita quædam & limbi veſti inſerantur, ad ornamentum, ut hæc iis verſicolor reddatur, Turnebus probat *lib. 4. Adverſar. cap. 23.* Eaque ſegmenta aurea Senatus Roman' permiſit mulieribus, in gratiam Volumniæ, quæ Coriolanum patriæ imminẽtem repreſſerat, ut Domitius Calderinus ad Martialem annotavit. Sic Livius *lib. 11.* relatus à Cujacio *lib. 12. obſervat. cap. 24..* Non inviderunt, inquit, laudes ſuas mulierib' viri Romani. adeò ſine obtrectatione alienæ gloriæ vivebatur. Tunc enim primum ſancitum fuit, ut Mulieribus de via cederetur, ut inauribus aureis, ut purpurea veſte, ut aureis ſegmentis, ut novo vittæ diſcrimine uterentur.

Mulieribus cur permiſſa.

Atq;

Atq; ejusmodi vestis Isidoro *lib. 19. cap. 24.* Segmentata dicitur, zonis quibusdam, & quasi præcisamẽtis ornata. Hinc *Segmentatus* apud Aratorem de Pontificis habitu: *Segmentata vestis.*

Qui segmentatus mediis altaribus adstat.

Regum Magistratuum & Senatorum vestes.) Hinc Purpura pro summo Magistratu ponitur à Plinio *lib. 10. cap. 21.* Et ideò Imperio Romano ad Monarchiam deducto, principes ipsi, qui etiam, ut olim, Imperatores dicebantur (quoniam Regium nomen Romæ infaustum invisumque erat) Purpuram pro insigni Imperatorio servaverunt: ut auctor est Capitolinus in Maximinis & Gordia. & refert Budæus de Asse & ejus partibus *lib. 2. mihi fol. 43.* Quam ob caussam & Alexius Comnenus Imperator, cum Johannem F. natu maximum, quem maximè diligebat, Imperio destinaret, & Imperatorem appellare curaret; *purpureos* calceos ei dedisse scribitur à Niceta Choniata. *Purpura pro Imperio.*

DE ENCAVSTO.

EX Purpura, atramenti genus conficiebatur, quod Encaustum nominabatur. Hoc soli Imperatores, privilegiis & literis

Encaustum solis Impp. usurpatum.

subscribendis, utebantur. aliis omnibus sub pœna rebellionis id erat prohibitum: eo videlicet, post publicationem bonorum omnium, capitali non immeritò pœna plectendo, qui eo fuisset usus. Id ipsum & Nicetas primo libro de vita Manuelis confirmat, dum ait; Eum in ipso Imperii sui initio Constantinopolim misisse literas, rubro aureoq́ue sigillo, & serico filo munitas, & conchæ sive purpuræ sanguine pictas. Et libro sexto ait, Sultanū Persiæ Regem, Imperatori Constantinopolitano inanes magnorum munerum pollicitationes, quæ rubricatis quidem literis inscriberentur, sed exigua præberentur, objecisse. Ex quo apparet, Imperatorem non alio, quàm isthoc atramento scribere solitum. Quod si in pupillari ætate Imperator adhuc esset constitutus: tum virides literas Tutor ipsius exarabat: quemadmodum de Alexio Protosebasto, Alexii Comneni tutore, idem Nicetas testatur. Audivi Serenissimam Celsitudinem Tuam, privilegium habere Michaelis Palæologi, cum Encausto subscriptum. & non ita pridem aliquos, qui mihi id referendo quæsierunt, quánam ex materia subnotatio sive subscri-

ptio

ptio iſta, quæ forſitan ex integro non eſſet Encauſto, proveniſſet; admonui, Encauſtum ita præparari ſolitum. Terebatur in pulverem conchylium Purpuræ, & adjiciebatur nonnihil de cocto ex ipſa colore, ac ſimul liquabatur: reductaq́ inde materia liquida, & denſitate ſua ſcriptioni apta, dicebatur Encauſtum, ut in Lege quadam expreſſum exſtat. quæ, mea quidem opinione, unica in toto hoc univerſo eſt, quæ & confectionem Encauſti doceat, & nomē etiam eidem imponat. Unde &* Inchioſtro, *hoc eſt, atramenti corruptum vocabulum poſteà derivatum credo. Atque hinc eſt* Encauſtica *illa pictura, de qua Plinius * diſſerit, quòd ſcilicet cum Encauſto fieri conſueverit. Et haud ſcio, an quiſquam præterea hoc ita fuerit interpretatus. Cæterum Encauſtum cum Purpura ivit in deſuetudinē.*

Encauſti confectio.

* *L. ſacri. C. de diver. rescript.*

Encauſtica pictura.

* *lib. 35. cap. 11.*

NOTÆ.

Id ipſum & Nicetas) Sic Palęologus Imperator Conſtantinopolitanꝰ Romę, in æde Spiritus ſancti, Eccleſiæ Romanæ ſubjectionem jurans, ſyngrapham conchylii ſanguine à ſe ſubſcriptam teſtatum reliquit: ut eſt in Epito-

me Chonicorum Uveruceronis Leodiensis Monachi apud Brissonium. Encausti autem confectionem Leo Imp. docuit *in l. sacri affatus 6. C. de divers. rescript.* & cur Encaustum, libariũ dicatur atramentum, Cœlius Rhodiginus indicat *lib. 7. cap. 31.* Ab hoc nomen sortita sunt publica illa monumenta, quæ *Encauta* vocantur *in l. un. § quod autem C. de collegiat. lib. 11.* Ita enim locum istum Cujacius emendat: non obstante Accursii & Lucæ de Penna, hominum cætera ingeniosorum & sagacium; at elegãtioris doctrinæ cognitione non admodum probè imbutorum, interpretatione: quorum ille *In cautis brevibus*, hoc est, Brevibus cum cautela scriptis; hic *in chartis brevibus* legendum putat. Uterq; tamen malè: præterquã enim, ꝙ Lucæ de Penna lectioni cum veteres, tum recẽtiores Codices reclamãt, nulla etiã Lege juvari ea posse videtur, nisi fortè allectũ eum fuisse putes ꝑ textum *in. l. ult. C. de cõven. fisci debitor. lib. 10.* ubi Chartularum & Brevis quidem fit mẽtio: Sed animadvertere debuit, *Brevem* ibi absolutè ac substantivè, & quidem masculo genere, ac Unitatis numero fuisse positum, ut cum *Chartulis* (quod verbum & genere, & numero, & casu diversum est) nequaquam possit conjungi. Sed nec Accursii probanda videtur lectio. Etsi enim *Brevia & Breves*, quorum appellatione etiam *Pittacia authentica* comprehenduntur *l. actua-*

Encauta. Agitur de lectione § quod autem. l. un. C. de collegiat. cõtra Accur. & Luc. de Penna.

Brevia: Breves.

actuariis. C. de erogat. militar. annon. lib. 12. recto quidem sensu, & substantivè ab ipso accepta sunt, quemadmodum in multis Juris nostri locis, præsertim verò *in d. l. ult. et l. 1. C. de exactor. tribut. lib. 10. l. 1. vers. hæc etiam. C. de apochis. eod. lib. et l. ult. C. de offic. Magistri offic. Novel 105. cap. 2. § 4.* & alibi passim legitur: Vix tamen est, ut *Cautos Breves*, pro Brevibus cum cautela scriptis à classico scriptore ullo usurpatos invenias. Proclivius igitur est, ut cum Cujacio pro *In cautis* legamus *Encautis:* quæ Encauta etiam *Encauteria* dicuntur *in l. immunitates 9. C. de agricol. lib. 11.* nec quicquam aliud sunt, quàm monumenta Civitatis, sive chartæ publicæ, ut Cujacius definit. quanquam Alciatus non *Encauteria*, sed *Eucteria* legendum censet. quæ vox non Græcis tantum; sed & Latinis usitata, grammatophylacium sive locum denotat, in quo Orationes actaq; provinciarum continẽtur: ut hac lege non solùm eæ revocatæ censeantur immunitates, quæ in libris & monumẽtis publicis continebantur, quæ Cujacio Encauta & Encauteria dici ostendimus: sed &, si quæ in libros nondum relatæ erant, stabant tamen in grammatophylacio eucteriòve. Sanè ab Encausto nomen traxit *Encaustica pictura*: quæ in cera, tabulis, eboréve fieri solebat, cestro primùm, id est, viriculo (Turnebus *vericulo* legit apud Plinium *lib. 35. cap. 11.* Perotus

Encauteria.

L. immunitates 9. C. de agricol. lib. 11.

Eucteria.

Encaustica pictura.

Uriculo, quod ab urendo ſic dictum ſit) cavatâ materiâ: procedente verò tempore ſetis inducta ſupra tabulas, iterumq; admotis gallæ carbonibus aduſta ad ſudorem usq;. Deinde linteis puris, ita ut quaſi marmora niteſcerent. quæ pictura in navibus, nec Sole, nec ſalo ventisq; corrumpitur. Hinc *Encauſtes* dicitur, qui Encauſticè pictus eſt; coloribus ſcilicet inuſtis, & reſolutis igni ceris: quem Inuſtum rectè dixeris. Unde Martialis lib. 4. Epigram.

Encauſtes.

Encauſtes Phaëthon tabula tibi pictus in hac eſt.
Quid tibi vis? dipyron qui Phaëthonta facis?

quaſi dicat: Iniquè facere pictorem; qui cum ſemel fuerit combuſtus Phaëthon, iterũ eum comburat. Quo ſignificatu Mœcianus reſpondit, Pictoris inſtrumento legato, ceras, colores, ſimiliaq; horum, item peniculos, & *cauteria*, & cõchas legato cedere. l. item pictoris. 17. ff. de fund. inſtr. Sunt enim *Cauteria*, quibus pictores olim ceris pingẽtes, picturam tabularum inurebant. *Turneb. lib. 8. Adverſar. cap. 9.* De quo picturæ genere accipiendum eſt illud Ovidii hemiſtichion:

Cauteria.

—-tabulasq; coloribus uris.

Chirurgorum quoque inſtrumenta ſive ferramenta, quibus ingnitis & candentibus putridę uruntur carnes & ulcera, Cauteria dicuntur. Hinc & Cauteriata conſcientia apud Apoſto-lum,

lum, quaſi cauterio notata: qualis eſt in Hypocritis, ut Beroaldus ad Apulejum *lib. 7. Mileſiacarum* interpretatur. Et in Moralibus Plutarchus ſcribit, Cyrenenſium tyrannum Nicocratem, ne quisquam civium ſęvitiam ſuam aufugeret, portis cuſtodes appoſuiſſe, qui etiam mortuos, dum afferrentur, pugiunculis vel cauterio ſcrutarentur. Cui non abſimile eſt, quod Tertullian⁹ ait in Apologetico: Riſimus & inter ludicras meridianorum crudelitates, Mercurium mortuos cauterio èxaminātem. Pro *Canterio* enim, quod nullo ſenſu, aut certè inepto erat poſitum, *Cauterio* legẽdum Alciatus monet. In peragendis quippe fabulis, ſi cædes intercedebat, deſtinabantur in eam rem damnati, ut non ex ingenio; ſed ex rebus ipſis populo vera exhiberentur. Si igitur Mercurii perſona eſſet repræſentanda, præſtò erant cadavera gladiatorum, ut perſonatus ille Mercurius candenti cauterio mortuos prętentaret. *Tertullianus emendatus.*

Virides literas) Scribit Nicetas *lib. 7. in vita Alexii Comneni, Manuelis F*: Alexium Sebaſtocratorem, Imperium affectantem, edictum impetraſſe, quo continebatur, Ea quibus manus Imperatoris (hoc eſt, Alexii Comneni, ferè impuberis adhuc & pueri, qui pædagogi & nutricis opera, defuncto patre, non ſatis commodè careret) ſubſcripſiſſet; non aliter rata fo- *Viridis ſubſcriptio.*

re, nisi prius Alexius ea vidisset, & colore viridi subscripsisset, RATA SUNT.

DE OBSIDIANIS.

Obsidiani lapides.

*OBsidiani, sunt lapides quidam nigri, at splendidissimi: ex quibus etiam Specula conficiuntur. nascuntur in litoribus Arabiæ felicis. Hodiè amplius non apparent, quantumcunque etiam, qui in Indias Orientales navigant, reperisse se glorientur. Ait Plinius, multos solere Obsidianos ejusmodi, tanquam lapidem preciosum anulis inserere; & in eorum aliquo sculptam fuisse solidam imaginem Divi Augusti: qui materia hac captus, quatuor Obsidianos Elephantes fieri curavit.**

** Plinius lib. 36. cap. 26.*

NOTÆ.

Obsidianus lapis (quem Isidorus *lib. 16. cap. 4.* Obsium; Ulpianus ex Servio *in l. cum aurum. 19. § gemmæ. ff. de auro & arg. leg.* Obsianum vocat) ab Obsidio, qui eum in Aethiopia primũ invenit, nomen est consecutus. Nigerrimi coloris est, aliquandò & translucidi, crassiore visu, atque in speculis parietum pro imagine umbras

umbras reddente. Ab hoc lapide vitrumquoq; eiusdem coloris, Obsidianum est vocatum: de quo plura apud Plinium *lib. 36. c. 26.* *Obsidianum vitrum.*

DE LINO VIVO AUT ASBESTINO.

E*RAT antiquitus species quædam Lini, quod Græci* Asbestinum; *Latini* Linũ vivum *appellabant. Ex hoc tela contexebatur, & tunicæ quæ igni non tantum non absumebãtur; sed in illum conjectæ, sordibus exustis, splendescebant magis, quàm possent aquis. Regum quoq; funera in ejusmodi adurebantur tunicis, ne corporis favilla cum reliquo misceretur cinere. Linum hoc, cui principatus in toto orbe est, Plinius tradit,* rarum inventu, difficile textu esse propter brevitatem: inventum, æquare precia excellentium margaritarum. Neronem mantile inde habuisse ferunt. hodiè non invenitur.*

Asbestinũ: Linum vivum.

Urẽdis corporibus aptum.

* *Lib. 19. cap. 1.*

Ejus raritas & precium.

NOTÆ.

Linum hoc Græcis Asbestinum dicitur, ob calcis similitudinẽ, quæ igni purificatur. *Calcem* enim Græci ἄσβεςον vocant. Asbestinum autem igni non absumi, sed nitescere & mun-

Asbestinum, unde dictum. *Igni non absumi.*

dari, Plinius probat *lib. 19. cap. 1.* Sed Asbeston cum Varro dicit, *lib. 4 de Ling. Lat.* lintea ex eo facta intelligit, atq; adeò vestimenta, ut Adrianus Turnebus interpretatur *lib. 23. Adversar. cap. 1.* à quo tamen Joseph. Scaliger dissentit, negans id Lini genus inter vestimenta numerandum: cum potius ex eo mappæ conficerentur, quàm vestes. Refert quoque Plinius, huic lino principatum in toto orbe esse: & Linteo eo circumdatam arborem, surdis ictibus, & qui non exaudiantur, cædi.

DE BYSSO.

Byssus.

Byssus quoq; erat linum subtilissimum, in Græcia natum: ex quo pulcherrimæ texebantur vestes. Ejus pretiū. *Tanti verò æstimabatur pretii, ut quaternis denariis scripula ejus permutaretur.** * Plin. lib. 19. cap. 1. *Sed nec ejus quoq; hodiè est cognitio.* Carbasus. *Quod & Carbaso evenit, quæ tamen tela erat subtilissima, ex Indiis advecta; ut & ex Marciano Jureconsulto,** * l. ult. § species ff. de public. & vectigal. *& Virgilio lib. 6. colligitur.*

——cui tenuis glauco velabat amictu Carbasus.

NOTÆ.

NOTÆ.

Proximam ab Asbestino dignitatem obtinet Byssus, sive byssinum, lini genus pretiosi: quod circa Elin in Achaja gigni solebat, mulierum delitiis maximè conveniens, ut Plinius ait *lib. 19. cap. 1.* Id præcandidum & mollissimũ esse, Isidorus asserit *lib. 19. cap. 27.* Alii Byssum appellant lanam illam, quæ *Pinnæ* (conchirum id genus est) adhæret, colore luteo ac perlucido. Unde *Byssinæ vestes*, ex lana illa mollissima, colore luteo, nigricante, ac splendorem auri reddente contextæ: quas Marcianus ICtus per Byssicum opus intelligere videtur *in l. fin. § species ff. de public. & vectigal.* Nascitur autem Pinna in limosis subrecta semper, nec unquam sine comite, quem Pinnoterem vocant; alii Pinnophylacem. Is est *Squilla parva*, alibi *Cancer*, dapis assectator. Aperit se Pinna, atq; orbum luminibus corpus minutis pisciculis præbet. Assultant illi protinus, & ubi per licentiam audacia crevit, implent Pinnam. Hoc temporis speculatus Cancer index, levi morsu significat. Illa, ore compresso, vel clausis testis saluti suæ consultura, quicquid inclusit, exanimat, partemq; socio p̄bet, ut idem Plinius *lib. 9. cap. 42.* scriptum reliquit. Meminit Plinius alterius quoque lini cujusdam, quod ipse *lib. 19. cap. 1.* Xylon; Ulpianus ἐριόξυλον appellat, quasi lanam ligneam, seu ligno decerptam dicas. *l. si cui lana*

Pinnæ consideratio.

Xylon. Lana lignea.

70. § lana legata ff. de legat. 3. quę lanugo quædã est, ex pomo fruticis cujusdam apud Arabas & eos, qui sub Cynosura sunt, depexa. qui frutex parvulus est, similemq; barbatæ nuci, aut mali cotonei defert fructum. unde & Cotoneum quidam dicunt. Lina & lintea inde facta, magno vulgi errore Bombycina vocantur, ut Alciatus ostendit *lib. 6. parerg. cap. 25.* cum vel Plinio teste, Xylina; vel ad Peroti mentem, gossipina, seu gossampina dicantur rectius. Huic Lini generi nullũ candore, mollitiéve præferendũ; vestesq; inde confectas, Ægypti sacerdotibus gratissimas fuisse Plinius testatur. Id quod non de indutu duntaxat & amictu ipsorum; sed & de opertu quoq; in rebus sacris peragundis usurpato Beroaldus intelligit ad Apulejum *lib. 11. Milesiacar.* ubi laneum vestitum in rebus divinis ut prophanum impiumque, ex Ægyptiorum, itemque Orphei & Pythagoræ disciplina ideò vituperatum fuisse tradit, quòd ab animato lana decerperetur, & ex eo quidem animali, quod inter cætera esset mitissimum: contra verò lineam vestem propterea puram habitam, quoniam linum ex terrâ oriretur. Omnia autem terrâ prognata, munda & pura judicari. Hinc Isiacos, hoc est, Isidis sacerdotes, cum linea veste propè peculiariter uterentur, à Poëtis perpetuo epitheto Linigeros videas cognominari. Sic enim Ovidius:

Linea vestis, cur Ægypti sacerdotibus grata: Lanea non item.

Isiaci sacerdotes linigeri.

Nunc

Nunc Dea linigerâ colitur celeberrima turbâ.

Sic Martialis:

Linigeri fugiunt calvi, sistrataq; turba.

Et Juvenalis:

Qui grege linigero circumdatus, & grege calvo.

Nec enim lineum tantum gerebant vestem, ut præter ea, quæ modò commemoravimus, etiã ex Tertulliani *de corona militis* libro colligitur, ubi linteum, qua Christus constringebatur, propriam Osiridis (iidem autem Osiridis, qui & Isidis Sacerdotes erant) vestem appellat: Sed &, ut Herodotus in Euterpe auctor est, totum corpus solebant eradere, & tertio quoque die tondere, ne pilorum sordibus inter sacrificandum piaculum committerent, néve inter Deorũ cultum quidquam pediculorum, aut alterius excremẽticiæ sordis ipsos pollueret. Unde Lactanti⁹ *lib. 1. Institut.* deglabra à corpore ipsorum pectora appellat. Eodemq; sensu Martialis, sacrificulorum istam turbam, pilatam cohortem vocat, *lib. 10.* *Calvi & rasi.*

Nunciat octavam Phariæ sua turba juvencæ.
Ecce pilata redit jamq; subitq; cohors. *Martialis emendatus.*

Ita enim locum istum emendandum censeo, cum passim *Et pilata*, priore syllaba producta, legatur. Intelligit enim poëta cohortem pilatam, hoc est, calvam vel glabram, cui omnes undiq; pili erant exstirpati. Eam autem verbi illius vim esse, ex eodem Martiali *lib. 6.* probatur:

Exstirpa, mihi crede, pilos de corpore toto.
Teq́, pilare tuas restificare nates.

Hinc *Expilatores*, qui finiente Asconio in Verrina 2. ne pilum quidem in corpore spoliatorũ relinquunt, de quibus in pandectis. *de Effractorib. & expilatoribus.* Inde etiam expilatæ hæreditatis crimen. *de quo ff. & C. eod. tit.* Atque hanc emendationem ipsi etiam Scaligero probatam fuisse, posteâ animadverti. Sed antequam apud ipsum viderim, me de hac cogitasse, per sacra Isidis sistra juro. Si fallo, tum pilata illa cohors glabriorem me reddat, quam sit volsus ludius.

Sacrificuli cur caput radant.

Ex hoc ritu promanavit opinor nostræ ætatis sacrificulorum superstitio: qui jubentur caput in modum spheræ radere, & comam nutrire prohibentur. *can. prohibete. 23. dist.* quandoquidem capitis rasio & corona, vel ipsi etiam Hieronymo temporalium omnium depositionem denotat. *can. duo sunt genera. 12. q. 1.* Capilli verò qui remanent, aliqua Sacerdotibus ad sustentationem retinenda designant, ut est glossographi interpretamentum.

Sistratam verò turbam Martialis Isiacos appellat sacerdotes, à gestamine sistrorum.

Sistrum.

Erat autem Sistrum instrumentum Ægyptium è metallo arguto, ab agitatione nomen habens. Nam agitatum & concussum tinnitus argutos edebat, ob hoc, Sonabile sistrum à

poëtis

ëtis dictum. Hujus species, ut Adrianus urnebus *lib. 26. Adversar. cap. 33.* describit, o- alis erat, & manubriata in ora undiq; ti- ula habens, ut agitatum tinnitum red- aximum, & quæ pulsarentur. Rectè, *agita- um* dixit: quoniam non spiritu, sed motu cõ- ussum ęneum illud crepitaculum, sive sistrum ersonabat. *Alexande. ab Alexandr. lib. 7. genial. ier. cap. 8.* Hinc Tibullus *lib. 1. Eleg. 3.*

Quid tua nunc Isis tibi, Delia? quid mihi prosunt
Illa tuâ toties æra repulsa manu?

bi tamen *Mihi*, non tibi, ex veteri scriptura egendum monet Scaliger. Nam liquet, De- iam Tibulli amicam in casto Isidis fuisse: de quo apud Propertium *lib. 2. Eleg. Tristia jam re- deunt, &c.* Cæterum de cæremoniis in sacris Isidis adhibitis habes apud Apulejum passim, & apud Alexandr. *d. lib. 7. cap. 8.*

Quod & Carbaso) Carbasus lini genus tenu- issimi est Plinio *lib. 19. cap. 1.* quod Pausanias igne consumi negat. A Carbaso, Carbascæ di- cuntur vestes, & Carbasina lintea. Apulejus *lib. 8. Milesiacar.* Graphycè prodeunt, mitellis » & crocotis, & Carbasinis linteis. » Ubi mitel- las fœminarum illa ornamenta intelligit, ex quibus redimicula religabantur, *Virgil. in 9.* **Carbasus.** **Mitella.**

—— & habent redimicula mitræ. Et alibi:

Copa Syrisca caput Grajâ redimita mitella.

Crocota verò dicuntur, quæ croceo infecta **Crocota.**

ſunt colore. Virgilius croco pictas veſtes appellat:

Vobis picta croco, & ſplendenti murice veſtis.

Ea veſtis, quam & delicatam & fœmineam, viris autem nequaquam convenientem Turnebus oſtendit *lib. 29. cap. 25. et lib. 21. cap. 15.* Plauto Crocotula dicitur: ut & Crocotilũ, id quod valde exile eſt, referente Feſto. Carbaſina autem lintea Apulejus ſignificat, quæ ex illo lini genere, quod Carbaſum ex Plinio diximus, ſunt contexta. Hæc quia mira erant tenuitate, quovis ventulo impulſa, facilè colligebantur in ſinus, quos Maro vocat Carbaſeos *lib. 11.*

Carbaſina lintea.

—— croceam chlamidemq́, ſinusq́, crepantes
Carbaſeos fulvo in nodum collegerat auro.

tametſi Carbaſum flaminis indumentum propriũ fuiſſe dicat Alexander ab Alexandr. *lib. 6. genial. dier. cap. 12.* Carbaſi porrò nomen ad nautica quoq; vela fuit productum: quę quoniã ex Carbaſo primum in Hiſpania reperta eſſe Plinius teſtatur, Carbaſa etiamnum dicuntur.

Carbaſa: vela.

Sunt autem velorum, ut Julius Pollux auctor eſt, tria genera. Acatium, Dolon, & Epidromes. *Dolones*, quæ vela minora ſunt, ſuper *Acatia*, hoc eſt, maxima in navi vela, celeritatis cauſſa ſolent erigi. Unde Livius: Polyxenides, ut virtute militum ſuperari ſe vidit, ſublatis Dolonibus effuſè fugere intendit. *Epidromes* in puppi panditur. Alioquin *Dolones* dicuntur

Velorum tria genera.

Dolon, teli genus.

antur virgæ ſive conti, in quibus, tanquam
n vagina, ferrum acutum ſive pugiones latẽt:
fallendo, ſive etiam lædendo (δόλος enim
trunq; Græcis denotat) ſic appellati: ut ſint
ela quædam, quibus doloſè aliquem petimus:
uãdoquidem hæc ferrum abditum habeant,
quamvis ſolius ligni ſpeciem præſeferant. *Vir-
il. in 7.*

Pila manu, ſævosq; gerunt in bella Dolones.

ubi Servius Dolonem interpretatur flagellum,
intra cujus virgam latet pugio. Sic Claudio
Cæſari à duobus Equeſtris ordinis in publico,
cum dolone ac venatorio cultro præſtolanti-
bus inſidias fuiſſe ſtructas; altero quidem, ut
egreſſum theatro; altero, ut ſacrificantẽ apud
Martis ædem adoriretur, Suetonius ſcribit in
vita Tiberii Claudii *cap. 13.* Atq; de hoc ligni
vel fuſtis genere, in quo ferrum acuta cuſpide
latens, haud ſecus quàm gladius aut pugio vul-
nera ingerebat, exaudiendum eſt Alfeni re-
ſponſum *in l. ſi ex plagis. 52. § 1. ff. ad l. Aquil.* ubi
quidam flagello, in quo dolon inerat, taber-
narium verberârat. quemadmodum locum
iſtum rectè interpretatur Alexand. ab Alex.
lib. 4. genial. dier. cap. 15. Cui non abſimile eſt,
quod Ulpianus reſpondit *in l. 1. § & generaliter.
ff. ſi quadr. paup. fec. dic.* ubi Equus dolone con-
citatus calce aliquem petierat. Utroq; enim

Emendatur § 1. l. ſi ex plagis. ad l. Aquil.

L. 1. § et gene.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4703/A Vol. 1

valiter. Si quadr. paup. fec. dic.

in loco pro *Dolore*, quod verbi in vulgatis codicibus mendosè erat positum, *Dolone* erit legendum.

DE SPECVLARIBVS.

Specularia: vel speculares lapides.

* Plin. lib. 36. cap. 22.

† L. quæsitū 22. § si dom. 16. & § specularia 25. ff. de instr. fundo.

*Specularia seu speculares lapides materia quædam lucida erant, ut S. Basilius scribit, & instar aeris transparens. Hanc veteres fenestris imponebant, ut nos vitrum. De his specularibus apud Plinium * extat, & in jure civili. † Nero sacellum sive templum Fortunæ ex specularibus construxit: in quo qui erat, extrinsecus absq; ullo obstaculo conspiciebatur: ac, ut Plinius scriptum reliquit, portis etiam clausis, Lux ibi inclusa, non transmissa videbatur. Speculares hodiè non reperiuntur. Deposita apud me quondam fuit crystallus, ex simili materia, altior digitos duos, adeò transluccns, ut aër quodammodò videretur, extremis solùm partibus visui expositis. Continebat in se Chelydrum, qui ore aperto agnellum quasi deglutiturus erat: sed ab hoc ei Crux opponebatur. Erat affabrè effigiata. Acceperam à Dn. Martino Gersman, nunc quidem*

Episcopo

Episcopo Vratislaviensi. atq; etiamnum me habere credo.

NOTÆ.

Specularem Lapidem Plinius ait *lib. 36. cap. 22.* vitri modo perlucidum, facilè in quamlibet tenues crustas findi. Ab hoc Specularia dicebantur, quibus Lumen & Sol in ædes admittebatur: ut hodiè per vitreamina & chartacea. Sic appellata, quod ex speculari lapide essent confecta. Quod autem Ulpianus *in l. quæsitum 12. § si domus. ff. de fund. instr.* ex Pegasi auctoritate, Instrumento domus legato, negat deberi Specularia & vela, quæ voluptatis caussa in domo sunt, frigoris fortè aut umbræ arcessendæ caussa: Id verò pugnare videtur cum eo, quod ex Cassii sententia idem mox subjūgit, Cilicia vela legata deberi, quòd ideò parari soleant, ne ædificia vento vel pluvia laborent. Quid enim vetat, quo minus & de Specularibus hoc dicamus, quæ in eundem usum parari constat? *Jacob. Cujacius lib. 13. Observat. cap. 13.* Nam ut Plinius *lib. 2. Epistol. 17.* scriptum reliquit, "Cœnationes egregium sunt adversus tempestates receptaculum: nam Specularibus, & multò magis imminentibus tectis muniuntur. Et si Martiali credimus,

Specularium usus.

Examinata L. quæsitum. de fūd. instr.

Hibernis objecta Notis Specularia puros
Admittunt soles, & sine Sole diem.

Specularibus nempe muniebãtur hyeme Cœnationes & diætæ, adversus ventorum imbriumq; vim: atq; ita venti his excludebantur, ut tamen lumen habitantibus transfunderent.

Contra Accursium.

Nec satis tuta videtur Accursii responsio, locum istum de Specularibus non adfixis accipientis. Nam si affixa fuerint, tum magis putat, ea domus partem esse, ideoq; legato cedere. § *Specularia 25. d. l. quæsitum.* Cur enim hac distinctione non in velis quoq; usus est ICtus sed ea simpliciter deberi asserit? cum tamen cõstet, rarò aut ferè nunquã hæc ita adfigi, ut pro domus parte habeantur. Porrò qui fenestris Specularia ad arcendum hyeme frigus componunt, *Specularii* in jure nostro dicuntur *l. 1. C. de excusat. artif. lib. 10.*

Specularii.

DE MVRRHINO ET ALIQVIBUS GEMMIS.

Murrhinũ.

MVrrhinum, materia quædam candida erat, purpureis maculis rubescens: quæ sub terra inveniebatur, sub qua humorem calore densari putabant. Non tralucebat Murrhinum, sed erat nitidum et odoriferum, ex quo vasa conficiebãtur potui & esculentis accommoda. Erat in precio ob

colorum

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4703/A Vol. 1

colorum varietatem; gilvi scilicet, hiacynthini, candidi & aliorum. Pompejus Magnus postquam de Asia & Ponto triumphavit, pocula inde transtulit, & alveum lusorium ex duabus gemmis, quæ et aperiri & claudi poterant, latum pedes tres, longum pedes quatuor: Itemq́ʒ tesseras & orbiculos, quibus cum ludebatur, similiter gemmeos, quemadmodum Plinius refert. Nostra hac tempestate non reperitur Murrhinum, nec etiam notabiles illæ gemmæ: Sicuti nec uniones, similes illis duobus, quos Cleopatra Aegypti Regina possedit. quibꝰ per omne ævum in universo hoc mundo pares non inveniuntur. Eos illa æstimaverat ducenties sestertiûm: quæ summa hodiè quingenta millia aureorum nostrorum exæquaret.*

* *Libr. 37. cap. 2.*

NOTÆ.

Murrhini cōsideratio.

Murrhina vasa ex Murrha gemma nomen habent: quam humorem esse putat Plinius *lib. 37. cap. 2.* calore sub terra densatum: cui splendor sine viribus, nitorq́; potius, quàm splendor. Sed in pretio fuit colorum varietas, circumagentibus se subindè maculis in purpuram, candoremq́;, & tertium, qui fiebat ex

Murrhea vasa. utroq;. Vasa illa Jabolenus Murrhea appellat *in l. vasa. 11. ff. de supell. legat.* ut & Propertius lib. 4.

Murrheaq; in Parthis pocula cocta focis.

Plinii et Propertii dissensus. quo versu Murrhina pocula Propertio videntur esse fictilia, cum in Parthorum caminis coqui ea scribat: dissentiente Plinio, qui ut dixi, humorem putat sub terra concrescere, densariq; calore, eumq; lapidem erui, & in vasa celari: ut tantam nobilissimorum scriptorũ in re frequentissima dissensionem, annotatione dignam existimârit Turnebus *lib. 8. cap. 1.* Hoc amplius, vasa illa Papinius simpliciter Murrhas dicit: sicuti & Martialis *lib. 14.*

Si calidum potas, ardenti Murrha falerno
Convenit, & melior sit sapor ille mero.

Jocatur Poëta, à colore Murrhini ejusmodi poculi incalescere posse vinum, eò quod maculæ ejus pupurâ & lactis colore ignescant. Unde maculosam hanc vocat *lib. 10.*

Plorat Eros, quoties maculosæ pocula Murrhæ
Inspicit.

Saporem quoq; meliorem inde policetur, quoniam odor in Murrhinis soleat commendari. Illud quoq; hîc loci monuerim, dubitasse Ulpianum, an Marrhina vasa, propter eximium usum & pretium supellectili essent adnumeranda? cum tamen pelves argenteas, & aquimanilia (ita enim doctissimus Scaliger *Murrhina an supellectili cedant.*

legit

egit apud Feſtum, in dictione *Manalem lapidem)* argentea, & lectos inargentatos vel inauratos, atq; gemmatos in ſupellectili eſſe nõ dubitet: usq; adeò, ut idem juris ſit, & ſi tota argentea vel aurea ſint. Sed Murrhina quoq; ſupellectili adnumeranda eſſe concludit *in l.* . *§ vitrea, & § de Murrhinis. ff. de ſupell. legat.* præſertim ſi ad uſum edendi, & bibendi cauſa eſſent parata, ut Javolenus reſpondit *l. vaſa.* *ff. d. t.*

Quos Cleopatra) Cleopatra, cum Antonio edixiſſet, una ſe cœna cẽties ſeſtertiũ abſũmurã; idq; fieri poſſe nequaquã putaret Antonius: ſponſionib⁹ factis, poſtero die magnificã cœnam, ſed quotidianam Antonio appoſuit. qui cum eam irrideret, computationemq; expoſtularet, corolarium id eſſe Cleopatra dixit, conſumturamque ſe in ea, quantum promiſerat, confirmavit. Inferri itaque ſecundam menſam confeſtim juſſit. Cumq; ex præcepto ejus, Miniſtri unum duntaxat vaſculum aceti ante eam poſuiſſent, ſpectãte Antonio, quidnam agere vellet, detractum ex auribus alterum unionem in vaſculum merſit, ac mox liquefactum (ſolet enim aceti aſperitas uſque in tabem margaritas reſolvere) abſorbuit. Injecerat alteri manum, ut idem faceret. Sed nequaquam id paſſus eſt ſponſionis ejus judex L. Plancus, victumq; Antonium pronunciavit,

Cleopatra Antonio condicta cœna.

Is posteà unio, qui superfuit, dissectus in duas partes, in utrisque Veneris auribus Romæ in Pantheo fuit positus. Ita ex Plinio *lib. 9. cap. 35.* Perotus retulit. quib⁹ adde luculentam cœnæ illius descriptionem Athenęi *lib. 4. dipnosophist.* relatam etiam à doctissimo Budæo *lib. 3. de Asse.* ex cujus supputatione unionum istorũ hæc prodiit æstimatio. Sic enim scribit: Hic est ille M. Antonius, qui Cleopatræ ultimæ Ægyti Reginæ Phœniciam, Syriam, Cyprum, & Ciliciæ bonam partem, Judæam balsamiferam, & Nabathęorum Arabiam in stupri mercedem dedit: qui Antigonum Regem securi percussit: qui expeditionem in Parthos cum centum millibus peditum equitumque suscepit: cui deniq; nobilis illa cœna portentosi luxus condicta est à Cleopatra: in qua centies sestertiûm, id est, ducenta quinquaginta millia aureorum, uno ferculo secundæ mensæ cõsumta sunt. Loquitur autem Budæus de alterutro tantum unione. Geminum igitur ad eam, cujus auctor meminit, æstimationem accedere liquet. Sed & Valer. Maximus *lib. 9. cap. 1.* memoriæ ꝓdidit, Clodium Æsopi Tragœdi F. aceto liquatos magnæ summæ uniones potionibus aspergere solitum. In quem ideò & Horatius invehitur *lib. 2. Satyr. 3.*

Vniones Cleopatræ.

Filius Æsopi detractum ex aure Metelli
Scilicet ut decies solidûm exsorberet, aceto

Diluit

Diluit insignem baccam: quî sanior, ac si
Illud idem in rapidum flumen jaceretvé cloacã.

Ad eandem hanc unionis liquationem respe- **Intellectus L. Seiæ. 6. de aur. & arg. leg.**
xisse videtur Marcellus *in l. Seja. 6. ff. de auro & arg. legat.* Seja unionẽ cum hiacynthis legavit: postea unionẽ solvit: nec ullum mortis tem- 1.
pore inter ornamenta sua unionem reliquit. Quæsitum est, an hæres æstimationem rei, quę in hæreditate non est, præstare debeat? Et negat Accursius, æstimationem deberi: eò quòd à testatrice, dum viveret, legatario uniones jam præstiti solutiq; fuerint. Ita enim verbum hoc, *Solvit*, ibi interpretatur. Sed malè, cum non tam de præstatione sive solutione, quàm de dilutione vel liquefactione id sit accipiendum. ut sensus sit, unionem illum vi & 2.
asperitate aceti dilutum vel dissolutum; atque ita legatum, sui ipsius interitu, nulla hæredis culpa interveniente, exstinctum fuisse. *arg. l. non solum. 26. § 1. & l. Titiæ. 36. in fi. ff. de legat. 1.* Ita autem dissolvi uniones posse, modò ostendimus, & ex Vitruvio *lib. 8. cap. 3.* liquidò probatur. Quanquam etiam solutum unionem 3.
intelligere possumus eum, qui de linea demtꝰ sit & detractus: quem propterea exemtilẽ Ulpianꝰ appellat *in l. argumẽto. 25. § margarita. eod. tit.* ut scilicet Rei legatæ à suo principali facta separatio, ipsum legatum annihilet, & exstinguat.

DE AVRICHALCO.

Aurichalcũ.

AVRichalcum erat metallum ex ære, quod auri simile. Ex quo genere Toreumata fuerunt opinor, quæ veteres Corinthia putabant: sed falsò. Corinthium enim mixtum erat ex ære & auro. At Toreumata ista destructa aut soluta, nihil habebant auri aut argenti: & ideò ex Orichalco fuisse credo.

* Lib. 34. cap. 2.

Istud metallum, Plinius auctor est, longo jam tempore non reperiri, effæta tellure, hoc est, sterili effecta terra. Sed constat, posteà Jureconsultum Martianum, qui tempore Alexandri Imperatoris vixit, anno 225. mentionem illius fecisse, ac si sua quoque ætate id exstitisset.** Lattone *sive Orichalcum istud, quo nos utimur, Aurichalcum non est: sed æs, quod pulveribus quibusdam adspersum, splendorem illius accepit, ut infrà dicemus.*

* L. Labeo 45. ff. de contrah. emt.

NOTÆ.

Orichalci notatio.

Quod Græcis ὀρείχαλκον est, id Latinè multi Aurichalcum pronunciant, facta instar hybridis cujusdam, verbi hujus ex Latina & Græca vo-

voce, compositione: quòd putarent id ex uro & ære conflari. Quod quidem fieri pos-), (ut de Corinthio ære, de quo alibi à nobis cetur, prodiderunt veteres) ne ipsemet qui-em negat Scaliger ad Festum: Sed id ὀρείχαλ-ον esse, id verò pernegat. Proclivius igitur st, ut verbum istud ex uno & eodem genere educam⁹, ex dandi casu scilicet ὄρειτοῦ ὄρος, εος, onte, & χαλκῷ ære, ut sit æs montosum, in uod Cadmea terra adjiciebatur: non quidē x auro & ære mixtum; sed æs, quod auri co-orem & splendorem haberet, quodve auro si-mile esset. Id quod longo jam tempore non reperiri, effœta tellure Plinius ait *lib. 34. cap. 2.* sed ex eo scilicet restabant tamen species aut massæ & fragmenta plura.

Tanti verò hoc fuit apud veteres, ut cum *Orichalci precium.* nusquam esset, tamen quasi esset, etiam auro excellentius haberetur. Unde Plautus in Milite: Ego istos mores Orichalco comparem. Et in Pseudolo: Dii immortales! Orichalco contrà non carum fuit meum mendacium. *Orichalco contrà*, ut & *Auro contrà*, nota & familiaris Plauto phrasis. quasi dicat, plus mihi mea sycophantia, quàm ingens auri pondus profuit: vel non vénire aut venale esse potuit meum commentum numis ex Orichalco cusis, sed pluris fuit illis. Ita enim locum hunc Petrus Gualtherius interpretatur, ex Orichal-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4703/A Vol. 1

co olim numos cuſos fuiſſe concludens. Planè ꝙ Horatius etiam Inſtrumenta muſica ex Orichalco facta iñuit, cum *lib. 2. epiſt. 3.* ita ſcribit:

Tibia, non ut nunc, Orichalco vincta, tubæq́;
Æmula.

Id non de Orichalco iſto jam olim deperdito; ſed de vulgari noſtro Orichalco, quod vulgò *Letonum* vocari Scaliger notat, erit accipiendum. Nec deſunt, qui Tibiam junctam Orichalco interpretantur, Orichalco tanquã aurea bractea ornatam, ut inde eſſet elegantior. Alii tibiam Orichalco junctam putant, quòd duo eſſent ligna ipſo devincta, ut longior redderetur tibia. Mihi ingenioſior videtur Joh. Baptiſtæ Pineæ interpretatio, rem altius petẽtis. Veriſimile eſſe ait, urbium theatra initiò fuiſſe parva; & ꝓpterà ſcenam habuiſſe tibias tenues, ac ſimplices. *Tenues*, hoc eſt, ſolas, abſque aliis muſicis inſtrumentis: *Simplices*; quia earum foramina eſſent quatuor tantùm. Poſteà verò aucto populo, aucta quoq; fuiſſe theatra; & primò additum lituum; deinde etiam tubam. Ut ſit ſenſus, Tibiam junctam fuiſſe Orichalco, id eſt, adſociatã lituo ex Orichalco confecto: neque tantùm Muſicam ex tibiis, & lituis; ſed etiam ex tubis conſtitutam. Ergò tibiam factam tubæ æmulam: quia tuba commixta cum ipſa ſonum ſuum non amiſerit: quanquã ita acutus hic fuerit, ut tubæ ſtrepitum imitaretur. Quod autem diximus, Au-

Horatius explicatus.

richalcum ex auro & ære mixtum non esse, id Marciani quoq; auctoritate confirmatur, negantis eam valere venditionē, qua Aurichalcū h. e. æs illud, quod scilicet auro sit simile, pro auro esset venditum. *l. Labeo 45. & ibi Accurs. ff. de contrah. emt.* In materia enim, sive ipsa rei substantia esse erratū. *l. in venditionibus. 9. ff. d. t.* At si quid auri admixtum illud haberet, tum venditionē omninò cōsistere Ulpianus respōdit. Idq; exemplo viriolæ, quæ ex gem̄is contextis auro vel argēto, aliáve materia componi solet. *l. ult. § mulier. ff. de auro & arg. leg.* Hęc si aurea dicatur & vendatur; & si magna ex parte inventa fuerit ærea: placuit tamen valere venditionem, maximè si aliqua ex parte saltem aurea sit, qualis dicebatur; atque ita auri quid admixtum habeat. *l. quid tamen. 14. ff. de contrah. emt.* quantumvis etiam aurum illud esset deteri⁹, quàm emtor existimaret. *l. aliter. 10. d. t.* cum & si inauratum aliquid sit, licet ego aureum putem, venditio tamē subsistat. *d. l. quid tamen. 14.* Nec mutat hanc sententiam, quod nullam esse emtionē Julianus ait, si quis mensam argento coopertam mihi ignoranti ꝓ solida vendiderit imprudens. *l. cum ab eo 41. d. t.* non enim ideò mensa argentū admixtum habet, si est argento cooperta. Operimentum mensæ, seu lamina illa, quæ mensam operit, non est pars materiæ, hoc est, mensæ, quam argenteam, non autem argento coopertam,

L. Labeo. 45. l. quid tamē. 14. et L. cum ab eo 41. ff. de contr. emt. conciliata.

vel operimento argenteæ laminę vestitam; sed argentum cum ipsa mensæ materia confusum præstari convenit. De horum tamen responsorum conciliatione sanè quàm difficili, plura videri poterunt apud Jacob. Cujacium *lib. 2. observ. cap. 4.* Gabriel. Mudæum *in l. in venditionibus. 9. de contrah. emt.* & Hugonem Donellum *in l. si id quod aurum. 22. de verbor. oblig. n. 5.* Modum verò inaurandi vel adulterandi æris, ut formam auri induat, Zasius tradit ex Plinio *lib. 33. cap. 3. & 6.* Incendunt, ait, æs igni, ut ardeat: deinde exstinguunt aceto & alumine: posteà inducunt bracteolas auri, & istas bracteolas æs sic præparatum recipit in se, ut strictissimè hæreant: &, si æs palleat sub bracteolis, tunc illinitur liquore ovi, qui demit colorem æris. *Zasius in d. l. si id quod 22. de verbor. oblig.*

Æris inaurandi ratio.

DE CINNAMOMO.

Cinnamomum.

SCribit *Galenus* lib. 1. Antidot. *Cinnamomum rarum inventu fuisse, præterquam in armariis Imperatorum. Plinius auctor est, precium Cinnamomi quondam fuisse in libras denariûm mille:* * *cui summæ, 150. aurei nostrates adæquarentur. Atque id*

* Plin. lib. 12. cap. 19.

que id ipsum posteà adauctum, Arabiæ & Indiæ sylvis incensis. Quam verò Casiam ligneam Latini dicunt, ea pessimo adsimilatur Cinnamomo, & ab Italis Cannella *vocatur. Veri enim Cinnamomi nulla nobis est notitia: sicuti nec Xylocinnamomi: quod ipsum arboris tantum lignum est. at verò Cynnamomum exterior ejusdem cortex.* Xylocinnamomum.

NOTÆ.

Cinnamomi, quod & Cinnamum dicitur, luculenta exstat descriptio apud Plinium *lib. 12. cap. 19.* Ex eo unguentum fit, Cinnaminum dictum, inter cætera crassissimum: Cujus sum̃a est com̃endatio, quod transeuntem fœminam odor invitet, etiam aliud agentem. Sicuti Philip. Beroaldus ad Apulejum *lib. 2. Milesiac.* annotavit. *Cinnaminũ unguentum.*

DE FOLIO BARBARICO, ET ALIIS ODORAMENTIS.

INter *species preciosas, quæ ex Indiis Alexandriam advehebantur, Marcianus Jureconsultus Folium Barbaricum recenset.* * Folium Barbaricum.

** L. ult. § species ff. de pu-*

blican. & vectigal.

** Plin. lib. 21. cap. 6.*

Id erat odoramentum quoddam, ex radice odoratissima, quam Bacchar* *dicebant, itemq́; nardo, myrrha, balsamo, costo, & aliis compositum plantis: de quibus apud Plinium: * ubi aliorum quoq; complurium odoramentorum fit mentio, quæ quoniam hodiè non exstant, brevitatis studio omitto. Istius autem memini, quòd famosum erat ac celebre, & ab ipsis usq; Indiis adportatum: indeq́; barbaricum dictum.*

** Plin. lib. 12.*

NOTÆ.

Folii Barbarici mentionem facit Marcian⁹ ICtus *in l. ult. § species. ff. de publican. & vectigal.* Sunt, qui de hoc folio intelligendum quoque dicant *tex. in l. plenum. 12. § 1. ff. de Usu & habit.* Ubi Nerva negat eum, cui fundi usus concessus est, foliis etiam (barbaricis putà & Indicis) uti posse. Alii foliorum nomine Unguentum ex foliis confectum intelligunt: quod magni erat precii, & Foliatum nuncupabatur. Martial *lib. 11.*

Intellectus L. plenum. § 1. de Usu et habit.

At mea me libram Foliati poscat amica.

Et Juvenalis Satyr. 6. *Mœchis foliata parantur.* Utraq; mehercules interpretatio nimis longè petita, & ad rem minus videtur idonea. Agitur enim ibi de Usu fundi, atque adeò de iis, quæ

fundus

mundus ipse fert: cum quibus nihil planè commune habent exotica ista unguenta & folia, ex locis tam longinquis asportata. Propius igitur est, ut textum hunc cum Accursio de vulgaribus foliis intelligamus, quibus alendo pecori, hyberno præsertim tempore uti solem⁹: et ita horum quoq; usum Usuario concessum esse Ulpianus cum Sabino & Cassio, Labeone & Proculo cōcludat: licet Nerva id negaverit. a cujus sententia eos secessionem fecisse, & cōtextus satis docet, & Francisc. Hotomanus, nō advertisse id Tribonianū, miratur. *in pr. Inst. de Vsu & habitat.* Nam quod Cujacius eo in loco, ut & *lib. 9. Observ. cap. 37.* pro foliis, oleis legēdum censet: parum tutum videtur ex eo, quod Græci expresse legunt φύλλοις, hoc est, foliis *16. Ecloga. § 4.* quo fit, ut à vulgata & recepta lectione minimè recedēdum putem: cum tralatitium sit, textuum emendationem, quātum fieri possit, evitandam esse.

DE AMOMO ET COSTO, MALOBATHRO, ET CASIA ODORATA, AROMATE INDICO ET Lasere.

Amomū et Costus plātæ sunt nobilissimæ juxtà et odoratiss. Vnde odores olim cōficiebātur maximi pcii. Hodiè nō habētur. Sed horū vice aliis utūtur myropolæ et aro- Amomum & Costes.

matarii; verbi caussa Pseudocosto, quod fal-sum sive adulterinum costum est. Ex duab. istis plantis præparabatur quoq; Odoramen-tum, cui Costamomo *nomen erat, & si-militer ex Indiis Orientalib⁹ adferebatur cujus à Marciano quoq; fit mentio, tanquam rei preciosæ. Sed neque hoc in-præsentiarū habetur. Quod &* Malobathro *evenit & Casiæ odoratæ, quam aliqui Nardum esse contendunt. Plantæ istæ erant odora-tissimæ, ex quibus suavissimum oleum ex-primebatur. De Malobathro Marcianus si-militer loco superius allegato loquitur: cum &* Aroma Indicum *adjungit, quod erat spuma odoratissima ex Indiæ cannis proma-nans. Invenitur &* Laser, *succus suavis-simus, ex planta, cui* Laserpitio *nomen, de quo Plinius disserit.**

Costamomum. Malobathrum. Casia. Aroma Indicum. Laser. * *Lib. 19. cap. 3.*

NOTÆ.

Amomi, Costi, Costamomi, Malobathri, Casiæ, Aromatis Indici, & Laseris similiter fit mentio à Marciano ICto *in l. ult. § species. ff. de publican. & vectig.* quorum naturam, vim & potestatē ex Dioscoride, Plinio, & aliis operę preciū erit cognoscere.

DE MYR-

DE MYRRHA, STACTE, BDELLIO, ET BALSAMO.

Myrrha.
Stacte.
Bdellium.
Balsamum.

M*yrrha, gutta sive lachruma est, ex arbore Arabiæ felicis destillans; felicis nquam denominatæ, quòd omne ferè odorierum producat.* Stacte, *est Myrrhæ gutta, uæ ab illa extracta, preciosiorem exhibet iquorem.* Bdellium *similiter arboris cuusdam, apud Bactrianos natæ, lachruma est.* Balsamum, *celebre magis, quàm notum, lãtæ cujusdã, instar vitis, in Judæa in vale Jericho succrescentis succus est. Ejus generis plantæ jam non habentur, nisi adulteratæ. Turca dicitur aliquas in Aegypto obtinere, ex quibus annuatim paucæ saltem guttæ excipiantur. Alioquin sub nulla mũdi plaga reperiuntur. Etenim cum Turcæ cujusvis politiæ et elegãtiæ hostes, omnes Hierichuntis vineas vastarint: dictu non absurdum est, etiam plantas istas amplius non exsistere; & ideò Balsamum in Europam non deferri, aut certè adeò rarum & pauxillum, ut pro nullo haberi meritò possit.*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4703/A Vol. 1

NOTÆ.

Myrrha metamorphosis.

De Myrrhæ cum patre Cinyra nefando cõgressu, & conversione in arborem sui nominis, multa fabulatus est Ovidius *lib. 10. Metamorph.* Fingitur autem Myrrha exoptasse, ut in arborem, hoc est, eam converteretur formam, quæ neq; inter mortuos esset, neq; inter vivos: ob incestuosum scilicet & nefarium illum coitum, hominum conspectum devitare cupiens. Quo ipso & flagitiorum ac libidinum individua comes pœna designatur, quãtoperè vel metu vel pudore anteactorũ scelerũ & vel sola cõscientia scelerati exstimulẽtur. Usque adeò cognatum, imò innatum omni sceleri sceleris supplicium. nec crimen quisquam in pectore gestat, qui non idem Nemesin in tergo: ut gravis est & aurea Justi Lipsii sententia in opere verè aureo De Cõstãtia *lib. 2. cap. 13. & 14.* Cui planè congruit, quod tanquam ex Pythio tripode pronunciavit Horatius.

Rarò antecedentem scelestum
Deservit pede pœna claudo.

Vota nostra quàm dubia!

Sed & monemur ea fabula, quænam sint mortalium vota, cum quid parùm honestum à Diis impetrare contendimus. Nam qui votorum compotes facti sunt aliquandò, tum demùm intelligunt, quàm absurda vel turpia

ia cupierint: quæ antequam consequerentur, infelices se & miseros exclamabant, ut est apud Natalem Comitem *in Mythiologic.* Constat autem Myrrham in Arabia laudatissimam progigni. Hæc antequam incidatur, sponte udat guttam, à στάζω, quod est stillo, *Stacten* nominatã. qua dictione gutta sive lachruma liquoris significatur, quo capilli deliciarum caussa ungebantur. Ovidius in Sappho: *Stacte.*

Non Arabum noster rore capillus olet.

Intelligit enim Myrrham Arabicam, cujus stacte, id est, gutta Myrrhæ, ad crines ungendos erat potissima: ut ocellus eruditorum *Gregorius Bersmanus* rectè interpretatur.

De Bdellio videatur Plinius *lib. 12. cap. 19.* ut & de Balsamo *cap. 25.* quod est arbuscula quędam uni terrarum Judææ quondam concessa, & in duob' tantum hortis, utroq; regio. Viti similior est, quàm myrto. Seritur malleolis, ut vitis; & colles implet, vinearum modo, sustinens sese sine adminiculis: intra tertium annum fructifera. Proceritas intra bina cubita subsistit. Inter unguenta, bonitatis palmam dant Balsamo, quod omnibus odoribus præfertur. Succum Balsami *Opobalsamum* vocant. Juvenalis: *Balsamum.* *Vnguentorũ primum.* *Opobalsamũ.*

——*hirsuto spirant Opobalsama collo.*

Xylobalsamum, lignum dicunt, surculumque balsami: quod & ipsum pro succo substitue- *Xylobalsamum.*

runt officinæ. Præcipua gratia est lachrumæ, secunda semini, tertia cortici, minima ligno. Summa balsami probatio est, ut lac coagulet, & in veste maculas non faciat.

DE AZZALO INDICO.

Azzalum, ferrum.

ERAT ferri quoddam genus Azzalum, quod Indicum appellabant: sed reverà in Serum regione nascebatur, quam nunc quidem Chinam *dicimus. Id autem omniũ censebatur nobilissimũ. de quo Plinius* lib. 34. cap. 14. *& Marcianus loco suprâ citato. atq; adeò bonæ temperaturæ erat cæsura & acies ejus, ut quodlibet ferrum incideret. Id genus ferri nos non habemus. cæterum excellentissimum id reputabatur.*

NOTÆ.

Azzalum Indicum esse puto, quod Marcianus ferrum Indicum *in l. ultim. § species. ff. de publican. & vectigal.* Plinius ferrum Sericum appellat, cui ex omnibus ferri generibus palmam deberi contendit *lib. 34. cap. 14.* Est autem ferri usus, diversis mortalium rebus graviori-

Ferri usus.

bus

us domãdis, maximè neceſſarius. Hoc enim
æteræ artes omnes ſuum munus ex conveni-
nti ad incidendi firmitatem, & ad tundendi
oliditatem, temperatione exſequuntur. Hoc
ellurem ſcindimus, ſerimus arbuſta, ponim⁹
omaria, vites ſqualore deciſo annis omnibus
ogimus juveneſcere. Hoc exſtruimus tecta,
ædimus ſaxa, omnesq́; ad alios uſus utimur.
ed eodem quoq; ad bella, cædes, latrocinia, *Abuſus.*
on cominus ſolum, ſed etiam miſſili volucri
ue, nunc tormentis excuſſo, nunc lacertis,
unc verò pennato abutimur. quam ſcelera-
iſſimam humani ingenii fraudem Plinius ar-
itratur: ſiquidem ut ocius Mors perveniret *Mors penna-*
d hominem, alitem illam fecimus, pennasq́; *ta.*
erro dedimus: ut optimum ſit ferrum, idem-
ue peſſimum vitæ mortalium. *Chriſtoph. Mi-
us in hiſtor. Vniverſitat. rerum lib. 2. mihi fol. 125.*
uanquam culpa iſta non tam ferri ipſius na-
uræ, quàm pravo hominum ingenio accepta
rit ferenda. Rectè enim Tibullus:

Quis fuit, horrendos primus qui protulit enſes?
Quàm ferus, & verè ferreus ille fuit!
Tunc cædes hominum generi, tunc prælia nata,
Tum brevior diræ mortis aperta via eſt.
At nihil ille miſer meruit. Nos ad mala noſtra
Vertimus, in ſævas quod dedit ille feras.

nte uſum ferri, pugnis, calcibus, morſibus, *Arma quæ*
orporumq́; luctatione certabatur: ut ex illo *olim.*
ucretii *lib. 3.* colligitur,

Arma antiqua, manus, ungues, dentesq́ fuerũ

Porrò ferrum apud classicos Latinæ linguę au-ctores pro gladio usurpatur. Virgil. *in 6.*

Ferrum pro gladio.

Tuq́ invade viam, vaginaq́ eripe ferrum.

Et Propertius:

Tu mihi vel ferro pectus, vel tunde veneno.

quo sensu & Paulus ait: Carceri præpositum officio judicis puniendum, qui precio corruptus ferrum venenumvé inferri passus sit. *l. carceri. 8. ff. de custod. reor.* & Abigeorum admissum ideò graviter puniri solere Macer respondit, quoniam plerunq; ferro utantur abigei. *l. 2. ff. de abigeis.* quos Ulpianus bestiis objiciendos pronunciârat, si cum gladio abegissent. *l. 1. § quanquam. d. t.* Unde & qui ad gladiatoriũ ludum condemnati sunt, ad ferrum damnati Cajo dicuntur. *l. ejus qui. 8. §. fin. ff. qui test. fac. poss.* Suetonio, ad ferrum exhibiti; (Sic enim in Nerone scribit: Exhibuit ad ferrum etiam 400. Senatores, sexcentosq; Equites Romanos) Ulpiano ad gladium damnati. *l. si. quis filio 6. § sed & si quis. 6. ff. de injust. rupt. & irrit. fac. test. l. si quis mihi. 25. § si quis planè. de acqui. hæredit.* Atq; hoc modo allegatam *L. 8. ff. qui testam. fac. poss.* etiam Alciatus accipit *lib. 1. parer. cap. 23.* Ubi simul & *l. ult. C. de plagiar.* cujus principium à fine differre putat, ita invicem conciliat, ut principium illius, quod plagiariis pœnam minatur, de iis videatur accipiendum, qui

Varii intellectus L. ult. C. de plagiar. 1. Intellectus.

qui civitatis Romanæ jus habent: finis verò, ingenuum quidem hominem pro plagii crimine gladio consumens; servum verò vel libertum bestiis subjiciens, de quibusvis aliis, qui civitatis Rom. jus non habent, sit intelligendus. Quæ interpretatio cum Accursii sententia, quam & Baldus amplectitur, satis convenit: qua *principium* de Nobilibus; *finem* de Ignobilibus exaudiendum putavit: ita tamen, ut tum demùm Nobiles ob plagium in metallum damnentur, si prius fuerint verberati. Id enim hæc Legis istius verba innuere: *cum cæteris antè cognitis suppliciis.* Sed ab hac interpretatione tanquam divinatoria & non satis munita ipsemet deflectit Accursius, atque aliam comminiscitur, inter raritatem & frequentiam criminis hujus distinguẽs: ut si quis in plagii crimine committendo frequens non fuerit, in metallum damnandus; sin frequenter id committere consueverit, tum vel bestiis objiciendus, vel gladio sit consumendus. *2. Intellectus.*

Quæ sententia, quam & Baldus & Salycetus probant, etsi hisce textus verbis non parùm juvari videtur (*postquam super crimine claruerit*, hoc est, celebris & famosus plagiarius fuerit) & Juris alioquin constitutissimi sit, frequentiam & reiterationem delictum aggravare. *l. nemo. 3. & ibi gl. C. de Episcop. audient. l. 4. C. de serv. fugitiv. Chassen. in consuet. Burgund. rubr. 1.*

§ 5. *verb. simple Larrecin. n. 16. Jacob. Menochi[us] de arbitr. judic. quæst. lib. 2. casu. 295. n. 18. 19.* Ea[m] tamen Legis menti minus congruere puta[t] Steph. Forcatulus *in Necyomantia dial. 27. n.* [...]

3. Intellectus. Ideoq; principium textus illius ita interpreta[tur], ut plagiarius non tantum pœna metall[i] damnandus sit, sed etiam cæteris antè cogniti[s] suppliciis. In fine autem declarari ait, quæ[-] nam illa sint antè cognita supplicia: in homi[-] ne libero scilicet gladiũ; in servo vel liberto objectionem ad bestias. Esse itaq; penes judi[-] cem, utrum gladio, an bestiis objiciendo pla[-] giarium puniendum, re perspectâ & expens[â] arbitretur. Arguta sanè & non inepta vider[i] posset hæc interpretatio, si contextus cohæ[-] rentiâ juvaretur. Sed quia per Adversativam orationem posterior Legis pars à priore planè separatur & secernitur: vix est, ut quæ primũ in genere posita fuerunt supplicia, ea posteà in

4. Intellect⁹, ultima parte speciatim expressa credã. Proin[-] de omnem hanc difficultatẽ unius literæ adje[-] ctione tolli posse autumo: Si pro *teneãtur* le[-] gerimus *tenebantur*: hoc sensu, ut priori Legis parte vetus in plagiarios pœna constituta re[-] feratur: deinde verò hac immutatâ, in poste[-] riori parte aliud supplicii genus in eosdẽ san[-] ciatur. Ita verò, ut dixi, legendum esse, cum ex veterib⁹ Manuscriptis, tum ex C. Theodo[-] siano *lib. 9. L. 1.* unde hæc Constantini consti[-] tutio desumta est, liquidô probatur. De

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4703/A Vol. 1

DE AMMONIACO.

AMmoniacum ſalem, qui ſub terra Cyrenaica effodiebatur, Matthiolus cẽſet hodiè non haberi. Nam qui à Seplaſiariis nobis oſtenditur, fictitium eſſe. Ammoniacus Sal.

NOTÆ.

Sal Ammoniacus, qui & Hammoniacus ſcribitur, Plinio *lib. 31. cap. 7.* & Dioſcoridi *lib. 5.* terræ ſalſugo eſt, in Lybiæ arenis creſcente Luna effervеſcens, alumini ſciſſili, quod *Schiſton* vocant, non diſſimilis, veniſq; in longitudinem rectis, neq; perlucidis. Ipſe ingratus ſapore, ſed medicinæ utilis. Invenitur potiſſimũ in Cyrenaico tractu juxta Jovis Ammonis templum: unde & nomen habet. quanquam etiam ab arenis, in quibus reperitur, ita potuit indigitari. Arenas enim Græci ἄμμους appellant. Sunt qui Ammoniacum Salem, Metopii arboris lachrumam, quæ & ipſa Ammoniaca dicitur, interpretentur, homonymia verbi decepti; cum tamẽ res ſint diverſiſſimæ, ut ex Plinio *lib. 12. cap. 23.* & Dioſcoride *lib. 3.* manifeſtò colligitur Etſi autem Ægyptii olim Sal omne ita averſabantur, ut ne pane quidem ſalito veſcerentur: quippe cum vivẽdi puritatem inprimis adamarent, omnia ne-

Ammoniaci conſideratio.

Ægyptii cur Sal averſati.

quitiæ irritamenta ſubmovenda cenſebant; Sal autem libidinem ꝓpter calorem excitare, ſeminalemque vim expergefacere & acuere. Inde ſalacitatem petulantiæ nomen: inde Venerem mari vel Salo natam fingi, illique ſalacitatis ergò fanum ad portum maris aruſpices poni juſſiſſe. Inde marinos Deos omnes laſciviores fœcundioresq; habitos à Poëtis. Inde & illa Cœli virilia Saturni falce reciſa, & in mare prolapſa, Venerem procreaſſe. Etſi, inquam, hæc ita ſe habeant. Negari tamen non poteſt, maximam ubique ferè ſemper Salis auctoritatem fuiſſe; in ſacrificiis præſertim, quæ æternus ille Legiſlator non niſi cum Sale peragi voluit. Quicquid obtuleris *(ait Levit. 2.)* ſacrificii, ſale condies: nec auferes Sal fœderis Dei tui de ſacrificio tuo: In omni oblatione offeres Sal. quem locum Joh. Pierius *lib. 31. Hieroglyphicon* eruditè explicat. Sed & apud Ethnicos quoque nulla ſacra, ſine mola ſalſa conficiebantur. Sic enim nominabant far toſtum, ſale conſperſum: quòd eo molito hoſtiæ adſpergerentur. Virgil. in pharmaceut.

Salis auctoritas in ſacrificiis.

Mola ſalſa.

Sparge molam, & fragiles incende bitumine lauros.

Et Horatius *Satyr. 3. lib. 2.*

Tu, cum pro vitula ſtatuis dulcem Aulide natã
Ante aras, ſpargisq; molâ caput, improbe, ſalsâ.

Quam enim Virgilius Molam ſale conſperſam;

am; eam Horatius salsam dicit, qua Dii supplicantibus placatiores sperabantur. Hinc Plautus in Amphitruone: Prodigiali Jovi aut molâ salsâ hodiè, aut thure mascudo comprecatum oportuit. Molæ aspergendæ rationem ex ritu olim adhibito lubet cognoscere. Mola etenim ista ex farre tosto, sale & thure sic præparata, imponebatur capiti victimæ, quæ tùm macta credebatur & immolata, deinde vinum vel mustum eidem affundebatur, prius ab auspice degustatum, & à circumstantibus leviter delibatum. qui ritus dicebatur Libatio. Posteà extispicium fiebat: epulæ celebrabantur: chori agitabantur, & pedibus complodebatur, ut Petrus Gualterius *ad Horat. Satyr. 3. libr. 2.* adnotavit. Fuit alioquin Sal & amicitiæ symbolum, durationis gratia. Corpora enim solidiora facit, & diutissimè conservat. Unde hospitibus ante alios cibos apponi solitum, quo amicitiæ firmitas ac perseverantia significaretur. quare pleriq; ominosum habent, si Sal in mensam profundi contigerit: contrà verò faustum, si vinum, atque id merum effusum sit: Vel quia velut ex aquis Sal multis & fusilibus in unum quodam & solidum coit; ita ex diverso convenientes in unum animi coalescant,

Ritus circa molam adspergendam.

Sal amicitiæ symbolum.

Hospitibus appositum.

Sal in mensa profūdi ominosum:

In vino contra.

fiatq; Platonicum illud, *μία ψυχή*: quemadmodum Pierius loco modò citato interpretatur. Constat etiam Salis olim in mensa quandam fuisse religionem: ut in profanis habitū fuerit, mensam carere salino. contrà appositus Sal mensam consecrare videretur, quemadmodum ex illo Macrobii deprehenditur: Sacras facite mensas salinorum apposítu, & simulachris Deorum. Sed & Valer. *lib. 1.* scribit, C. Fabritio & Q. Æmilio Pappo fuisse patellam Deorum, & salinum in Mensa, in tutelam convivarum. Unde illud hemistichion Statii: *castæ Genius tutelaq; mensæ.* Hinc est, quòd *ἱερὺς ἅλας* Græci dicunt: & Horatius *Satyra. 3. lib. 1.* Salem purum vocat:

Salis religio.

——modò sit mihi mensa tripes, &
Concha Salis puri.

Persius salinum purum, & sine labe. *Satyr. 3.*

——Sed rure paterno
Est tibi far modicum, purum & sine labe salinū.

Id quod tam ad naturam Salis, quam Plutarchus *lib. 5. Sympos. problem. cap. 10.* describit, rationes afferens, quare Homerus Salem dixerit divinum; quàm ad mundam victus tenuitatē poterit referri. quo sensu illud Horatii exaudio *lib. 2. Od. 16.*

Vivitur parvo benè, cui paternum
Splendet in mensa tenui salinum.

Significat enim tenuem & parcum, pauperemque

ue victum hominum, pro obsonio Salem lin-
entium, quod pauperes factitasse, Adrianus
Turnebus *lib. 10. Adversar. cap. 22.* ex Persio *Sa-
t. 5.* probat:

*Vare, regustatum digito terebrante salinum
Contentus perages.*

Salis porrò, utpote rei tam necessariæ nomen
ad voluptatem quoq; transiit, ut quicquid in
omni genere gratum est, id salsum; atq; adeò
animi quoq; solatia, Sales dicamus. Lucanus: **Salis gratia.**

At soliti lusere Sales.

Sed & cum dictis facetis & mordacibus aliquē
perstringimus, Sale eum defricare dicimur. **Sales.**
Horatius *lib. 1. Satyra 10.*

——*Sale multo Urbem defricuit.*

quem tropum Persius imitatus, *Satyra 1. ait:*

——*Secuit Lucilius Urbem.*

Notat enim facetias & Urbanos sales Lucilia-
næ Satyræ; quibus Lucilius depravatos civiū
Romanorum mores taxavit. de quo Plinius in
præfatione historiæ Naturalis, ad Vespasianū:
Lucilius, ait, *primus condidit styli nasum*, hoc est,
poëma sine nomine vitia hominum exagitās.
A Sale quoq; originem habent Salaria: quib⁹ **Salaria.**
non tantum añona cuiq; destinata & assigna-
ta intelligitur *l. cum hi. § si in annos. 23. ff. de trans-
act. l. ult. ff. de in rem verso. l. ult. in fi. de obligat. &
act.* Sed & mercedes ac stipendia iis significari,
Adrian. Turnebus probat *lib. 18. cap. 20.* Hinc

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4703/A Vol. 1

Salariorum, quæ & solatia dicuntur *l. matriculam C. de agent. in rebus l. si quis in sacris. C. de proxim. sacr. scrin. lib. 12.* ut putà ob liberalem artem, aut medicinam, vel aliam caussam legitimam constitutorum toties in jure nostro fit mentio. *l. ambitiosa. 4. § sed & si ff. de decret. ab ordin. fac. l. alimenta. 16. §. 1. ff. de aliment. legat. l. un. C. de præb. salar.* An & quando autem Salarium ad hæredes transmittatur, id luculenter pertractatum habes à Dd. præsertim verò Andr. Alciato, Hier. Cagnolo, & Petro Calefato *in l. diem functo. ff. de offic. Assessor.* Luca de penna *in d. l. matriculam. & d. l. si quis in sacris.* & Stephano Forcatulo *in sua Necyomantia. dialog. 62.*

Salarium an ad hærdes transmittatur.

A Seplasiariis) Seplasiarii, Pantapolæ & Dardanarii, Cujacio *lib 10. Observat. cap. 19.* promiscuè usurpantur. quo genere hominum nihil est fraudulentius, nihil iniquius in oneranda annona mercium quarumlibet. Unde & Stelliones dicti sunt, translato nomine ab animalculo ejusdem nominis ad hominem vafrum, & decipiendi peritum. Est enim Stellio lacertâ minor, ore maculoso; qui, ut Ovidius canit lib. 5. Metamorph.

Stellio.

——Latebramq; petit, aptumq; colori
Nomen habet, variis stellatus corpora guttis.

Nul-

Nullum animal ſtellione fraudulentius
ominiinvidere, Plinius tradit *lib. 30. cap. 10.*
ldeque Stellionum nomen in maledictum
anslatum. Quocircà & Venus irata, Cupi-
inem filium probroſo & maledico nomine
tellionem vocat, apud Apulejum *libr. 5. Mi-*
ſiacar. Hinc Stellionatus crimen extraor- *Stellionatus crimē extra-ordinarium.*
inarium. Sic enim Ulpianum *in l. 3. § pœna.*
de crim. ſtellion. interpretor: ubi crimen
oc legitimum eſſe negat, hoc eſt, ordinari-
m: ſicuti nec pœnam ejus legitimam; ſed
xtra ordinem id plecti ſolere ait. quo nomi-
e omnis fallacia, impoſtura, diſſimulatio, &
uidquid turpiter fit in fraudem alterius,
uod proprii criminis nomen non habet,
ontinetur. Incurret igitur Stellionatum, *A quo committatur.*
ui res alii jam obligatas, alii vendiderit, aut
ermutarit: qui merces adulteraverit, aut
uppoſuerit, putà pro auro Orichalcum; pro
gemmis veris vitreas ſubjecerit. *d. l. 3. § ſed & ſi*
uis de crim. ſtelli. Steph. Forcatul. in Necyomant.
dialog. 28. Nam & ſubjicere aliud pro alio,
eſt impoſturam facere: ut ex faceta illa illuſi-
one, de qua apud Trebellium Pollionem in
Gallienis liquet. Cum enim quidam gem-
mas vitreas vendidiſſet pro veris, ſubripi
quaſi ad Leonem, venditorem juſsit; deinde
caveâ Caponem emitti, & per Curionem
edici:

edici: Imposturam fecit, & passus est. quem locum ex Capitolino etiam Lipsius adducit *lib. De Amphiteatro cap. 9.*

An sit famosum?

Sed an famosum sit Stellionatus crimen, non immeritò dubites. Famosum enim hoc esse Ulpianus negat *in l. 2. ff. d. t.* Contrà, esse id famosum, vel infamiam irrogare damnato idem affirmat *in l. quid ergò. 13. § ult. ff. de his qui not. inf.* Julius Pacius *centur. 2. ἐναντι οφανῶν cap. 27.* ex Martini & Bulgari glossatorum opinione inter infamiam quæ à lege, & infamiã quæ à judice irrogatur, distinguit: ut scilicet Stellionatus crimẽ non inferat pœnam legitimam, hoc est, per se non infamet, licet aliquis eo crimine condemnatus fuerit; sed afficiat delinquentem infamia judiciali, hoc est, ut condemnatus fiat infamis, si Judex eum infamem esse jusserit. Mihi potior videtur Johannis sententia, rem omnem ex concursus differentia dirimendam censentis: ut si concurrat cum hoc crimine civilis actio famosa; ipsum etiam crimen sit famosum: Si concurrat non famosa; non famosum quoque sit Stellionatus crimen. Verbi caussa, Merces, quas mihi debebas ex stipulatu, aut deposito, dolo malo corrupisti, & sic tradidisti: teneris civili actione de dolo & depositi. Harum utraq; famosa est. Erit igitur hoc casu etiam Stellionatus crimen famosum: cum absurdum sit, civilẽ actio-

Conciliat. L. 2. de crim. Stellion. & L. 13. § ult. de his qui not. inf. 1.

2. Conciliatio.

nem

em esse famosam, criminalem famosam non
e. quo sensu exaudiendum erit Ulpiani re-
onsum *in d. l. 13. §. ult. ff. de his qui not. infa.*
ontrà, rem uni obligatam, alii sciens dolo
alo pignori obligasti: teneris cõtraria actio-
e Pignoraticia, quæ non est famosa. Ergò
on erit quoq; ex ea caussa famosum crimina-
Stellionatus judicium. atque ita *L. 2. ff. de*
im. stellionat. erit accipienda. Quæ conci-
atio cum & doctissimo probetur Cujacio *lib.*
. *Observat. cap. 26.* & ICti auctoritate quàm
aximè juvetur: *l. infamem. 7. ff. de publ. judic.*
præ superiore illa meritò erit amplectenda.
Plura de hoc crimine videantur apud
Anton. Gomezium *lib. 3. Re-*
solut. cap. 7.

DE MARMORIBVS.

VENas nobilium Marmorum, ut sunt Porphyrites, Serpẽtinum sive Ophites, erpentinum adulteratum, marmor Pari- m, Græcum, et alia excellentia, hodiè qui- lem etiamnum esse credo. Sed quia in Tur- arum manus venæ illæ devenerunt; Ser- entinum *& alia quæ habemus, vetera lanè sint oportet, in antiquis inventa ædi-* Marmor.

E

ficiis, tantæ duriciei, ut cælari aut ſcalpi ne-queant. Duritiem *enim hanc adepta ſun ob temporis diuturnitatem; non verò, quò primitus cælo ita temperari nequiverint ut ſculpturæ apta efficerentur.*

Marmora igitur iſta, tanquam pro dere-lictis aut perditis haberi poterunt, quando quidem venæ ipſorum amplius non exſcin-duntur. Et conſtat ſanè maximam ipſo-rum partem in Inſula Paro cæſam. Parium *marmor candidiſsimum in Caryſto, Donyſa Naxo & aliis inſulis Cycladibus invenitur Sed & in Aegypto marmora cæduntur.*

NOTÆ.

De Marmorum generibus habes apud Pli-nium *lib. 36. cap. 6. cum ſeq.* & Iſidorum *lib. 16 cap. 5.* Inter hæc ut Parium candore; ita La-cedæmonium viriditate cunctis hilarius. La-cedæmonium Martialis intelligit, cum *libr. 1 Epigr. 84.* ita canit:

Marmor Parium. Lacedæmo-nium.

Quisquam picta colit Spartani frigora ſaxi?

hoc eſt, potentiorum domos Laconico mar-more cultas. Lacedæmonios enim Spartia-tas ſive Spartanos fuiſſe nominatos, notum eſt. & hiſtoricam huic rei fidem facit Perotus

ad iſtum

istum Martialis locum. Ac quia Lacedæmonium sive Spartanum istud marmor diver- quasi squammarum coloribus erat variega- m: non immeritò pictum id appellat. Idq; Serpentum maculis Ophites quoque nominatur, ut idem Perotus alibi innuit. Mar- moris autem appellatione rudem tantum ma- riam contineri Paulus ait *in l. quæsitum. 78. § quid veniat.* *ud. de legat. 3.* Non continebitur ergò illud, uod in crustas sectum & expolitum fuerit: ꝙ αρὰ τὸ μαρμαίρειν, splendescere, & quasi scin- illis micare dicitur: cum hoc ita elabora- m; vel, ut cum Accursio loquar, specifica- m talis naturę sit, ut ad suum redigi nequeat itium: secus atque in argento; quo legato, tiam factum argentum comprehendi idem aulus asserit. Idq; ideò: quoniam quæ talis aturæ sunt, ut sæpius in sua redigi possint ini- ia, ea materiæ potentiâ victa, nunquam vires jus effugiunt. Secandi autem marmoris ationem quisquis primum invenit, hunc im- portuni ingenii fuisse Plinius autumat *libr. 36.* *ap. 6.* Fit autem arenâ, licet ferro videatur fie- i, serrâ in prętenui lineâ premēte arenas, ver- andoq; tractu ipso secante. quemadmodum n Italia passim, Romæ verò inprimis ad D. Petri Basilicam sæpius vidi. Atque hujus et- iam Horatius meminit *lib. 2. Carmin. ode 8.* his verbis:

Marmoris appellatione quid veniat.

Eius secandi ratio.

Tu secanda marmora
Locas sub ipsum fœnus.

Marmorarii. Eam verò secandi atq; expoliendi marmoris artem qui callent, hos Marmorarios in jure appellari puto *l. 1. § ult. C. de excusat. artif. lib. 10.*

DE LAPIDIBVS PRECIOSIS.

Gemmæ & Lapides preciosi veterum, magna ex parte noti sunt: inprimis verò ii, qui pristinum retinuerunt nomen. Id quod quàm plurimis usuvenit, verbi caussa, Adamanti, Smaragdo, Chrysolito, Topazio, Sapphyro, & similibus. Reliqui, ut sunt Lapis Phrygius, Thracicus, Arabicus, Memphites & alii, planè ignorantur.

Alabastrum *Alabastrum, in quo odorifera unguenta conservabantur, hodie non haberi, multi opinantur. Istud enim nostrum, ex quo multijuga vasa, pelluvia, & candelabra efformantur, verum Alabastrum non est. Non omittam hîc loci de admirabili illa*

Achates. *Gēma, quæ Italis* Agata *est, Latinis* Achates *Pyrrhi Epirotarum Regis dicitur, aliquid*

uid commemorare. Gemmæ enim isti ve-a inerat, quæ Apollinem in medio novem Musarum choro cum insignibus suis, cithara tenentem repræsentabat, ut à Plinio rela-tum est. Etsi autem Gemma ista unica in Mundo exstitit: non tamen inter vetera lapono, quæ hodiè desiderantur. Nec ve-ro pro falso habendum est, quod de Lapide commemoratur.* * Lib. 37. cap. 1.

Nam & Ravennæ ad S. Vitalem, Mar-mor quoddam conspicitur, quod Præsbyte-rum Missæ sacrificio accinctum, et sanctissi-mam hostiam elevantem exhibet. Hostiam illam Paulus III. Pontifex cum cultello ra-sit, ita eam depictam esse arbitratus: Sed venas illas naturales fuisse deprehendit, à summi Dei majestate ita profectas. Sit fides penes auctorẽ.

NOTÆ.

Inter ea, quæ terræ visceribus perinde ac nativi fœtus continentur, non postremũ me-rentur locum nitentes & pellucidæ, raræ ac parvæ diversi generis gemmæ: quæ ex puriore quodammodò terrâ secretâ, ac puriter in se concretâ fiunt, & varios habent effectus, at-que vires incredibiles: quarum varietas & de- *Gemmarum cõmendatio.*

eus ex colorum dissimilitudine atq; ponderi mortalib' est in deliciis: quemadmodum Mi- leus scriptum reliquit *lib. 1. Histor. univers.* Et autem Ulpianus ex Sabini sententia gemmas & lapillos à margaritis distinguit, eò quod concha apud rubrum mare & crescit, & coalescit *l. cum aurum 19. § margaritas. 18. ff. de aur. et arg. leg.* hoc est, quia margarita conchæ pars est potius, quàm gemmæ aut lapilli, ut Cujacius interpretatur *lib. 10. Observat. cap. 18.* vel partus conchæ, ut Plinius voluit *lib. 9. cap. 35.* Usu tamen rectè & Latinè loquentium receptum est, ut & Margaritarum & Gemmarum atque Lapillorũ nomen promiscuè usurpetur. Quas enim margaritas rubri maris grana Hieronymus vocat; eæ Martiali *Erythræi lapilli*, & *gemmæ Erythræis erutæ vadis* dicuntur. Ac cum Curtius scribit: Pendebant ex auribus insignes candore & magnitudine lapilli: Et Horatius,

Gemma & Lapilli à Margaritis an differant.

Nec magis huic intra niveos, viridesq; lapillos.

certè Margaritas & Smaragdos intelligunt. Sed & ipsemet etiam Solinus, Margaritas in Lapillorum genere habet, cum ait: Conchæ sunt, in quibus hoc genus lapidum requiritur, quæ certo anni tempore, luxuriante cõceptu, sitiunt rorem veluti maritum, cujus desiderio hiant: &, cum lunares maximi liquuntur aspergines, oscitatione quadam hauriunt humorem

rorem concupitum. Sic concipiunt, gravideq; fiunt: & de saginæ qualitate reddunt hatus unionum. Sane Tertullianus *lib. de Habitu muliebri*, inter lapillos sive gem̃as, & Margaritas non dissimulanter distinxisse videtur. Nam cum de *lapillis*, quos terræ minutalia sive minutias appellat, disseruisset; mox de *Margaritis* subjungit: Si quid de mari Britanico ,, aut Indico ambitio piscatur, Conchæ genus ,, est, non dico, conchylio aut ostreo, sed nec ,, peloride gratius de sapore. Ad hoc enim Con- ,, chas noverim maris poma. Quod si concha ,, illa aliquid intrinsecus pustulat, vitium ejus ,, magis debet esse, quàm gloria. Et licet Mar- ,, garitum vocetur: non aliud tamen intelligen- ,, dum, quàm conchæ illius aliqua dura & rotũ- ,, da verruca. *Maris poma* appellat conchas, quòd non ad fastum, sed ad saporem & esum sint ordinatæ, veluti poma quædam maris, quibus assimilantur: ut Beatus Rhenanus rectè interpretatur. In profundo maris enim jacentia ab urinatoribus colliguntur, velut

Margarita, cur maris poma Tertulliano.

Strata jacent passim sua quæq; sub arbore poma.

Margarita verò sive margaritas pustulantem conchæ verrucam vocat: quia, ut Plinius scribit, sani concharum partus multiplici cute constant, ut non impropriè callum corporis existimari possint; ideoque purgari soleant

Cur conchæ verruca.

à peritis. Ita enim in ipsa Ostrei carne nascitur, quemadmodum grando solet in suill *Athenæus lib. 3. Dipnosoph. c. 8.* Eæq; margaritæ ita purgatæ & mundatæ, Ulpiano extricat videntur appellari *in l. si servus servum. 27. § cum maritus. 30. ff. ad L. Aquil.* Meminit & Zonaras *lib. 3. Annal.* Margaritæ sive unionis cujusdam, quem Perozes Persarum Rex in expeditione adversus albos Hunnos susceptæ extremo in periculo constitutus, à dextra auri detractum abjecit, ne quis eum post se gestaret, aut ipsum Regem agnosceret. Eum unionem posteà repertum Justinianus Magnus 100. auri libris redimere à Barbaris voluit. Sed recusârunt Barbari, asservantes eum in signum Persicæ stoliditatis.

Ingens unionis precium.

Sed & Egnatius in Itinerario Insulæ Chinæ *cap. 19.* prodidit, in Regno *Bisnaga* repertum fuisse lapidem tanti precii, ut eum Rex cuidam vicino Regi suo, cui *Odialcam* nomen, decies centenis millibus aureûm vendiderit. Apud Chinas autem, Margaritas magno sanè numero, quamvis rotunditate minus conspicuas reperiri, ut annua ex his pensio, vicies sexies centena millia numûm; vectigal verò gemmarum, quæ pluribus locis toto regno effodiuntur, quaterdecies centena septuaginta millia efficiat: si verum est, quod Johannes Gonzalez Hispanus in descriptione Chinæ *lib. 3. cap.* 4. com-

Margaritarum copia apud Chinas.

æ. commemorat. quem libellum ex instructissima bibliotheca sua mihi utendum dedit Vir Clarissimus *VVolffgangus Zündelinus*, Serenissimi Electoris Palatini Consiliarius. cui, ob egregias animi dotes, & eximiam cum regionum, tum linguarum exoticarum cognitionem, eruditionemq; singularem; maximum præterea rerum plurimarum usum; &, quam exteris quoque nationibus, potentissimorum Principum legationibus laudabiliter fungens satis probavit, plusquàm Tullianam facundiam; haud dubiè

VVloffgangus Zündelinus.

De meliore luto finxit præcordia Titan.

Eum ego non ægrè laturum confido, si hîc loci non dignam satis, prout ingenium & virtus viri doctissimi merebatur, mentionem sui factam; & ad laudis suæ fastigiũ, styli mei humilitatem non potuisse pertingere conspexerit. Sed ut eò, unde digressus eram, deveniam; Maximam quoque Unionum copiam Christophorus Columbus tertia in Americam navigatione, anno 1498. Hispaniæ intulit, ex Insula Cubagua: quam ipse *Perlarum* ex re vocavit. Ubi tanta erat eorum vilitas, (quippe cotidiè eos piscabantur) ut Indicæ mulieres in vulgaribus ornamentis, ac quidem simpliciter uniones haberent. siquidem pro catino fictili, & eo quidem fracto, quem Indicæ mulieri nauta Hispanus dabat; ea illum contrà

quatuor unionum seu margaritarum lineis munerata est: ut refert Hieronymus Benzo Mediolanensis, historiæ Occidentalis Indiæ *lib. 1. cap. 11.* Ut scilicet inferre hinc liceat, non integrum posthac futurum soli mari rubro de his opibus gloriari. *Jacob Rickius de Unione prolium cap. 1. n. 7.* De Gemmarum porrò, Lapidum preciosorum, & Unionũ generibus videatur Plinius *lib. 37. cap. 1. cum seqq.* & Isidorus *lib. 16. cap. 6. cum multis seqq.* & Athenæus *lib. 3. Dipnosoph. cap. 8.* Quibus pro capitis hujus coronide nõ ineptè videtur addi posse inprimis notatu dignus Tertulliani locus: quo de operosa lapillorum cura disserens, nostras miseratur ineptias, qui tàm anxiè in re adeò inani occupemur. Is libro singulari, de Habitu muliebri, quem modò adduximus, in hæc verba prorumpit: Sed & lapillos istos, qui cum auro superbiam jungunt, quid aliud interpreter, quàm lapillos & calculos, ejusdẽ terræ minutalia? nec tamen aut fundamentis demandandis, aut parietibus moliendis, aut fastigiis sustinendis, aut tectis densandis necessaria? Solum hunc mulierum stuporẽ ædificare noverunt, quia tardè teruntur, ut niteant: subdolè substruuntur, ut floreant: anxiè forantur, ut pendeant: & auro lenocinium mutuum præstant.

Tertulliani de lapidibus preciosis sententia.

Alabastrũ.

Alabastrum) Unguenta optimè servari in ala-

n alabastris; odores in oleo, Plinius docet *lib.* .. *cap.* 2. Hinc Cicero in Academicis: Quibus etiã Alabaster plenus unguẽti putere videtur.

Latinis Achates) Isidorus *libr.* 16. *cap.* 11. Achaten, nigram esse gemmam ait, in medio circulos nigros & albos, junctos & variatos habentem; similemq; Hæmathiti. Ejus præterea suffitu Magos tempestates evertere, & flumina sistere. Ab hac gemma, fidum illum Æneæ Achaten nomẽ habuisse multi opinantur: alii tamen ab ἄχος & ἔθος, id est, à consuetudine dolendi deducunt. ut est apud Turneb. *lib.* 27. *Adversar. cap.* 21. *Achates.*

Apollinem in medio Musarũ choro) Cur Musę cum Apolline conversari fingantur, elegãter & argutè explicat Ioh. Pierius *lib.* 47. *Hieroglyph.* Apollinẽ autem μουσηγέτην quasi ducem & principem Musarũ vocari, quibus cœlestes denotantur orbes, Macrobius tradit *libr.* 2. *in Somn. Scipion. cap.* 3. *Apollo cum Musis.*

DE FRVCTIBVS.

QVanquam ex fructibus, quibus veteres gaudebãt, non raros etiã nos habemus: facit tamen specierum diversitas, ut quinã illi fuerint, nõ satis exploratũ nobis sit: pau-

cis tantum exceptis, qui pristinum obtinu-
Poma. *êre nomen: ut sunt* poma Cotonea, Apiana, Roscida, Nana, Melimela aliâs *dicta. Aliorum nulla est noticia. Idem & Pyris obtigit. Præter enim* Apianum, Mos-
Pyrum. chatulum, *quod* Pyrum superbum *dicitur, & alia pauca, reliquorum nulla ferè est cognitio.* Crustumium *multi volunt id fuisse, quod hodiè* ghiaccivolo: *Ego verò vocabulum istud corruptum, & idem illud Pyrum fuisse putârim, quod nobis etiamnũ in usu est,* & pero buon Christiano *appellatur: quasi dicas,* Pyrum Crustumianũ. *Hujus, ut et aliorum duorum nomina simul unico versiculo expreßit Virgilius, cum ait:*

Crustumiis, Syriisq; Pyris, gravibusque
volemis.

Nec aliarum Pyri specierum meminit, ut Plinius notat. De triplici pomorum sorte idem auctor diversis in locis disseruit: verbi caussa de pomo roscido, Cotoneo, *quod malum aureum*; & Naranzo, *quod*
Uvæ. *malum felix appellat. Similiter & uvis evenit, ut nulla earum sit cognitio, nisi paucis quibusdam exceptis, quæ in veteris nomenclaturæ poßeßione manserunt: ut*

Rheti-

hetica, Bumeſta, Purpurea, Precia, A-
ana, *quæ hodiè eſt* Muſcatella, à Muſca-
m telis, *quibus impetebatur, non verò à*
oſcho *ſic cognominata. Veteres etiam*
pianam *dicebant, quod Apes eam liben-*
r admodum invaderent. Vinum Fa- Vinum.
rnum, *tantoperè ſcilicet celebratum, eſt*
inum Græcum è Veſuvio advectum; &,
ro ut alii volunt, Magna guerra *nuncu-*
tum. De reliquis non conſtat., Et quidem
ultas fructuum ſpecies interiiſſe, & alias
urſum de novo emerſiſſe puto.

NOTÆ.

De variis fructuum generibus Varro tra-
ctat *de Re ruſtica*, & Macrobius *lib. 3. Saturnal.*
Omnium autem fructuũ, ꝗ ex arbore eſui apti *Pomum generale fructuum nomẽ.*
proveniunt, ſive molles, ſive duri ſint, gene-
rale nomen eſt Pomum. Ita enim *L. 8. ff. de*
ſeruitut. generaliter accipio: cum & *Pomarium*,
ꝓ omni horto, in quo fructus arborũ quilibet
naſcuntur, ſumatur: & *Pomona Dea* omnibus
hortis præſidere dicatur Ovidio *lib. 14. Meta-*
morph. Rurſus Pomum in duas diducitur ſpe-
cies: in Malum, & Nucem. *Malum* eſt, quic- *Eius duæ ſpecies.*
quid herba & fructû virens lignoſo operculo *Malum.*
caret, extra habens, quod eſui aptum eſt, licet

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4703/A Vol. 1

durum quandoq; etiam intus contineat, cujusmodi Persica sunt; aut acinos, cujusmodi sunt punica mala. Ita enim hæc ex Macrobio *lib. 3. cap. 19.* supplenda sũt, ut Peroti reprehensio evitetur. Nux verò est omne pomum, quod foris duro operculo tegitur, & intus habet, quod esui aptum, ut idem Macrobius definit. Nec enim infrequens est, ut Pomi appellatione etiam Nux comprehendatur. *l. qui fundum. 205. de verbor. sign.* cum & Cato Prænestinas, & Martialis Pineas nuces poma dixerit *lib. 13. Epigr. 25.*

Et Nux.

Poma sumus Cybeles: procul hinc discede viator,
Ne cadat in miserum nostra ruina caput.

Casellii responsum de Nuce, an pomum esset.

Hinc traditum est, quod cum Vatinius gladiatorium munus editurus esset, reverereturq; ne quod aliquando sibi contigerat, rursus fieret, ut scilicet propter nimiam crudelitatem à populo saxis impeteretur; impetravit ab Ædilibus, ut edictum proponerent, ne quis quicquam in arenã mitteret, præter Pomum. Quo tempore Casellius ICtus à quodam interrogatus, *An Nux pinea pomum esset?* respondit: *Si in Vatinium missurus es, pomum est.* Erat autem odio Vatinius plerisq;: optabatq; Casellius, ut tali Nuce ille ceu lapide feriretur. ut post Macrob. *lib. 2. cap. 6.* Alciatus *lib. 6. Parerg. cap. 2.* memoriæ prodidit.

DE AEDIFICIIS IN GENERE, TUM DE AMPHITHEATRIS ET THEATRIS.

POsteaquam de Rebus, quas Natura produxit, disseruimus; ad artificiosas nunc deveniamus. & primùm quidem ad ædificia. Modus & eleganter & commodè ædificandi planè intercidisset, nisi quædam etiamnum vestigia exstarent: & ex antiquis illis fabricis aliquæ essent conservatæ: quæ tamen non tantùm ad magnificentiam & venustatem illam non accedunt: sed etiam ejusmodi ædificia sunt, quorum usus amplius non est: ut sunt Theatra & Amphitheatra: quorum unicum duntaxat ferè integrum in Italia conspicitur, Arena videlicet Veronensis. quo in loco Leones & aliæ feræ cōficiebantur, & homines quandoque cum illis commissi pugnabant. Amphitheatrum Veronense. Amphitheatri *forma talis erat. Cingebatur quaqua versū lapideis gradibus, ita ut unus in alium atq; item alium largius sese extendens, latior subindè adsurgeret; & populo cōsidenti venationū contemplandarū copiam faceret. Sustentabatur altissimis porticibus, & inferius multis perviū erat portis,* Ejus descriptio.

ut cuilibet absq; alterius incommodo et molestatione, integra esset egrediundi facultas. Opus mehercule admiratione plenum & quod aliquot centum annis neglectum stetit, atq; ipsis etiam Meretricibus locum & receptaculum præbuit: usquedum populus Veronensis apertis oculis expurgatum id custodire occepit. Habet adhuc muri partem, quo olim undiq; circumdabatur. Sed hodiè ferè totus ille est dirutus.

Muri ipsius cui usui?

Nullum verò alium hic præbebat usum, quàm ut ex eo velorum tegmen, arcendo æstui ac soli superduceretur. Exstructum fuit Aphitheatrum hoc à privato quodam, ut ex inscriptione colligitur. Nostro hoc seculo vel Rex satis haberet, quod ageret, ædificio eiusmodi erigendo. Extra Taurinum in via, quæ Pinarolum ducit ad Mõturuccios, quasi agger quidam in gyrum deductus conspicitur. Ibi quondam Amphitheatrum steterat, cuius etiamnum videntur fundamenta lapidea: ex quibus scalares illi gradus ab imo orientes, magis diffundebantur in altum. Eo in loco castrametatum fuisse credunt Hannibalem: nec tamen considerant, vix ducentorum militũ exer-

Amphith. à quo exstructum.

citum

tum ibi collocari potuisse. Romanorum i fuit colonia. qui novam aliquam inhabitaturi Vrbem, ædificia ejusmodi exstruebant, ut Varro asserit. Hinc Veronæ non modò integrum ferè adhuc Amphitheatrū, d et Campi Martii vestigia conspiciuntur: t & in Rhegio, Vicentiæ, & aliis in Vrbibus. Ideoq; etiam Taurini Amphitheatrū, id genus ædificia, quæ jam diruta jacent, erunt erecta. Theatrum, *dimidiaum erat Amphitheatrum, ex quo populus omœdias spectabat, et Tragœdias. In hoc enæ erant magnificentissimæ: quarum liquæ marmoreis innitebantur columnis. Nam, ut Plinius* scriptū reliquit, M. Scaurus, Syllæ gener, trecentarum sexaginta columnarū exstruxit Theatrum, scena tripli, alii alia imminente.* Ima *erat ex marmoreis columnis duo de quadragenūm pedū:* Media *è vitro:* Summa *tabulis inauratis habebat columnas. Inter quas tria millia collocata erant signa ænea. Theatrum sive cavea ipsa hominum capiebat millia octoginta. Sed & reliquus apparatus totus è preciosis erat tapetis & picturis. M. Curio*,*

Theatrum. Ejus magnifica structura.

**Lib. 36. cap. 15.*

Capacitas.

**Plinius hūc Curionem, Caium appellat.*

qui posteà bello civili inter Cæsarẽ & Pom-pejum flagrante obiit, ingeniosius quid ad-invenit. Funebri enim patris munere, du-theatra fecit è ligno, ferrei cardinis versa-tili suspensa libramento. In quibus inter se aversis, antemeridiano tempore diversæ recitabantur fabulæ, ita ut qui huic inside-bant, alteri inhærentes theatro nec cerne-rent, nec audirent. posteà utrisq; theatris unà cum populo circumactis, & cornibus inter se coëuntibus Amphitheatrum repræ-sentabatur: in quo omnes simul edita spe-ctacula & venationes videbant. Res me-herculè miraculosa, quæ nostris temporibus vix à potentißimo aliquo Rege posset exhi-beri. quanquam inventum istud plus repre-hensionis, quàm laudis etiam in Ethnico, nedum Christiano homine meretur. Ideoq; Plinius, magnificentiam illius exponens, graviter id reprehendit. Romæ quatuor erant Theatra; Amphitheatra duo. Sed tamen & aliud quoddam Theatri genus u-surpabatur, Odeum *nominatum, eò quòd cantui esset destinatum, ut Pausanias* lib. 1. *declarat, & Vitruvius* lib. 5. cap. 9. *ut & Suidas;*

Amphitheatr. ex duob. theatris.

Odeum.

uidas, qui tale quoddam Athenis Pisistra-um ædificasse ait. Ac Dion quoque auctor st, Trajanum etiam Romæ Odeum ejus-modi fabricasse, operâ Apollodori architec-ti: quem Adrianus invidia & æmulatione rimum exsilio, posteà morte mulctavit. Hujus quoque Odei Tertullianus mentionem acit, de resurrectione carnis.

Apollodorus insignis architectus.

NOTÆ.

De Amphitheatris, quæ sæpè Caveæ, sæpè arenæ dicuntur, ita doctè, luculenter, & per-spicuè scripsit Lipsius, ut nihil addi, nihil de-ni posse jure videatur. De hoc nihil hîc loci ttinet dicere magnificentius: quandoquidē celeberrimum scriptorem commendare, hoc sset planè laudare, quem nemo vituperat: ut e Festo dicebat Scaliger. Amphithea-rum autem illud, quod laudibus tantoperè prosequutus est Martialis, & cujus lacera quā-umvis forma etiamnum Romæ conspicitur, b Augusto destinatum, Vespasianus exstru-it, Titus Filius dedicavit, ex I. Cæsaris Scali-geri sententia *lib. 1. poëtices. cap. 21.* Justus Lipsius paulò clarius à Vespasiano opus id structum, non exstructum; cœptum, non absolutum ait: At Titum Filium summam manum imposu-

I. Lipsius.

Amphitheatrum Romā. à quo structum.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4703/A Vol. 1

Cur Tito auctore gaudeat.

isse, atq; id dedicasse. Ideò verò Tito à vulg & fama hoc adjudicari, quòd Romanorum ri tu receptum esset, opera censeri à dedicante *lib. 1. De Amphith. cap. 6.* Martialis Domitian id attribuit: sed adulatoriè & falsò. nisi fort poëta, quæcunque vel à Vespasiano, vel Tit gesta sunt, referēda putavit ad Domitianum cujus & ipsum etiam quodammodò fuerit im perium: quòd ipse, ex quo puer Capitolium unà cum patruo defendit, accepisse videbatur atque adeò imperantibus patre & fratre non destiterat Imperii principem se gerere, si vera est Domitii Calderini interpretatio.

Cur Domitiano.

Veronense Amphitheatrum.

Veronense verò, quod & è marmore totum, & omnium, quę in Italia vidi, integerrimum habetur; quonam structore gaudeat, sanè ignoratur. Lipsius utique, etsi certus est, nihil in hac re esse certi: tamē ante Augusti tempora id exstructum suspicatur, *in libell. de Amphitheatr. quæ extra Romam. cap. 2.*

Amphitheatr. ex duob⁹ theatris.

Theatri figura.

Cæterùm Aphitheatrum ex duobus Theatris videtur esse compositum. Theatri enim figura fuit semicirculi in cornua producti. Quod si igitur duorum theatrorum cornua coirent in circulum, Amphitheatrum constituebant. *Theatrum*, primùm fuit temperarium: postea M. Scaurus triginta diebus duraturum exstruxit: tandem Pompejus Magnus perpetuò mansurum Romæ primus erexit: ꝓpter quod

Cornel.

ornel. Tacitus incusatum eum fuisse à Senaibus scribit, quod mansuram theatri sedē isuisset, cum anteà subitariis gradib⁹, & scein tempus structa foret. Sed parsimoniæ ultum, quòd perpetua sedes theatro locata et potius, quàm immenso sumtu singulos r annos consurgeret ac strueretur. Id verò ius maximum omnium, quæ unquam ferè mana manu facta, Plini⁹ asserit *lib. 36. cap. 15.* eoque Nero Princeps Nobilibus Germanis puli Rom. magnitudinem ostensurus, eos hoc theatrum populo plenum introduxit, ex Peroto & aliis, Chassaneus retulit in Cаogo gloriæ mundi, *part. 12. consid. 66.* Id therum posteà alia, atq; itidem alia exceperunt. æ etsi primitus ad hoc exstructa fuerunt, ut boris & celeritatis spectacula (unde & à speando nomen sortita sunt) in iis ederentur: steà tamen Scenicis ludis locum præbuer, ex quo populo Comœdias aut Tragœdias mmodè spectandi potestas esset. Comœdiæ rò & Tragœdiæ originem, partes & species Cæsar Scaliger eruditè, ut omnia, expressit *. 1. Poëtices.* In utravis recitanda, qui opem suam locârant, *Histriones* dicebâtur, quom alii *Pantomimi*, hoc est, effictores & imitores aliarum omnium personarum in sces. quorum & Julianus meminit *in l. si libertus tem. 27. ff. de oper. lib.* & Paulus *in l. Titius 43. fi. de act.* emti. Alii *Chironomi*, qui taciti ve-

Magnitudo.

Theatri finis & usus.

Histriones.

Pantomimi.

Chironomi.

luti præscriptis motibus & nutibus, cum m-
nuum gesticulatione saltabant. Unde & *Ch-
ronomia*, saltatio gesticulatrix. à quo scenico-
Thymelici. grege nequaquam segregandi *Thymelici:* quo-
rum etiam apud Ulpianum mentio *in l. Athl-
tas. 4. ff. de his qui not. infam.:* quales sunt Cy-
tharœdi, Cytharistæ, psaltæ, lyristæ, tibicin-
in scena dispositi, ut spectatorũ aures demul-
cerent; à Thymele muliere saltante, & histrio-
nicam exercente, sic dicti. Mulieres enim Mi-
Mulieres Mimæ. mas in scenicis ludis fuisse adhibitas, cùm e-
illo Martialis;

Qua Thymelem spectas, derisoremq; Latinum
Illa fronte precor carmina nostra legas:

tum ex Cicerone passim colligitur. Sic enim
in Philipp. 2. Inter quos, inquit, apertâ lectica
Mima portabatur. & paulò post: Venisti Brũ-
dusium, in sinum quidem & complexum tua
Mimulæ. Et *Philippica 13.* Antonio tales obji-
cit delicias: Quum in gremiis Mimarum mẽ-
tum & mentem deponeres. Græci μιμαλλό-
νας vocant. quam vocem & Ovidius, forma ta-
men patronymica usurpavit *lib. 1. de Arte:*

Ecce Mimallonides sparsis in terga lacertis:
Ecce leves Satyri prævia turba Dei:

ubi poëta describit comitatum Bachi profici-
scentis ad Cnossidem amicam, talibus Mimis
stipati: ut Gualtherius interpretatur apud
Horat. *Satyr. 20. lib. 1.* quo mulierum genere
apud

ꝑud Italos nihil frequentius; quas ſua lingua ꝯmedianti vocant. Per *Thymelen* porrò alii ꝑulpitum, alii aram ſignificari volunt, ut Joh. ꝑorauſius annotavit *lib. 4. miſcellan. cap. 24. n. 15.* & Cœl. Rhodigin. *lib. 11. cap. 51.* Erat autem pulpitum iſtud vel ara in Orcheſtra chori, hoc eſt, in loco ſaltantium honoratiore, qui in ima parte theatri erat. quo loco Senatores & alii viri ampliſſimi ſedebant, ut omnium agẽdorũ geſt⁹ ſpectari poſſent. Ea verò ſedilia adportari & reportari conſueviſſe Juvenalis docet, *Thymelæ.* *Pulpitum* *Orcheſtra.*

Quæq; reportandis poſita eſt Orcheſtra cathedris: *Orcheſtra.*

hæc dicta, quòd in ea ſaltationes per ſcenicos fiebant. ὀρχεῖμαι enim Græcis idem eſt, quod tripudio & ſalto. Alciatus rectè proſcenium interpretatur *in l. ſi qua 4. C. de ſpectacul. lib. 11.* quod eſt locus ante ſcenam porrectus, in quo pulpitum erat ludicris exercendis accommodatum. Quo ſenſu opus proſcenii legimus in *l. de policitationibus. 10. ff. de policitat.* & theatri proſcenia *in d. l. 4.* ut & apud Virgilium: *Proſcenium.*

—— *Veteres ineunt proſcenia ludi.*

Sed an Hiſtriones pro Infamibus habeantur, meritò dubites. Eos enim Imperatores *in d. l. ſi qua 4. C. de ſpectacul. libr. 11.* & viles & inhoneſtos appellant, quos in loco honeſto adnotare ſive collocare nõ liceat. Ulpianus contrà hos ignominioſos haberi negat *in l. athletas. 4. ff. de his qui not. infam.* Sed verius eſt *in d. l. ſi* *Hiſtriones an infames.* *Conciliata L. 4. C. de ſpectac. lib. 11. cum L. 4. ff de his qui not. infam.*

qua. inhonestas personas non pro infamibu sed pro vilibus & abjectis accipiendas esse, qu inter consecratas Imperatorum imagines no sint collocandæ. quo sensu & Tertullianus *lib. de spectaculis* scribit, Artem non artificen notari. quod ita interpretor, nisi operas sua certa mercede locaverint, atq; ita quæst' cau sa & ob præmium in scenam prodierint Histriones. Hos enim famosos esse, Pegasu & Nerva responderunt, *l. 2. § fin. ff. de his qu not. infam.* Quid ergò, si quis operas suas locârit, ut prodiret artis ludicræ caussa; nec prodierit tamen? Et negat Cajus, hunc notari quòd ea res adeò turpis nõ sit, ut etiã consilii puniri debeat *l. 3. d. t.* licet is, qui operas suas, ut cum bestiis pugnaret locavit; etiamsi non pugnârit, nihilominus tamẽ infamis fiat. *l. 1. § removet. ff. de postul.* Cur tam variè? quia scilicet in arte ludicra factum ipsum requiritur, non etiam propositum duntaxat. In eo autem, qui cum bestiis pugnat, non tam factum, quàm propositum intuemur. Cum bestiis enim pugnant Imperatores & milites, suæ virtutis specimen præbentes. Proinde, qui quæstus, nõ virtutis caussa vitam suam prostituit, & in summum discrimen adducit, quamvis cum bestiis non pugnârit; nihilo tamen minus ob propositum turpe infamis efficitur. *Jac. Ravardus lib. 3. Varior. cap. 11. n. 3.* Cæterùm

Conciliat a L. 3. de his qui not. infam. cum. L. 1. § removet. de postul.

ım hanc totam artem Hiſtrionicam, ipſi et-
.m Tiberio ita diſplicuiſſe ſcribit Dio lib. 57. *Hiſtriones*
t Roma Pantomimos exegerit. Quod & à *Roma exacti.*
'rajano factum Plinius in panegyrico laudat.
Odeum) Odei vox apud Ciceronem, & in *Odeum.*
ıiſtoriis frequens. In Odeo Attici theatri Æ-
ȝyptiorum Regum ſtatuas fuiſſe, Pauſanias
cripſit. Extra theatrum quoq; loca dicata
Muſis, eodem dicta nomine Scaliger aſſerit
ıb. 1. *Poëtices. cap. 21.* quale Athenis fuit illud à *Athenienſe.*
Pericle deſtinatũ Muſicis certaminibus. Cu-
us interior deſcriptio multa habuit ſedilia,
multasq; columnas: tectum autem ſubvexum
fuit & acclive, in unum adſurgẽs faſtigium, ut
eſt apud Plutarchum in vita Periclis. De
Odeo Trajani, & cur Apollodorum ar-
chitectum ejusdem, Adrianus inter- *Traiani.*
fici juſſerit, habes apud Xiphili-
num in Adriano Dionis.

DE CIRCO MAXIMO, BASILICIS, TABERNIS ET NYMPHEIS.

PRæter theatra erat etiam Circus Maxi- *Circus Maximus.*
mus: *cui ſeptem metæ in medio: in circuitu, portæ duodecim. In hoc bigis aut quadrigis currebatur. quæ circum metas*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4703/A Vol. 1

actæ septem, totidem hebdomadis dies significabant: mox per duodecim portas immissæ, duodecim illos ludos in Solis honorem institutos denotabant, ut Cassiodorus pluribus recenset. Circumquaque verò populus in scalaribus illis gradibus non secus atque in Amphitheatro sedebat Romæ circi maximi erant octo. hodiè nusquam conspiciuntur. Sed hujus ludi vice,

Equorum cursus.

Equorum cursus ad milliare unum solet institui: qui tamen parum habere videtur gratiæ. Qui enim initium illius perspicit; neque medium, neq; finem illius visu poterit contingere. Atque hunc ipsum ludum, Ad pallium currere, *indigitarunt: quandoquidem victori, certi generis lintcamēta conferebantur ad pallium conficiendum.*

Basilicæ.

Sed & Basilicæ *ibi erant, quarum nullum hodiè usum videmus: quanquam olim in omnibus habebantur civitatibus: attestāte id Suetonio in vita Augusti, his verbis: Corpus Decuriones municipiorum et coloniarum, à Nola Bovillos usque deportaverunt noctibus propter anni tempus: quum interdiu* in Basilica cujusq; oppidi, *vel in Aedium sacrarum maxima reponeretur. Romæ*

XXI.

XI. erant: quamvis P. Victor XIX. duntaat recenset: siquidem duæ jam tum interderant. Inter alias tamen omnes primum obtinebat locum, quæ à Julio Cæsare fuerat erecta, Basilica Julia *ex eo dicta. Hæc ad formā templorum nostrorū erat exstructa & fulcita 100. columnis, in quatuor ordines, quorum quilibet viginti quinque tenebat, divisis. Et centum quidem istæ columnæ duas utrinq; porticus constituebant: ipsum verò his superpositum corpus intermedium, subdialem præbebat inambulationem, ut Vitruvius describit. quinimò ex Theodosii & Valentiniani descriptione, Basilica ista planè inaurata erat, & marmoribus decorata. Sed & Virgilius* lib. 7. *hujus mentionem facit. Etsi enim Regi Latino eam attribuit; verè tamen Juliam hanc Basilicam denotat. Id quod ipsi frequens & familiare est: cum et Liviæ vestes Augusto factas; & Romanorum majestatem, aliis sub personis & locis repræsentet. De Basilica igitur ista sic scribit:*

Basilica Julia.

Ejus descriptio.

Tectum augustum ingens, centum sublime columnis,
Urbe fuit summa, Laurentis regia Pici.

Hinc sceptra accipere, & primos attollere fasces
Regibus omen erat: hoc illis Curia templum.

Quibus versibus non tantum describitu[r] Basilica: sed & ratio exponitur, cur ita di[cta], & in quem usum fuerit instituta. Basilica, *græca dictio est, Latinis Regiam denotans, hoc est, sedem Regum Romanorum. Solebant enim ibi Regalia insignia suscipere: verbi caussa, sceptrum, fasces cum securibus; Item trabeam, quæ toga erat ex purpura contexta. de quibus infrà erit dicendum. Ibidem & audientiam faciebant Legatis: quemadmodum Virgilius Regem Latinum Trojanos eo in loco dicentes audivisse fingit. Ibidem & jus dicebatur.* Nam *ut Quinctilianus prodidit, XIII. ibi erant tribunalia, cum totidem Prætoribus. Estq́ue advertendum, Christianos ad Basilicarum imitationem templa sua exædificasse, ita ut columnis in medio positis sustentarentur. Ideoq́ue ea solummodò templa, quæ columnis muniuntur & fulcita sunt,* Basilicæ *Latinè dicuntur: cæteræ verò,* Aedes. *Erant etiam Romæ* Tabernæ *mercimoniorum; ad nullum*

Notatio.

Usus.

Quæ ædes hodiè dicãtur Basilicæ.

Tabernæ.

ullum alium destinatæ usum, quàm ut ne-otiantes & mercatores sub iis deambula-e; & in umbra, tuti à pluvia & prætere-ntium impedimentis, commodè inter se ossent contrahere. Vna harum diceba-ur Argentaria: *eò quòd non nisi aurea &* Argentaria. *rgentea vasa; Item collaria, armillæ, anuli lobuli sive clavi, & id genus alia ex auro onflata ibi vendebantur. Et harum qui-dem mẽtionem quoq; faciunt Leges aliquot civiles, parum ad hoc ponderatæ, & forsan à Legentibus non intellectæ.*

Præter Basilicas, erant quoq; Romæ XI. alia ædificia, Nymphea *dicta, ut P. Victor* Nymphea. *testatur. Erantq; aulæ amplissimæ, quas nu-ptiarum celebrandarum gratia ii frequen-tabant, qui propriis in ædibus idoneo ad has perficiendas destituebantur loco. In hunc finem, ut Zonaras in vita Leonis Magni de-clarat, Nymphea ista columnis fulta fuisse credo. Et hæc quidem instructa erant Cu-linis, & conclavibus: in quibus mantilia, patinæ, orbes, & alia vasa reponebantur. Appellabanturq;* Nymphea, *quòd spon-* Horum notatio. *sam Græci Nympham dicerent. Capitoli-nus auctor est Gordianum Imperatorem*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4703/A Vol. 1

Nympheis à se exstructis, balneas lavan[di] caussa adjecisse. Id quod veteribus val[de] familiare erat ante cœnam. Atque idipsu[m] quoque ex duabus legibus Theodosii & Val[en]tiniani colligere promtum est. * *Suida[s] ait, aquas istas ex fonte, qui nunc* Enneacrunos, *olim* Callirhoë *dicebatur, ad ædifi[]cia illa, in quibus nuptiæ agebantur, fuiss[e] deductas. Habebant etiam porticus alta[s] & largas, atque ad deambulandum satis amplas. quarum unam Augustus, ædibus Vedi[i] pollionis, à quo hæres fuerat scriptus, funditus eversis, ibi exstruxit: eidemque non Pollionis, sed Liviæ nomen inscripsit, ut Dion refert. Sed & alii multi pulcherrimas porticus erexerunt.*

* L. 5. & 6. C. de aquæ ductu. lib. 11.

NOTÆ.

Circus Maximus.

Fuit olim Romæ maximus Circus, ovata figura, instar cœli: in cujus medio erat etiam Obeliscus pro Sole, & utrinque ternæ metæ, pro reliquis sex Planetis. Fuerunt inibi & *Carceres*, hoc est, locus è quo decursuræ quadrigæ vel bigæ educebantur: sic dicti, quòd coërcerentur illic equi, ne inde exirent, antequam Magistratus signum misisset; ut Varro voluit

Carceres in Circo.

...oluit *libr. 1. de Ling. Latin.* Unde Virgili... *1.* ...eorgicon:

——*Carceribus sese effudêre quadrigæ.*

...t in 5. Æneid.

Corripuêre, ruuntq; effusi carcere currus.

...uo loco Servius per *Carcerem* intelligit *Repa*...*ulum*, quo Equi arcentur. Equi isti, à circo ...ircenses Hermogeniano dicuntur *in l. 1. ff. de* ...*Munerib. & honor.* ut & Paulo, ludi circenses. ...*l. civitatibus 122. ff. de legat. 1.* quos populum ...xpẽsis propriis exhibuisse Jac. Rævardus pro...at *lib. 5. Varior. cap. 14.* Iis in ludis, qui cur...uli certamine equos istos agitando se exerce...ant Aurigę, *Agitatores* ab Ulpiano nominan...ur. *l. athletas. 4. ff. de his qui not. infam.* Pannis ...e tunicis hi distincti. nam alii *Russati:* quidam ...*Albati: Prasini* alii: & nonnulli *Veneti.* Quod si ...ųs ex factionũ harum aliqua erat, puta vel Ve...neta, vel Russata, vel Prasina, vel Albata; *Fa*...*ctionarius* appellabatur, ex Adriani Turnebi conjectura *lib. 11. Adversar. cap. 11.* Agitatori...bus à Prætore, qui ludis præerat, præmium proponebatur Mappa. *Alciatus in l. 2. C. de Spectacul. lib. 11.* quam primùm ostendebat, nõ sine magno Aurigarum applausu & gaudio celebrationem futuram significans. Deinde in spectaculis Mappam Aurigæ victori ꝓ præmio dabat: ut Joh. Corasius *lib. 4. Miscellan. cap. 24.* ex Juvenalis Satyra 11. colligit:

Equi Circenses.

Agitatores.

Horum species.

Præmium.

Interea Megalesiacæ spectacula mappæ
Ideum solenne colunt, similisq; triumpho
Præda caballorum, Prætor sedet &c.

Hoc autem ἱππασίας sive equitationis studio factiones istæ Albatorum, Russatorum, Venetorum & Prasinorum sic captę olim fuerũt iiq; maximè, qui Venetæ ac Prasinæ factioni erant, ut ad dignoscendum equi habitum, ol facerent ipsius stercus. Unde nobilitatem aut ignobilitatem illius facilè dijudicabant. Si illam; nulli rei parcebant ad emtionem & tractationem. *Galen. lib. 7. Method.* Sed ad hunc usum præcipuè nutriebantur ac formabantur Equæ. Unde *Georgic. 1.* dicitur Epinus Eliadum equarum palmas mitttere. Ac illæ multo in p̃cio habebantur senio confectæ & mortuæ, ut Plutarchus refert in vita M. Catonis, & Gualtherius *ad Horat. Ode 1.* Circumactionem istam quadrigarum circa metas septem fieri solitam, Propertius indicat:

Factionariorum istorum Zelus.

Equæ in cursus certamen maximè curatæ.

Honoratæ etiam.

Quadrigarũ circumactio.

Aut prius infecto deposcit præmia cursu
Septima, quàm metam triverit ante rota.

Et Ausonius in Epitaph:

Phosphore, clamosi spaciosa per æquora Circi
Septenas solitus victor obire vias.

Cum Agitatoribus Ulpianus, & eos conjungit, qui aquam equis spargebant. *d. l. Athletas. 4.* Quibus verbis haud dubiè intelligit eos, qui in stadio dispositi, & Circensibus deservien-

Aqua equis sparsa.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4703/A Vol. 1

entes, Equis cursu incalescentibus frigi-
m suffundebant, ut paulùm refocillati ala-
ius cursum repeteret: quemadmodum post
ccursium Alexander *lib. 3. Genial. dier.* Johã.
brasius loco jam allegato, & Barrab. Brisso-
ius *lib. 1. Selectar. antiquit. cap. 10.* rectè inter-
etatur. Quò pertinet, quod Sextus Pom-
jus scriptum reliquit, Nasiternam genus es- *Nasiterna.*
vasis aquarii & patentis: quale est, quo Equi
rfundi solent. Quo tamen in loco post
urnebum *lib. 7. Adversar. cap. 27.* Josephus
aliger pro *Nassiterna, Nasiternam* legendum
nset, quasi aquarium illud vas inde nomen
venerit, quod tres nasos, hoc est, ansas ha-
erit. Cum qua interpretatione planè con-
nit illud Satyrici:

Tu Beneventani sutoris nomen habentem
Siccabis calicem nasorum quattuor, &c.

Sed & Basilicæ) Basilicæ loca fuerunt *Basilicæ.*
iblica, spaciosa & ampla: in quibus negotia-
ones privatæ, consilia & judicia exerceban-
r. Hæc foris adjuncta, quàm calidissimis
rtibus oportere constitui Vitruvius docet
. 5. *de Architect. cap. 1.* ut per hyemẽ sine mo-
stia tempestatum se conferre in eas negotia-
res possint. Privatas enim negotiationes
Basilicis fuisse exercitas, planum facit Asco-
us: qui in Miloniana testatur, inibi librorũ

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4703/A Vol. 1

quoq; tabernas fuisse, Et Paulus *in l. pedicu lis. 32. § idem cum quæreretur. ff. de aur. & arg. le* mentionem facit argenti cujusdam, quod ne gotiatrix in Basilica negotiandi caussa venal habebat propositum. Judicia certè in his per agi solita, Plinius Nepos in Epistola quadam indicat. Descenderam, inquit, in Basilicam Juliam, auditurus, quibus proxima compe rendinatione respondere debeam. San

Basilica cui olim usus.

Basilicam principiò locum fuisse constat, qu sub tectum & ante vestibulum ædium Princi pes ad jus dicendum conveniebant: cui di gnitatis gratiâ tribunal posteà additum est tanquam plus inesset auctoritatis, quòd judi cia publica ante domos darentur. Ac deinde

Porticibus ampliata.

quò Basilica laxior esset, primariis tectis non sufficientibus, porticus intrinsecus hinc atqu hinc additæ sunt: ut Corasius *lib. 6. Miscellan cap. 18.* scriptum reliquit. Etsi autem Pli nius *libr. 36. cap. 15.* quatuor duntaxat Basilica recenset: plures tamen Romæ fuisse, ex Pli nii junioris epistolis, Cornelio Nepote *de vi ris illustribus*, Suetonio, & aliis colligitur.

Basilica in stipulationē venire nequit.

Basilicam porrò, utpote rem usibus publi cis in perpetuum relictam; quemadmodum & *rem sacram* vel *religiosam*, aut *hominem liberum* inutiliter nos stipulari, ut ne tum quidem va leat stipulatio, cum res sacra profana effecta & usibus publicis relicta, in privatos usus re-

versa;

ersa; vel liber homo ad servitutem fuerit reductus: Paulus quinque rationibus evidenter probat *in l. inter stipulantem. 83. § sacram. & ibi Cujacius. ff. de verbor. oblig.*

Estq́; advertendum) Basilicarum appellatio posteà ad templa fuit extensa: ut videre est *in can. omnes. de consecrat. dist. 1. & c. ult. de ecclesi. ædif.* *Basilica Ecclesia.*

Tabernæ mercimoniorum) Etsi Tabernæ appellatione Ulpianus omne utile ad habitandum ædificium complectitur. *l. tabernæ. 183. ff. de verbor. sign.* Usu tamen communi tabernas intelligimus, quę mercium caussa paratæ sunt. Earum varias species Brechæus & Gœddeus *ad d. l. tabernæ.* recensent. Sed potissimæ tamen omnium habitæ fuerunt Argentariæ: quas circa forum fuisse dispositas Vitruvius *libr. 5. cap. 1.* indicat, & Livius *lib. 26.* his verbis innuit: Inventum Romæ emtorem, ut extemplò »
vocato præcone tabernas argentarias, quæ cir- »
ca forum Romanum tunc essent, jusserit vé- »
nire. Quod & inde manifestum satis fit, quòd »
qui Argentariâ cedebant, foro cedere dicebā-tur. *l. si hominem. 7. § quoties foro. ff. depositi. l. ult. C. de Curator. bon. dand.* Brissonius *lib. 2. selectar. antiquitat. cap. 12.* Tabernis illis qui præerant, Argentarii, ut & argētariæ mensæ exercitores dicebantur. *l. 4. ff. de edendo.* quorum of-

Tabernæ appellatione quid veniat.

Argentariæ.

Argentariâ, sive foro cedere.

Argentarii.

Horum officium. ficium erat dati acceptiq; rationes tam ad se quàm ad alios pertinentes conficere. Scribebant enim negotiationes ultrò citroq; dandi accipiendi, credendi solvendiq; pecuniam fœnoris caussa. quorum libris sive codicib⁹ plurimum habebatur fidei: ad quos probationis ergò decurrebatur. *l. 6. 8. & . 9. § nihil interest. d. t.* Quò pertinet illud Plauti in Asinaria: *Quatriduum hoc unum modò foro operā dedi. dum reperiam, qui quæritet argentum in fœnus.* Et in Gurgulione: *In foro infimo boni homines atq; dites ambulant sub Veteribus, ibi sunt qui dant, quiq; accipiunt fœnore; Ponè Castoris, ibi sunt, quibus credas malè.* Sic Terentius in Phormione: Transi sodes ad forum, atque illud mihi argentum rursus jube rescribi Phormio, hoc est, per mensæ scripturam reddi. vulgò *Reconfirmare* dicũt. Nihil autem frequentius erat, quàm pecuniam ab Argentariis fœnori sive sub Usura accipere.

Usura quare prohibita. Quod cum contra naturæ regulam fieret, quæ ex nihilo nihil gigni docet: omni lege, universa fœnerandi ratio profligata est, ut Plutarchus tradidit in libello, Quod non oporteat fœnerari. Et nominatim Lucius Genutius Trib. plebis, Romæ ad populũ tulit, ne quo quo modo fœnerari liceret. Deinde ab Ædilibus mulctatos fœneratores; ex eorumq; mulctatitia pecunia in Capitolio posita fuisse ænea limina, Livius scribit. Proinde M. Varro in

terro

...rogatus, Nunquid fœnerare utile foret? ...uid hominem, inquit, occidere? Et *lib. 1. de ...rustica* idem refert, usq; adeò exosum fuisse ...c hominum genus, ut cum furem dupli tā...n pœna affecerint; fœneratorem quadru...condemnarint. Quanto pejorem, inquit, ...em fœneratorem putarint, quàm furem; ...c licet existimare. Quæ omnia sapienter ...nstituta, & summa ex ratione profecta esse ...mo negaverit: ne scilicet homines, qui ne...ssitate impulsi pecunias sub quacunq; lege à ...neratoribus accipiebant, Usurâ multiplici ...nnia arrodente obruerentur, tandemq́; ad ...mmam rerum inopiam redigerentur. Cum ...m Usura sortis sit accessio, propter pecuniæ ...tuò datæ usum plerunque exacta: evenire ...è veteres videbant, ut cum non nisi egen...sub fœnore pecunias acciperent; cogeren...q́; hi etiam eo tempore, quo nullos rerum ...rum fructus perceperant, gravem aliquan...accessionem præstare; miseri & infelices ad ...remam paupertatem deducerentur. Hinc ... quod usura, quæ ut Hirudo

Non missura cutem, nisi plena cruoris,

...quam Hebræi appositè *morsum* appellant, ...n modò debitorum opes exhaurire; sed et...n ossa penitus arrodere, ac medullas ex ipsis ...bus exsugere; & vel ipsi deniq; paupertati ...icum ejus solatium, nempe animi securita-

Vsurariorum pœna.

Vsura cur Hebrais Morsus.

tem auferre dicatur: quòd qui sub Usuris pe-
cuniam accipiunt, vorsuram ex vorsura faci-
tes, nunquam se extricant. Jure tamen civi-
Usuræ permissæ quidem illæ sunt, sed ad cer-
tum saltem modum *l. eos. 26. & t. t. C. de Usu-*
non quod per se bonæ sint; sed ut gravius ma-
lum, nempè furtum & rapina evitetur. Qu-
verò civiles constitutiones ita de Usuris disp-
nentes, tanquam divinis præceptis contrariis
Pontifex irritas pronunciat. *clem. un. § fin. de*
Usuris. t. t. Ext & in VI. eod. & 14. q. 3. & præ-
reà Imp. nos in ea Religione versari jubet, qu-
Petrus Romanis tradidit. *l. cunctos. C. de sum.*
Trinit. & fide Cathol. Sub Usuris autem da-
non lege tantum veteri, sed & Evangelica, n-
bis ab Apostolis tradita prohibitum sit. *Exo.*
22. Levit. 25. Devter. 23. Psal. 15. Ezech. 18. N-
hem. 5. Lucæ. 6. cum sexcentis aliis Juris divi-
textibus: Idcircò sciendum, citra culpam h-
diè Usuras exigi non posse, nisi nomine ej-
quod interest: vel ob damnum emergens
Socius qui. ff. pro Soc. vel etiam ob lucrum ce-
sans, ut in eo, qui solitus est negotiari. *l. 3. § f.*
& ibi Castr. de eo quod cert. loc. Quod autem ha-
Juris civilis sancita, à superiore putâ divin-
Legislatore cassata non sint, ex eo appare-
quòd negotiationes & commercia, Trapez-
tarumq; seu Numulariorum mensas, ad civ-
lem hominum societatem necessarias Dom-
nu

Iure civili permissæ.

Contra Legē divinam, & Evangelicā.

Argentariorum mensæ à Domino non damnatæ.

is non condemnarit. *Matth. 25.* Planè, si immoderatam & pravam nocendi intentionē illas; Usura beneficium, non onus erit: & el bonæ fidei debitor, in partem lucri te spō- vocaturus est. Quanquam si divinas pres- us intuearis Leges, tam disertè iis omnia fœ- orum genera prohibita invenies, ut nemo is in dubium vocare debeat, nisi apertè ina- ibus argutiis oracula divina fallere se posse utet. Tutius igitur esse Bodinus *lib. 5. de Re- ub. cap. 2.* contendit, Usurarum non modò adices, sed etiam fibras omnes amputare: ne- ue has Reipublicæ, nec Corporibus ullis aut Collegiis, ulla utilitatis specie permittere. Quis enim, quod publicè utile ac honestum videatur; privatim turpe putet? Qua de re ta- men plura videantur apud Bodinum *d. loco,* Carol. Molineum, Joh. Borcholten, & Con- adum Paulum in tract. de Usuris, Matth. Co- ierum *de processib. executiv. libr. 1. cap. 10. n. 29. cum mult. seqq.* Vacon. à Vacuna *lib. 1. declarat. uris cap. 14.* Joh. Corasium libro singulari Epi- tolicar. quæst. *cap. 10. & lib. 3. Miscellan. cap. 21.* Didacum Covarruv. *lib. 3. variar. Resolut. cap. 1. 2. 3. & 4* Gothofredum *in l. Mora. 32. de Usu- ris,* & Anton. Guibertum Costanum, *quæstion. Juris cap. 1.*

Usura nullo etiā prætextu toleranda.

Jam, ut ad Tabernas redea- mus: sciendum est, Tabernam nomen loci es- se, non negotiationis. quo fit, ut vendita aut

Taberna locum notat; non negotiationem.

legata Taberna, merces in dubio non con-
neantur. *l. tabernæ. 13. ff. de instr. vel instrum. l.*
quanquam obligatâ tabernâ, merces quoq;
obsignatas teneri responsum sit *l. cum tabern.*
34. ff. de pignor. quòd ob modicum scilicet præ-
judicium in pignore quidem; non verò etia
in venditione aut legato receptum esse Barto-
lus ibi tradidit. Nam & generali pignore bo-
na etiam futura comprehendũtur *l. ult. C. qu.*
res pign. obl. poss. quod tamen in generali vendi-
tione vel publicatione non admittimus. *l.*
mandavero. 22. § is cujus. ff. Mandati. & c. ult.
verum. de pœn. in VI. uti nec in legato *l. ult. §*
de legat. 2. l. si ita 7. de auro & arg. leg. Petr. Co-
stalius *in l. qui tabernas. 32. ff. de contrah. emt.*

Taberna vēdita, legata vel oppignorata; an & quàndo merces veniant?

Nymphea) Eodem planè modò & Cuja-
cius Nymphea interpretatur ædes publicas &
capaces: in quibus nuptias celebrabant, qui
ædibus carebant. Quam sententiam tamen
& Alciatus damnat *in l. si quis per divinam. C. de*
Aquæductu libr. 11. & Beroaldus ad Apulejum
lib. 11. fœdissimè hos labi, & cœcutientes hal-
lucinari asserit, qui per Nymphea genialem
thorum, aut cubicula nuptialia significari pu-
tent. Proindè Nymphea pro lavacris & ther-
mis, quæ posteritatis caussâ à Principibus ex-
struebantur, accipiunt. Unde Jul. Capito-
linus: *Opera Gordiani,* inquit, *nulla exstãt, præ-*
ter quædam Nymphea & balneas. Ut ita Nym-

Nymphea, nuptiis celebrandis destinata.

Imò lavacris.

phea

nea lavacra quidem & balnea fuerint, tepidã quam habentia; at non valetudinis, sed voluptatis caussa, quemadmodum ex Strabone Pindaro probat Forcatulus *10. Cupid, 2.* quãquam non video, quid absurdi inde consequuturum sit, si cum Auctore nostro dicamus, Gordianũ Nympheis jam exstructis etiam lavacra adjecisse.

Voluptatis caussa instituti.

DE FORO.

Fora nos admodum diversa à veteribus, & minori quoque cum elegantia constituimus. Græci in quadrato perfecto, duplicibus circumquaque porticibus ea efformabant, suprâ Ambulationes in contignationibus faciebant, quas columnis & marmoreis epistyliis adornabant. Romani in quadrato longo fora ita efformabant, ut longitudo tertia parte latitudinem exsuperaret. His porticus quoque circà erant, sed simplices, quanquam magnæ: in quibus Argentarii suas habebant tabernas. Superioribus verò coaxationibus podia & mæniana collocabantur, ad gladiatorum spectacula,

Forum.

Græcum.

Romanum.

quæ in foro quondam edebantur, accommo-data, ut Vitruvius * *testatur. Atq; hæc fori forma venusta erat & elegans, & cum ad pluvias, tum Solis æstum fugiendum sa-tis apta. quæ qualis olim re ipsa exstiterit, animo jam saltem cogitationeq; nobis liceat effingere.*

* Lib. 5. de Architect. cap. 1.

NOTÆ.

Forum variis modis accipi, Festus tradit & Isidorus: cujus verba Pontifices descripse-runt *in c. forus. de verbor. sign. in Antiq.* Gene-raliter forum à ferendo dicitur: eò quòd Co-loni, quibus est demandata agrorum cultura, certis diebus constitutis frequentes in foro conveniunt, & omnem Agriculturæ opulen-tiam adferentes venalem exponunt. *Christoph. Milæus lib. 2. Histor. Universal.* Cæteroquin Forum non tantum nundinationis & nego-tiationis; sed & jurisdicundi locus erat. Inde Forum Flaminii, forum Julii, forum Licinii, de eorum nominibus, qui ea fora constituen-da curarunt.

Fori notatio.

Forum cui rei.

Meniana) Menianorum frequens in ju-re nostro est mentio. *l. 20. de servit. urban. præd. l. 2. § cum quidam. Ne quid in loc. publ. l. malum. 242. § 1. de verb. sign. & l. 1. C. de ædif. priv.* Ea

Meniana.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4703/A Vol. 1

Accursius à mœnibus nomen sumsisse autumat. Cui tamen doctissimi quique & inter nos etiam Alciatus refragatur, aliam ex historia Notationem verbi istius adducens. Fuisse enim, ait, Menium quendam Romanum: qui cum patrimonium abliguriisset, domum vendidit, quam ad forum spectantem reliquam habebat: excepitq; sibi unam columnam, ex qua projecit tigna, quò amplius podium efficeret, unde gladiatorios ludos conspiceret. hincq; exterius porrecta ędificia appellari cœpta Meniana. De Menio isto sensisse videtur Horatius *lib. Epist. 15.* ubi ita scribit: *Menius scurra.*

Menius ut rebus maternis atq; paternis
Fortiter absumtis, urbanus cœpit haberi
Scurra vagus, non qui certum præsepe teneret,
Impransus non qui civem dignosceret hoste:
Quælibet in quemvis opprobria fingere sævus,
Pernities & tempestas, barathrumq; macelli,
Quicquid quæsierat ventri donabat avaro.

Hic luxu ad extremum deductus erat assem, ut etiam Uxor ipsius, vile mendicimonium, ad ustrinas sepulchrorum, è funebri cœna sive silicernio cibum peteret. de qua Catullus: *Huius uxor.*

Uxórne Meni, sæpè quam in sepulchretis
Vidistis ipsó rapere de rogo cœnam?

Alii tamen Meniana, non à Scurra illo; sed à C. Menio, Crassi Collega nomen mutuasse tradunt. Hunc enim ideò domum, Catone *Menius, Crassi Collega.*

& Flacco Coſs. vendidiſſe, ut ibi Baſilica ex ſtrueretur; jure tamen unius columnæ, supr quam tectum projiceret, & tigna immitteret ſibi excepto; quo ſuperiora latius paterent, & ipſe ac poſteri gladiatorum munus, quod etiam tum in foro dabatur, ſpectaret. *Plin. lib 34. cap. 6. Aſcon. in Act. contra Verrem. Alexander ab Alex. lib. 5. genial. dier. cap. 11. & Joh. Coras. lib. 3. Miſcellaneor. cap. 25.*

DE VIIS.

Viæ ſtratæ.

VIas antiquitus lateribus ſtratæ habebantur tàm intra, quàm extra Romam per totum Imperium. Nam & in Regno Neapolitano ejusmodi lateres compacti, longo ſatis ſpacio conſpiciuntur. Et viæ quidem illæ, Appia, Aemilia, Flaminia, *nominantur, quod ab Appio, Aemilio, Flaminio lapidibus ſtratæ, compactæ & exornatæ fuerint. Plutarchus refert, Caſum Grachum non modò lapidibus viam ſtraviſſe, ſed & curaſſe quoque, ut lapidibus certa menſura poſitis, & columellis quibusdam notarentur millia paſſuum; & aliis quoque propin-*

Lapides milliar. indices.

ropinquioribus lapidibus effecisse, ut qui quo veherentur, possent in eum facilè ascendere, sine instrumento illo, quo huic rei ucto utebantur, cum imponi in equum vellent. Nondum enim tunc stapedum usus rat, ut infra dicetur. Præcipiunt etiam leges civiles, vias per Imperium Romanũ stratas habere. Stapedum usum præstantes. *Id quod à nobis non observatur. quo fit, ut nec hyeme lutum; nec æstate pulvis unquam deficiat. Mundiie igitur & elegantiâ veteribus longè inferiores sumus. Romæ, viæ Regiæ & publicæ erant XXXI. cæterarum, CCCCXXIV.*

NOTÆ.

Refert Andreas Palladius *de Antiquitatibus Urbis Romæ* fuisse ibi vias principales viginti novem; sed harum tres celeberrimas, quarum & Auctor noster meminit. Electos autem olim quosdam fuisse, penes quos Viarum cura esset, cum ex aliis multis, tum verò inprimis *ex. l. munerum. 18. § si aliquis. 15. ff. de vacat. & excusat. munerũ colligitur:* ubi ICtus personale munus interpretatur, si quis electus, ut eos, qui prope viam publicam possident, sternere viam compellat. Atque hi Viarum-Curato- *Viarum Curatores, Viecuri.*

res, quorum Paulus *lib. 5. Sentent. tit. 6.* memi-nit, composito nomine *Viocuri* dicebantu[r] quo verbo & Varro usus est *lib 4. de Lingua La-tina.* Ita enim legit Brissonius *lib. 4. Selectar. In-terpretat. cap. 12.* & Turnebus *lib. 22. Adversa[r.] cap. 17.* Dio sanè *lib. 58.* & Suetonius in Vespa-siano *cap. 5.* narrat, Caii Caligulæ jussu, Flav[ii] Vespasiani ædilitatem gerẽtis vestem luto op-pletam ac resperſam, propter curam verrend[is] viis non adhibitam: quarum ad eum ex offi-cio purgatio pertinebat. Ac quia de Viis jam nobis sermo: sciendum est, quantum quidem ad pedagia vel vectigalia attinet, semper se-quendam esse viam publicam, qua cõmuniter utuntur omnes. Si quis enim extra hanc re-periatur; tum malam adversus ipsum gigni su-spicionem, ac si vectigalia fraudare voluerit, *l. præsidibus. § sed nec per aliam viam eundi quisquã habeat facultatem, nisi per quam cursus public⁹ sta-re dignoscitur. C. de cursu publ. lib. 12. & in l. qui fi-scales. ibi, si devia sectatus, & rectas vias averten-do, &c. C. de navicul. lib. 11.* Quod tamen cum hoc temperamento recipiendum est: nisi in-usitatum illud iter ex justa & legitima caussa fuisset susceptum: verbi caussa, si usitata & so-lita via ab aquis inundata, vel ab hostibus aut latrunculis esset obsessa; ut Matth. Colerus luculenter probat *in tract. de processibus Executivis, part. 1. cap. 3. n. 83.*

Via publica, vel regia se-quenda.

DE LIBRARIIS SIVE BIBLIOTHECIS.

COnstituerant etiam loca publica, in quibus Bibliothecas habebant recon-[Bibliothecæ.] *ditas. quas legendi gratia intrare cuilibet permittebant. Romæ, ut P. Victor scribit, XVIIII. erant Librariæ publicæ: inter quas* Palatina & Vlpia *primas tenebant. Hodiè commoditate hac destituimur. Tres enim duntaxat in Italia exstant:* Vaticana *Romæ;* Medicea, *Florentiæ; &* Veneta *ad D. Marcum, quæ à Cardinali Bessarione Reipub. isti testamento fuit relicta. Has non licitum est cuivis pro libitu ingredi. In Monasteriis quoque aliquæ habentur, ut* Bononiæ *ad D. Dominicum;* Venetiis *ad D. Antonium; & alibi aliæ. quibus tamen uti, quandocunque volueris, non possis: sed certo quodam modo, & licentia prius impetrata. Idemque de* Dionysiana *Bibliotheca in Gallia erit judicandum. Primus copiosam Bibliothecam instruxit Theophrastus: cui Aristoteles libros suos unà cum schola; hic Neleo discipulo suo moriens reliquit. quo*

[Bibliothecam quis primus instruxerit. Theophrastus.]

mortuo, hæredes parvam bibliothecæ cu
primum quidem habuerunt. Sed cum i-
Eumenes. *telligerent poſteà, Eumenem Atthaliæ R-*
gem diligenter de libris illis inquirere,
Pergamū transferret; ſub terra eos abſco-
derunt: ubi magna ex parte à vermibus f
erunt corrupti. Longo verò tempore ja
exacto, ingente pecunia divenditi fuerun
Apellico. *Appelliconi: qui ita corruptos eos deſcri*
curavit, ut pleni errorū reſtiterint. Mo
Sylla. *tuo Appellicone, L. Sylla poſtquam Athen*
cepiſſet, libros illos Romam portari curavi
ut Strabo recitat lib. 13. *Primus ibi Libra*
Aſinius Pollio. *riam dedicavit Aſinius Pollio, ut Pliniu*
ſcribit lib. 25. cap. 2. *In Aegipto Ptolomæu*
Ptolomæus Philadelphus. *Philadelphus bibliothecā fundavit 70000*
librorum: quæ poſteà, Cæſare cum Alexan
drinis confligente, arſit. Conſtantino
politana *120000. habebat libros. Inte*
quos etiam Ilias & Odyſſea Homeri conti
nebatur, aureis literis in inteſtino Draco
nis deſcripta. Hæc tempore Baſiliſci Impe
ratoris incendio fuit abſumta, ut Zona-
ras tradidit. quod tanquam notatu
dignum referre hîc loci
placuit.

NOTÆ

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4703/A Vol. 1

NOTÆ.

Fuit hoc vetuſtiſſimis quoq; temporibus ſapientiſſimorum Regum & Principum ſingulare ſtudium ac opus, ut Bibliothecas condirent, tanquam caſtella quædam & armamētaria Sapientiæ. In quibus non ſolùm ex auro argentové, aut certè ex ære (ut Plinius eleganter & ſumma cum amœnitate prodidit, *lib.35. cap. 2.*) dicantur illi, quorum immortales animæ in iiſdem locis ibi loquuntur: quinimò etiam quæ non ſunt, finguntur, pariuntq́; deſideria non traditi vultus: ſicut Homero evenit. quo majus, ut equidem arbitror, nullum eſt felicitatis ſpecimen, quàm ſemper omnes ſcire cupere, qualis fuerit aliquis. Ac ſi, certaminum victores magnos honores meruerunt, ut in conventu ſtantes, ſicuti Vitruvius ait, palma & corona donarentur; & redeuntes in propriam patriam, quaſi victoria triumphantes quadrigis inveherentur, adhæc veſte publica, perpetuoq; victu alerentur: quantò magis efferendi ſunt viri illi, qui doctiſſimorum hominum ſcripta maximis impenſis, ſumtibus prorſum incredibilibus anxiè ac ſollicitius undiq; conquirunt, quò Rempublicam iis præſidiis communiant, quæ poſteris ſeculis profutura ſint, & unde omnis vitæ lepor humanitasq; pendeat? In quibus nemo

Bibliotheca à ſummis ſemper viris condita.

Horum præmium.

Bibliotheca, quale præſidium.

palmam præripuerit Ptolemæo illi Philade-
Ptolemæus Philadelph⁹. pho: à quo non tantùm ingens librorum nu-
merus, ad millia fermè voluminum septing-
ta vel conqisitus, vel confectus fuit, ut Gell-
us scriptum reliquit *lib. 6. cap. 17.* sed & Ath-
niensibus annonæ penuriâ pressis non pri-
alimenta concessa, quàm sibi Tragœdiaru-
Sophoclis, Euripidis, & Aeschyli autogr-
phorum potestatem fecissent. Pro quibus t-
men, præter vectigalium immunitatem, XV
talenta iisdem oppigneravit: & eadem p-
steà cum exscriptis exemplaribus illis don-
dedit. Quo Ptolemæi facto nullum genero-
sius putat Melchior Guilandinus *in tractatu*
Papyro. membro 6. Quanto etiam libroru-
Iulianus Apostata. studio arserit Julianus Imperator cætera do-
ctissimus, at Christianorum, quos per con-
temtum Galilæos nominabat, hostis sacerri-
mus; id epistolæ illius initium ad Ecdiciu-
Ægypti præfectum perscriptæ satis indicat:
Quidam, inquit, *equis, alii avibus, nonnulli fer-*
delectantur. Ego verò inde usq; à pueritia libroru-
cupiditate arsi. Quam suam ardentem cupi-
ditatem egregiè manifestavit idem Imperato-
in ea epistola, qua mandat Porphyrio, ut mit-
tat Antiochiam Georgii episcopi Alexandri-
ni bibliothecam, gravi pœna irrogata, nisi in-
tegrè mitteretur. Pari ante hunc studio & cu-
ra bibliothecas conquirendi alios quoque du-

tos fuisse, dubium non est. Julius Cæsar certè Bibliothecas Græcas & Latinas, quas maximas posset, publicare destinavit; data M. Varroni curâ comparandarum ac digerendarum, ut Suetonius scripsit, *in vita Cæsaris. cap. 44.* Posteà Octavium Augustum in ea parte domus, quam fulmine ictam desiderari à Deo haruspices pronunciârant, templum Apollinis excitasse, addita porticu cum bibliothecis Latinis Græcisque, idem auctor testatur *in Octavio. cap. 29.* quas à manubiis Dalmatarum protinus subactorum exstructas, & â Sororis nomine Octavianas nuncupatas Dio asserit *lib. 49.* Sed & Bibliothecas Romæ incendio absumtas, Domitianum impensissimè reparare curâsse, idem Suetonius prodidit *in Octav. cap. 20.* exemplaribus undiq; petitis, missisq; Alexandriam, qui describerent, emendarentque. Sed Alexandrina illa bibliotheca, posteà bello priore Alexandrino, dum diripitur ea civitas, non spontè, neq; operâ consultâ, sed à militibus fortè auxiliariis incensa simul arsit. *Gellius. lib. 6. cap. 17.* Refert præterea Andreas Palladius, *de Antiquitat. Urbis Romæ*, Bibliothecas Romæ fuisse 37. Sed in his præcipuas tamen Augustam sive *Octavianam, Gordianam & Ulpiam*, ab Ulpio Trajano instructam. Luculli quoq; bibliothecam insignem, utriusq; Linguæ libris refertam, atque omnibus

I. Cæsar.

Octavius.

Domitianus.

Alexandina bibliotheca incendio periit.

Romæ quæ bibliothecæ præcipuæ.

Lucullus.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4703/A Vol. 1

obviam & patentem fuisse scribit Budæus *de Asse & partib. ejus lib. 2.* quibus adde, quæ d aliis quoq; Bibliothecis adjecit Chasseneus in Catalogo gloriæ mundi, *part. 12. consid. 73.* D Medicea autem seu Florentina Bibliothec videatur Philip. Melanchthon *lib. 5. Chronicon sub Mahomete Secundo.* Porrò quis Romæ pri-

Romæ Bibliothecam primus instituit Asinius Pollio.

mus Bibliothecam erexerit, dubitationem n habet; quando id præstitisse Asinium Pollio nem testatur Plinius *lib. 35. cap. 2.* Asinii, in quit, Pollionis hoc Romæ inventum: qui pri " mus bibliothecam dicando, ingenia homini " rem publicam fecit. Quo in loco tamen ambigit nonnihil, utrum Alexandriæ, & Pergami Regum bibliothecæ prius exstiterint. Addit enim: An priores cœperint Alexandriæ & Pergami Reges, qui Bibliothecas magno certamine instituêre, non facilè dixerim. Planè

An Alexandrinæ bibliothecæ instituendæ Aristoteles author. Strabo refutatur.

quod Strabo asserit, Aristotelem Ægypti Reges bibliothecæ Syntaxin docuisse, quo scilicet ordine hæ instituendæ essent: id nulla ratione ꝓbabile fieri potest. Quomodo namq; Aristoteles Ptolemæum secundum ab Alexãdro Magno Regem Ægypti, qui prim⁹ Bibliothecam Alexandrinam instituit, ejus bliothecæ Syntaxin docere potuit, si antequam Ptolemæus iste cognomento Philadelphus regnum susciperet, Aristoteles jam ante annos propè XL. in humanis esse desierat? Neque

fuit

uit ea res tanti momẽti, ut propterea Aristo-
eles à mortuis excitandus, atq; sic cõsulendus
uerit, quemadmodum hanc Strabonis sentẽ-
iam Melchior Guilandinus, vir multijuga re- *Melchior Guilandin.*
um plurimarum cognitione, & eximia do-
ctrina præcellens, in tractatu de papyro,

Docto (Juppiter!) & laborioso;

olidè confutat: quem adire operæ erit preci-
um. Cæterum Bibliotheca in jure nostro
non tantum armarium sive locum, in quo li- *Bibliotheca non tantum locum; sed & libros complectitur.*
bri reponuntur *l. quæsitum. 12. § instructo 34. ff.*
instr. legat. sed & libros ipsos denotat. *l. La-*
bro. 50. ff. de contrah emt. Idq́; communi usu re-
ctè loquentium ita receptum esse Pompejus
Festus probat: qui Bibliothecas & apud Græ-
cos & apud Latinos, tam librorum magnum
per se numerum, quàm locum ipsum, in quo
libri collocati sunt, appellari testatur. Le-
gata igitur Bibliothecâ; & armaria & libros
deberi quidem; sed in hoc tamen testatoris
mentẽ, Utrum ex his senserit, potissimùm in-
quendam esse Nerva censuit: & Ulpianus pro-
bat *in l. librorum. 52. § sed si bibliothecam. de legat. 3.*
Nam si membro adhæreant vel adfixa sint ar-
maria: negat ea legato cedere: cum ædificii
portio sint. quo in loco *Membrum* Ulpiano
cubiculum significat: ut & in *l. si ita fuerit. 13. §* *Librorum encomium.*
de manum. testam. Librorum autem festiva
descriptio, & elegans encomium exstat apud

Lucam de Penna *in rubr. C. de navicul. seu nau cler. publ. lib. 11.* quod in hunc locum transscribere, non abs re putavi. Liber (inquit) est lumē cordis, & speculum corporis, virtutum repertorium, vitiorum confusorium, corona prudentum, diadema sapientum, honorificentia doctorum, clarificentia rectorum, comes itineris, domesticus fidelis, socius colloquentis, collega præsidentis, vas plenum sapientiæ, via recta eloquentiæ, hortus plenus fructibus, pratum fluens floribus, mare sine fluctibus, principium intelligentiæ, fundamentum memoriæ, hostis oblivionis, amicus recordationis: Vocatus properat, jussusq; festinat, rogatus respondens, fideliter obœdiens, contra fortunas lictor, atq; verus tui ductor, hortus conclusus, & fons signatus, puteus aquæ vivæ, Paradisus absq; ruina, ædificans te gnarum, reperit ignarum, nunquam patitur fastidium, etsi graves eum nimium, arcana revelans, obscura clarificans.

Literæ in utravis fortuna vel ornamentum, vel refugiū.

Quibus non planè absimile est. quod Aristoteles dicebat, Literas inter secunda & prospera ornamentum esse, & inter adversa refugium. Quo sensu & Plinius *lib. 9. Epist.* scribit: Omni studioso ex studiis esse solatium. Mihi sanè (inquit Corasius in epistol. quæstion. cap. 18.) omne vitæ Solamen, dicam amplius, vivendi desiderium auferret, qui libros, vete-

res

...s meos amicos mihi adimeret. Quo fit, ut ...mni ſolatio ſtudioſi, ne dicam docti homi...es privari videantur, quibus cuſtodiâ collo...itis, ſtudiis interdicitur. Quod pœnæ ge...us ſuadent Tranquilli verba, *in Tiberio cap.* ...r. Quibusdam, inquit, cuſtodiæ traditis, ...on modò ſtudendi ſolatium ademtum; ſed ...tiam ſermonis & colloquii uſus. De Li...rorum autem materia, ex qua olim confecti ...erint, commodior nobis erit dicendi locus. ...*b. 2. tit. de Charta.* Interca hîc monuerim, ...ibliothecas, ex Vitruvii præcepto, ad Orien...em ſpectare debere. Uſus enim matutinum ...oſtulat lumen: & in hujusmodi bibliothe...is libri non putreſcent. Nam in his, quæ ad ...eridiem & occidentem ſpectant, à tineis & ...umore vitiantur, quòd venti humidi adve...nientes procreant eas & alunt; infundentesq; humidos ſpiritus pallore volumina corrumpunt. *Vitruvius lib. 6. Architect. cap. 7.*

Studendi ſolatium, & ſermonis uſus ademtus.

Bibliotheca Orientem verſus ſtatuenda.

DE AEDIFICIIS PRIVATIS.

SED nec noſtra quoq; ædificia cum veteribus formâ aut elegantiâ comparanda ſunt, quantumvis exculta ſatis atque illuſtrata ſit Architectura. Veteres ante por

tam magnificarum ædium, Vestibulu *statuebant: quod erat porticula quæda antis sive ostii lateribus obfirmata: in qu ostio occluso, sub tecto stabatur. Servius ſ cundo Aeneidos, ad illum Virgilii versun Vestibulum ante ipsum, &c. cameram fuiſ dicit, duabus sustentatam columnis. M dulum seu formam hujus videre est Rom* alla Rotonda, *in Pantheo, à M. Agripp exstructa. ubi pulcherrimæ conspiciuntu columnæ ante portam ex nitidissimo ære solidè conflatam. Posteà per portam am plam ingressus patebat ad atriū, quod ipſ ingressu multo erat latius, ad dextram et ſi nistram se extendens. Extremitates ver illius muris erant occlusæ, versus Cavædi um. Ibi ad murum appensa habebant ar ma, & ad unum latus cibus capiebant. Erat ibi & Pluteus, quem locum Tablinun dicimus. in quo Majorum imagines & re præclarè gestæ erant depictæ. Ex alter parte Culina erat. Inde in porticum deve niebatur, ipsam aulam sive Cavædium cir cumdantem. Quia enim quadratum era Cavædium, quatuor concludebatur porti cibus, quas Ambulacra rectè dixeris. In-*

Antiquorum ædificiorum consideratio.

trinse-

insecus habebantur undique conclavia: & versus ostium locus erat collationibus & disputationibus destinatus. Quod si spatiosa & magna essent palatia: duæ aut tres ibi constitutæ erant Aulæ, porticibus quaqua versus cinctæ: ad eum planè modum, quo Vitruvius describit. Habebantur ibi & horti, item* Sphæristeria, *in quib⁹ pilæ lusus exercebatur: Item* Balnea, *&* Triclinia, *quæ conclavia erant cœnationi accommoda: ut & loca festivitatibus idonea: item* Piscinæ, *& id genus alia affabrê exstructa. quorum commoditate nos maxima ex parte destituimur. Sed quia in primitiva Ecclesia multi palatia sua Monachis donabant: inde evenit, ut hi etiamnum in Monasteriis exstruendis eum obtinuerint modum, ad quem palatia illa erant ædificata: ut Blondus scriptum reliquit.*

* *Lib. 6. cap. 2. & seqq.*

Monasteria veterum ædificiorum formã quodammodò repræsentant.

Idem quoque prodidit, Veteres non usos fuisse Caminis; sed aquam inferius calefecisse, & canaliculis quibusdam per medios muros dispositis ita ordinasse, ut in hos ferventis aquæ vapor immissus per certa quædam orificia conclavibus adaptata exhalaret: æstatis tempore per eosdem meatus fri-

Veteres an Caminis usi.

gus captatum emitteretur. Verùm [illegible] *crediderim, Eos etiam caminos usurpa*[illegible] *quibus nos utimur: cum et* vaporarii & [illegible]mini *verbum in hac significatione inv*[illegible]*niatur. Conclavia sternebant,* Musiv[illegible]

Musivum opus.

opere, *marmoribus in frusta comminut*[illegible] *Plinius de quodam scribit qui hoc pauime*[illegible]*torum genere tam artificiosè minutis qu*[illegible]*busdam testulis expresserat cœnarum re*[illegible]*quias, quæ scopis solent everri, ut semp*[illegible] *viderentur pavimenta illa non esse purg*[illegible]*ta: eaq́s, quæ in pavimento depicta eran*[illegible] *vera viderentur ossa, putamina, aut ali*[illegible] *analecta in terram projecta. Videbantu*[illegible] *ibi duæ columbæ ex uno vase bibere, & al*[illegible]*tera harum aquam umbra capitis infuscare*[illegible] *In ædificiis antiquis, quæ eruuntur, vider*[illegible] *est opera ista: quæ* Musiva vel Mosaica *di*[illegible]*cuntur. Ea olim appellabantur* Lithostrata, *ut Plinius scribit*: de quibus etiam Evangelium loquitur.*

*Lib. 36. cap. 25.

Insulæ.

Aedes maxima ex parte non erant contiguæ, interjectis in medio Cloacis, aut viis quibusdam angustis. Antè surgebant in acumen, frontisspicium constituentes. Vnde Architecti recentiores portarum & fenestrarum ornamenta

sumse-

nserunt. Et illæ quidem nominaban-r Insulæ. Quarum verò stillicidium in am derivabatur, & quæ testudinis for-a ædificatæ erant, eæ Domus appellaban-r. & hæ erant magnificentiores. Et ideò Victor scribit, Arcadii & Honorii tem-ribus, Romæ 4662. Insulas; & 1780. do-os fuisse. Portæ clavis compactæ erant ferro lucidissimo, ad eum modum, quem atini Quincuncem dicunt. Iidemq́ clavi pè fricabantur. Plautus Asinaria: Jussine n splendorem dari bullas has foribus ostris? Aperiebantur utroq́ latere, irgilius 4. Aeneid:

Domus.

Portæ ædiū.

Quomodo apertæ.

Concedunt tectis bipatentibus,

bi Servius; & maxima ex parte occlusæ enebātur, ut ex Plauto, Terentio, & Plu-archo in Publicola colligitur. Virorum riumphalium portæ extrà aperiebantur, anuâ in publicum rejectâ. quæ antequam aperiretur, tintinabulo pulsabatur, ne præeuntes offenderentur. Plutarchus in vita Publicolæ, & Plinius lib. 36. cap. 15.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4703/A Vol. 1

NOTÆ.

Manifeſtius eſt, quàm ut dici debeat, [Æ]dificiorum cultu decus Urbium acquiri, & [æ]dificantium habitationes Civitatum orn[a]mento adiici. *l. 2. C. de præd. & omnib. reb.* [n]*avicul. lib. 11.* Atque adeò ipſis etiam Dece[m]viris curæ fuiſſe pulchram & decorã Civit[atis] faciem, vel ex eo planum fit, quòd ædifici[orum] ruinis publicum aſpectum deformari nolu[e]runt. Tignum enim (cujus appellatione *in* [*l.*] *12. tabb.* omne genus materiæ, ex qua ædifici[a] conſtant, ſignificari Cajus ait *in l. tigni 62.* [*de*] *verbor. ſignif.*) alienum vel furtivum ædib[us] vel vineis junctum, Lex XII. tabb. neque ſo[l]vere, hoc eſt, eximere permittit, neq; vindica[re]. Quod prudenter Lex effecit, ut Ulpianu[s] ait *in l. 1. ff. de tigno juncto.* ne vel ædificia ſu[b] hoc prætextu diruantur, vel vinearum cultur[a] turbetur. Sed in eum, qui convictus eſt jun[x]iſſe, in duplum dat actionem. Qua de re tamen, & quæ ſit domino Tigni repetitio: qua[e] domino ædium facultas ejus eximendi, ſi velit ejus reſtitutione dupli aut etiam ſimpli æſtimationem vitare; videndus eſt Hugo Donellus *lib. 4. Commentar. jur. cap. 33.* Verba autem Legis Decemviralis ita nobis reſtituit ingenioſiſſimus Scaliger ad Feſtum: *Tignum ædibus, vineæq́ concapes ne ſolvito.* Ubi pro

Ædificiorum cultus, decus Vrbium.

Tignũ quid.

Cur ædibus, vineæ ve iũctum non eximendum.

Lex 12. tabb. De tigno variè lecta & emendata.

concapes, exemplaria quædã habebãt *Con-* *s*: quam vocem corruptam esse ipse etiam duinus agnoscit. Alii, quos Arnoldus ab rsolte sequitur, *tract. de Actionibus. part. 7. t. 10.* pro Concapes legunt *& capulo*: quasi luerint Decemviri tignum Capulo sive fe-ro, quo mortui efferebantur, junctum dis-vi: ne funus impediatur, néve justa homi- mortui turbentur. Pia sane interpreta- ; sed ad rem minus accom̃odata. Etsi enim *Capulum* Festus inter alia etiam id intel-it, quo mortui efferuntur: Capuli tamen, Tigni explicatione, mentio apud Festum lla: Nulla quoq; apud ICtos, qui Legem am interpretantes, Ædium quidem & Vi-æ crebrò; Capuli autem nunquam memi-runt. Pardulphi Prateii emendatio *Con-*ptum habet, h. e. conceptũ cognitumq́; ; ad ri docti non usquequaq; captum. Doctissi-us Turnebus *lib. 13. Adversar. cap. 27.* in hoc uctuat. Nam aut, *Copula ne solvito*: aut, *ne ndicato, ne solvito*: aut, *néve capito, néve solvi-*, legendum putat. Quælibet harum tolera-ilis lectio; sed ab antiquis libris, qui *Conca-t* habent, nimium recedens: quorum tamen on negligendam esse auctoritatem ingenuè tetur. Propior vero hæc: *Cum capite ne sol-ito.* quæ in effectu idem, quod Scaligeri Con-apes tignum significat: sic dictum, quod ha-

Capulum quid Festo.

Concapes quid.

beat caput ſuum cum capite vineę vel vitis
Caput quid in re ruſtica. miſſum. Caput enim vineæ, radix eſt Rei
ſticæ ſcriptoribus. Sic namq; Virgilius *2.*
ergic.

——ſupereſt deducere terram
Sæpius ad capita.

Cõcapes igitur cum dicunt Decemviri, de
ctũ ac fixum terrę ſignificant, ad vitem vel
neam ſuſtinendam. Ex quibus perſpicuu
fit, Scaligeri caſtigationem omnibus aliis m
ritò præferendam.

Tigna legari prohibita. Eandem porrò ob cauſſam, ne ſcilicet æd
ficiis depoſitis publicus deformetur adſpect
l. 2. C. de ædific. privat. SCto ea legari prohiben
tur tigna, quæ ædibus juncta ſunt *l. cætera. 4*
§ 1. de legat. 1. niſi abſq; injuria ſeu deformatio
ne illarum auferri ea poſſint *l. nutu. 21. § fin.*
legat. 3. & niſi ad opus Reip. faciendum legen
tur. *d. l. cætera. § ſed ſi quis ad opus.* tum enim à fa
vore publico Urbis ruinis non deformandæ
recedemus propter favorem publicum majo
rem. Utilitati ſcilicet publicæ magis fa
vendum, quàm ornatui ædium, nemo nega-
verit. & oratione generali publicam utilitatẽ
non coërcendam, ſed juvandam potius con-
ſtat. *arg. l. hoc modo. 64. in fi. ff. de condit. & de-*
monſtr. Cæteroquin ædificiorum contem-
platione, & ne Urbs ruinis deformetur, pla-
cuit Eum, qui nullo prohibente, in publico
ædifica-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4703/A Vol. 1

ificaverit, cogendum non esse ut ædificium id tollat vel demoliatur. *l. 2. § si quis nemine. & l. ult. ff. Ne quid in loc. publ.* ut nec ædificiũ rficere volentem, prohibendum, si satis derit. cum ad decus Urbium pertineat, ædifi- non derelinqui. *l. prætor ait. 20. § hoc inter- tum. 10. ff. de Novi oper. nunciat.* & horum nis Urbis aspectum non deformari: adeò Magistratus incumbat officio, inspectis æ- iciis dominos eorum ad refectionem com- llere; & contra detrectantem competenti medio deformitati auxilium ferre *l. præses. 7. de offic. præsid.* ut & Cautionem de damno fecto exigere. *l. in stipulatione. ff. de damn. inf.* ne quid ex illis detrahatur, inhibere. *l. cætera. de legat. 1.* Quinimò dirui jubentur omnia, uæ per diversas Urbes vel in foro vel in pu- ico quocunq; loco, contra ornatum & cõ- odam ac decoram civitatis faciem exstru- a noscuntur. *l. præscriptio. 5. C. de operib. publ.* Hinc, quamvis jure cautum sit, Eum qui tem- ore prior est, omnibus aliis creditorib⁹ præ- rendum esse *c. quia prior. de Reg. jur in 6. l. quo- ies utriusq; 99. ff. eod. tit. l. qui balneum. 9. ff. qui ot. in pign. hab.* si hujus obligatio vel unius tã- um horulę spacio alios præcesserit. *ut not. gl. in ex pluribus. 89. § fin. verb. ex usu ff. de Solut:* Fa- it tamen singularis ædium & Urbis favor, ut qui ad ædium restitutionem (hoc est repara-

Tempore prior.

Restituere est reficere. tionem sive refectionem (id enim hoc lo[co] restituere significat. *l. cum duobus. § idem res[pon]dit. ff. pro socio.*) pecuniam mutuam credid[it] aliis etiam creditoribus, quamvis hypoth[ecas] habentibus & tempore prioribus præferat[ur]. *l. creditor. 25. et ibi Donellus ff. si cert. pet.* eò qu[od] pecunia sic credita salvam fecerit totius pi[g]noris caussam. *l. interdum. & l. seq. ff. qui poti[or.] in pign. hab.* Quod Papinianus non tantu[m] ad eum pertinere interpretatur, qui domi[no] insulæ vel ædium pecuniam mutuam dedi[t], sed & qui redemtori operis, domino manda[n]te numos administravit. *l. 1. ff. In quib. cau[s.] pign. tac. contr.* quia nihil intersit, utrum pe[cu]niam domino, an alii, jussu ejus, in eande[m] caussam dederimus. *l. solutum. § solutam. de pig[]nor. act.* Petrus Loriotus *in d. l. creditor. 25. ff. [si] cert. pet.* Quid ergò? an & ad navis, aliarū[m]q[ue] rerum refectionem hoc erit protendendum [?] ꝙ Accursius malè putavit. Nam cum SCtum illud, ꝙ Papinianus interpretandū susceperat, de eo factum sit nominatim, qui ad *ædificii* re[]fectionem exstructionemvé crediderit: hau[d] dubiè cæteri excluduntur verbis, qui ad refe[]ctionem *alterius rei* pecuniam crediderunt.

Mutuans pecuniam ad adium refectionem aliis præfertur creditoribus.

An & in Navis refectione idem? Quod negatur contra Accursium.

Nec enim eadem caussa est ædificii rfiecien[]di, & navis aut alterius rei conservandæ. In ædificiis tuendis sarciendisq; publica versatur utilitas. Agitur enim in eo dignitas Urbis & ornamen-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4703/A Vol. 1

namentum, ut ædificia integra ſint & benè mpoſita; non caſſa, non ruinoſa: ne ruinis, ſupra dictum eſt, aſpectus Urbis deforme-. Horum nihil ſimile in navi & cæte- rebus. ut proinde dicendum ſit, Verbis cti ceſſantibus & ſententia, pignus in cæte- rebus non contrahi, quæ aut refectæ, aut nptæ ex pecunia noſtra fuerint: niſi de eo neraliter aut ſpecialiter cōvenerit. *l. quam- v. 17. C. de pignor.* Idq́; Hugo Donellus latius oſequitur. *in tract. de pignor. cap. 5.* Sed coniam ædificandi luxuria, ut fit, indies la- is ſerpebat: certus poſteà modus & forma tatæ altitudinis fuit præſcripta, quam exce- ere nemini licuit. *l. qui luminibus. ff. de ſervit. ban. prædior. l. 1. C. de ædific. priv.* Barnabas iſſonius *lib. 1. ſelectar. interpretat. cap. 1.* & Joh. oraſius *lib. 3. Miſcellan. cap. 24. n. 6.* Pru- enter ſanè. quandoquidem cum in aliis mnibus, tum verò in ædificiis potiſſimùm acuit, honeſtum modum ſervandum eſſe, on immoderatam cujusq; luxuriam ſubſe- uendā *l. ex damni. 40. ff. de damno inf.* Præter- uam enim quod parùm decorū eſt, ſupfluas dificationes aggredi *can. pulchra. 86. diſtinct.* xperientiâ magiſtrâ docemur, Domus in uibuslibet Urbibus nō modica impenſa ſu- entari. *can. non liceat. 12. q. 2.* adeò ut ex Celſo proculo Ulpianus notet, plures ſumtui im-

Modus ædificiis poſitus.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4703/A Vol. 1

pares eò redigi, ut domos aliis cogantur de-
linquere. *l. sed an ultrò. 10. ff. de negot. gest.*
taceam, quamlibet etiam habitationem rui
vel incendio subjectam esse. *l. cum hi 8. § fin.*
de transact. quod enim tam firmum ædificiu
est, ut fluminis, aut maris, aut tempestatis, a
ruinæ, incendii, aut terræmotus vim sustin
re possit? ut apud Ulpianum Labeo ait *in l. fl*
minum. 24. § Servius. de damno inf. Quo pe
tinet gravis illa Bernhardi ad Nobilem quen
dam admonitio: Si vis, ait, ædificare dom
inducat te necessitas, non voluptas. Cupidi
tas ædificandi, ædificando non tollitur. N
" mia & inordinata ædificandi cupiditas exspe
" ctat ædificii venditionem. Turris complet
" & arca evacuata faciunt tardè hominē sapien
" tem. Prætereà ornāda est dignitas domo, no
ex domo tota quærenda: nec domo dominus
sed domus domino cohonestanda. ut est apu
Tullium, quem Lucas de Penna laudat *in l.*
2. C. de prædiis & omnibus rebus navicular. lib. 11.

Bernhardi præceptum circa ædificationem,

Sphæristeria) Sphæristeria Accursius ri-
diculè interpretatur loca herbis amœna. *in l. s*
quis 16. ff. Mandati. cum tamen hæc locum in-
primis exercitio pilæ deputatum designenr.
Sed & locum balnei rotundum denotant: in
quo Veteres frictiones suas & varia exercita-
tionum genera faciebant. De exercitiis Lam-
pridius

Sphæristeria.

Exercitiis destinata.

dius *in Alexandro*: post lectionem, operam estræ aut Sphæristerio, aut cursui, aut luminibus dabat. De frictionibus verò etonius *in Vespasiano, cap. 20.* sic scribit: Valudine prosperrima usus est: quamvis ad ndam eam nihil amplius, quàm fauces cæaq; membra sibimet ad numerum in Sphęerio defricaret. *Et frictionibus.*

Idem quoq; prodidit) Hujus loci descrione Heliocaminus denotari videtur: cujus ud Ulpianum mentio *in l. si arborem. ff. de vitut. urban. prædior.* quo loco Budæus eliocaminum ad verbum *Solarem fornacem* qi posse ait. Quod ut plenius intelligar, sciendum est, Moris apud Veteres fuisse, *Zetam* haberent, hoc est, cubiculum quodm hibernum, frigori accommodatū, quod hi quandoq; calesceret, plerunq; sole. Ita nim constructum erat, ut per vaporarium coddam solare & apricum, ad quod sol hirnus accedebat, vaporem & calorem acciret. Locus autem, qui ita calefactus Zem evaporabat, Heliocaminus appellat⁹ est, uasi Solis vaporarium sive æstuarium dicas. Joh. Corasius interpretatur *lib. 3. Miscellan. p. 14.* Sipontinus propius ad Auctoris ostri mentem accedit, dum Zetas (quæ in u, nostra qnidem tempestate non sunt; à eteribus autem frequentissimè habebantur *Heliocaminus.* *Zeta.*

in ædibus) loca fuisse scribit, in variis part[...] domus: ad quę per meatus quosdam intra [...] rietem relictos, qui *Tubuli* dicebantur, a[...] dentes ex imo Spiritus frigidæ seu calidæ aq[...] in pavimento sparsæ, locum ipsum aut te[...] faciebant, aut refrigerabant, prout ratio te[...] porum exigere videbatur. Unde Tub[...] los Proculus definit, per quos flammâ tor[...] tur paries. *l. quidam Hiberus. 13. ff. de servit.* [...] *banor. præd.* Per Zetam Adrianus Turneb[...] Dietam intelligit *lib. 24. Adversar. cap. 4.* utr[...] que verbum promiscuè usurpans. quo cæn[...] culum significatur, naturâ vel arte calefactu[...] ut Corasius interpretatur: in quo hyeme [...] Solem; æstate ad Umbram cænando vivim[...] & conversamur: à διαιτῶμαι, quod vivo & c[...] versor significat, id dictum.

Tubuli.

Diata.

Diætarum meminit & Ulpianus *in l. sen[...] tus. 43. § 1. de legat. 1. l. si cujus 13. § sed si ædem. cu[...] § seq.* ubi eas amœnas vocat *ff. de Usufruct.* præ[...] cipuè verò *in l. ligni 55. § lignis de legat. 3.* ubi lig[...] ni appellatione omne id contineri ait, quo[...] comburendi caussa est paratum, sive ad baln[...] calefactionem, sive diætarum hypocaustum vel hypocaustarium. Ita enim legendum mo[...] net Philip. Beroaldus ad Apulejum *lib. 7.* Mi[...] lesiacar: cum prius *Hypocaustrarum* vitiosè le[...] geretur. Cujus mendosæ dictionis Accur[...] sius mendosissimum dedit interpretamentũ[...]

§ lignis in l. ligni. 55. de legat. 3. emẽdatus.

siqui-

...uidem Hypocaustras exposuit loca esse, ubi ...nt ægroti. Latinè *Valetudinarium* dixeris. ...cujus Notatione alibi etiam argutus est & ...tivus. Dictas enim Hypocaustras ait ab ...*po*, sub, & *steron*, statio: ut sit subterranea sta...o, in æstate bona. *l. si quis 16. ff. Mandati.* Ve...us est Hypocaustarium sive Hypocaustum, ...cum esse, in quo ignis succenditur & erum..., calefaciendis vaporandisq; balneis, cubi...lis & diætis præparatum. Unde ἀπὸ τȣ̃ ὑπο...ϰαίεσθαι, id est, subtercalefacere ac succendere ...nominatum. *Accursii notatio.* *Hypocaustũ.*

Cum & vaporarii & camini verbum.) ...aporarii verbo usus est Cicero in Epist. ad ...uintum Fr. Ita erant posita, ut eorum va...prarium, ex quo ignis erumpit, esset subje...um cubiculo. Caminorum verò Papi...ius meminit: *Vaporariũ.* *Caminus.*

——coelóve paratum
Fluxit opus, Siculis an conformata caminis
Effigies lassum Steropem, Brontonq́; reliquit.

Musivo opere) Musivi huj⁹ operis, quod ...ulgò Mosaicum appellatur, mentio fit in vi...a Pesennii Nigri, & apud Augustinum, de ...ivitate Dei. De hoc Musivo sive Mosaico ...pere Nilum scholasticum epigrammate illo ...Græco sensisse Alciatus censet, quod ipse ita ...atinum reddidit: *Musivum sive Mosaicum opus.*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4703/A Vol. 1

Sunt Satyri salsiq; petulciq; : ast age cur te
Ad nos vertentem lumina, risus habet?
Admiror, qua arte ex aliis aliisq; lapillis,
Tam cito compositum transierim in Saty

Hinc, qui artem istam callebant, *Musearii* ...cti videntur *in l. 1. C. de excusat. artific lib. 10.*

Musearii.

Nominabantur Insulæ.) Insula n... tantum terram significat, in flumine mari... aquis circumfluam, ob spiritum solo erum... re non potentem, enatam, ut auctor est P... nius *lib. 2 Natur. histor*; sicq; dictam, quod... salo, id est, in mari sit: ut scribit Festus: S... & domum denotat ab aliis sejunctam, & q... communibus parietibus cum vicinis non a... hæret, ac publico privatorumvé circuitu d... cingitur. Qua significatione Insula ... Ulpiano accipitur *in l. si insulam, de verbor. obl.* Scævola *in l. non utiq;. § si quis insulā. ff de eo qu... certo loco.* & Paulo *in l. 3. § effracturæ. ff. de offic. præfect. vigil.* Et in hoc potissimùm à Dom... secernitur, quod Domus sint habitationu... ædificia conjuncta proximis & vicinis dom... rum parietibus, ut viciniam numerosam &... frequenti habitatione stipatam efficiant. Fe... sti finitionem Alciatus ex Cornelio Tacit... *lib. 15. Annalium* confirmat *in l. Urbana. 166. ff. de verbor. sign.* Is, propter crebra incendia... cum multi aquæductus in Urbem deferren... tur à Nerone excogitatum tradit, ut aqua pri-

Insula.

Insula à domo quid differat.

vato-

-torum licentia intercepta, quo largior & -ribus in locis haberetur, in publicum flue-; ædificiaq; non communione parietum, -d propriis quæq; muris ambirentur; canali-s putà eis in parietibus additis, ut reprimē- ignibus aqua facilius decurreret. Hinc -sularum nomen: quæ non modò ab incen-is tutiores; sed etiam à furibus, qui per te-las commeare in eas non poterant. Ideoq; eis pretiosiora quæq; reponebātur, ut quæ -lius effracturę periculo subjicerētur. Quod -imadvertens Paulus *in d. l. 3. § effracturæ. de -c. præfect. vigil.* Effracturæ, inquit, fiunt -erunque in Insulis horreisq;: ubi homines -eciosissimam partem fortunarum suarum -ponunt. Ab Insula, *Insularius* dicitur -rvus, qui insulæ custodiendæ curam gerit: & *Saltuarius*, qui salt⁹ vel fundi tuendi ma-s, quàm colendi caussa paratus est.

Insulæ domibus tutiores.

Insularius.

Interest enim Domini, fines prædii tueri. *-i ita legatus. 16. § Dominus. ff. de Usu & habit. -cum quæreretur. 60. § fin. de legat. 3.* Ideoq; In-larium, Urbanorum mācipiorum numero -aberi Pomponius scribit: siquidem custodia -roprie civile est officium: nisi ex domini de-inatione aliud colligatur. *d. l. urbana. § Insu-rius. & ibi Brechæus. de verbor. signif.* Errant -itur Cælius Rhodiginus *lib. 7. lection. anti-uar. cap. 31. & lib. 25. cap. 20.* & Alexander ab

Alexandro *lib. 3. General. dierum capit.* 25. du
Insularios interpretantur Servos viles ac pe
mos, absq; ciuitate, & in insulas deportato
sive in publicum opus atque in metallum c
Insularis. mnatos. Sane *Insulares* hi dicerentur recti
quàm Insularii. Sic enim Insularem p
nam legimus, pro ea, qua quis in insulan
deportatus est. Marcell. Nec strepente,
nec obsistente, insulari pœna
mulctati sunt.

DE STATVIS EX MVLTI PARTICVLIS SEV CRVSTIS COMPOSITIS.

SOLebant etiam Statuas ex mar morum crustulis coagmentare tanta compagine & firmitudine ut ex solido marmore factæ viderentur, & pluris etiam æstimarentur. Aegypti crebrò his utebantur, ut & Theodorus scul ptor. At Græci artem hanc ignorarunt, ut auctor est Diodorus Siculus.

NOTÆ.

Crusta. Crustarum cum mẽtionem faceret Auctor noster, venit mihi in mentem ejus, quod Proculus tradidit *in l. quidam Hiberus. 13. circa fin.* ff. de

de servitut. urban. præd. licitum esse, parietem ommunem incrustare: sicuti picturas preiosissimas in pariete communi habere licet. 'antum enim abest, ut incrustatione vel paies communis deterior reddatur, ut ex par- e ejus qui incrustat, melior etiam fiat & oratior. *l. in fundo. 38. ff. de rei vindic.* Incrustaione certè parietem exornari Paulus ait *in l. npensæ. 79. § fin. ff. de verbor. signif.* Est autem ncrustare, parieti, pavimento, aut alteri opei crustam adjungere, inducere & applicare. *oh. Corasius lib. 4. Miscell. cap. 16.* Ejuscenodi incrustatione Venetiis exornatam vidi & opstupui Divi Marci ædem: quæ cùm penè ota purissimo fulget auro, tum intus extraq; irca imum marmoreis tabulis est compacta: it ex Sabellico in historia Veneta *decad. 3. lib. 5.* Philippus Camerarius, Magni illius Joachimi F. Jureconsultus insignis, & inclutæ ac celebratissimæ Noricorum Reipublicæ Syndicus dignissimus, in præclaro illo opere Operarum succisivarum refert *cap. 64.*

Incrustare.

Templum D. Marci Venetiis.

Philip. Camerarius.

DE CELLIS.

Veteres an habuerint Cellas.

Equidem opinor, veteres non habuiſ[se] cellas ſubterraneas, quādoquidem do[lia], in quibus vina adſervabant, ſub ter[ram] dimittebant: præſertim ſi hæc eſſen[t] imbecilla, ut Plinius tradidit. Id ver[o] ſuperfluum & ſupervacaneum fuiſſet, [ſi] ſubterraneæ exſtitiſſent cellæ. Et quiden[m] nec Plinius eodem in loco, ubi & de vinariis cellis, & quomodo hæ fieri debeant tractat, ſub terra eas fieri meminit: nec etiam Vitruvius ad iſtum modum eas deſcribit. qui tamen locus adeò utilis & neceſſarius nequaquam fuiſſet prætermiſſus.*

* lib. 14. cap. 21.

Dolia defoſſa.

*Sanè dolia defodi fuiſſe ſolita, etiam ex Legibus noſtris * colligitur.*

*L. in inſtrumento. 8. l. cum fundus. 21. ff. de fundo inſtr.

Vinum in vaſis fictilibus conditum.

Ac quia ad Cellas jam devenimus, non fuerit alienum à propoſito noſtro admonere, veteres non condidiſſe vina ligneis vaſis ſive cupis, quales nos habemus; ſed in vaſis figulinis, iiſdemque magnæ capacitatis: quippe quæ carrum ſive plauſtrum vini capiebant, hoc eſt, amphoras 120. quæ 1600. aut ſecundum quoſdam 1920. libras conficiunt.

Sed

ed & sub dio exposita habebant vina, uæ erant nobilissima, ut Plinius eodem oco testatur. Cupas, quibus nos uti-nur, veteres non usurpabant, nisi Alpi-m incolæ: sed harum loco habebant dolia, uæ, ut ex Plinio ostendimus, terræ info-liebant. Vinum hoc modo conficiebant. rimùm calcabant uvas, & mustum in rande aliquod vas, quod Laccus *vocaba-ur, mittebant. posteà harum scopos cum olliculis subjiciebant sub prælum, & quod eliqui habebant musti, in eundem expri-nebant Laccum, ut ex Vlpiano colligitur* & Varrone lib.1. de Re rustica. cap.54. Qui-dam extrema illa, racemum putà cum pe-diculis circumcidebant, & denuò preme-bant: ac expressis acinorum folliculis, a-quam addebant, quam pro vino operariis dabant hyeme.*

Sub dio expositum.

Vini conficiundi ratio

* *in L. si servus 27. § ult. ff. ad L. Aquil.*

N O T Æ.

Auctor est Suidas, in dictione λάκκος, Athe-nienses & alios Græcos fossas subterraneas ex-cavasse latas, vel rotundas, vel quadrangulas: iisq; tectorio inductis, vinum & oleum exce-pisse. Id verò fossarũ genus Laccum fuisse no-minatum, satis indicat textus in *l. si servus* *27. §*

Laccus.

Interpretatio L. si servus. 27. § ult. ad L. Aquil.

27. § ult. ff. ad l. Aquil. Ubi si tectori locave[rit] laccum vino plenum curandum; & ille eu[m] pertudit, ut vinum sit effusum: Labeo scr[i]bit, in factum agendum. Quo loco Budæ[us] pro *Tectori* reposuit *Vietori*: & laccum inte[r]pretatus est excipulum musti defluentis è to[r]culari. Malè: cum Laccus Ulpiano idem si[t] quod alibi *vini cisterna*, quam in terra defo[s]sam tectorio inducere & incrustare intus fo[]risq; solebant. *l. vulgaris. 21. § sed si de navi. ff. [de] furt.* Tector igitur, qui tectorium cistern[ae] inducit. Tectorium enim incrustatione[m] esse à tegendo sic dictam Alciatus docuit *in [l.] in rutis. 241. de verbor. signif.* & Johan. Corasiu[s] *lib. 4. Miscellan. cap. 16. n. 10.* ut sensus sit; Te[]neri tectorem actione in factum locatori, [si] Laccum, quem *curandum*, hoc est, incrustan[]dum conduxerat, pertuderit: quia imperiti[a] scilicet culpæ adnumeratur, ut Cujacius ex[]plicat *lib. 10. observat. cap. 9.*

Tector: tectorium.

Nec verò Laccu tantùm isto sive Cisterna ad hunc finem veteres utebantur; sed & Doliis, etiam fictilibus: quibus terram adgeri solitam Javolenus docet *in l. dolia. 26. de fundo instruct.* ad vina scilicet conservanda. In hunc enim finem dolia defodi solere Ulpianus innuit *in l. in instrumento. 8. d. t.* cui adsentiens Pomponius, fundo legato etiam dolia infixa contineri ait *in l. cum fundus. 21. eod. tit.* Doliis

Dolia fictilia.

Defossa.

…illis contentum vinum, *Doliare* Ulpianus …pellat *in l. 1. § si doliare. ff. de peric. & comm. rei* …*dita.* Doliare sic dictum, ad differentiam …iffusi: quod non amplius in doliis, sed in …sis esse Proculus ait *in. l. vinum. 15. ff. de trit.* …*n. & oleo legat.* Diffundi scilicet vinum ex …ccu, sive doliis, vel cupis, in testas, cados & …nphoras solebat, ad ætatem diuturniorem, …e vetustatem: quæ vino maturitatẽ & sua…tatem adfert, ut Adrianus Turnebus inter…retatur *lib. 1. Adversar. cap. 1.* Unde Horatius …*. 1. Epist. 5.*

Doliare vinum.

Diffusum.

Vina bibes Tauro diffusa.

…Cicero 3. de Finibus: Quibus vinum diffu…m (Turnebus *defusum* legit) è pleno sit œ…ophoro. pro quo Varro dicit: Ubi dies tri…nta præterierint, transfundito. Hodiè vi…um *transvasare* barbarè dicimus. Ampho…as verò sive cados, & vasa fictilia (nam & his …ina condebantur) veteres picabant, vel gy…so linebant, ne virtus vini aut raritate mate…æ, aut poris vasorum occultis evanesceret. …Ioratius lib. 1. Carmin. Ode 20.

Trãsvasare.

Amphoræ cur pice oblita.

——græca quod ego ipse testâ
Conditum levi.

…oc est, pice vel gypso obstruxi & obduxi, vel …ncrustavi, Græcam autem testam appellat, …quia primùm in Samo plastice, id est, figlina …nventa est, auctore Plinio *libr. 35. cap. 12.*

Notis & titulis signata. Præterea Notis & titulis signabant amphor & fictilia illa vasa, quibus vinum erat cond tum. Hinc Juvenalis Satyra 5.

——cujus patriam titulumq; senectus
Delevit multa veteris fuligine testæ.

Unde & proverbium, *De meliore nota:* de qu apud Turneb. *d. cap. 1.* Contrà Resign re amphoras vel cados Relinere dicebãtur, c operculũ amphoræ è cortice vel subere pica tum vel resinâ obturatum dimoverent. Te rentius: Relevi dolia omnia, omnes serias Horatius *lib. 3. carm. od. 8.* *Resignata.*

Corticem adstrictum pice dimovebit
Amphoræ.

Quò pertinet illud Tibulli:

——Chio solvite vincla cado.

Planè, qui Doliare vinum vendidit, nisi in tempore vinum tollatur, id potest effundere: Atque ut sciatur, vino ad mensuram vendito, quantum emtori perierit, qui pro eo, quod admensum fuerit, pretium debet; mẽsuram, ut Jureconsulti veteres tradiderunt, facere per Corbem potest. *l. 1. § ult. ff. de peric. & commo. rei vendit.* quod facetê à veteribus dictum videtur, ac si per cribrum dixissent: ut sic quod ex dolio diffunditur, quasi in vas aliquod effluat statim & effundatur. Vix est enim, ut Corbis vinum contineat: cum juxta Varronem *lib. 1. de Rerustica cap. 22.* fiat ex vi-

Mensuram per Corbem facere. Intellectus § ult. L. 1. de peric. & cõmod. rei vẽd.

viminibus, colligendis liquidis inepta; & propriè cogendis fructibus comparata sit *l. in instrumento. 8. ff. de fundo instruct.* Ac ut maximè possit Corbis consertè contexteque fieri: Corbem tamē mensuræ genus esse negat Cujacius *lib. 2. observat. cap. 36.* Ex quo dubia nonnihil redditur Turnebi opinio: qui *lib. 7. adversarior. cap. 23. ex d. l. 1. § ult.* conjicit, Urnas & amphoras sparteas parari solitas ad vinum metiendum: cum, si fictiles essent, tractando sæpè, ut in metiendo fit, frangerentur. Animadvertere enim debuit Vir doctus, Ulpianū eo loco jocosè id dicere, & molesto lectori facetias ac jocos reponere. Superiore namq; paragrapho dixerat, Laudandum esse venditorem, si non effundat, cum possit effundere. Deinde hortatur eum, ut dolia gratis concedat; aut si id nolit, locet. Si ne ista quidem venditori sedeant; ut vinum vendat minimo adversarii detrimento. Quod si neque hoc placuerit, & ante vindemiam, quo tempore doliorum opera necessaria futura sit, nondum evacuata ea fuerint: integrum esse venditori, ex faceta & jocularia Veterum sententia, *mensuram per Corbem facere*, hoc est, effundere. Cæterùm an in vasis vinariis etiam dolia sint; quod Javolemus ait, præsertim si vinum habeanr *l. vinaria. 206. de verbor. signific.* Trebatius à Proculo repre-

Turnebi conjectura dubia.

Dolia an sint in vasis vinariis.

hensus negat *in l. vinum 15. ff. de tritic. vino oleo legat.* Cujacius solerter & ingeniosè explicat. *d. lib. 2. Observat. cap. 36.* Vina porro vetustate quàm maximè commendantur, & generosa censentur. Nam & Christus Salvator noster: Nemo, inquit, vetus vinum habens, statim vult novum. Vetus enim est melius. *Lucæ 5.* Et Salomon in Ecclesiast. Vinum novum inveterascet, & cum suavitate bibes illud. Hinc Plautus in Casina, Sapientes eos putat, qui veteres fabulas spectant libenter, ut & eos, qui vino vetere utuntur. Certè diuturnitate temporis vina meliora fieri, Horatius ostendit:

Vina vetera optima.

Si meliora dies, ut vina, poëmata reddit.

Ideò avitum sibi fundi optat Ovidius:

Qui properant, nova musta bibant. mihi fundat avitum
Consulibus priscis condita testa merum.

Et Tibullus:

Nunc mihi fumosi veteres adferte phalernos
Consulis, & Chio solvite vincla cado.

Ita enim Pierius *Hieroglyphicon lib. 51.* emendat, cum prius ita legeretur

——*fumosos veteris proferte Phalernos Consulis.*

Fumosum enim Consulē poëta appellat, pro vetustate quadam veluti fuligine coloratum. Romani enim atria sua Majorum illustrium imaginibus complebant, ad excitandam scilicet

[..]t posteritatem: ut quod sibi imitan-
[..]proponerent, adsiduè contemplarentur.
[..]de & Cicero ad Pisonem, Imagines illas, *Fumosæ imagines.*
[..]vetustatem scilicet & fuliginem, ut jam
[..]imus, fumosas vocat. Obrepsisti, "
[..]uit, ad honores, errore hominum, com- "
[..]ndatione fumosarum imaginum: qua- "
[..]n simile nihil habes, præter colorem. ut "
[..]i omninò debeat apud Juvenalem:

Fumosos equitum cum Dictatore magistros.

Notum verò est, cados atq; amphoras nominibus consulum fuisse inscriptas, ad tem[..]s ætatemq; vini indicandam, jam inde ab [..]ius conditione inchoatam. Horatius: *Consulum nomina cadis inscripta.*

O nata mecum Consule Manlio
Testa, &c.

[..]assim. Hinc cum L. Opimio Cos. vi[..]bonitatem præcipuam commendet Plini[..] *lib. 14. cap. 4.* rectè Cicero *Opimianam*; ut *Anitianam* vini notam optimam appellat, [..] illorum hominum Consulatu. Factum [..]de est, ut *Consulare* vinum pro vetustissimo [..]optimo fuerit usurpatum: sicuti Adr. Turneb⁹ *lib. 25. Adversc. 24.* ex illo Martialis notat: *Vinum Consulare.*

Potavi modò Consulare vinum.
Quæris, quàm vetus, atq; liberale?

Monet tamen Gualtherius ad Horatium [..] *1. Epist. 15.* nisi ad ætatem vini, laudabile [..]li ingenium accesserit; tum generositatem

illam, quæ ex loci bonitate magis quàm ve-
tustate æstimanda sit, planè defuturam. Vi-
num enim illud nullam ferre vetustatem,
Vinum Edentulum. & vel tantillo fieri *edentulum*, hoc est, ut ip-
semet interpretatur, nullarum virium, aut
certè perexiguarum. quanquam Plautus
in Pœnelo, Vinum vetustum, & ob id pre-
ciosum, licentiosa quidem, at eleganti locu-
tione, Edentulum appellasse videtur: cui ob
ætatem & senium quasi dentes exciderint.
quo etiam sensu L. Apuleius *lib. 2. Milesiac.*
vini cadum in ætate pretiosi à Byrrhena sibi
Vinum vetus pro novo cur solvere liceat? missum ait. Eadem hæc vini veteris bo-
nitas in caussa est, ut debitor pro vino novo
vetus creditori solvens, obligationis nexu li-
beretur. Etsi enim vinum in eadem bo-
nitate, ex ipsius contractus naturâ, redden-
dum est, etiamsi cautum non fuerit, ut æquè
bonum redderetur. *l. cum quid 3. ff. Si cert. pe-
tat.* quia tamen vetus novo melius est, ipsum
quoq; bonum meritò dici debet. *l. ubi autem
non apparet. in pr. de verbo: oblig.* cum res, quæ
pluris est, utiq; tanta sit. *l. cum furti. ff. de reg.
lit. jur.* Ideoq; debitor, cujus nihil hoc
modo intersit, solutionem eam recipere co-
gi queat. *l. Paulus. ff. de Solut.* cum liberari de-
bitorem placeat, rem meliorem præstando,
quantumvis invito Creditore. *l. penult. ff. Si
ex noxali cau. agat.* non obstante Johannis
glossa.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4703/A Vol. 1

...ſatoris ſententia, cui Joh. Coraſius ſatis- ...t *lib. 3. Miſcellan. cap. 12. n. 6.* Cæte- ...n generoſi vini vires & effectus varii de- ...ntantur à Poëtis. Nam & ſolicitis ani- ...onus eximit: curas, metum, pauperiem ...at: & ſpes jubet eſſe ratas: ——*neq;*

Vini effectus.

Mordaces aliter diffugiunt ſolicitudines.
Quis poſt vina gravem militiam, aut pau-
periem crepat?

...Horatius *lib 1. Carm. Od. 18. Et lib. 3. Od. 21.* ...phoram ita alloquitur:

...u ſpem reducis mentibus anxijs,
...ireſq;, & addis cornua pauperi,
Poſt te neq; iratos trementi
Regum apices, neq; militum arma.

...Quò pertinet etiam illud ſapientis, *Pro- ...v. cap. 31. v. 6. 7.* Date ſiceram mœrenti- ..., & vinum iis, qui amaro ſunt animo. ...ant & obliviſcantur egeſtatis ſuæ, & do- ...s ſui amplius non recordentur. Nam, ...gravis eſt Socratis apud Xenophontem ...tentia: Vinum non aliter mœrori mede- ..., quàm mandragora hominibus: lætici- ...q; non aliter excitat, quàm oleum inſper- ...n igni flammam adauget. Vinum cer- ...& Deo & hominibus læticiam dare ſolere, ...than pronunciat, *jud. cap. 9.* Sed & ...llo magis ſtimulo cõcitatur Muſica quàm ...vis vini guſtu. Ovid:

——nec non & carmina, vino
Ingenium faciente, canunt.

Et Tibullus:

Ille liquor docuit voces inflectere cantu,
Movit & ad certos nescia membra mo

Disertos autem Vinum facere, ex vulg illo constat:

Fœcundi calices, quem non fecere diser

cum fomes hoc quidam sit, & incitabul ingenii virtutisq;, ut Cretensis ille apud G lium jactitabat *lib. 15. Noct. Atticar. cap. 2.* ni deniq; utilitatem vix Deorum poten æquari posse, Asclepiades pronunciavit, est apud Plinium *lib. 23. cap. 1.* Plura de v laudibus, ut poteram, adcumulare nolui, forsan, Laudibus arguerer vini vinosus. S ut læticiæ huic, quæ ex vino promanat, m dum imponamus: meminerim' illius, qu Salomon ait: Exultatio animæ & cordis num moderatè sumtum. ad jucunditate enim creatum est, non ad ebrietatem, q te vita defraudet. Rectè Anacharsis, p mum cratera sanitatis esse dixit, alterum h laritatis; tertium contumeliæ; quartum i saniæ. Ex immodico scilicet & imm derato vini usu, rerum omnium oblivio e morsq; memoriæ. Vino sapientia obun bratur, vigor animi impeditur, & ingeniu obruitur: vel, ut Gellii verbis utar, crebr

Vini immodicè sumti effectus.

& i

ngentibus poculis omne ingenium in-
gitatur. A Salomone certè quasi Ili-
uædam malorum, quæ dat ebrietas, col-
ur. præsertim verò *Proverbior. cap. 23. v.*
ubi ita queritur: cui væ? cui dolor? cui
? cui querimoniæ? cui vulnera impunè?
oculorum rubor? postea subijcit: vini
atoribus, & compotationes rimatum
itibus. Sed & Horatius, cum singula enu-
rare non posset, damna illa aggravando
amat:

*Quid non ebrietas designat! operta reclu-
dit. &c.*

m, ut ille dicebat:

Arcanum demens detegit ebrietas.

od & sapiens confirmat *Proverb. cap. 30:* *Vinosi, garruli.*
llum, ait, secretum est, ubi regnat ebri-
s. Dicacitate quippe plurimum Ebrii *Pica cur Bacho sacra.*
ent. Cujus garrulitatis ergò Picam Bacho
licatam Plutarchus affirmat, & refert Pie-
s *lib. 23. Hieroglyphicω̃n.* Sed enim & Pla-
in legibus, Nullum tormentum ad verita-
n eliciendam, vino efficacius adhiberi *Vinum, tormentum.*
sse dicebat, Quò respexisse videtur Hora-
s, *de Arte*:

Reges dicuntur multis urgere culullis,
Et torquere mero, quem perspexisse laborãt.

t enim urgere culullis, vi poculorum, &
gioris meraciorisq; potionis elicere, quid-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4703/A Vol. 1

quid latet secreti abditum in mente bib[...]
tis. Torquendi verbo etiam *in ep. 18. l.*
1. utitur idem Poëta, cum rationem consu[...]
cendi & convivandi cum amicis præscribi[...]

Arcanū neq; tu scrutaberis ullius unqua[...]
Commissumq; teges & vino tortus & ira[...]

Libidinis incentivum.

Quid quod vinum haud dubiè maximu[...]
est libidinis incentivum: ut non immer[...]
Liberum sive Bachum, hortatorem & arm[...]
gerum Veneris Apuleius appellet: si quid[...]
vinum restinguat omnem pudoris igna[...]
am, & alacrem vigorem libidinis incuti[...]
atq; hac sitarchiâ (hoc est annona & alime[...]
to) navigium Veneris indigeat solâ. Na[...]
ut est in proverbio, Sine Cerere & Libero f[...]
get Ven⁹. Hinc tantoperè à Tertulliano la[...]
datur illud Romanæ civitatis institutum, q[...]

Mulieribus vinum interdictum.

Mulieres Romanas ait olim usq; adeò vi[...]
abstinere jussas, ut matronam ob resign[...]
tos cellę vinariæ loculos sui inediâ necari[...]
Sub Romulo verò, quæ vinum attigera[...]
impunè à Mecennio marito necata sit. Cæd[...]
enim accusatum ad Romulum, ex Patru[...]
sententia absolutum esse Plinius scribit *l.*
14. cap. 13. Mecennium enim & Leges, qu[...]
vxor violârit; & morem patrium, que[...]
neglexerit; & matrimonium suum ultu[...]
esse: quasi eam in adulterio deprehenderi[...]
quæ incitamenta maxima libidinis, furti[...]

; nimis avidè sectaretur: ut P. Aerodius
rt *lib. 2. Decretorum, sive Rerum judicatar.*
, *de Extraordin. crimin.* Eadem rati-
& Pompilius Faunus Fatuam Faunam
gis myrteis ad mortem usq; cæcidit, quod
tra morem decusq; Regium, clam vini
m ebibisset, & ebria facta esset. *Lactan-*
lib. 1. cap. 22. At nunc, ô tempora, ò mo-
! eam sibi impunitã vini licentiam Mulie-
usurpant, ut ab his viros bibẽdo non pro-
ari dicam, sed & superari, cum perpetuo
us istius dedecore atq; infamia videamus.
rimis verò & sacerdotes vinum & siceram
ua omnis potio, quæ inebriari potest, *Vt & sacerdotibus.*
ncupatur) bibere prohibentur: ne in cra-
a & ebrietate aggraventur corda eorum.
. *vinolentum. 35. dist.* Venter enim me-
æstuans, cito despumat in libidinem. Ubi
ietas, ibi libido dominatur, & furor. *can.*
ter. ead. dist. Luxuriosa quippe res vinum
, & tumultuosa ebrietas. *can. Luxuriosa.*
d. atq; adeò omnium vitiorum fomes.
. ult. ead. dist. Venter & genitalia, ait
eronymus, sibimetipsis vicina sunt, ut
vicinitate membrorum, confœderatio,
telligatur vitiorum: in tantum ut vini li-
or vel in authorem quoq; suum lascivire
n erubuerit. Istius certè liquoris ardore
pitus Noa pater, eam partem, qua viri di-

 cimur,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4703/A Vol. 1

cimur, tegere non potuit. Unde à Cha
filio irriſus, caput ejus diris devovit. qu
quam ſunt, qui putent, Chamum patri n
dido, virilia oſtentanti, ſterilitatem in
xiſſe malefico carmine. Chamum enim M
giæ improbæ opificem, & Zoroaſtrum, qu
ſi viventem ſtellam fuiſſe vocatum, Step
nus Forcatulus retulit *lib. 1. de Gallorum I*
perio & Philoſophia. fol. 12. Hodiè pauc
reperias Invinios. Ita enim Abſtemii,
qui absq; vino ſunt, appellantur ab Apulei
lib. 11. Mileſiacar. Nec poſſum jam n
meminiſſe miri cujusdam Hierophantę (S
cophantæ pene dixeram) aulici: qui, etſi v
ni libidine, ut cum Gellio dicam, uſq; ad l
dibria ebrioſus, tantum non lupanari cla
bat infamia: ad imperitum tamen vulgus,
gynecæum inprimis, Religioſæ ac ſancti
ris vitæ caſtimoniam, mirum in modu
ementiebatur. Eum ego, cum vini tu
chorearum ductu & incaleſcentiâ inflam
matum atq; exſtinctum, hoc Epitaphio car
mine ſum proſequutus:

Noha cur Chamum filium exſecratus.

Invinii.

Epitaphium ebrioſi & laſcivi.

Hæc mea, quicũq; es, qui tranſis buſta, Viator
Buſta precor fuſis humida redde cadis.
Sparge merum cineri, lætentur ut oſſa ſepulti:
Ipſa etiã urgetur (quis putet?) Umbra ſiti
Atq; Dioneam, tumulum prope, conſere myrtũ:
Nũc quoq; apud Manes eſt mihi grata Ven

Et cane:

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4703/A Vol. 1

Et cane: Te Veneris juvet & lascivia Bachi,
Qui Bachi & Veneris lætus alumnus eras.
Post hæc plena mero cape pocla. an lēte moraris?
Epotis cyathis & tribus, Hospes, abi.

lud quoq; addidero, Noctuam avem Bacho invisam fuisse, utpote cui vitem denegarit, olamq́; à suis racemis abegerit, quòd Morlibus vinum criminata fuerit. Proinè si infantes Noctuæ ova adsumserint, perctuò vinum odisse feruntur, & id non moò non bibere; sed & temulentos formidare: t Philostratus auctor est, & Lilius Gregous Giraldus retulit, de *Historia Deor. Syngm. 8.* Contrà verò Caper Bacho grais & acceptus fingitur, quod putationem rimus doceret, dũ vitis, quam Caper præroerat, felicius provenisset, tanquam damno rescceret. *Hyginus lib. 1. cap. 274.* Hinc Capricornus in signa cœlestia relatus, & Caper Bacho immolari solitus, ut Deo amicum nimal, non ut infestum, quemadmodum Græca vanitas existimavit. Nam in more positum erat, ut capitibus victimarum vinum adspergeretur. Hinc illud Ovidii:

Noctua Bacho invisa.

Caper gratus.

Eidemq́; immolari solitus.

Rode caper vitem: tamen hinc cum stabis ad aram,
In tua quod spargi cornua possit, erit.

Inde Capra Minervæ nunquam, ut nec aliud quidquam caprini generis, quemadmodum Varro loquitur *lib. 1. de Re rustica cap. 2.*

Caprinum genus Minervæ infestum.

immolabatur, quia olivam vel lambend[o]
ſterilem faciat. Ejus enim ſalivam e[ſſe]
fructui venenum, ut ex Varrone Stepha[nus]
Forcatulus retulit *lib. 1. de Gallorum imper.*
& philoſophia: licet ab ipſius ſententia, qu[æ]
ad hirci immolationem, non nihil receda[t.]

Vinaceos lavare. *Expreſſis acinorũ folliculis aquam adde-bant)* Id Catoni eſt, *vinaceos lavare*, hoc eſt ex vinaceis aqua perſuſis Loram facere. I[d] enim potionis genus, *Loram* etiam Var-ro appellat, de Re ruſtica. *cap. 54.* de quo videatur Adr. Turne-bus *lib. 25. cap. 20.*

Lora.

DE PALÆSTRIS ET STADIIS.

Palæſtræ. Stadia.

F*Abricabant etiam* Palęſtras, *aut* Stadia: *in quibus adoleſcentes exercebantur luctando, curren-do, ſaliendo, jaculando, & cum cæſtu pugnando. Locus ille quadratus erat, & ſtadium nominabatur, quia duorum* Stadiorum habebat ambulationis circui-tionem: quæ quartam mille paſſuum con-tinet partem. In hoc tres porticus ſim-plices erant diſpoſitæ; quartaq́, quæ ad meri-*

* *Verba ſunt Virtuvii lib. 5. cap. 11.*

anas regioneserat cōversa, duplex: uti m tempestates ventosæ essent, nonpos t aspergo in interiorem partem perveni . Sub hac aperta erat porta, quæ in ilam ducebat amplissimam, undiq; sedes bentem: in quibus Philosophi & Rhe ores sedentes disputabant. Eaq; di batur Exedra *sive* Ephebeum, *eò quod dolescentes, qui & Ephebi dicuntur, ibi rudiebantur. Quia enim veteribus auci erant libri: disputando magis, quàm ribendo se exercebant, ut Suidas scribit, verbo Gymnasia. Eratq; locus ille in lar capituli Monachorum, quod in Mo asteriis solet cogi: cujus in locum Scholæ ostræ successerunt. Exedra tertia arte longior erat, quàm lata, ut Vitruvi us describit: * & á dextro ac sinistro late re concamerationes habebat, balneorum usui inservientes. Similis huic locus etiamnum Pisis exstat,* Campus-sanctus *appellatus. qui tamen per omnia ad veterē illum modū non est efformatus.*** Quidam existimant, inibi constituta fuisse* Gymnasia: *quorum tria Athenis habebantur; Academia, Lyceum & Cynosarges.*

Exedra. Ephebeum.

* *lib. 5. cap. 11.*

*** *In manuscripto Italico, paucula quædam, ut vitiosa planè, omisi.*

Gymnasia.

ges. in quibus juvenes ante bellum exercebantur, ut Suidas ait, in verbo Lyceum.

NOTÆ.

Palæstra notatio. Palæstræ græca vox ex usu facta est Latina. πάλην enim Græci luctam dicunt, ἀπὸ τῦ πάλλειν: sive quod totius corporis membra luctando concuterentur: sive quod ante luctã Vrna moveretur, ut Servius voluit: quoniam sorte ducti luctabantur. Fuit autem Lucta pars tantum Gymnastices, ut Plutarchus scribit *lib. 2. sympos. problem. 4.* siquidem hæc quinq; constabat exercitationibus, *Gymnastica partes.* Cursu, Luctu, Saltu, Jactu, & pugilatu cum cæstu. de quibus Iul. Cæsar Scaliger *lib. 1. poëtices cap. 22.* Eædemq; à Paulo quoq; recensẽtur *in l. 2. de alear. lusu & aleator.* Ubi SCto cautum esse ait, ut non nisi his ludis tantum in pecuniam ludere liceret. *Quinquertiũ.* Iidemq; Quinquertium Festo dicuntur, quod quinq; artibus illis id ludi genus constaret: ut & Pentathlum. *Pentathlum.* Hermolaus ad Plinium, Pancratium dicit: *Pancratium.* sicuti & Pancratiasten, qui his omnibus ludis vicisset. qua de re tamen videatur Alciatus *ad l. un. C. de Athletis lib. 10.* & Turnebus *lib. 27. Adversar. cap. 8.* *Palæstra etiam locum denotat.* Usu autem obtinuit, ut Palæstra non tantum quinq; istos ludos denotaret: Sed & locum in quo ii exercentur. Vlpianus eleganter,

r, *De palæstra* appellat eum, qui palæstræ *De palæstra.*
ıt operam. *l. Sed si quid. ff. de Vsufr.* Sic
ılæstritæ dicuntur, qui se pale exercent; ma- *Palæstritæ.*
ıstri luctationis, & omnis palæstricæ exer-
ıtationis gnari. Apulejus: An ignoras,
ıepte, nudũ nec à decem palæstritis te spo-
ıari posse? hoc est à robustissimis atq; exerci-
ıtissimis quibusq;. Sciendum & illud *Spartanarum circa palæstram studium.*
ıst, Spartanas virgines nondum adultas, in
ıiscorum jactu, cursu, & palæstra exerceri
ıolitas omnes nudas. Id quod ne Plato
ıuidem improbavit: imò censuit, ut non
ımodò puellæ, sed & anus luctarentur cum
Viris: ut patientes laborum, facilè res ardu-
ıs subirent. Quo studio Lacones in po-
ıterum adeò affecti sunt, ut Gymnasia &
Palæstras, quibus tota Græcia dedita erat,
ita occupasse animos tradant, ut pro fortib⁹
militibus se bonos palæstritas & athletas di-
ci potius exoptârint. *Alexand. ab Alex-
andro lib. 2. Genial. dier. cap. 25.* Nec verò *Palæstra Mercurii filia.*
silentio pretereundum est, Palæstram à vete-
ribus Mercurii habitam fuisse filiam. de
qua Lactantius: Cum aliquando, inquit,
Mercurius somnum caperet, quidam dor-
mienti tetendit insidias. qui conata pere-
gisset, nisi eum filia Palæstra excitasset. Qui
cum odio terræ migrasset ad cœlum, credi-
tus est obiisse: quo facto injuriosam meruit
sepul-

sepulturam. Vnde Statius *lib. 2. Thebai*
Pollutamq́, suo despectat Phocida busto.

Lucta inventrix. Hanc Mercurii filiam Palæstram, Philostratus in Arcadia luctam invenisse scribit. In palæstricis illis exercitiis Mercurium simul cum Hercule cultum fuisse Phurnutus ait: *Mercurius cum Hercule cultus in palæstricis.* vel ideò, quod cum ratione fortitudo moderanda sit. Qui enim vi corporis sola nituntur, rationemq; quæ artes in vitam invexit; negligunt, his admodum illis quispiam decenter dixerit: Dæmonie, perdet te robur tuum. *Lilius Gregor. Gyraldus de Histor. Deor. Syntag. 9.*

Stadium. *Stadium*) Stadium Latinè curriculum dicas, in quo equi currunt, & athletæ certant, ἀπὸ τῆς στάσεως sive statione nuncupatum: quod Hercules eo spatio uno spiritu confecto constitisset. de quo Gellius *lib. 1. Noct. Attic. cap. 1.*

Gymnasia. *Gymnasia*) Sic propriè dicebantur loca in quibus gymnici ludi ab athletis nudis, & oleo unctis, ac pulvere aut arena conspersis exercebantur. quod nomen haudquaquam literariis ludis convenire putat I. Cæsar Scaliger *lib. 1. Poëtices cap. 22.* cum nusquam minus, quàm in tam sanctis sodalitatibus nudos agere conveniat.

DE

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4703/A Vol. 1

E THERMIS AVT BALNEIS.

THermæ & Balnea Romæ adeò fuerunt magnifica, ut etiam murorum liquiæ, altitudinem ipsorum intuenti dmirationem moveant. Antoninæ & iocletianæ *thermæ, ubi hodiè Certesiorum templum, ab Angelis cognominaum, exstat, altitudine & latitudine omia ædificia superabant. Multa hæ habebāt clavia: Sed tria præcipuè balneis destiata: In quibus tria ahena, * caldarium ilicet, tepidarium, & frigidarium ita rant collocata, ut ex tepidario in caldaium, quantum aquæ caldæ exisset, influeet: ac de frigidario in tepidarium, ad undem modum. Veteres frequenter tebantur Balneis, eò quod absq; tibialius incederent, ut infra dicetur. Ac uia viæ admodum pulverulentæ erant, rebra lotione indigebant. Vndè holié quoq; in Italia multi lacus appellantur Balnea; ut & Balneola, sive balnea minora. Balnea nunc quidem in usu non unt, præterquàm rarò, & in paucis quibusdam*

Thermæ.

Antoninæ & Diocletianæ.

* *Vitruvius lib. 5. cap. 10.*

Thermarum frequens usus.

busdam oppidis: res mehercule vilis & nullius splendoris. P. Victor scribit, Romæ DCCCLVI balnea publica exstitisse.

NOTÆ.

Thermarum, quæ ab aquarum caliditate nomen sortitæ sunt, quamplurimæ fuerunt Romæ. Inprimis tamen celebres Antoninæ & Diocletianæ. Antoninas thermas Andr. Palladius de Antiquitatib⁹. Urbis Romæ. ab Alexandro absolutas fuisse ait admirandæ altitudinis, & cum pulcherrimis marmoribus, tum maximis columnis ornatas. Ad ædificationem verò Diocletianarum, quæ & ipsæ stupendæ altitudinis erant, Diocletianum centum & quadraginta millia hominum, multis annis conducta habuisse. Thermarum autem diligens descriptio habetur apud Vitruvium *lib. 5. cap. 10.* Hæ crescente Principum luxuria, magno sumtu ac splendore ædificabantur: ita ut lavacra sæpè instar Urbium viderentur: nec mirum fuerit, ipsos etiam Principes ad frequentem thermarum usum, deliciis ipsarum fuisse allectos. quemadmodum Sypontinus ad Marcialem recenset, & cum apud Svetonium, tum alios passim, præsertim verò Alexandrum ab Alexandro videre est

Thermæ Antoninæ.

Diocletianæ.

Thermarum luxus.

Et usus: etiam apud principes ipsos.

...b. 4. *genialium dierum cap.* 20. Balneum Balnei notatio. 1.
...è Græcis βάλανον Beroaldus *ad lib.* 1. *Apu-*
...ictum putat, quod anxietatem pellat ab
...no. quanquam Alciatus *lib.* 1. *Præter-*
...r. & Brechæus *in l. Carbonum* 167. *de verb.*
...Balneum, sive Balineum, imitatione
...buli Græci βαλανεῖον à Balanis deducit,
...uod Balanis, præsertim immitioribus
...catis, vel etiam glandium βαλανῶν te-
...c corticibus veteres consuêrint fomen-
...ni admovere, ut Suidas scriptum reli-
... Sanè Balnea, quædam laborum
...remedia, idem Suidas ait: quamvis non Balneorum finis.
...et, eadem esse certissimam ad delicias vi-
... & frequenter his utentes effœminare.
...em, ait, ingressus cum esset, quæ lava-
...aberet, partĩ manu & arte facta, partim
...ræ gremiis scaturiẽtia, & cum voluptate
...tilitatẽ & delicias hominum ebullientia
...no, quod ajunt, flumine delatus, volu-
...is Servus evasit. Tertullianus caloris
...nguinis servandi caussa, lavacra institu-
...sserit. Sic enim *in apologetico:* Non la-
..., inquit, diluculo Saturnalibus, ne &
...ctem & diem perdam. Attamen lavor
...nesta hora & salubri, quę mihi & calorem
...nguinem servet. Plures verò illorum
...ssas Clemens Alexandrin⁹ recenset: cor-
...is munditiem, tepefactionem, sanitatem

& voluptatem. In Balneorum verò, etia[m] privatorum luxum graviter invehitur Sen[e]ca *lib. 13. Epist. 87.* Quis est, inquit, qui sic (... Scipio, ille Carthaginis horror) lavari sus[ti]neat? pauper sibi videtur ac sordidus, n[isi] parietes magnis & preciosis orbibus refulse[rint]: nisi Alexandrina marmora Numidic[is] crustis distincta sint: nisi illis undiq; oper[o]sa, & in picturæ modum variata circumlit[io] prætexatur: nisi vitro cōdatur Camera: n[isi] Thasius lapis, quōdam rarum in aliquo sp[e]ctaculū templo, piscinas nostras circumd[e]derit: in quas multa sudatione corpora ex[i]nanita demittimus: nisi aquā argentea ep[i]stomia fuderint. Et adhuc plebejas fistu[l]as loquor. quid cum ad balnea libertinor[um] pervenero? quantum statuarum, quantu[m] columnarum est nihil sustinentium; sed i[n] ornamentum positarum impensæ caussa[?] quantum aquarum per gradus cum fragor[e] labentium? Eò deliciarum pervenimus, u[t] nisi gemmas, calcare nolimus, &c. At olim & pauca erant balnea, nec ullo cultu exor[]nata, cur enim ornaretur res quadrantaria & in usum, non in oblectamenta reperta? *Loti ungebātur.* Loti autem veteres, oleo corpora solebant perungere, præsertim verò Balanino, ex Ba- *Oleo Balanino in primis.* lani glande unguentaria expresso: quod & unguentarium & odoratum erat, & tam ad barbam

...rbam, quàm ad capillos illinendos accõ-
...odatum. Horatius *lib. 3. Carm. Od. 29.*

Pressa tuis Balanus capillis.

...artialis lib. 4. Myrobalsamum appellat: *Mirobalsame.*

Quod nec Virgilius, nec carmine dixit Home-
Hoc ex unguento cõstat, et ex Balano. (rus,

Id verò Oleum in Lecytho continebant: *In Lecitho.*
...od vasis genus erat, ventre protuberante,
...éq; angustiore. Gellius Guttum vocat
...17. *Noct. Atticar. cap. 8.* Loti etiam Stri- *Sed & distringebantur.*
...ibus distringebantur, & mox tergeban-
...r linteis. Plinius *in Epistol.* Nam dum "
...tringitur, tergiturque, audiebat aliquid "
...: dictabat. ut ita ad balneare instrumen- *Balnearia instrumenta.*
...m, etiam Strigiles; ut & Oleum & lintea
...rtinerent. Apulejus *lib. 1.* Ac simul ex "
...omtuario Oleum unctui, & lintea tersui, "
...ætera huc eidem usui profer ocyter. Lin-
...ista Varro *termentaria* appellat, quod cor-
...re terantur. Martialis:

Non tam sæpè teret lintea fullo tibi.

...us generis fuit opinor *Endromis*, vestis hir- *Endromis.*
...ta & villi longioris: qua in balneis & gy-
...nasiis præcipuè uti solebant veteres: sic di-
...a, quod cursui, hoc est sudori per cursum
...nciliato abstergendo apta foret.

Hujus Tertullianus *lib. de Pallio*, his ver-
...s meminit: Endromidis solocem aliqua "
...ultitiâ synthesi extrusit, quo in loco notâ-

Solon. dum est, *Solocem* (qua dictione, Lana cra[...] Festo significatur) substãtivè fuisse posita[...] licet Gasper Schoppius, Juvenis ingenios[...]simus, & præter ætatem doctus, id verbi A[...]jectivum esse putet *lib. 1. verisim. cap. 1.* Qu[...] ita accipio, si ipsius verbi naturam inspici[...] non verò etiam usum: cum non infreque[...] sit, ut quæ sui naturâ Adjectiva sunt, ipso u[...] posteà facta fuerint substantiva: quema[...]modum *Natali, Conclavi, Puncta, Cæsæ, Spo[...]sæ, Speratæ,* & sexcentis aliis usuvenit. At[...] hanc sententiam quoque Johanni Ladisla[...] singularis eruditionis viro, cum quo, ob ex[...]miam ipsi⁹ doctrinam & cum linguarũ tu[...] historiarum cognitionem exquisitam fr[...]quenter conversari soleo, probari animad[...]verti.

Gasper Schoppius.

Johan Ladislaus.

Sed ut ad Balnea revertamur: certum es[...] priscam Romanorum verecundiam nõ es[...] passam, ut puberes filii cum parentibus lava[...]rent. Multò minus igitur promiscua vi[...]ris cum Mulieribus balnea fuêre: in tantum[...] ut ex Romuli 1. Romanor. Regis sanctione[...] criminis capitalis reus haberetur, qui se nu[...]dum à fœmina videri passus fuisset. *Plutar[...]chus in vita Romuli.* Sed & Lex infamia no[...]tari jubet eos, qui Mulieres in balneis ad ve[...]stimenta custodienda habuerint conducta[...] *l. athletas. 4. § ait prætor. de his qui not. infam.*

Adversus promiscua sexus utriusq; balnea.

Quan-

uanto gravius igitur mulctabuntur, qui mmunia cum Mulieribus lavacra habue-it? quod in Christiano nequaquam feren-m: cum, ut Canon ait, etiam apud Gen-es prima hæc sit reprehensio. *can. non opor-t. 81. dist.* Quinimò non placuerunt Hie-ynymo lavacra in adulta virgine, quòd et-n sola seipsam debeat erubescere. Unde Ixor ita luxuriosa sit, ut etiam cum viris luptatis occasione lavetur: licentia data viris, mittere eis repudia, & lucrari dotes, q; antenuptiales donationes. *Novella 22. Nupt. c. si verò etiam. 16. & Novella 117. Vt eat mat. & aviæ. c. quia verò plurimas. 8. cir-fin.* Sicuti & Maritus, cum alienis lavans coribus, donatione propter nuptias pri-tur. *l. jubemus. 11. § inter culpas. C. de repud.* am, ut gravissima est Gyges apud Hero-otum sententia: Mulier exsuta tunica, sum simul pudorem exsuit. Atqui eam o, cum Plauto, periisse puto, cui quidem n periit pudor. Nulla igitur non turpi-dinis labe meritò notandus videtur Tibe-us Cæsar: qui Sestio Gallo, libidinoso ac odigo seni, cœnam ea lege condixit, ne uid ex consuetudine im̃utaret, aut deme-t; utq; nudis puellis ministrantibus cœna-tur. *Sueton. in Tiberio. cap. 42.* quanquam unc præministrandi morem etiam Baby-

Pœna Uxorum cum aliis viris lavantium.

Et contra.

Puellæ in conviviis nudæ.

lonicis mulierculis in usu fuisse, Q. Curt[illegible]
testatur *lib. 5. de Reb. gest. Alexand. Mag.* H[illegible]
" rum, inquit, licet in cõviviis principiò m[illegible]
" destus sit habitus: tamen deinde suma qua[illegible]
" amicula exsuunt, paulatimq; pudorem pr[illegible]
" fanant. Ad ultimum, ait, ima corporum v[illegible]
" lamenta projiciunt. nec meretricum hoc [illegible]
" decus est; sed matronarum, virorumq; ap[illegible]
" quos comitas habetur vulgati corporis vi[illegible]
Et in palæstra. tas. Sed & apud Lacedæmonios Licurg[illegible]
virgines omninò nudas proponebat ocu[illegible]
omnium, in publicis spectaculis. At Chr[illegible]
sostomus graviter admonet, eos à Dæmo[illegible]
bus impelli, cum virgines denudantes in p[illegible]
læstram producunt, ad spectationem hom[illegible]
num. Certè Euripides, mulieres Laco[illegible]
cas apellat ἀνδρομανεῖς, quòd impudica su[illegible]
rum corporum nuditate, multos ad furo[illegible]
turpis amoris & libidinis adigerent. *Ba[illegible]*
duin. in pr. Inst. quibus mod. tutel. finiat. quib[illegible]
adde, quæ de verecundiæ in balneis etia[illegible]
ab Ethnicis ratione habita eleganter
scripsit Philippus Camerarius *cap.*
31. Operar. succisivarum.

DE AR

DE ARCUBUS TRIUMPHALIBUS.

NOn prætermittam Arcus triumphales, è marmore inſtar trium ingen-um portarum, marmorei cujusdā pala-formam repræſentantium erectos. In inſcribebantur præclara eorum faci-ra, quorum in honorem exſtruebantur. mæ erant XXXVI; extra Vrbem, unus. q; haud ſcio, an Ariminii adhuc exſtent o illi ſanè magnifici: qui jam quidem rierint, niſi Celſitudo Tua ſartum te-umq; id præſtet, quod ab injuria pluvia-m & temporis adhuc eſt reliquum.

Arcus triumphales.

NOTÆ.

Arcus triumphales in eorum erigeban-r honorem, qui exteras civitates, provin-as, & nationes, populi Romani imperio bjugaſſent. Eorum 36. olim Romæ erant: hodiè ſex tantum ibi conſpiciuntur. quemadmodum & Andr. Palladius refert *de Antiquitat. Vrbis Romæ.*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4703/A Vol. 1

DE COLUMNA TRAJAN ET ANTONINI PII.

Trajani & Antonini Columnæ.

Columna Trajani omnem admirat... nem exsuperat. alta est pedes CX... Intus autem testudinea via CLXXXV. gr... dibus ad fastigium usq; ducit, ubi ossa Tr... jani in aurea pila sunt recondita. Ext... res ab ipso Imperatore gestæ insculptæ su... cum figuris circum circum instar præli... scendentibus, tanta cum sculptoris art... ut omnes illæ figuræ, unius ejusdemq... magnitudinis contemplanti appareant. Et reverà etiam quantitate non differu... Alia huic similis erecta est Antonin... Pio: quæ & ipsa adhuc in pede est. Hod... ejusmodi opera non fiunt.

N O T Æ.

Columna cur inventa.

Monet Pierius *lib. 49. Hieroglyph.* Romanorum quoq; columnas non absq; mystic... aliquo intellectu erigi consuevisse: nec dissimiles in hoc Ægyptiorum invẽtis esse, dum aliæ firmitudinis, aliæ rei præclarè gestæ, famæq; supra mortalium conditionem ad usq; cœlum attollendæ; aliæ captivitatis, aliæ profligationis, aliæ opprobrii sint indicia. Earum

m duæ etiamnum Romæ viſuntur, quæ omanæ potentiæ atq; ſplendoris teſtimo-um faciunt, Trajano una; altera Antoni-o Pio erecta. ad quarum ſummam altitudi-em, quæ admodum excelſa eſt (illa quidē edum CXXVIII; hæc pedum CLXI, ſi Pal-dio credimus) per interiores gradus, illius uidem CXXIII; hujus veri CCVII, ut idē alladius prodidit, coclitis in modum cir-umductos commodiſſimus eſt aſcenſus. la XLIV feneſtras habet; hæc LVI. Utri-sq; verò parti exteriori, unius atq; alterius es præclarè geſtæ inſculptæ ſunt. Trajanus uam nunquam vidit. Rediens enim ex rælio cum Parthis commiſſo, Soræ, quod aleuciȩ oppidum eſt, diem ſuum obiit. Ejus ſſa in auream collecta urnam, Romam al-ata; hæc in apicem columnæ fuit poſita. nter alia autem Trajanus vel hoc nomine Optimi Principis laudibus fuit inſignitus, quòd Leges, quæ vetuſtate extabuerant, re-novari juſſit: ne cui fraudi eſſet, quod pu-blico omnium errore in legem commiſiſ-ſet. Videbat ſcilicet, jus ſæpiſſimè in errore publico poſitum eſſe *l.3.ff. de offic. prætor. l.3. ff. de ſupell. legat.* niſi tamen quid in naturæ le-gem peccetur; contra quam probabilis er-ror nullus eſſe poteſt. *Johan. Bodin. de Repub. lib.3. cap.4.* Antoninus verò Pius vel ob

Trajani: & Antonini.

Trajani oſſa.

Trajanus leges renovavit.

Antoninus v-

omnes subditos civitate donavit. hoc quoq; inprimis celebratur, quod omnes Imperio Romano subditos (exceptis tamen servis) civitate Romana donavit, non rescriptis; sed lege populis omnibus lata. *l. in orbe ff. de statu homin.* ut esset Roma gentium omnium patria *l. Roma. ff. ad Muncipal.* quemadmodum ipse Mundi se Dominum fuerat professus. *l. deprecatio. ff. ad L. Rhod. de jactu.* *Mundi Dominus.* In quo quidem Alexandri Magni exemplum quodammodò visus est imitari: qui Orbem terrarum civitatem communem; sua verò castra, civitatis illius arcem appellabat. *Plutarchus in Alexandr.* *Cur Pius nuncupatus.* Antoninus autem cur à Senatu *Pius* fuerit cognominatus; & qui prætereà Imperatores hoc nomen usurparint, diligenter explicatum habes apud Jacob. Rævardum *lib. 3. Varior. cap. 10.*

DE MOLE HADRIANI, ET SEPULTURA CESTI.

Moles Hadriani. *MOLes Hadriani, quæ pro sepultura ipsius fuit posita, tam stupendæ erat magnitudinis, ut veluti mundi quoddam miraculum posset videri.* Ejus descriptio. *Hodiè præfecto Arcis habitationem præbet, atq; armamentarium inibi habetur, & Castellum sancti Angeli*

geli nuncupatur. Circumdabatur columnis multis: quarum 80. aut maxima certè pars D. Pauli templum sustentant: quæ ex solido sunt lapide, maximæ cum altitudinis, tum gravitatis. Habebat ultra DCC. statuas pulcherrimas, ac circũmeuntibus ornata erat porticib⁹. In culmine seu fastigio, Hadriani statua equestris conspiciebatur. Extra portam D. Pauli cernitur sepultura C. Cesti, *ad formam integræ Pyramidis exstructa: quantumvis, quæ juxta fuerunt ædificia, ruinam fuerint passa. Quæ omnia etsi vana fuerunt: tantam tamen præ se tulerunt majestatem, ut vanitates nostræ adsequi eam haud possint.*

C. Cesti sepultura.

NOTÆ.

Quanta hujus Molis structura fuerit, haud obscurè ex eo colligitur, quod Narses Eunuchus, Justiniani Dux, rebus gerendis accomodatior, quàm ferret naturæ cõditio, post partã victoriam, quam in Gothos Urbe Româ potitos obtinuit, Urbis clavibus ad Justinum Imperatorem missis, significavit quanta vi hostes extrahi oportuisset, fretos Mole ista Hadriani Cæsaris, in præsidii

Narses.

Moles Hadriani, pro præsidio.

formam redacta: ad quod pristinæ virtu[tis] immemores, destitutis mœnibus confug[e]rant. *Pro sepulchro.* At ea moles sepulchrum fuerat H[a]driani, operosè elaboratum summa artific[io &] industria, ex marmore Pario: *Ejus magnificentia.* in cujus fast[i]gio area latissima, ponte ad alteram Tyber[is] ripam pervio itinere, Urbis mœnia respicie[]bat. Sed in ea oppugnatione egregios Sta[]tuariorum labores, militum sive imperitia sive improbitas absumsit: dum projicere ma[]vult ruderum vice dignas Promethei furti[]vis flammis statuas. Nam & præcipites ipsa eruditis viris angi & lugere tum calamitat[em] Romanam, tum miras artificum manus vi[]debantur; simul mœrente Narsete antiqui[]tatem venerabundo, & lugubri lætitia victo[]riam prosequente, ac verè confitente Mau[]solea & monimenta marmorea violentiæ tẽ[]poris prolixi cedere, solas literas adesse: ut verè lamentatur Steph. Forcatulus *lib. 3. de Gallor. Imperio et philosoph.* Porrò in Mo[]*Theod. Beza.* lem istam exstat elegans Theodori Bezæ epigramma: quod ob venustatem adscribere placuit:

Cæsareos cineres qua Moles clauserat olim,
Arx est Romano nunc sacra Pontifici.
Quàm benè, qui mortis nunc est mortalibus auctor,
Morti sacratas obtinet iste domos!

C. Cesti-

Cestius autem, cujus Auctor hîc memi- *C. Cestius.*
, ex Epulonum fuit Collegio: quod in-
endi Epulas Jovi, cæterisq; Diis potesta-
n habebat. Pontifices veteres, ait Cicero
e Oratore, tres viros Epulones esse volue- *Epulonum Collegium.*
nt, à quibus fieret ludorum epulare sacri-
um. Mox numerus Epulonum au-
s, & præpositus est Rex sacrorũ, qui Rex
rificulus dicebatur. Additi deinde & alii
s viri, qui sacris libris legendis, carmini-
sq; Sibyllæ præerant. Hi, quoties pro-
gia magnos aliquos rerum eventus auspi-
ntia emergerent, lectisterniis ad pulvina-
Deorum factis, sacris suppliciisq; placa-
nt. qui & *Titii sodales* dicuntur. Lucanus: *Titii sodales.*

Et doctus volucres augur servare sinistras,
Septemvirq; epulis factus, Titiiq; sodales:

l à T. Tatio, à quo etiam Titiensis tribus,
Titia curia vocata est, ut Perotus putavit:
l ut Beroaldo visum est *lib. 2. ad Apulejum*,
Titiis avibus, quas in auguriis certis obser-
re solebant. Habitabant scilicet Titii
dales extra Urbem, & in tuguriis certa au-
ria servabant. qua de re etiam Lilius Gre-
orius Gyraldus scripsit, *Histor. Deor. Synta-
nate 17.* Sanè magna olim fuit Augurum
ctoritas. Ego autem cum Accio nihil *Augures.*
edo Auguribus, qui verbis aures divitant
ienas, suas ut auro locupletent domos.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4703/A Vol. 1

Cesti Pyramis. Cestii porrò, cujus hîc Auctor meminit, Pyramis etiamnum Romæ exstat, hac inscriptione: Opus absolutũ diebus CXXX. ex testamento C. Cestii Corn. Tri. pl. septemviri Epulonum.

DE OBELISCIS.

Obelisci. *ERant etiã Romæ obelisci, majores sex minores, XLII. Majores ex AEgypto ubi præparari solebant, advecti fuerunt vulgò* Aguglie *dicti: iidemq; in ima parte duplo latiores sunt, quàm in supremitate: quæ ferro quodam æneam infixam habebat pilam.* Obeliscus pro horologio. *Obeliscus Cæsaris ad horarum distinctionẽ fuit adinventus. Instar enim gnomonis aut styli horas in terra marmore strata descriptas signabat: & pila apici addita umbram audaugebat, ne evanesceret; ut Plini⁹ recitat* lib. 36. cap. 10. *Atq; hoc quidem opus fuit Augusti.* Obeliscos Ægypti Reges invenêre. *Inventi autem fuerunt Obelisci à Regibus AEgypti. Primus omnium fuit* Mitres, Mitres. *qui Heliopoli* regnabat, & somno jussum se dicebat, ut id institueret. Posteà & alii Regum multos erexerunt, XL. LXXX. & XC.*

* *Plinius Solis urbem appellat. lib. 36. cap. 8.*

XC. cubitorum longitudine. Omnium nen memorabilis maximè fuit ille Ra- fis Regis; quo regnante Ilium captum . Hic enim Obeliscum posuit longitudi- undecenis pedibus, per latera cubitis ituor. Hunc viginti millia hominum xerũt. Ipse Rex, cum subvecturus esset, rereturq; ne machinæ ponderi non suf- erent, quò majus periculum curæ artifi- m denũciaret, filium suum adalligavit cumini, ut salus ejus apud moliẽtes pro- sset lapidi. Qua admonitione, laboran- um diligentiam excitavit, qui integrũ m elevarunt: quemadmodum scriptum liquit Plinius. Plus laboris fuit in eri- ndo eo, quàm in fabricando. Ideoq; in rum aliquo, qui adhuc Romæ exstant, c scriptum habetur distichon, ad demõ- randum scilicet ingenium, quod in ere- ione horum necessariò adhibendum:* Ramisses. * Lib. 36. cap. 9.

Si lapis est unus; dic, qua fuit arte levatus?
Sed si sunt plures: dic ubi congeries?

uasi diceret. Si Obeliscus iste ex integro t lapide, quomodo potuit erigi? Sin ex luribus; ostendas mihi juncturam sed ertũ est, ex solido eum lapide esse cæsum.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4703/A Vol. 1

NOTÆ.

Obelisci. Obelisci trabes sunt lapideæ, Pyramidib' minores, deorsum versum specie quadrata, in angustum verticem desinentes, & paulatim gracilescentes. Soli sacri. Hos Solis numini consecratos esse Isidorus tradit *libro 18. capite 31.* propterquod ad radiorum similitudinem fiebant. Apud Ægyptios nomen habent à radio. & planè talis est radii forma, dum per fenestram intrat. De horum varietate & præstantia pluribus agit Plinius *lib. 36. cap. 9. 10. 11.* de forma verò & figura Blondus tractat *lib. 1. de Roma instaurata* ut & de horum primis auctorib. Polydorus Virgilius *lib. 3. de Inventor. rer. cap. 11.*

Ramisis Regis) Ægypti scilicet. Cujus Ramises Rex. operis admiratione factum est, ut cum Syenem oppidum expugnaret Cambyses Rex ventumq; esset incendio ad crepidines Obelisci, exstingui ignem juberet molis reverentia. Obeliscus è Smaragdis. Sed & Theophrastus auctor est, apud Ægyptios in Jovis delubro Obeliscum fuisse è quatuor Smaragdis, quadraginta cubitorũ longitudine; latitudine verò in una parte quatuor, in altera parte duorum, ut idem Plinius refert *lib. 37. cap. 5.*

DE

[D]E PYRAMIDIBUS ET LABY-[R]INTHIS: SPHYNGE ÆGYPTIA: Thebis: ſeptem Mundi miraculis: & aliis.

EXſpectant etiam Pyramides *ex eadem AEgypto, ut quid de ipſis dica[m]us. Harum quatuor fuerunt exſtructæ: [e]quibus duæ grandiores inter ſeptẽ me[mo]rabilia Mundi ſpectacula ſunt habitæ. [St]ructura autem harum quadrata erat in [fu]ndo, ex tabulis marmoreis quaqua ver[su]m compoſita: eaq́ue ſenſim in excelſum [a]ſſurgens paulatim gracileſcebat in acu[m]inatum usq; adamanta. Ampliſſima, [oc]to jugera obtinebat ſoli, quatuor angu[lo]rum paribus intervallis, per octingentos [oc]taginta tres pedes ſingulorum laterum. [Ve]rſus Orientem habebat portam, per quã [in]greſſo declivis parumper deſcenſus pate[ba]t ad duas Cameras ſatis amplas, magnã [q]; itidem parvam cõtinentes tumbam. [N]eq; verò alia ædificandæ Pyramidis cau[ſa] fuit, quàm vana & ſtulta oſtentatio: [u]t ſcilicet nec pecunia ipſa, nec etiam plebs [o]tioſa eſſet. Nec enim alia hujus rei cauſſa*

Pyramides. 1. Mundi miraculum.

Harum ſtructura.

Cur ædificatæ.

præterea dari potest. Vna ex his à trecẽ- sexaginta hominũ millibus, annorum vi- ginti spacio cõstructa pditur. Nec desun qui in raphanos & alliũ ac cœpas, mille ctingẽta talenta pro laborantibus eroga fuisse dicunt. quæ summa decies cente millia aureorum excedit. In medio ipsi fundi puteus erat octoginta sex cubitor Ac quemlibet meritò magna subire poss admiratio, qua ratione in tantam altit dinem subvehi potuerint cæmenta.

Labyrinthus. *In lacu Mœridis iidem Reges AEgypt* Labyrinthũ *fecêre: in cujus medio, p nu- mero Præfecturarũ 37. erant aulæ: in qbi*

Ejus descriptio. *AEgypti præfecti sepeliebantur. Viæ eran longæ, tortuosæ, & subterraneæ, quæ a domus illas perfossis cuniculis ducebãt: cæ terum adeò intricatæ, ut qui has ingressu esset, inexplicabili errore duceretur, & exitũ invenire nequiret. Ideoq; Labyrin thum appellabant. Portã habebat ex Pa rio marmore candidissimo. Fessus jam eundo cum quis ad viarum finem perve nisset, deferebatur ad porticum columni de Porphyrite lapide conspicuã, quæ nona genis gradibus adscendebatur. Inde per venie*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4703/A Vol. 1

…iebatur in aulam sive cœnaculum
…rmoreum, pulcherrimis simulachris &
…uis ornatum. Sed & viæ, seu meatus
…erant marmorei, aut lapide polito for-
…ibus tecti Quædam etiam fores ada-
…tæ ejusmodi edebant sonum, ac si toni-
…um intus terribile exsisteret. Conti-
… Labyrintho huic erat Pyramis ampla,
…itudine quaqua versum quatuor jugera
… obtinens; altitudine octo. In qua Rex
…, qui Labyrinthum istum fecerat, erat
…ultus. Hinc utique sumsit Dædalus ex- Dædalus.
…emplar ejus Labyrinthi, quem fecit in
…eta: sed centesimam tantum portionem
…s imitatus, ut Herodotus, Plinius * & * Lib. 36. ca. 13.
…i tradidere. Porsena quoque Hetruriæ Porsena.
…x Labyrinthum sepulchri caussa sibi fe-
…, quem tanquam mirabilem Plinius * * d. cap. 13.
… Varrone describit.

… Sed & Amasis Ægypti Rex Sphyn- Sphynx Ægyptia.
…m, quæ revera nihil aliud est, quàm ca-
…s Ægyptius, quem Cercopithecum
…rimus, ex unico saxo elaboravit. Hujus
…ngitudo erat pedum CXLIII; altitudo
…ventre ad summum apicem in capi-
… LXII; capitis ambitus, pedes centum

Amasis Rex. *& duos colligebat. Amasin Regem eo conditum volunt. In eadem AEgyp*

Thebæ. *celeberrimum fuit oppidum*, Thebæ A-gyptiæ: *quas Homerus scribit, centu habuisse portas. Id quod de muris tantu non etiam de templis & aliis ædific publicis erit intelligendum. Ambit XVII. miliaria occupabat: longitudo, d cem. Extra Vrbem centum erant st bula, quorũ quodlibet ducentorum Equû capax erat. Intus viæ habebantur su terraneæ, per quas subterducere soleba Reges exercitum, nullo oppidanorum se tiente. AEdes Vrbis illius quatu aut quinque compositæ erant tabulatis. Templa verò ibi erant pulcherrima: e inter hæc illud, quod sesquialterum mili re circuitu complectebatur. Murus lat erat pedes XXIV; altus LXX, si Diodor credimus. Hodie vix trecentas ibi vi dere est domos. Hac occasione non pra teribo silentio* templum Dianæ Ephesi

Templum Dianæ. 2. Orbis miraculum. *Plinius lib. 36. cap. 14.*

ducentis viginti annis factum à tota Asia Longitudo ejus erat CCCCXXV. pedum latitudo, ducentorum viginti. Columna centum viginti septem à singulis Regibu

factæ,

tæ, sexaginta pedum altitudine; omnes integro saxo. Ex iis XXXVI. erant atæ, ut infinita alia ornamẽta taceam. adeò inter septem mundi spectacula, e miracula fuit reputatum. Huic adgam tertium Mundi miraculum, quod Mausoleum, *sepulturæ caussa Mausolo riæ Regi ab Artemisia Vxore ædificatũ: us delineationem & effigiem in Numo genteo Patavii vidi. Erat qradratum, de pulcherrimo marmore: In circuitu des quadringentos & undecim habebat: altitudinem attollebatur XXV. cubitis, columnis cingebatur triginta sex Nec ensus ibi dabatur, nisi gradibus in murum angulis alarum instar in altitudinẽ surgentium constitutis. Quo in loco, & in medio nobilissimæ erant statuæ: summo verò quadriga marmorea.*

Mausoleum 3. Miraculum. *Plinius lib. 36. cap. 5.*

uarto miraculo nomen dederunt Muri bylonici: *quorum circuitus LX. comctebatur miliaria. Ipsi ducenos pedes i; quinquagenos lati: in singulos pedes rnis digitis mensura ampliore, quàm manorum: quibus pes XVI. digitos cõebat. Quintum, fuit* Colossus Rho-

Muri Babylonici. 4. Miraculũ.

Colossus Rhodi. 5. Miraculum. *Plin. lib. 34. cap. 7.*

di, *maximum solis simulachrum, ex ære conflatum; altitudinis septuaginta cubitorum. Hujus singuli digiti majores erant, quàm pleræque statuæ: pollices verò tantæ amplitudinis, ut nemo eos brachiis potuerit amplecti. Duodecim annis tradunt perfectum, trecentorum pretio talentorum. quæ summa centies octoginta millia aureorum refert. Sextum fuit* simulachrum Iovis Olympii *à Phidia cælatum; tantæ pulchritudinis, ut nemo eam potuerit imitari. Septimum fuit* Capitolium *Romæ, adeò sumtuosum, ut quater centum millia aureorum in fundamentis saltem ponendis fuerint expensa. Et infinitum propè adhibitum fuisse aurum Plutarchus scribit. Alii hujus in locum* ædes Cyri *Medorum Regis substituunt, quæ tabulas marmoreas auro illigatas habebant. Erant quoque Romæ* quinque Naumachiæ, *hoc est, Lacus, in quos aqua derivabatur, navalis prælii committendi gratia. Sed hæ in desuetudinem iverunt. Hodiè non usurpantur in publico statuæ, nisi perquam pau-*

Iovis simulachrum. 6. Miraculũ.

Capitolium. 7. Miraculum.

Ædes Cyri.

Naumachiæ.

cæ. [illegible]

At Romæ satis multæ spectabantur, ...eæ & inauratæ: 84. eburneæ: 124. eque...s magnæ: viginti tres Colossi ænei: ...37. marmorei. Inter has statuas omnes ...gnitudine excelluit Colossus ille Rho...us, de quo modò diximus. Sed revera ...ni fuerunt sumtus illi, nec convenien... homini Christiano. Ideoq; iis adnu...rari poterunt rebus, quarum vel nul... omninò usus est; vel is saltem, qui ad ...terum illam magnificẽtiam & pulchri...dinem minimè esset accessurus.

NOTÆ.

...Pyramides, moles erãt maximæ, sive la...leæ struices ita erectæ, ut è lato in acutum ...ra altitudine tenderẽt: dictæ ab ipsa figu...p, quæ flam̃am imitatur igneam. Πῦρ enim ...æcis ignis est: unde & pyramis. Ignem ...rtè Pyramidis formam habere, Plato te...itur: propterea quòd cum in imo latus sit ...ca materiem & fomentum, quo pascitur, ... acutam flam̃am, quæ cœlum spectat, de...it. Nam per basin, materia concreta si...ificatur: per reliquũ corpus, materia jam ... formam recipiendam parata, & quasi ...rmentata: per punctum, ipsa informis

Pyramidis descriptio & notatio.

& simplicissima substantia. ut est apud Pi[...]
rium *lib. 60. Hieroglyph.* Tam altæ verò i[n]
Ægypto Pyramides fuisse traduntur, ut ma[-]
Pyramides, pro miraculis. gna omnium admiratio fuerit qua ratio[ne]
in tantam altitudinem subvecta sint cæmen[-]
ta. Ideoq; Martialis eas pro miraculis habe[t.]

Barbara Pyramidũ sileat miracula Memphi[s]

Et alibi:

Barbara Pyramidum Cæsar miracula ride.

A quibus inventa. Et quo fine. Reges Ægyptii primùm excogitasse id genu[s]
ædificii putantur, ad stultam ostentatione[m]
in pecuniis erogãdis: sive ne pecuniam suc[-]
cessoribus præter modum relinquẽdo, insi[-]
diandi sibi caussam præberent: sive ne pleb[s]
ocio torperet. *Plinius lib. 36. cap. 12. Chass[a-]*
neus in catalogo gloriæ Mundi. part. 12. consi[d.]
74. quanquam & alia hujus rei possit dari ra[-]
tio, ut scilicet sub tam regio & admirabili æ[-]
dificio terrâ conditi, immortalitatis famam
consequerentur. Nam cum viam universæ
carnis sibi quoq; ingrediendam cernerent
ex magnificis istiusmodi structuris, Nomi[-]
nis immortalitatem sibi policebantur, hau[d]
ejus memores, quod vetustas nihil inviola[-]
tum sinat, atq; ipsa etiam marmora Tempo[-]
ris dentibus peredantur. Nam ut Ausoniu[s]
canit:

——monumenta fatiscunt:

Mors etiam Saxis Nominibusq; venit.

San[...]

ne Regum sepulturis Pyramides fuisse supositas, ex illo Lucani colligitur:

Quum Ptolomæorum manes, seriemq; pudendam
Pyramides claudant.

Nec verò ob temporis duntaxat perpetuitatē, at nominis immortalitatem, ut diximus; sed el ideò magnifica Regum atq; Heroum sepulchra Ægyptios sub ingentibus Pyramidib' fecisse Joh. Pierius *lib. 60. Hieroglyph.* existimat, ut testarentur, corpore soluto, & corrupto, animam superesse: quæ, cum summo Opifici visum esset, hoc est, circulo illo triginta sex millium añorum circumacto (hoc enim evoluto spatio omnia in eundem statum redacta iri opinabantur) aliud corpus genitura, ac sibi factura esset. Idq; Geometrica ratione ingeniosè demōstrat. Hinc forsan est, quòd *Zarinæ* Sacarum Reginæ officiosissimę & invictissimę, post obitum, memores subditi sepulchrum magnificum exstruxêre, triangulari Pyramide: cujus quodlibet latus tribus stadiis protendebatur: Altitudo in arctum sensim desinens, unius fuit stadii. Addita est aurea statua instar Colossi, & heroici honores, beneficiorum acceptorum recordatione. *Diodorus Siculus lib. 2. cap. 9. de Regibus Medis.* Sed & inoleverat olim mos, in Montibus insignium virorum, præsertim Regum sepulchra instituendi.

Zarina Sacarum Regina.

Sepulchra olim in montibus.

Nam & Augustinus *lib. 8. de civitate Dei. cap.* 26. Asclepii avum, medicinæ repertorem templum habuisse ait, & tumulum in monte Lybiæ, juxta litus Crocodileum. Et Josias Rex, superstitionis vanissimæ hostis, sepulchra quæ erant in monte, deturbavit, projectis ossibus, præterquā Prophetarum, quę ex elogio & inscriptione cognovit. *4. Regum 23. ver. 5. 17. 18.* Eodē spectat ille infamis Spiritus apud D. Marcum; qui obnoxiū habebat hominē, die ac nocte in montibus ac monumētis versantem: quem generis humani sospitator Christus valetudini mentiq; pristinæ restituit, expulso dæmone multiplici. *Marc. 5.* Indeq; natum opinor, ut columnæ & Pyramides tumulis collocarentur: quēadmodum Servius ad illud Vigilii annotavit. *lib. 11.*

Asclepii.

Item aliorum.

——ingens monte sub alto

Regis Dercenni terreno ex aggere bustum.

Nazianzeni de Pyramidibus notata sentētia.

Illud quoq; animadversione dignum, quod ipsemet etiam Nazianzenus minimè respuere videtur eorū opinionem, qui Pyramides in Ægypto celebriores à Josepho Hebræo exædificatas putāt, ut frumēti cōditoria essent. Idq; nominis cōjectura ꝓbari ait: quandoquidē πυρὸς triticum; & Pyramides illæ etiā adhuc granaria Phaaronis, ab incolis nominentur: referente Pierio *lib. 39. Hierogl. ca. de Meta.* Cui tamen sententiæ vix est, ut tutò

quis

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4703/A Vol. 1

nis possit subscribere. Nam ut ex Plinio *lib.* ... *c. 12.* Auctor noster refert, vel una ex celebrioribus illis Pyram. (quas Nazian. intelligit) 20. annis integris à trecentis sexaginta hominum millibus; tres verò aliæ, annis 70. & mensibus quatuor fuerunt exstructæ, ut Textor in sua officina prodidit. Atqui p̃visa à Josepho, & mox subsecuta illa fertilitas, septeñio duntaxat duravit: ut verisimile nõ sit, tam angusto temporis spacio, tantas illas moles, quarũ uni⁹ saltẽ exædificatio 20. años, ut dixi, desiderabat, ab ipso fuisse erectas.

In Lacu Mœridis) Lacum Mœridis Plinius fossam grandem vocat *lib. 36. cap. 12.*

Labyrinthum) Labyrinthus Isidoro *lib. 15. cap. 2.* est perplexum parietibus ædificium. Ovidio *lib. 8. Metamorph. fab. 4.* multiplex domus, cœca tecta, & limina flexu ducta *Labyrinthus.*

——*in errorem variarum ambage viarum.*

Virgil. *Labor ille domûs, & inextricabilis error.* Horũ quatuor celebrantur ita cõstructi, ut dissolvere eos nec ulla quidẽ secula possint. Primus Ægyptius: secundus Creticus: terti⁹ in Lemno: 4tus in Italia. de quibus apud Pliniũ *lib. 36. cap. 13.* Isidorũ *lib. 15. cap. 2.* Chassaneum in Catalogo gloriæ Mundi *part. 12. consid. 75.*

Porsena quoq; Hetruviæ Rex) Hic à

ſenio admonitus humanæ conditionis, ſepulchrũ ſibi mirabile exſtruxit Gallica magnificentia externorum Regum vanitatem longè ſuperante, Labyrinthi ſpecie: è quo, ſine lini glomere exitus non dabatur. Moles fuit ſub Urbe Cluſio, lapide quadrato. Pyramidum in eo ſitarum altitudinem M. Varronem puduit adjicere, faſtigiatum opus aliàs deſcribentem, & in ſummo orbem æneum, ex quo excepta cathenis tintinabula vento agitata longè ſonitus referebant. *Plin. lib. 36. cap. 13.* Atq; hic quidem Porſena ille eſt, q Tarquinii ſuperbi, unà cum filio (qui, dum Ardea obſideretur, Lucretiæ matronæ pudiciſſimæ Collatini Uxori vim paſſæ ſtuprum intulerat) regno expulſi rogatu Romam oppugnare incepit, mox etiam obſidere: ac penè ſedendo Urbem in ſumma frumenti caritate & inopia conſtitutam capturus videbatur, niſi C. Mutius adoleſcens Romanus indignum ratus, populum Romanum à Regum jugo liberatum, hoſtem diutius formidare; audaci facinore, abdito intra veſtem ferro tranſiſſet Tiberim, & in caſtra hoſtium juiſſet prope Regium tribunal, denſa corona militum circumdatum. Fortè enim his tum ſtipendium dabatur. Ibi ſcribam pari cum Rege ornatu ſedentẽ præceps obtruncat. Ilicò per trepidam turbam vadens,

Porſena Hetruriæ Regis tumulus.

C. Mutius Scævola.

dens, cruento mucrone viam quærens, à ellitibus regiis comprehenditur & retratur. Tum Porſenæ infenſo ſimulq; conrrito, ipſe fortia facere & pati ſolitus, comento lepido dixit, adeſſe complures Roanos juvenes, qui eosdem animos gererēt, per Hetruſca caſtra latitarent, opportutatem cædis operientes, & unius Regis ortem ſtudiosè captantes. Hæc fatus, xtram accenſo ad ſacrificium foculo injit, ne mutato quidem vultu, eam ulciſcens, uod purpuratum pro Rege occidiſſet. quāuam errando pulchrius quiddam præſtiteat. Ita terrorem ingeminans, tanquam Reis attoniti manus arderet, perfecit, ut Rex, uem nihil, præter inſidiatoris errorem teerat, quiq; trecentos ejusdem audaciæ conunctos latêre ſuſpicabatur; Mutium, cui òſt Scevolæ nomen fuit, intactum inviolaumq; dimiſerit. *Livius lib. 2.* Propenſior taque Porſena Rex jam ad pacis conditioes factus, agro Rom. exceſſit: nec amplius Tarquiniis, finitimarum gentiū auxilio regnum recuperare fruſtrà nitentibus, opem ulit. *Stephan. Forcatul. de Imper. & Philoſoph. Gall. lib. 4.* Qua de re exſtat elegantiſſimum Martialis epigramma *50. lib. 1.* quod quia hiſtoriam hanc omnem planè explicat, adſcribendum putavi.

Cum peteret Regem decepta satellite dextra,
Injecit sacris se peritura focis.
Sed tam sæva pius miracula non tulit hostis,
Et raptum flammis jussit abire virum.
Urere quam potuit contempto Mutius igne,
Hanc spectare manum Porsena non potuit.
Major deceptæ fama est & gloria dextræ.
Si non errasset, fecerat illa minus.

Labyrintho quid significatum.

Cęterùm per Labyrinthum veteres nihil aliud significare voluerunt, quàm perplexam multisq; difficultatibus implicatã vitam hominũ, cum ex aliis alię semper graviores oriantur: è quib⁹ nemo se explicare possit absq; singulari prudẽtia & fortitudine, ꝙ Ariadnę filum est, Theseo ex Dædali inventione cõmunicatũ. *Natalis Comes lib. 7. Mytholog. c. 9.*

Sphynx.

[e] *Sphyngem)* De saxea hac Sphynge Plinius scripsit *lib. 36. cap. 12.* Verres Sphyngem ex ære Corinthio habuit, Reo in ꝓvincia ablatam. Hinc Cicero in judicio illo in altercatione neganti Verri, se ænigma intelligere: Imò verò inquit, intelligere deberes, quoniã Sphyngem domi habes. Sphinx etenim quo primũ tempore Thebas venit, ænigma ꝓtereuntibus proposuisse fingitur; eo,q non solvisset, peremto, de quo apud Diodor. Sicul. *lib. 4. Rerum antiquar. cap. 6.* Hinc Thebanum ænigma apud Martial. *lib. 1. Ep. 58.*

Cõmenta es dignũ Thebano ænigmate monstrũ

Id verò

vero Æthiopiæ animal monstrosum pu- *Sphyngis descriptio.*
tar, è simiarum genere, fusco pilo, mammis
pectore geminis. *Plin. l. 8. c. 21.* ad hominis
faciem accedens, solo pilo, & solitudine fe-
ram adsimilans. Poëtę faciem habere virgi-
nis fingunt, pennas avium, pedes Leonis.
Ausonius:

Terruit Aoniam volucris, Leo, virgo triformis:
Sphynx volucris pennis, pedibus fera, fronte puella.

Ipsi autem hac fabulâ veteres varia & multa *Sphynge quid significatum.*
significarunt, ut Natalis Comes *lib. 9. Mytholog. cap. 18.* diligenter expressit: eâ tamen
imprimis ad Ignorātiam submovendam eos
usos fuisse Alciat⁹ putavit, illo Emblemate:

Quod monstrum id? Sphynx est. Cur candida virginis ora,
Et volucrum pennas, crura Leonis habet?
Hanc faciem adsumsit rerum Ignorantia: tāti
Scilicet est triplex causa & origo mali.
Sunt, quos ingenium leve; sunt, quos blanda voluptas,
Sunt, & quos faciunt corda superba rudes.
At quibus est notū, quid Delphica littera possit:
Præcipitis monstri guttura dira secant.
Namq; vir ipse, bipesq;, tripesq; & quadrupes idem est,
Primaq; prudentis laurea, nosse virum.

Sed & meretrices Sphyngis effigie hierogly- *Meretrices cur Sphynges dictæ.*
phicè designari, Pier. *l. 1.* ostēdit, quòd capite

humano mansuetudinē præ se ferrēt quid
cæterùm corpore reliquo leonino, rapacit
tem & imperium, quod in Amatores exe
cent, indicarent. Idemq; & Philip. Camera
Laidis tumul. rius *cap. 71. Succisivar. horar.* scriptum reliqui
Cui rei non parum inservire videtur ille e
Græco ita redditus versiculus:

Par est Leænæ & fœminæ crudelitas.

Ante Urbem Corinthum Veneris erat tem
plum, juxtaq; Laidis tumulus, cui Leæn
simulachrum appositum videbatur, ariet
inter priores pedes apprehenso: quod nimi
rum petulantiam eam indicabat, qua præci
puè lasciviunt Arietes. Eam in rem ele
gans est ejusdem Alciati emblema διαλογι
στικὸν, quod adscribo:

Quis tumulus? cuia urna? Ephyreæ est Lai
dis ah non
Erubuit tantum perdere Parca decus?
Nulla fuit tum forma: illā jam carpserat ætas
Jam speculum Veneri cauta dicarat anus.
Quid scalptus sibi vult Aries, quē parte Leæn
Vnguibus apprensum posteriore tenet?
Lais. *Non aliter captos quòd & ipsa teneret Aman*
tes.
Vir gregis est Aries: clune tenetur Amans.

Fuit autem Lais, meretrix nobilissima Co
rinthi: unde & Corinthia dicta Gellio *lib. 1.*
Noct. Atticar. cap. 8. quanquam patriam ha-
bebat

bat Siciliam, auctorib' Plutarcho, Atheco & Solino. Hæc ob elegantiam venustatemq; formæ, grandem pecuniam demebat. Conventusq; ad eam ditiorum hominum ex omni Græcia celebres erant: nec mittebatur, nisi qui dabat, quod poposce-. Poscebat autem illa nimiam quantitam. Hinc natum illud frequens apud Græs adagium:

Non cuivis hominum contingit adire Corinthũ.

æc senio jam confecta, Veneri speculum casse fingitur, qua de re festivissimè lusit usonius:

Lais anus Veneri speculum dico. dignahabe- (at se
Æterna æternum forma ministerium.
At mihi nullus in hoc usus: quia cernere talẽ
Qualis sum, nolo: qualis eram, nequeo.

m porrò Suidas à Thessalis mulieribus zetypicis in templo Veneris interfectam scrit, ex Athenæo.

Thebæ AEgyptiæ) Nam & aliæ fuerunt rbes hujus nominis, ut Perotus ex Plinio aliis collegit. Ægyptiæ autem Thebæ ntum portis nobiles, conjecturam miræ nplitudinis reliquerunt universæ posteriti. quarum ambitum centum quadraginta adiorum fuisse scribit Herodotus: Urbem signem publicis privatisq; ædificiis, & cærarum omnium Urbium felicissimã. Certè

Thebæ Ægyptia.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4703/A Vol. 1

inter clarissimas Ægypti Urbes Pompon
Mela *lib. 1. cap. 3.* numerat, auctoritate Ho
meri *Iliad. 9.* De centum verò portis etiam
Juvenalis meminit:

Atq; vetus Thebæ, centum jacet obruta portis.

Unde Pontanus centiforem eam urbem ap
pellat:

Hinc ad centiforem Nili subit ostia Theben.

quanquam Pomponius Mela *d. cap. 3.* non
portas centum; sed aulas totidem, Princip
Ægyptiorum domos interpretatur, solit
singulas, ubi negotiũ exegerat, dena arma
torum millia effundere.

Viæ subterraneæ) Hinc Plinius, totum
illud oppidum pensile fuisse scribit. *lib. 3*
cap. 14.

Templum Dianæ Ephesiæ.

Templum Dianæ Ephesiæ) Hoc comu
niter à Civitatibus Asiæ factum, fama vulga
ris ferebat, ut ait Livius *lib. 1. Decad. 1.* Al
maluêre, ab Amazonibus conditum, ob v
nandi & sagitandi studium virgineum, cu
è Sythia progressæ, Asia potiri cœpissent.
Ideoque Deæ propitiæ ædem dicasse effu
opibus, cedrinis trabibus, simulachro aute
Numinis ex ebeno nigerrimo. Jornand
in rebus Geticis. Sed ut ut Auctor
illius non usq; adeò certi sunt: extra tam
controversiam est, id & admirationis & m
gnificentiæ fuisse, ac in palustri exstructu
loc

co, ne terræmotibus quateretur. *Plinius* .36. *cap.* 14. De quo Martialis:

Nec Triviæ Templo molles laudentur honores.

i *molles honores* Domitius quidem dici pu-, quoniam multa in eo erant ornamenta, luxũ & mollitiem potiùs, quàm ad ædifi- solidam laudem spectantia. Sed propiùs, ut cum Georgio Merula, Molles hono-s accipiamus in commendatione tum arti-um, tum statuarum, quæ in templo ma-nificentissimo stabant. qua appellatione re & lapides frequenter commendari solẽt. irgil. *Molles honores.*

Excudent alii spirantia mollius æra.

oratius:

——molles imitabitur ære capillos.

quo tamen videatur Angelus Politianus Miscellaneis. *cap.* 51. Commendatur templum Jovis Ammonii, insigne & sum-tosum, ab Jarba Getulorum Rege erectũ; ntum aris nobile. de quo Virgilius: *Templum Iovis Ammonii.*

Templa Jovi centum latis immania regnis
Centum aras posuit, vigilemq́ sacraverat ignẽ,
Excubias Divûm æternas.

uo & Martialis allusit, eo versu:

Dissimuletq́ Deum cornibus Ara frequens.

ec celebre minus est *Pantheum* illud, à M. grippa Cæsaris Augusti amico & affine ex-ructum, & Marti ac Veneri, tanquam Po- *Pantheum.*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4703/A Vol. 1

puli Romani auctoribus dicatum: tametſ nomen τῶν πάντων θεῶν apertè omnes Deo respiciat. Cujus rei Dio rationem affert *lib 53. hiſtoriar.* nõ tam quia eo multorum Deorum imagines exſtarent, quàm quod faſtigiatum convexa & rotunda forma, cœli ſimilitudinem oſtenderet. Hinc à circular operis ingentis facie *S. Maria rotunda* nominatur; in meditullio Sphericum foramen habens, ex quo lumen toti templo ſine ali feneſtra affatim datur: ut Steph. Forcatulu *lib. 1. de Gallor. Imper.* deſcribit: atq; ipſeme etiam mirabilem iſtam machinam non absque ſtupore ſæpius ſum contemplatus. Id verò Pantheum Agrippa ære; æs item aur texit: quòd ad hæc usq; tempora mille a ſexcentos amplius annos æs quidem à rubi gine; templum verò ab injuria cœli & à rui na ſervavit. Ac niſi æs inauratum fuiſſet tandem rubigine exeſum imbres admiſiſſet ut Joh. Bodinus *lib. 6. de Republ. cap. 3.* exiſti mat. Cæterùm inter omnia templa magnifica, meritò primas tenere debet id, quo Deo Optim. Maxim. Salomon, anno Re gni ſui quarto, incredibili ſumtu exſtruxit & inſtruxit. Cujus deſcriptionem habe mus *3. Regum 6. & 7.* quibus omninò adden dum eſt, quod ex Joſepho & aliis luculente & exquiſitè ſcriptum reliquit Guilielmu

Salomonis templum.

Budæu

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4703/A Vol. 1

udæus *lib. 4. de Asse & ejus partibus.* & Chasnæus *in Catalogo gloriæ Mundi, part. 12. con. 62.*

Mausoleum) Ita nominatum fuit Mauli Cariæ Regis sepulchrum, exstructum ab rtemisia uxore: quæ Mausolum virum amasse fertur, super omnes amorum fabus, ultraque affectionis humanæ fidem. Is ausolus, ubi fato perfunctus est, & inter menta & manus Uxoris funere magnifico pultus est: Artemisia luctu atque desideo mariti flagrans, ossa cineremque ejus mita odoribus, contusaque in pulveris faciē, quæ indidit, ebibitque; multaque alia vionti amoris indicia fecisse dicitur. Molita oque est ingenti impetu operis, conserndæ mariti memoriæ caussa, sepulchrum lud memoratissimum, dignatumque numerari inter septem omnium terrarum spectacula. Agona quoq;, id est, certamē laudi us ejus dicēdis fecit, ꝓpositis pecuniæ, aliumq; rerum bonarum premiis amplissimis est apud Gelliū *lib. 10. Noct. Atticar. cap. 18.* æterùm priusquam opus id absolveretur, tis concessit Artemisia. Artifices tamen on recesserunt, nisi opere perfecto: ut gloæ artisque suæ monumentum relinquerēt. *linius lib. 36. cap. 5.* De hoc Mausoleo accipiendi sunt hi Martialis versus: *Mausoleum.* *Artemisia.*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4703/A Vol. 1

Aëre nec vacuo pendentia Mausólea
Laudibus immodicis Cares ad astra ferant.

& Propertii, *lib. 2.*

Nec Mausólei dives fortuna sepulchri,
Mortis ab extrema conditione vacat.

Sepulchra Regum Mausólea dicta.

Ab hoc sepulchro omnia Regum & Imperatorum monumenta preciosiora, *Mausólea* fuerunt nominata. Sic enim Suetonius & alii intelligendi, quoties Mausolei meminerunt. Sunt qui dicant Artemisiam illam, post viri Mausoli mortẽ, contemtam à Dardano Abydeno, quem non patiẽter amabat, dormienti adolescẽti oculos effodisse. Cum tamen ne hac quidem injuria morb' remitteret, remedium à Leucata petra quæsivisse. Sed frustrâ. Nam ex eo saltu ipsam periisse, ibidemque fuisse sepultam. Fertur autem petra illa Jovis templo, quod Leucatæ est, vicina: à qua qui saltu se dimitterent, amoris insania liberari credebantur. Nam & Venerem post mortem Adonidis, sedulò eum ubique terrarum perquisivisse: tandem eum Argis in æde Apollinis Erithrii invenisse. Et cum impotentiam amoris sui Apollini patefecisset, ab ipso ad Leucatem petram deductam, jussu Apollinis sese è specula deorsum misisse. quo facto, morbo amoris defunctam fuisse. Cum caussam rei quæreret: Apollinem respondisse, sese crebrò obser-

Artemisia interitus.

Leucatæ petra, amori medetur.

bservasse Jovem, quoties Junonem impo-
nter deperiret, ibi solitum sedere, & vi ma-
levari. Quin & Nereum quendam Co-
nensem ex amore Atticæ nomine mulieris
thenis natæ, sese præcipitasse: & non solũ
nore solutum fuisse: sed etiam vivum in-
disse in rete jaculum: in quo simul cum
sco auri pleno in terrã extract⁹ fuerit. Cum
nomine piscatori, qui se extraxerat, litem
tenderet, aurum illud ad se pertinere: casu
nim sibi obvenisse: noctu ab Apolline ad-
onitum, incepto destitisse. An non satis
aberet, quod citra vitæ periculum à morbo
noris liber esset? quare, si saperet, de alie-
auro litem ne moveret. Hæc & alia,
m jucunda, tum nunquam antehac audi-
Joseph. Scaliger *lib. 2. Ausonianar. lection.*
p. 18. ex Auctore nondum in vulgus edito
olemæo filio Hephæstionis recenset. quæ
uoniam in iis & Artemisiæ Mausoli uxoris
entio fieret, non abs re hîc inserenda pu-
vi. Ex oppido autem illo, quod Leuca-
m diximus, fuit opinor Atacini Varronis, *Leucadia Varronis amica.*
ctivissimi poëtæ amica, quam ille perama-
rat, & à patria *Leucadiam* dixerat, ut ex illo
lligitur disticho:

Hæc quoq; perfecto ludebat Jasone Varro,
Varro Leucadiæ maxima flamma suæ.

a de re videatur Petrus Crinitus *lib. 2. de*
ëtis Latinis.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4703/A Vol. 1

Muri Babylonici.

(Muri Babylonici) Hos Semiramis, a
mulatione Ninæ Urbis à Nino marito ex
structæ, post obitum ipsius cōdidit, aut salt
ruinosos reparavit, coctilibus laterculis, &
bitumine ferruminatis: tantæ crassitudini
ut quadrigæ sibi invicem occurrentes facil
pertransire possent. Propertius lib. 3.

Persarum statuit Babylona Semiramis urbem
Vt solidum cocto tolleret aggere opus.
Et duo in adversum misit per mœnia currus,
Ne possent tacto stringere ab axe latus.

Turres Muri isti habebant 300: plures mul
tò habituri, nisi aliqua ex parte paludes pr
mœnibus fuissent. Per ambitum centu
portæ stabant æreæ, omnes cum cardinibu
Eique portentoso operi adhibita fuerunt e
omni regno terdecies centena hominur
millia, teste Diodoro. Quia verò opus il
lud multis sanè annis fuit exstructum: ide
Martialis assiduum laborem id appellat:

Assiduus jactet nec Babylona labor.

Martialis explicatus.

quanquam doctissimus Turnebus *lib. 17. c. 2*
Assiduum laborem intelligit, cum quid assi
duè laudatur; quasi dicat Poëta: Non ess
tanto labore, tamque impensè laudandan
Babylonem, ut perpetuò in laudatorum or
versetur. Qui autem Plutarchum, Clitarchi
& Alexandrum sequuti sunt, scriptum reli
querunt, quolibet anni die stadium Urbis
fuisse

ſiſſe abſolutum. Babylona autem, Meſopotamiæ urbem, Chaldaicarum gentium caput, ſummam in toto orbe claritatem obtinuiſſe, Plinius ait *lib. 6. cap. 26.* Cui adde, quæ Sypontinus & Domitius ad Martialem; tum etiam Textor in Officina prodidit. Cęterùm Semiramidis, cujus modò mētionem fecimus, varia fortuna fuit. Solent enim non viri tantum, ſed & fœminæ ſplendidæ, in ipſa mox pueritia magnum & arduum aliquid portendente, maximis exponi periculis, & mirabiliter educari. Hieronem certè Siciliæ Regem, quem Romanis ſocium fideliſſimum exſtitiſſe Siculi apud T. Livium differunt, *Decad. 3. lib. 6.* à patre crudeli expoſitum apes dulciter paviſſe feruntur. *Steph. Forcat. lib. 4. de Gallor. Imper.* nō ſecus ac Romulus & Remus, Rhea Sylvia veſtali & Marte, culpam ſpecie Numinis velante, geniti & in profluentem projecti, Lupæ clementia ſervati dicuntur, ut eſt apud Livium. Sic Semiramis Dercetæ Deæ Syriacæ filia, in ſolitudine devia à matre infans projecta, ab avibus enutrita, coagulato lacte è proximis opilionum mapalibus rapto: deinde Magiſtro regii pecoris dono data, quoad forma & innati lepôris commendatione Nino Aſſyriorum Regi nuberet. *Diodor. Sicul. l. 2. Rer. antiq. cap. 2. & 3.* Hæc non Babylonem tan-

Hieron Siciliæ Rex.

Romulus & Remus.

Semiramis.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4703/A Vol. 1

tum, ut diximus, cocto latere & bitumi condidit: sed & Æthiopiam regno suo a jecit, Indiæ bellum intulit, ante Alexand Magnum victrix: sed regno potita duos quadraginta annos, filii Nini concubitu petens; ab eo interfecta est. *Justin. lib. 1.* Di verò refert, Semiramim marito Regi aliqu do perplacuisse, optionemq; ab eo retulis quidvis postulandi. Illam tum petiisse Im perium ad quinq; tantummodò dies, atqu obtinuisse: intra quos potentiam sibi, po pulo non dissentiente, vendicãs, satellitibu Maritum interficiendum mandârit. *Steph. Forcat. lib. 7. de Gallor. Imp.*

Ejus ambitio.

Ejus præterea vesana & stulta ambitio in eo notatur, quod ad montem Mediæ, qui Bagisthenes diceretur, suam in petra effigiem, decem & septem stadiorum insculpi jusserit: quam centum viri donis ac muneribus venerarentur assiduè, ut Sacerdotes. *Lilius Girald. Histor. Deor. Syntagmate. 17.*

Babylon hodiè Cairus.

Illud hoc loco non omiserim, Babylonem hodiè Cairum dici. Idq; neminem præter Jovium, ignorare putat Melchior Guilandinus *in tract. de Papyro. membr. 5.* Jovius enim Cairum facit Memphim: quæ tamen in parte Occidentali, ubi Pyramidum miracula, invenitur; Cairo in orientali collocato. Ac quoniam de Muris Babylonicis hactenus nobis sermo fuit: non

..a abs re erit, illud admonuisse, quod Var-
..Muros civitatum sanctos esse docuit: por-
..autem minimè. eò quod in Urbibus con-
..ndis ii, qui Murorum spacia tauro & vac-
..præscriberent, & quasi delinearent, por-
..um intervalla metiētes, vomerem detra-
..rent, & aratrum transferrent: ut pateret,
..tantum sacrum & inviolatum superesse,
..od exararetur. Est enim Urbs, inquit
..mponius, ab Urbo appellata. Urbare
..em, aratro definire est. Et Varus ait,
..bum appellari curvaturam aratri, quod
..Urbe condenda adhiberi solet. *l. Pupillus*
..§ *Vrbs. ff. de verbor. sign.* Id verò Hetru-
.. ritu, religionis caussa & auspicatò fiebat:
.. ejus loci penates & genios magis propiti-
.. haberent. Unde intra eum circuitum
..n licebat sepulchra constituere. *l. mortuo-*
..*m. C. de religios.* quòd hujusmodi feralibus
..ntaminari sanctum Municipiorum jus,
..lluiq; Urbis Genius videbatur. Nam &
..m hostes Urbem expugnarent, in primis
..s omnes vocabant Deos, ut non offende-
..ntur; & expugnatores sacrilegii nomine
..solverent: quod Jurisconsulti Evocare sa-
..ra nominant. *l. sacra. de rer. divis. Alciatus d.*
Vrbs. Muris igitur non licet egredi; sed
..ortis tantùm: quæ & ipsę quāquam & Caio
..*l. 1. de rer. divis.* & Hermogeniano *in l. 2. ff.*

Muri cur sancti.

Vrbis notatio.

Portæ, an sanctæ?

Ne quid in loco publ. sanctæ quoque dicunt[ur]
Constat tamen, eas olim sanctas non fuis[se:]
vel quia eorũ locus solenni more non sign[a-]
batur ab Urbium conditoribus: vel quia p[er]
eas cadavera efferebantur. at, quod funstu[m]
erat, sanctum esse non poterat. Unde, [si]
quis muros, ait Pomponius, violaverit; c[a-]
pite puniatur: sicuti, si quis transcẽdat, sc[a-]
lis admotis, vel alia qualibet ratione. Civ[ibus]
enim Romanos aliâ, quàm per portas egr[e-]
di non licet: cum illud hostile & abomina[n-]
dum sit. *L. ult. de rer. div.* Certè vel ide[o]
Muros sanctos dici, Justinianus putat, qu[od]
pœna capitis constituta sit in eos, qui al[i-]
quid in muros deliquerint. Ideò enim [&]
Legum eas partes, quibus pœnas constitu[i-]
mus adversus eos, qui contra Leges fecerin[t,]
sanctiones vocari. *§ Sanctæ quoq; Inst. de rer. di-*
vis. Accedit, quod sancire firmare est. Mu-
rorum autem munimentis firmamur, & i[n]
tuto sumus. Sancti igitur erunt muri: cum
id, quod ab injuria hominum defensum at-
que munitum est, Marciano sanctum dica-
tur. *l. sanctum. ff. d. t.* Quæ constitutio Ro-
Romuli parricidium. muli Romæ fundatoris & primi Regis, Urbe[m]
novam inaudita victima fraterni sanguini[s]
consecrantis parricidium bellissimè excusa-
vit, cum fratrem Remum, regni consortem,
à Celere occidi curavit, prætextu mœnium,

a alacri violatorum. Hinc illud Poëtæ:
Fraterno primi maduerunt sanguine muri.
ec etsi justa cæteroquin videri potest capi-
oc pœna in civitatis muros delinquētium:
os nisi aliqua severitate tuearis, non præ-
unt, quam debent, Reipublicę securita-
a: nec poterunt Cives iis fidere, parum
a adversus imperiosam hostium vel gras-
orum vim: Judicavit tamen Cicero 3. *Of-
r.* Romulum hac in re adversus pietatē
umanitatem peccasse: & quam is oppo-
t speciem honestatis, non putavit fuisse
obabilem, vel idoneam adversus fratrem,
gni consortem, anteà à Lupa servatum, &
astore Faustulo: cujus
Vmbra cruenta Remi: visa est assistere lecto. *Vmbra vagantes.*
lere enim injustè interfectorum manes
e Umbras circumvagari, prisca commen-
est superstitio. Unde & Dido Virgiliana
neæ, à quo mortis caussa sibi erat præbita,
minatur:
Et cum frigida Mors anima subduxerit artus,
*Omnib⁹ Vmbra locis adero: dabis improbe pœ-
nas.*

Colossus Rhodi) Rhodiorum Colossus *Colossus Rhodius.*
neus in Solis honorem à Charete (ita eum
lini⁹ appellat, at à Cedrino apud Zonaram
b. 3. *Anal.* Laches nominatur, ut mox sub-
ciam) Lyndio Lysippi discipulo conflatus:

quem, ob magnitudinem Suidas formid
bilem quidem; at non amabilem fuiſſe ſcr
bit: poſt quinquageſimum ſextum annu
terræ motu proſtratus, etiam jacens fuit m
raculo, ut Plinius teſtatur *libro 34. cap. 3.* S
eum poſteà rurſum erectum fuiſſe oporte
Nam & Zonaras ſcribit, Agarenos inſu
Rhodo ſubacta, Coloſſum iſtum demolit
fuiſſe: Atq; æs ejus Judæum quendam me
catum, 900. Camelis id aſportaſſe. Altu
eum fuiſſe cubitos 80, Cedrinus loco cit
to adſerit, ex hac inſcriptione:

Qui ſtat Rhodi Coloſſus, octies decem
Fecit Laches hunc altum cubitos Lyndius.

Coloſſus Neronis. Nero quoq; Coloſſum à Zenodoro ſibi fie
fecit, centum & viginti pedum longitudin
qui poſteà, damnatis ſcelerib⁹ & ſævitia eju
principis, venerationi Solis fuit dicatus.

Cur ſidereus: Eum ſidereum appellat Martialis:

Hic ubi ſidereus propius videt aſtra Coloſſus:

& radiatus dictus. quod & Soli dicatus erat, & radiatus: no
ſecus ac ille Rhodius. Unde idē Poëta. *ep. 3*

Nec te decipiat miri radiata Coloſſi,
Quæ Rhodium moles vincere gaudet opus.

Sed & innuit idem Martialis, Coloſſum iſt
in atrio domus Neronianæ fuiſſe collocatū

Invidioſa feri radiabant atria Regis,
Vnaq; jam tota ſtabat in Vrbe domus.

Neronis domus cur invidioſa. Invidioſam vel odioſam Neronis domun
appe

...ellat, quia totam ferè Urbem occupare
...batur, Ad domum quippe iſtam ędificā-
...i, & ut ſpacia quædam circa eam haberet,
...bem Nero incenderat. Cauſſatus ſcili-
... Urbis deformitatem, ædilem Vulcanum
...m conſtituit: ut ea ſeptem cōtinuis die-
... ac noctibus arſerit, non parcente flam-
... monumentis Clariſſimorum Ducum,
... ſacrarum ædium. Quin etiam horrea
...edam propinqua, quòd ſaxeo muro con-
...ucta erant, bellicis machinis apertè fuit
...molitus. Atq; hanc cladem ipſe è turri
...ecœnatiana proſpectans, hilari vultu pro-
...uit cives frivola ſua legere, & ex incendio
...pere. Priamum quoq; fortunatum di-
...at, quod Trojam ſuam incenſam, & ſi-
...ul cum regno perditam vidiſſet. Lætusq;
...mmæ, ut dicebat, pulchritudine, è ſubli-
...i citharam pulſans, ſcenico ornatu, ἅλω-
... Ilii ſimulatam cecinit, & veram Romæ
...lamitatem: ut eſt apud Tranquillum &
...iphilinum in Nerone. Erat præterea
... UrbeColoſſus Domitiani: quem equeſtri
...bitu ipſemet ſibi poſt victoriam Germa-
...icam, ſupra ingentem molem Columna-
...um, pulcherrimis marmoribus conſtructā
...icavit in foro. De quo Papinius:

Quæ ſuperimpoſito moles gemmata Coloſſo
Stat Latium complexa forum.

Et Martialis:

Nero Romam incendit.

Coloſſus Domitiani.

Inde sacro veneranda petes palatia clivo,
Plurima quà summi fulget imago Ducis.

Plura de aliis Colossis videantur apud Pli nium, Colossos inter alia, statuarum mol turribus pares appellantem. *lib. 34. cap. 7.*

Simulachrum Iovis. *Simulachrum Iovis Olympii)* Phidi id ex ebore fecit. Unde Juppiter Phidiacu & signum eburnum Propertio dicitur *lib. Eleg. Mœcenas.*

Phidiacus signo se Juppiter ornat eburno.

Capitolium. *Capitolium)* Dictum Capitolium Varr *lib. 4. de Ling. Lat.* putat, ut & montē Capi tolinum, quòd hic cum fundamenta fode rentur ædis Jovis, quam Tarquinius ex vot parentis in monte Tarpejo ædificatur' era caput humanum, quod etiam tum sangu nondum destituerat, inventum dicitur. Romani ad Tyrrhenum vatem perferri cu rarunt, cunctaturi, quid portenderet? A ille, id signum in Tyrrheniam translaturu certum in terra spacium designavit: in eod Romæ situ & Tarpejo monte incluso, lega tos rogavit, an ea Roma esset? an is mons e set? an caput ibi inventum esset? ut illis ni hil suspicantibus, & Ita esse affirmantibu illius portenti vis in eundem locum, in qu descriptio facta esset, transferretur. Sed Le gati ab illius filio fraudem priùs edocti, cur rogarentur; Non hîc, inquiunt, Roma co

A capite sic dictum.

litu

r, ſed in palatio: & mons Romæ eſt: & it in monte illo inventum eſt. Vatis ditate hac ratione eluſa, omnem verita- didicerunt, & civibus ſuis renunciarũt, fore potentiſſimos, & plurimis impera- os. Igitur hæc quoq; res fiduciam illo- auxit, & mons ex eo Capitolium eſt ap- atus ut Zonaras ſcribit *libr. 2. Annalium.* erum Capitolinus ille mons anteà Tar- us fuit dictus, à virgine Veſtali Tarpeja, e ibi à Sabinis necata armis, & ſepulta. s nominis monumẽtum relictum, quod mnunc ejus rupes, Tarpejum appellatur um. Olim etiam monti

——*Saturnius illi*
Nomen erat, de quo latè Saturnia terra.

enim corruptum Eñii verſum apud Var- em reſtituit Scaliger. Capitolium igi- L. Tarquini⁹ Romanorum Rex, ex præ- Apiolarum (Latinorũ id fuit oppidum) hoavit. *Plinius lib. 3. cap. 5.* M. Horatius villus, Conſulatu ſuo abſolvit: Q. Ca- us Jovi Capitolino dedicavit. *idem Plin.* . *cap. 1. cir. fi.* & ut Pallad. ꝓdidit, laminis is, auro obductis operuit. Ab hoc, forũ ſus, centũ gradibus deſcẽdebatur. Erant aureæ & argenteæ ſtatuæ: ut & vaſa au- & cryſtallina: ꝑterea tria millia tabula- æ rearũ, quibus Leges cõtinebantur in-

Capitolium à quibus exſtructum.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4703/A Vol. 1

sculptæ. *Sueton. in Vespasiano cap. 8.* Ej ornamenta etiam Plinius describit *lib. 33.* *3. circa fin.* & substructiones ipsius insan senibus admirabiles fuisse ait, *lib. 36. cap.*

A Gallis obsessum.

Capitolium porrò summamque in eo re Manlium Capitolinum à Gallis obsessu servasse, idem Plinius testatur *lib. 7. cap.* quanquam id anserum quoq; vigili cura d

Anserum clangore servatur.

fensum adserat *libr. 10. cap. 22*, Gallorum Capitolium adscensu deprehenso *lib. 29. ca* *3. in fin.* Certè in summo tum pericu Capitolium fuisse,

Quà Galli furtim noctu, summa arcis adorti
Mœnia, concubia vigilesq; repente cruenti

ex Ennio refert Macrobius *lib. 1. Saturn. ca.* Notarant enim vestigium, qua Nuncius Veiis ægrè nunc pronus, nunc supinus a repserat: tantoq; silentio innixi alterni sul levantesq; invicem in summum evaseran ut nō solùm custodes, sed etiam canes, ali quin nocturno strepitu solicitos fallerent Actum erat de Arce, nisi Anseres, qui in æ Junonis alebantur, cum naturâ sensus exc tatos habeant, & ad quemvis strepitum e pavescant, celeriter Gallorum adventu an madverso, cū turbulento strepitu fugient vigiles cæterosq; omnes, atque inter hos Manlium excitassent. Sic Romani ii qui ascenderant, partim occisis, partim

pet

ra dejectis, periculum istud evitarunt
dem: at Manlium, triennio ante Con-
m, demum affectati regni & perduellio- *Manlius è saxo*
Reum, jam senio gravem è Saxo Tarpejo *Tarpejo dejectus.*
cerunt, Tribunis jubentibus, adjecta
rtuo nota deletæ domus in Capitolio si-
e consecratæ. Qua de re Ovidius 6. *Fa-*

Arce quoq; ex summa Junoni templa Monetæ
Ex voto memorant facta, Camille, tuo.
Antè domus Manli fuerat: qui Gallica quondam
A Capitolino reppulit arma Jove.

rum nō satis verisimile fit Stephano For-
ulo *lib. 2. de Gallorum Imperio*; id Junoni
iam Æneadum posteritati implacabilem
ibit Virgilius) curæ fuisse, ut stertentes
manos excitaret, Ideoq; verius multò
censet, Juvenem è Gallis selectum, qui
tè & alacriter in arcem irrepserat, panem
um attulisse, pacādis canibus inedia pres-
& hos ita obticuisse: contrà friabili pane
eres exclamasse, quippe quorum est na-
a, semper, dum comedūt, garrire & per-
pere. Sed hac de re etiam videatur Zo-
ras *lib. 2. Annal.* & Philippus Camerarius *Capitolium*
erar. succisiv. cap. 80. Quater autem arsit *quoties arserit.*
pitolium, Primùm, quadringentesimo, I.
imo quinto anno à fundatione sua. De-

inde, temporibus Syllæ. Inter omnes eni
2. *Sybilla.* convenit, *Sybillam* (quæ simul ac è matern
alvo prodiit, de fabrica Universitatis reru
disseruisse fertur. *Nicet. lib. 3. Annal.*)
Tarquinium Superbum tres libros attulis
(Gellius novem librorũ meminit *lib. 1. No*
Atticar. cap. 19.) Ex quibus igni duo crem
ti ab ipsa: tertius cum Capitolio, Syllar
temporibus, *Plin. lib. 13. cap. 13.* & cum Cap
tolio, ædes quoq; Capitolina, *libr. 33. cap.*
circa med. cui exornandæ Sylla Athenis
templo Jovis Olympii columnas advexera
lib. 36. cap. 6. Tertiò Vitellii tempore co
3. flagravit, à Vitellianis incensum. *Idem P*
nius lib. 34. cap. 7. Xiphilinus in Vitellio Neron
4. Quartò, imperante Commodo, ut Palladi
de Antiquitat. Vrb. Rom. scriptum reliqu
Capitol. cœlo tactum. Domitiani autem tempore Capitolium
cœlo tactum Suetonius in Domitiano refe
Magnificè refectum. *cap. 15.* Quoties tamen incensum, toties
melius refectum fuit Capitolium, & aur
A Vespasiano inprimis. etiam fastigio exornatum. Vespasianu
certè avidissimè id refecisse constat: ita
ipsemet terram & rudera egereret, ut cæter
exemplo esset: & in exstruendo atque exo
nando eo ampli' bis millies insumserit: *B*
din. de Repub. lib. 6. cap. 3. Imò nulli vel sum
tui, vel operæ pepercit, frugalis alioquin
parcus. *Xiphilin. & Sueton. in Vespasiano.* Pl
nè pau

pauperis olim cultus fuisse Capitolium,
njecturâ improbabile nõ est: cum ipsam- *Romuli regia.*
t Romuli regiam Ovidius stramineam
pellet *lib. 3. Fastor.* ubi Martem ita loquen-
n introducit.

Quæ fuerit nostri, si quæris, Regia nati,
Aspice; de canna straminibusq́; fuit.
In stipula placidi capiebat munera somni,
Et tamen ex illo venit in astra thoro.

non absque cachinno mirati olim fuerint
lli, ex tam humili casa, culmo & stramen-
compacta potuisse Romulum uno saltu
cœlum scandere. Deinde, subdita face
xerint, se paupertatem tanti Regis, imò
ei Quirini, tegere & expiare flammis par-
idium, Romæ prætextu muri violati per-
nto admissum. *Steph. Forcat. de Gall. Imper.*
2. Cæterum non Romæ tantum, sed & *Capitolia etiam extra Romam.*
puæ, Narbonæ, Pompeiis & alibi, Capi-
lia, Romanorum imitatione exstructa fu-
e, Adrianus Turneb. putat *lib. 11. Advers.*
2. & ante ipsum, Alexander ab Alexand.
onuit *lib. 6. Genial. dier. cap. 11.* Capuani
ertè meminit Suetonius in vita Tiberii
40. & in vita Caligulæ *cap. 57.* A Capi-
lio porrò, Capitolinorum collegiũ nun-
patum, hoc est, eorum, qui Capitolium *Capitolinorum collegium.*
arcem incolebant, ludosq́ue Capitolinos
ercerent. Ita enim Turnebus *lib. 5. ca. 28.*

ex Livii libro 5. id planum facit, his verbi
Ludi Capitolini fierent, quòd Jupiter Op
" Max. suam sedem atque arcem populi Ror
" in re trepida tutatus esset: collegiumque a
" eam rem M. Furius dictator constitueret e
" his, qui in Capitolio atq; arce habitarent.

Naumachia.

Naumachiæ) Naumachiam, sive naval prælium non effosso tantum & circumstru cto juxta Tiberim lacu; sed & in Amphith atro ipso Domitianum commisisse, Sueto nius in ipsius vita testatur *cap. 4.* Idque & a Octaviano factitatum ait, cavata circa Tibe rim solo. *in vita Augusti cap. 43.* Sed & i Cæsare *cap. 39.* ait, Navali prælio in mino Codeta (agrum trans Tiberim ita nomin ri Festus auctor est) defosso lacu, biremes a triremes, quadriremesq;, Tyriæ & Ægypt classes, magno pugnatorum numero conf xerunt. Et in Nerone *cap. 12.* Ipsum Nau machiam exhibuisse, ait, marina aqua inn tibus beluis. De Tiberio Claudio verò, i vita ejusdē *cap. 21.* ita scribit: Quin & emi surus Fucinum lacum, Naumachiam an commisit. Sed cum proclamantibus Nau machiariis; Ave Imperator, Mor turi te salutant: respondisse Avete vos: neq; post hanc vocem, qua venia data, quisquam dimicare vellet: di cunctatus, an omnes igni ferroque absume

Codeta.

ret

, tandem è ſede ſua proſiliit: ac per ambi-
n lacus, non ſine fœda vacillatione dis-
rens, partim minando, partim hortando
pugnam compulit. Quod ipſum, iisdē
nè verbis à Dione refertur *Romanar. hiſto-
r. lib. 60.* Planè Amphitheatri ſive
renæ faciem variè ab ambitioſis Editori-
s, & modò in ſylvæ, modò in Maris for-
m fuiſſe immutatam, ut ſtudia ſpectan-
m allicerentur lenocinio quodam novi-
is, Juſtus Lipſius *De Amphitheatr. cap. 10.*
culenter oſtendit.

Hodiè non uſurpantur ſtatuæ) Rarum *Statuarum uſus.*
iſſe olim Statuarum uſum, Livius fidem
cit. Nam cum C. Menenio ſupra colu-
nam ſtatua dicata fuiſſet, quod Latinos
iſcos dejecerat unà cum Camillo collega:
 res, inquit Livius, rara illa ætate fuit.
ulla verò harum ponendarum ratio fuit
a, quàm ut cujus nomini dicatæ eſſent,
us gloria ſupra cæteros mortales attollere-
r. Sic enim Pierius *lib. 49. Hieroglyph.* illa
nii de Scipione verba accipit: Quantam "
tuam faciet populus Romanus, quantam "
lumnam, quæ res tuas geſtas loquatur? "
oſteà creſcente hominum ambitione, in
menſum quoq; adcrevit Statuarum nu-
erus; Jure etiam Aſyli ad Principū ſtatuas *Aſylum.*
oducto, ut mox dicemus. Vetuſtiſſi-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4703/A Vol. 1

mum autem Asyli usum esse, meritò cre-
tur. Nam & Cadmum cum Thebas co-
deret, primum ferunt Asylum instituis-
quo perfugientes, sive servi, sive liberi,
omni pœna tuti essent, indeque per vim e-
trahi non possent. quanquam Servius He-
culis prognatis Asyli primordium sive i-
ventum adscribat, adducens eum Statii l-
cum:

Fama est, defessos acie post busta paterni
Numinis, Herculeos sedem fundasse Nepote-
Sic sacrasse loco, commune animantibus ægri-
Confugium.

Hos alii posteà subinde sunt imitati. Na-
& Thesei sepulchrum Athenis: *Plutarch.*
vita Thesei; ibidemque & σεμνῶν θεῶν id e-
verecundarum & castarũ Dearum phanu-
ab Epimenide constructum, *Laërtius lib.*
in Epimeni. Dianæ templum, Ephesi; *Dion*
Halicarn. lib. 4. & Romæ, sacer quidam lucu-
inter collem & Capitolium, Asyli loco fui-
Livius lib. 1. ab Vrbe cond. Vnde Virgil. *in 8.*

Hinc lucum ingentem, quem Romulus ac-
Asylum
Rettulit, & gelida monstrat sub rupe Luperca-

Et Ovidius 4. *Fastor.*

Quilibet huc, inquit, confuge: tutus eris.

Asylum etiam in Aris & æde sacra. Id posteà etiam ad Aras & ædem sacram fui-
protensum, quemadmodum *ex cap. 21. Exod-*
& t. 1

t. t. *C. de his qui ad Eccles. confug.* liquidò apparet. Quo in loco placuit, ut præsidium immunitatem Ecclesiæ tribuant Confugis (Ita enim hi appellantur *in l. si qua per calumniam 22. C. de Episc. & Cleric.*) hoc est iis, qui ad eas confugerint, vexationis evitandæ caussa, sive ob reatum, sive ob debita publica vel privata, ita ut inde temerè abduci nequeant: sed loci reverentia & intercessione defendantur. *d. t. C. de his qui ad Ecclesias. confug. & can. Eos qui. 87. dist.* Quæ tamen confusio cum hoc moderamine accipienda est. Aut enim confugæ isti servi sunt: aut liberi. Si servi: tum aut ob suam, aut ob Domini culpam confugiunt. Si ob suam culpam, putà metu pœnæ ob suum admissum: si quidem admissum illud gravius sit, vel cum armis confugiant; extrahendi sunt, & Domino simpliciter reddendi *l. si serv⁹. 4. C. d. t.* Aut, si levius delictum id fuerit, non aliter erunt reddendi, quàm ipsimet Domino, Pontificis opera ad lenitatem traducto, prȩstitoq; jurejurando, Eam fugam servo fraudi non esse futuram. *l. præsenti 6. § fin. C. d. t. c. inter alia. Ext. de Immunit. Eccles.* Sin ob Domini culpam, metu scilicet dominicæ sævitiæ; & durius, quàm æquum est habiti, vel infami injuria adfecti, vim injustam declinantes fugerint: tantum abest, ut redden-

Confugæ.

Ecclesiæ quomodo immunitatē præbeant confugis.

Servis.

di Domino sint, ut cogatur hic etiam, si qui-dem res ita se habuerit, bonis conditionibu[s] servos vendere. *l. 2. ff. de his qui sunt sui vel a[lieni] jur.* Quod si Liber homo ad Aram ædem v[el] confugerit: rursum subsisto. Aut enim o[b] leve aliquod delictum, vel æs alienum, siv[e] aliam ob caussam eò confugit: & constat Eum inde abduci aut extrahi citra læsæ Ma-jestatis crimen nõ posse *l. 2. C. de his qui ad Ec-cles.* quãquam cautionem Judicio sisti Con-fuga præstare cogitur: alioquin contra eum ꝓcedetur Missione in bonorũ possessionem *d. l. præsenti. 6. § cum autem C. eod.* Aut verò ob delictũ aliquod gravius Confuga sibi cõ-sultum voluit, & placuit, Eum q; spe ad ædẽ sacram confugiendi deliquerit, jure Asyli nõ adjuvari: eò ꝙ patratum facinus prævisio cõ-modo indignũ Reum reddit. *c. ult. Ex. de im-munitat. Eccl. Alciat. de Singulari certam cap. 6. n. 7.* cum tralaticium sit, Malitiis hominum indulgendum non esse. *l. in fundo. de rei vin-dicat.* sed exspectare debere facinorosum, ꝙ fecit. *l. 3. C. de Episcop. audient.* Graviter pro-

Liber h.

Asylum ex proposito delinquenti nullum.

„ fectò Justinianus: Neq; homicidis, inquit,
„ neq; adulteris, neq; virginũ raptoribus de-
„ linquentibus terminorũ custodies cautelã:
„ sed etiam inde extrahes, & supplicium eis in-
„ feres. Non enim talia delinquentib⁹ parcere
„ cõpetit, sed hæc patientibus. Et templorum

cautela

[…]tela non nocētibus; ſed læſis datur à Le-
[…] nec erit poſſibile, utrumq; tueri cautela
[…]corū, & lædentem & læſum. *Novella 17. de Mandat. princ. § neq; autē 7.* Quod ipſum cum [...]vina quoq; Lege congruit. Si quis per in[...]ſtriam (ait ſum̄us Legislator) hoc eſt, ex [...]opoſiti facinoris conſilio occiderit proxi[...]um ſuū, & per inſidias: ab altari meo avel[...]s eum, ut moriatur. *Exod. 21. v. 14. & c. 1. x. de homicid.* Nec enim dubitandum eſt, [...]uin gratum ſit Domino ſacrificium, cum [...]agiſtratus gladio, quem ab eo accepit, virū [...]nguineum & doloſum mactat: ut non mi[...]ùs pia, quàm vera eſt Johannis Coraſii ſen[...]entia *lib. 5. Miſcellan. cap. 23.* Viderint ergò [...]ontificii, quo jure defendi poſſit illa Cano[...]iſtarum ſententia, qua Liberum hominem, [...]uantumcunq; gravia maleficia ꝑpetraverit [...]iolenter ab Eccleſia extrahendum eſſe ne[...]gant *c. inter alia. Ex. de Immunit. Eccleſ.* cum [...]amen ab iisdem alibi pronunciatum ſit, Fruſtrà legis auxilium implorari ab eo, qui [...]n legem committit: nec debere immunitatis privilegio gaudere eum, qui ſe eo indignum fecit. *c. ult. d. tit.*

Contra Canoniſtas.

Fecit autem divinorum honorum aviditas ſive affectatio, ut Principes Romani non minorem ſuis imaginibus & ſtatuis tribuerint majeſtatem. Eas certè in milita-

Principum ſtatuis & imaginibus, quanta auctoritas.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4703/A Vol. 1

Tam bello;

ribus signis, ut præsentia Numina; Aras in castris poni eis solitas ex Tacito *lib. 4. Annal.* constat. In Urbe verò tantæ religioni

Quàm pace.

ac venerationi habitas æquè constat, ut n conflare quidem eas ac vendere sine capit periculo, & citra Majestatis crimen licere

Principis imago an vendi licita?

l. qui statuas. ff. ad L. Jul. Majestatis. Hoc ita nisi vel consecrata nondum imago fuisset vel non quidem specialiter & per se; sed un cum domo, horto aut prædio, cui accederet statua vel imago venisset. Neutrum enim contra Majestatem fieri placuit. *l. non contra hit. in fin. ff. d. t. l. in modicis. de contrah. emt* Barnab. Brissonius *libr. 4. selectar. Antiquit cap. 11.* Planè imperante Tiberio in judicii quendam adductum, Majestatisque accusatum Suetonius *in vita ejusdem cap. 58.* scribit, qui statuæ Augusti caput demserat, ut alterius imponeret. Damnato Reo, paulatim hoc genus calumniæ eò processisse, ut hæc quoq; capitalia essent, circa Augusti simulachra servum cæcidisse: vestimenta mutasse: numo vel anulo effigiem impressam latrinæ aut lupanari intulisse. Unde & Senator quidam, ut est apud Senecam *libr. 3. de Beneficiis*, Majestatis postulatus, ob id veniam petiit à Tiberio, quod matellam contingere putârat prius, quàm anulum, qui expressam Tiberi imaginem præ se ferebat, digito detraxis-

xisset. *Joh. Bodin. lib. 1. de Rep. cap. 5.* Hoc
plius, etiam adorationis cultum statuis &
aginibus principum fuisse exhibitum, ex
nio *lib. 10. epist. 97.* non obscurè colligitur.
enim ad Trajanum scribit: Propositus
libellus sine authore, multorum nomina
ntinens, qui negarent, se esse Christianos,
: fuisse: quum, præeunte me, Deos ap-
larent, & Imagini tuæ, quam propter hoc
feram cum simulacris Numinum efferri,
ure ac vino supplicarent: præterà maledi-
rent Christo: quorum nihil cogi posse di-
ntur, qui sunt revera Christiani. Et mox:
mnes & imaginem tuam, Deorumque si-
ulachra venerati sunt. Cui non absi-
ile est illud Horatii:

Imaginibus, etiam adorationis cultus.

Præsenti tibi maturos largimur honores,
Jurandasq; tuum per nomen ponimus aras.

on mirum itaque, etiam Asyli jus statuis
isse attributum: quæ perinde atq; Eccle-
æ, suam confugis immunitatem præberent
2. *ff. de his qui sunt sui vel. al. jur. l. 1. § 1. de Of-*
c. præf. Vrbi. l. quid sit fugitivus. 17. § apud La-
eonem. 12. de ædil. edict. Certè C. Caligula,
ominum quos unquam Sol vidit, flagitio-
issimus, & præ quo Tiberius mediocriter
nalus credi possit; non contentus maximo
errarum imperio, etiam cœlites pulsare &
xcludere tentavit, dum Hierosolymitanum

Quemadmodum & asyli jus.

Caligulæ insolentia.

templum jure Asyli in se transcribere n
erubuit, titulo Novi Jovis Ill
stris Caii. ut mirum nihil omninò
eum etiam Jovi fulguranti ausum fuisse o
strepere, Homericum illud usurpante
ἤ μ' ἀνάειρ, ἤ ἐγὼ σε, id est, Aut tu me aufe
aut ego te. *Philo Judæus libr. de Legatione a
Cajum, & Zonaras lib. 2. Annal.*

Imaginum abusus.

Verum enim verò cum improbi passi
homines Imperatorum imaginibus si
caussa prælatis, statuisque apprehensis, in
vidiam adversariis concitarent; Senatus
consulto prohibitum fuit, ne quis in alte
rius injuriam ad statuas Principum cõfuge
ret, imaginesvé eorum portaret. qui secu
faceret, in vĩcula publica mitteretur. *l. Sena
tusconsulto. 38. de injur. l. capitalium. 28. § ad sta
tuas ff. de pœn.* C. Cestius igitur, cum di
multumque in Senatu contenderet, ut e
vis & auctoritas imaginũ aboleretur; Prin-
cipes quidem instar Deorum esse, dixit: sed
neque à Diis nisi justas supplicum preces au-
diri: neq; quenquam in Capitolium, aliáve
Urbis templa ꝑfugere, ut eo subsidio ad fla-
gitia utatur. Abolitas leges, & fundit⁹ versas,
ubi in foro, in limine Curiæ ab Anna Rufil-
la, quam fraudis sub indice damnavisset, ꝓ-
bra sibi & minæ intendantur; neq; ipse au-
deat jure experiri, ob effigiem Imperatoris

Senatusconsultus inhibuius.

C. Cestius contra Imagines.

oppo-

[...]ositam. Ea oratio effecit, ut Rufilla ac[...]a convictaq́;, publica custodia attinere[...]; ut est apud Tacitum *lib. 3. Annal.* Mul[...] magis igitur ipsum quoque adorationis [...]tigium Statuis & Imaginibus fuit adimen[...]m, *ut. l. 2. C. de stat. & imagin.* cum solerēt [...]m, ut Ambrosius ait, sola ære fusa Princi[...]m capita, & ducti vultus de marmore vel [...]e adorari. Digna mehercule notatu est [...]iberii sententia: qui, auctore Suetonio, [...]atuas & imagines inter ornamenta domo[...]m; non inter simulachra Deorum poni [...]oluit. Et quidem ipsemet quoque Cali[...]la (cujus ego Naturam parentem puduis[...] suspicor, ob scelerum & flagitiorum fœ[...]tatem) à Chęrea & Sabino, conivente fa[...]ilia, sublatus tandem se mortalem agno[...]t, & falsum Dei imitatorem: ad quem re[...]rendum viva imagine, non Phidia statua[...]o, non Polycleto opus est, nec fragore fulminis; sed justicia & mansuetudine erga mortales: ut gravis est Stephani Forcatuli sententia *lib. 3. de Gallor. Imper.*

Tiberius.

Caligula.

DE PYROPO.

Posteaquam de AEdificiis & statu[...] diximus: progrediamur nunc a[d] alias artes. Et primum quidem de P[y]ropo dicamus. Pyropus *ad hæc usq; tem[pora ex lapidum preciosorum genere, qu[os]* Rubinos *sive* Carbunculos *vocāt, vul[]gò fuit habitus. Sed falsò. Erat enim*

2. *ut Plinius* lib. 34. cap. 8. *scribit, æs quod[]dam Cyprium: cujus in uncias seni adde[]bantur scrupuli auri; atq; ita in prætenu[i]em id tractum bracteam, Pyramidum p[i]lis, aut turrium summitati adaptabatur. Quod cum solaribus radiis tangeretur, non secus atq; ignis micabat. Ideoq; Pyro[]pum fuit nuncupatum, quòd ignis fulgor[em] repræsentaret. Verùm ars ista penitu[s] est exstincta. Idem &* Electro *evenit, quod quidem ex auro est, sed quinta tam[en] argenti parte addita. Vnde & ab auro iderat splendidius: & ut plurimum hoc tabulata veteres exornabant, sicuti Homerus prodidit.*

Pyropus. 1.

Electrum.

NOTÆ.

NOTÆ.

Pyropus vulgò gemma esse putatur, è Carbunculorum genere. Sed Plinius Pyropum æris ductilis & coronarii speciem esse scribit *lib 34. cap. 8. in extremo*, cum ait: Coronarium tenuatur in laminas, taurorumque felle tinctum, speciem auri in coronis histrionum præbet. Idemq; in Uncias additis auri scrupulis senis, prætenui Pyropi bracteâ ignescit. Eadem Isidorus tradit *lib. 16. cap. 19.* ex Plinio sublecta, his verbis: Coronarium ex ductili ære tenuatur in laminas, taurorumq; felle tinctum speciem auri coronis histrionum præbet: unde & appellatũ. Pyropum igneus color vocavit. Namque in singulas uncias æris, additis auri scrupulis senis prætenui bracteâ ignescit, flammasque imitatur. Unde & Pyropum dicitur. Hinc illud Ovidii: *Pyropus.* *Æs coronarium.*

——*flammas imitante Pyropo.*

Idemq; sententiæ & Propertius videtur accedere, cum *lib. 4.* ita canit: *Propertius interpretatus.*

Picta nec inducto fulgebat parma Pyropo.

Nam quod dicit, *inducto*, laminam non obscurè innuit: ex eo, quod *Induco* obtegendi & operiendi notionem habet. Parietes inducuntur tectorio: scuta pellibus: rebus inaurandis bracteæ. Quod autem Lexicorũ Thesauri Isidoro tribuunt, quasi scripserit,

Pyropum esse metalli genus ex dimidia par[te] auri, ex dupla argenti: id ex hoc quidem l[o]co non apparet. Porrò quod uterq; dix[it] Taurorum felle tinctum speciem auri pr[ae]bere: id Aristoteles Elenchis Sophisticis v[i]detur sua lingua reddere Χολοβάφινον. [N]am enim locum huncin privata collatione n[o]stra, ut fit, *Johan. Ladislaus* interpretabatu[r]. Vir mehercule utriusq; literaturæ scientis[si]mus, & politiorum sive humaniorum, qu[as] vocant, artium oppidò quàm gnarus.

Johan. Ladislaus.

Electrum.

Idem & Electro evenit) Electrum Is[i]dorus *lib. 16. cap. 23.* dictum putat, quod a[d] radium solis clarius auro argentoq; relucea[t]. Sol enim plurimis poëtis vocitatus est El[e]ctor, ut Plinius asserit *lib. 37. cap. 2.* Huju[s] tria sunt genera. Unum, quod defluent[e] medulla ex arboribus pinei generis, qua[si] gummi ex cerasis, nascitur: densaturq; rigo[re], vel tepore, aut mari: & cum intumescen[s] æstus ex insulis rapuit, in litora expellitur ita volubile, ut pendere videatur, & per va[]dum deferri. Veteres id succinum appel[]larunt, quod ex arboris succu destillante cō[]gelasceret. Unde Virgulti lachrumā Am[]brosius nominat. Sic enim Hexamero[n] *lib. 2. cap. 15.* scribit: Quid autem tibi referā, quod Electrum lachruma virgulti sit & in[] tantę materię soliditatem lacruma durescat?

Et ejus species. I.

Ne[c]

ec levibus id aſſeritur teſtimoniis, quando
a & minutiſſimæ ſurculorum portiones,
exigua quædam animantium genera, *Animalcula electro incluſa.*
electro ſæpè reperiantur, q̃ videtur gutta,
a adhuc eſſet mollior, recepiſſe, & ſolida-
enuiſſe. Quam in rem de Ape electro
luſa exſtat elegans Martialis Epigramma.

Et latet, & lucet Phaetontide condita gutta,
Vt videatur Apis nectare clauſa ſuo.
Dignum tantorum pretium tulit illa laborum,
Credibile eſt ipſam ſic voluiſſe mori.

o haud ſcio an minus venuſtum ſit illud
Vipera:

Flentibus Heliadum ramis dum Vipera ſerpit,
Fluxit in obſtantem ſuccina gemma feram.
Quæ dum miratur pingui ſe rore teneri,
Concreto riguit vincta repentè gelu.
Ne tibi regali placeas, Cleopatra, ſepulchro,
Vipera ſi tumulo nobiliore jacet.

orum utroq; ad illam Poëtarum fabulã *Phaëtontis fabula.*
dit, qua Phaëtonta Solis filium patris
rum regere, quàm ipſius cõſilio regi ma-
ſe fingunt: dumq; incautè aurigaretur, è
ru fulmine deturbatum in Padum ſive
danum fluvium: atq; eo ita præcipitato,
liades ſorores continuas fudiſſe lachru-
s, quoad in Populos arbores mutarentur:
uibus Electrum in Padum proximũ de-
aret. Quæ etſi ut fabuloſa ridet Plinius
37. *cap.* 2. non tamen negat frequens fuiſ-

se Padi accolis succinum : quandoquid[em] agrestes mulieres Padum circumcolent[es] monilia de succino, auri fabrifacti æmu[la]tione, ornatu eximio gerere solerent. S[ic]uti hodie in Prutenorum litore, maris B[al]thici accolæ uberem ex succini piscatio[ne] quæstum faciunt quotan̄is, æstivo potissi[mum] tempore, spirante Aquilone, & cum m[ari] luctante.

2. Alterum Electri genus [est] Metallum, quod naturaliter in scrobibus [in]veniri, & in precio haberi Isidorus trad[it] ex Plinio fortassis *lib. 33. cap. 4.*

3. Tertium [est] quod cura fit, quinta argenti parte auro a[d]dita. Quod si quintam portionem exces[se]rit, incudibus non resistit: ut Plini⁹ ibid[em] tradidit. quãquam Electrum quoq; ex au[ro] fieri, Suidas refert, cum vitrea quadam & [la]pidea confusione. Idq́; illustri nitore sple[n]dere ait: ut est apud Balduinum *in § si duor[um] Inst. de acquir. rer. dom.*

Electri auctoritas. Magna porrò fu[it] Electro auctoritas, Homero teste: qui M[e]nelai regiam auro, electro, argento, ebo[re] fulgere tradit. Minervæ templum hab[uit] Lindos insula Rhodiorum: in quo Hele[na] sacravit calicem ex Electro, mam̄æ suæ me[n]sura.

Natura. Electri natura est, ad lucernarum l[u]mina clarius splendere. Venena etiam, [si] est nativum, deprehendit gemina ratione. Nam & discurrunt in calicibus arcus celest[i]

b

...similes, & igneum stridorem edunt: sic-
...Plinius præallegato loco testatur. Quia
...ur Electrum, ut diximus, ex auro & ar-
...nto mixtum est, & tertiam quandam spe-
...n constituit: rectè ab Ulpiano respon-
...m est, Auri appellatione Electrum non
...tineri. *l. 4. ff. de legat. 1.* Quia enim ab
...i & argenti habitu recessit: ideò nec auri
...est, nec argenti nomine comprehendi.
...quod optimè declarat Tertullianus ad-
...sus Hermogenem. Nam & testam, in-
...t, licet ex argilla confectam, jam non ar-
...am vocabo, sed testam: & Electrum, li-
...ex auro & argento fœderatum, nec argē-
...n tamen, nec aurum appellabo: sed Ele-
...um. á cujus habitu quod divertit, pariter
... vocatu ejus recedit appellatione, sicut &
...ditionis proprietate. Sed utrum Ar-
...ntum Electro, an Electrum argento ce-
...: id ex adspectu vasorum facilius intelli-
...posse, Paulus ex Proculi & Neratii sententia
...respondit. quod si in obscuro sit, inspici-
...ndum esse, in utro numero ea vasa is,
qui testamentum facit, habuerit. *l. pediculis. 32. § Neratius. 5. ff. de auro & argent. legato.*

Electrum tertia inter aurum & argentū species.

Argentum utrum Electro cedat an contra.

DE CORINTHIO ÆRE.

Æs Corinthium.

ANno DCVIII. ab Vrbe condita Mi- mius capta Corintho, nobili Civ- tate, in Isthmo Græciæ sita, Vrbem incen- dit. Eaq; flagrante, casu factum est, u- aurum, argentum, & æs liquefacta m- scerentur. Ac cum pulchra videretu- mixtura ista post incendium invēta: fu- inde fuerunt vasa & candelabra affabr- sculpta. Eaq; Corinthia dicebantur vas- eò quòd mixtura ista Corinthi primùm e- set adinventa.

Ejus genera.

Ejus tria erant genera- Candidum, cui plus inerat argenti: Al- terum, in quo auri materia prævalebat- Tertium, in quo æqualis omnium tempe- ries fuit, ut Plinius recitat. * Metallum hoc planè exstinctum est, ut & usus porta- rum ænearum, quæ templis adponebantu- Et auctor est idem Plinius * Sp. Carvilii- Quæstorem, inter crimina objecisse Ca- millo, quod ærata ostia haberet in domo. Et addit: Solita etiam ærata fieri tricli- nia, abacosq; & monopodia: ut & capitu- la columnarum: quemadmodum Roma- videre est in columnis Panthei, quod est

* Lib. 34. cap. 2.

* Lib. 34. cap. 3.

Portæ æreæ.

à la

rotonda. *Habebant quoq; in templis ernas æneas, instar arboris, poma pro- entis factas: &, ut tandem finiam, in- merabiles statuæ ex hac materia fue- t conflatæ.*

NOTÆ.

Corinthia vasa (quæ & Ephyreja dicun- Virgilio, eò quod Corinth⁹ olim Ephy- nucupabatur) quanto in precio fuerint, otus ex variis historicorum monumen- collegit. Horum pretia in immensum rsisse, Suetonius in Tiberio *cap. 31.* scri- : notatumque ait Augustum, ut preciosę pellectilis Corinthiorumque præcupidũ. m & proscriptionis tempore ad statuam s adscriptum esse: *Corinthia vasa.*

Pater argentarius, ego Corinthiarius:

m existimaretur, quosdam propter vasa rinthia inter proscriptos curasse referen- s; ut est in vita Augusti *cap. 70.* Sed an au- legato, etiam æs Corinthiũ veniat, dubi- ? cum ex auro & ære mixtum sit. Et idem de Electro, respondendum putârim: eò òd Corinthiũ istud æs, non auri, sed æris mẽ obtineat. *arg. l. 4. de legat. 1. et l. hæres. 200. ẽ. de legat. 3.* Æs etenim cũ auro semel mix- , deduci, hoc est, separari olim nõ poterat: *Æs Corinthium an etiam aurum contineatur.* *Æs auro mixtum olim deduci non poterat.*

ideoq; communicabatur *l. idem Pomponius. sed si plumbū. ff. de rei vindict.* Hodiè autem cum Aurifices, Chrisulcæ aquæ vi (de qua lib. 2. cap. de Alchumia dicetur) æs ab auro & quodvis metallum ab altero separare possint, ut Alciatus tradit *lib. 6. parerg. cap. 11.* non communicaretur illud: sed deduceretur, & suum cuiq; redderetur: non secus ac plumbum cum argento mixtum *d. § sed si plumbum.* quem superioribus refragari Accursius putavit, non animadvertens, separari olim in potuisse: ut & æs mixtum argento. *l. lacus. 12. § si ære meo. ff. de acquir. rer. dom.*

Secus si argentum esset mixtum.

Stephan. Forcatul. in Necyomant. *dial. 38.*

DE OLEO INCOMBUSTIBILI.

Oleum incombustibile.

PRæparabant etiam veteres Oleum incombustibile, quod nunquam consumebatur. Id nostra quoq; ætate, sedente Paulo III. visum fuit, inventa scilicet sepultura Tulliæ filiæ Ciceronis: in qua lucerna fuit etiam tum ardens; sed admisso aëre, exstincta. Arserat autem annos plus minus 1550.

Sepultura Tulliæ Ciceronis F.

NOTÆ.

N O T Æ.

Incombustibile hoc Oleum rectius vide- *Oleum vivum.*
r appellari posse, Vivum. Statius:
Vulcano condicta domus, quam subter eunti
Stagna sedent venis, oleoq; madentia vivo.
ed & Hermolaus Barbarus *lib. Corollarior. 5.*
Franciscus Maturantius in epistola ad Al- *Lucernæ subterraneæ perpetuæ.*
henum amicum, jamdudum testati sunt,
veniri alicubi in subterraneis Italiæ mo-
umentis lucernas perpetuo fulgore lucen-
es. qualis fuerit illa *Maximi Olybii* in agro
atavino, juxta oppidũ Atheste eruta: quam
rsisse supra mille & quingentos annos tra-
it *lib. 1. Antiquitat. Patavinar. in fine* Bernar-
linus Scardeo: quem laudat Melchior Gui-
andinus in commentario de Papyro. *mem-*
ro 6. Nec multum absimilis fortassis na-
uræ est Naphtha: quam circa Babyloniam, *Naphtha.*
ituminis liquidi modo profluere, ait Plini⁹
ib. 2. cap. 105. Cum quo Xiphilinus apud
Dionem *lib. 35.* consentit. Est autẽ Naph-
tha, inquit, ex genere bituminis, usque adeò
ardens, ut omnia, quibus adhærescit, pror-
sus exurat, nec ulla re humida facilè exstin-
guatur. Huic, ait Plinius, magna cognatio
ignium, transiliuntque protinus in eam un- *Medea pellicem Naphtha ulciscitur.*
decunq; visam. Ita ferunt à Medea pelli-
cem crematam, postquam sacrificatura ad
Aras accesserat, corona igne rapta. Jason

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4703/A Vol. 1

enim captus amore *Glaucæ* (quæ fuit Creontis Regis Corinthiorum filia) Medeam deseruit: & hæc, ut ulcisceretur Glaucam, velum & coronam ipsi' imbuit liquore Naphthæ, quò celerius incenderetur illa; ut est in vita Alexandri Magni apud Plutarchum. Quò allusit Horatius *Epod. 3.*

Hoc delibutis ulta donis pellicem,
Serpente fugit alite.

quãquam ibi coronam illam non Naphthâ; sed allio, quod exsecrabatur, imbutam fuisse jocatur: ut Adrian. Turnebus notat *lib. 6. Adversar. cap. 9.*

DE VITRO DUCTILI.

Vitrum ductile.

Fertur, Tiberio principe, excogitatū vitri temperamentum, ut ductile seu flexibile id, instar chartæ fieret: atq; inventorem hujus morti propterea deditum, quòd cum magnificentißimum Romæ erexisset palatium, quod ruinam minabatur; & Tiberius, precio exsoluto mandasset, suum ad obtutum posthac ne perveniret; ille posteà flectendi vitri ratione inventa, Tiberio hanc monstratum venisset,

præ-

*emium inde exspectans scilicet, ut Dio ibit. At Plinius * refert, Totam officinam artificis ejus fuisse abolitam: æris, argenti, auri metallis pretia deaherentur. Sunt qui velint, malignite id factum esse Tiberii, qui viros virte præstantes odio habuerit.* * Lib. 36. c. 26.

NOTÆ.

Quod de Artifice isto Auctor noster cõmemorat, id Dio *lib. 57. Historiar.* ita recent: Eodem tempore, inquit, cum porticus maxima Romæ in alterũ lat⁹ inclinasset, mirum in modum erecta est. Architectus quidem (cujus ne nomen quidem notum est, quod invidens miri artificii Tiberius in libros id referri ꝓhibuit) firmatis undiquaq; fundamẽtis ejus, ne moveri possent, reliqua omnia velleribus & centonib⁹ circumdedit, ac porticum laqueis ab omni parte alligatã, multorum hominũ ac machinarũ impulsu in pristinum positum restituit. Hoc & miratus est Tiberius, & invidit: ideoq; pecunia hominem donatum Urbe ejecit. Atqui is rursum ad Principem accedens, supplexq; factus, vitreum poculum consultò abjecit, fractumq; manibus rursum refecit, sperans, eo se veniam impetraturum. Verùm necari ob id jussus est. *Vitrũ refectũ.*

Ne pretia detraherentur) Usus eni[m] vitri ad potandum, argenti metalla & au[rum ex]pepulit. Unde Galienus Imperator aspe[r]natus est calices vitreos; Nihil vitro communius esse, dicens.

DE PAPYRO.

Papyrus. *IVit quoq; in desuetudinem Charta Papyri, postquam minori cum sumtu, & majori cum commodo nostra illa reperta est, facta ex linteolis laceris & contritis.* Papyrus, *junci seu fruticis cujusdam species est: quæ acu extractis filis quibusdam instar cartilaginis in subtiles dividebatur phyluras.* Charta. *Et hæc quidem veterum* Charta erat, *in AEgypto primùm inventa Alexandri Magni tempore, & à Regionis illius nomine Charta nuncupata. Sed & Navigia ex Papyro texebantur, ut Plinius refert.* Lib. 13. cap. 11.

NOTÆ.

De Papyro & Charta commodior nobis dicendi locus erit in lib. 2. tit. de Charta.

DE NA-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4703/A Vol. 1

DE NAVIBUS QUADRIREMIBVS ET QVINQUEremibus.

Posteaquam Navium mentionem jam fecimus: non inconveniens erit, de ea disserere Navi, quæ similem nunquam habuit. Nam hanc quadraginta ordinũ Ptolemæus Philopator fabricatus est, ducentorum octoginta cubitorum longitudine; altitudine autem ab imo usque ad transtra duodequinquaginta; Nautis extra remiges quadringentis instructam, Remigum quatuor millibus. Adhæc milites armatos capiebat in foris & tabulato paulò minus tria millia; ut Plutarchus refert in vita Demetrii. Videbatur quasi Vrbs quædam per Mare incedere: præterea etiam hortis erat instructa. Similem hodiè fieri non crediderim: cum ne quadriremes quidem, nedum quinqueremes fabricari poßint, ut agiles sint ad movendum, & multum nobis inserviant. Ideoq́ iis non utimur. At veteres & rectè eas componebant, & ingenti hostium cum damno usurpabant. Sed & ejusmodi facie-

Navis Ptolemæi Philopartois.

bant Naves, quæ & remis & velis pro-pellebantur, quantumvis altæ essent: à multis proditum est Auctoribus, inprimis verò Virgilio lib. I. 3. & 5. AEneid. *Nostræ velificatione duntaxat propelluntur: at cum maris est tranquillitas, moveri nequeunt.*

Liburnæ.

Vidi etiam effigiem Navium quarundam, quas Liburnas dicunt, quæ ab utroq; latere extrinsecus tres habebant rotas, aquam attingentes: quarum quælibet octo constabat radiis, manus palmo è rota prominentibus: intrinsecus verò sex boves machinam quandam circumagendo, rotas illas incitabant: & radii aquam retrorsum pellentes, Liburnam tanto impetu ad cursum propellebant, ut nulla triremis ei posset resistere. Nominat & Vitruvius Carri quoddam genus, quo singulis horis monstrabatur, quot miliaria essent confecta. Agebatur autem (quemadmodum hodiè Horologia) rotis quibusdam, quæ exacta hora lapidem in pelvim dejiciendo mittebant. Cæterum Horologiorũ usus invẽtionem istam reddidit superfluam: quemadmodum & muralia ac manuaria tormenta celeberrimas

Carri, pro Horologiis.

veterum

...rum machinas & instrumenta belli ...bscurarunt. De quibus, tanquam ... necessariis, & quorum nullus hodiè ...s est, nihil hîc attinet dicere.

NOTÆ.

... Triremes vulgò *Galeræ* vocantur, à cor... a in summo malo galeri instar in navigiis ...minente: vel, quòd Sagæ populi, apud ...os Janus navigio salvus evasisset, ratem ...llerim dicerent: ut est in libro, qui Xeno...ontis fertur, de Æquivocis. De Trire... autem accipiamus oportet illos Virgilii ...rsus: *Triremium notatio.*

——triplici pubes quam Dardana versu
Impellunt, terno consurgunt ordine remi.

...m tamen constet, nullam belli Trojani ...mpore triremem fuisse: sed ex historia no...m sit, Aminoclem Corinthiũ multis post ...culis Triremes primùm ędificasse. sed poë... non perinde Historiæ fidem exsequi so...nt: & apud eos crebri sunt ἀναχρονισμοί, ut ...drianus Turnebus notat *libr. 4. Adversar. ...p. 4.* Cæterum de immensæ molis ac va...issimæ amplitudinis navibus, plurimis re...orum ordinibus instructis, cum Ptolemæi ...hiladelphi & Philopatoris, tum etiam Hie...nis multa & incredibilia penè prodidit

Athenæus *lib. 5. Dipnosoph. cap. 5. 6. 7.* quib
adde, quæ ex Herodoto, Plinio, Plutarc
& aliis, more suo doctè & eleganter recen
Budæus de Asse & ejus partibus. *lib. 5.* Inp
mis verò etiam nobile prędicatur Navigiu
illud, quo M. Antonius cum Cleopatra
Actium Epiri oppidum, deinde Nicopoli
pervenerat. Id enim velo purpureo, & t
bulato inaurato insigne fulsisse fertur: ad
ut post naufragium factum, aurum & pu
pura in litus revomerētur, & Arabib⁹ ac S
bæis prædæ essent; & Regina spectaretu
Dux fugæ, cum puppi aurea mox capta.
Plinius lib 19. cap. 1. Florus 4. Epitom. ca
1. De Cleopatrę porrò & M. Antonii spon
sione, uter alterum luxu in comessation
posset vincere, suprà diximus. Impensissi
mè verò hunc à Cleopatra fuisse adamatum
vel inde quoq; liquet. Nam cum moris e
set, compotationibus indulgentes lilio, ros
myrto, & lauro, non sine violis coronari
Cleopatra in summa hilaritate, extremis co
ronæ foliis veneno illitis invitavit Antoniũ
ut coronas biberent. Annuente illo, de
tractam capiti coronam in scyphum conje
cit, & haurire incipienti opposuit manum
testata occasionem non deesse occidendi, s
absq; illo potuisset vivere. *Steph. Forcat. lib.*
4. de Gallor. Imper. Proinde etiam post mor-
tem

Navigium Cleopatræ.

Cleopatræ comessatio.

Amor in M. Antonium.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4703/A Vol. 1

n ipsius non leve amoris sui indicium fe-
Cum enim triumvir in Ægypto per
tavium superatus esset & mortuus, rega-
r ei parentavit. Ac quoniam, quod res Interitus.
t, suspicabatur se Ægyptiæ Reginam in
mphum ductam iri; generosa mulier
co in lecto jacens, brachio sinistro Aspi-
n admovit, cujus morsu dulciter periret.
pens enim ille ictu oculis caliginem in-
cens, cum nonnulla voluptate perimere
itur, & absq; labore. Dioscorid. lib. 6.
.38. Re comperta Octavius Augustus Psylli.
llos, quorum ad sugenda venena ingens
exsistere putatur, sedulò accersivit, jubẽs
enum exsugere: sed irrito conatu, cum
jam amore proprio & dolore non minus
m Aspidis veneno expirâsset. Nihilo-
nùs August' imaginem ejus in triumphũ
t, aspide mordicus affixa, qua de re etiam
o videri poterit.

Præterea etiam hortis erat instructa) Caligula naves Liburnicæ.
Caligula autore Suetonio in ipsius vita,
.37. de cedris Liburnicas fabricavit, gem-
tisq; puppibus, versicoloribus velis, ma-
n thermarum & porticuum, & triclinio-
n laxitate, magnaq; etiam vitium & po-
ferarum arborum varietate: quibus dis-
mbens de die inter choros ac Symphoni-
litora Campaniæ peragraret. quanquam

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4703/A Vol. 1

Suetonius emendatus. Deceres.

Adrianus Turnebus eo in loco non *de cedr*, sed *deceres* Liburnicas legendum censet; v si Græcè malis, δεκήρεις, id est, decireme quibus ingentis magnitudinis Naves int ligi ait *lib. 22 cap. 31.*

Liburnica.

Liburnæ autem si Liburnicæ Naves, à Liburnia regione, int Illyriam & Dalmatiam sita, nomen sunt so titæ: quas Suidas non ad formam triremiu constructas fuisse ait; sed ad prædandũ ær rostro armatas, & validas, & tectas munita que; atq; incredibilem ipsarum fuisse celer tatem. Liburnas Prudentius etiam turrit appellat:

Fluctibus Actiacis signum Symphonia belli
Ægypto dederat: clangebat buccina contrà
Institerant tenues cymbæ, fragilesq; phaseli,
Inter turritas, Memphitica rostra, Liburna

Id verò genus turrium Servius ait Agrippa primùm invenisse, ut de tabulatis subitò er gerentur, simul ac ventum esset in prælium turres hostibus improvisæ. Sic enim illu Virgilii accipiendum putat,

Tanta mole viri turritis puppibus instant.

Liburnum vehiculum.

Ad Liburnæ navis similitudinem vehicul quoque Liburnum fuit constructum, qu Principes Romani vehi solebant. Hinc Ju venalis *Satyra 3.*

——turba cedente vehetur
Dives, & ingenti curret super ora Liburno.

Cæte

terum preciosas illas naves, quarum mo-
meminimus, Seneca lusorias, & regum
libria apellat. Sic enim *lib. 7. de Benefi. cap.*
scribit: Cui triremes & ceratas nõ mitte-
n; lusorias & cubiculatas, & alia ludibria
gum in mari lascivientium mittam? Mo-
t etiam, Navis bonitatem non in pretio; *Navis bonitas.*
in firmitate consistere: Navis (ait) bo-
dicitur, non quæ preciosis coloribus pi-
est, nec cui argentum aut aureum ro-
um, nec cujus tutela ebore cœlata est, nec
æ fiscis ac opibus regiis pressa est: sed sta-
is & firma, & juncturis aquam claudenti-
s spissa, ad ferendum incursum maris soli-
, gubernaculo parens, velox & consenti-
s vento. *lib. 10. Epist. 77.* Sed & Navigio-
m originem exprimit, & exemplũ à pisci- *Navigii Origo.*
s natantibus petitum docet *lib. 14. Epist. 91.*
ominis (inquit) nõ sapientis inventa sunt
avigia, quibus amnes, quibusque maria
ansimus, aptatis ad excipiendum ventorũ
petum velis, & additis à tergo gubernacu-
, quæ huc atque illuc cursum Navigii tor-
eant: & exemplum à piscibus tractum est,
i cauda reguntur, & levi ejus in utrunq;
omento velocitatem suam flectunt. De *Navigationis periculum.*
avigationis porrò incommodis nihil hîc
tinet dicere: Satius est, eos qui Equo li-
neo (ut Plauti verbis utar) per cæruleas vias

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4703/A Vol. 1

vehuntur, experiri ſcilicet, quàm periculo
ſum ſit, ſalutem fluctibus committere, & vo
care in ſeſe fata ceſſantia : ac ſi ad morte
terra parùm latè pateat: ſiquidem, ut Ar
Et deteſtatio. tus in Phænomenis dicebat, modicum l
gnum mortem prohibeat. Non injur
igitur in Navigantes invehitur Socrates, m
ſeros eos appellans, quibus neque Dæmo
neque Deorum aliquis unquam divitiaru
dignam tribuerit gratiam Quandoqu
dem hi levibus freti ventis, longas navigat
ones magno cum periculo ſemper adean
homines perditi: propter quas aut lucre
tur, aut pereant. Quanto rectius, fel
cem prædicat Euripides eum, qui bona for
tuna fruens domi manet, & merces in ter
habet, nec denuò navigat? Imò ter feli
ille, & inter paucos valde beatus habetu
Callimacho, quicunq; remotus à Navi-
gatione vivit: ſiquidem ex Antipha-
nis ſentẽtia, præſtet in terra pau-
perem eſſe, quàm divitem
navigare.

DE MU

DE MUSICA.

Xpositis artibus Mechanicis, ad Li- Musica vetus.
berales deveniam, quarum nullum
diê exstat vestigium. Vna ex his est
sica, veram antiquitus scientiam &
cticam continens. Incredibili enim
ectatione auscultantes adficiebat, ut
scriptoribus deprehenditur: siquidem
i cum Melodiâ integra percipiebantur
rba. Qua cum si recens hæc nostra Nova.
feratur, barbara omninò meritò erit
benda: siquidem in hac non nisi voces
clamores absq; verbis audiuntur. Vn-
aures tantummodò parumper pascit,
sq; aliqua intellectus delectatione. Re- Notularum origo.
ntiores autem Musicæ Notulæ, quas vo-
nt, originem trahunt ex hymno Divo
hanni sacro: quem Monachus quidam
Officiolo suo ad hunc modum habebat
nsignatum:

UT queant laxis
REsonare fibris
MIra gestorum
FAmuli tuorum,
SOLve polluti

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4703/A Vol. 1

LAbii reatum,
Sancte Johannes.

Ex hoc hymno Religiosus iste, primas cu-juslibet versus syllabas, quæ sunt VT, RE, MI, FA, SOL, LA, pro primis Notis canțtus posuit: & Cantu isto in manus collo-cato, cantare incepit, ac Voces cum Notis quas in Lineas posuerat, in concordiam redigere. Atq; ita ex hac praxi, & vo-cum harmonia sive concentu, theoria qua-dam posteà fuit hausta: quæ tamen neque scientia est, neq; vetus illa Mathematica quæ septem constabat vocibus, ut ex illo Virgilii versu deprehenditur: (cum

Obloquitur numeris septẽ discrimina vo-

Cardinalis Ferrariensis circa hanc inda-gandam satis multũ sudavit: sed frustra. Ars itaq; ista planè est exstincta. Nam qui libros de vera hac Musica conscripto legunt, ad praxin & usum convertere nesciunt.

NOTÆ.

Musica origo cœlestis.

Infinitus sim, si singulas Musicæ laudes quibus bonorum auctorũ libri referti sunt recensere velim. Possit pro multis vel unic hoc satisfacere, si originem ipsius cæleste esse dicam⁹. Nam & gravissimi rerũ æstimatores

totiu

eus mundi fabricam musicâ proportione
ſtere putarunt, & motu atq; impulſu or-
m imparium, acuta cum gravib⁹ tempe-
te, cœleſtē illum concentū & ſonum dul-
imum elici. Nec enim cum ſilentio cœli
liferi curſus, vel reliquorū globorum di-
ctā intervallis converſionē fieri poſſe: q̃
cti homines nervis imitati ſeptē, ac canti-
ſuavitate plenis, ad cœlū ſibi reditū ape-
rīt. Animam quippe noſtram harmoniā
,& proinde ſeſe erigere atq; vim ſuam re-
gnoſcere, quoties Muſicam tanquam na-
ram ſui ſimilem perſenſerit. Ipſum quoq;
ollinem, cum boves Admeti cuſtodiret,
ii pertæſum fabulantur Muſicam inveniſ-
& ad mortales derivaſſe. Ovidius:

——*per me concordant carmina nervis.*

ata ſcilicet eſt Muſica hominibus tāquam
animæ, & gratiſſimum ſolicitudinis leni-
entū,& laborum ſolatiū, atq; remediū ad
ducendā humanarum calamitatum obli-
onem, quibus vita hæc noſtra undiq; ſepta
eprehēditur. Quocirca Salomon: Vinū &
uſica inq̃t, lętificāt cor: & ſuper utraq; di-
ctio ſapientię, Eccl. 40. Hoc ampliùs, abali-
atos quoq; ſeſus Muſica revocat, & malos
enios, q̃ furioſos ſæpiſſimè cruciāt, divina
armonia fugat. Sic enim Saulē furentē mal⁹
Geni⁹ pulſata lyra deſeruiſſe dicitur. Et Eli-

Muſica læta animæ, & laborum lenimentum:

Dæmones pellit.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4703/A Vol. 1

ſæus coram Judææ ac Samariæ Regibus o
culum editurus, cythariſtam acciri juſſit:
Numine afflat. mul enim cum ſuavitate concentus Num
hauſit. Ac cum Saul à Samuele initiatus
ſet, non priùs Prophetarum chorus ei cu
cithara occurrit, quàm Numine afflari
vaticinari cœpit. *Bodin. de Republ. lib. 5. cap*
In tantum enim honoris culmen apud Et
nicos quoq; Muſica proceſſit, ut non in c
viviis duntaxat, & Magiſtratuum epulis; ſ
Sacris adhibita. & in ſacris & Deorum pulvinaribus ea adh
beretur, ut Athenæus Dipnoſoph. *lib. 14. c*
11. & Macrobius *lib. 2. In Somnium Scipion.* t
ſtantur: & rationem ejus adſignat Natal
Et quare? Comes *lib. 9. Mythologiæ cap. 7.* non ſolùm
quia compoſitos animos ſacrificantium,
ad Aras Deorum accedentium eſſe oporter
ſignificabant: cum metro compoſitæ prec
domo eſſent ad altaria afferēdæ: Sed etiam
quia cum Deos corpora cæleſtia eſſe arbitra
rentur, è numeris & harmonicis proportio
nibus Deos ipſos conſtare putarent. Si
igitur per hymnorum & inſtrumentorum
& ſaltationum rythmum Deorum naturam
imitabantur, atque oblectabantur ſacrifi-
cantes; & dies feſtos agentes, conviviis a
Genio indulgentes, Deorumque ipſorum
felicitatem aliquo pacto imitantes, pro viri-
bus proximè ad Deorum immortalium na-
turam

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4703/A Vol. 1

...am accedebant. Non mirum igitur, mo- ...apud Græcos fuiſſe, ut poſt cœnam lyra ...cumferretur: quàm cum recuſaſſet The- ...tocles, indoctior eſt habitus; Cimonq; ...Epaminundas, quod fidibus ſcirent, an- ...ati fuerunt: teſte Tullio in Thuſculan. ...Alexandro ab Alexand. *libr. 2. Genial. dier.* ...*25. circa fin.* Nam ut Ariſtophanes au- ...r eſt, per citharæ callentem, Veteribus ...mo ſapiens, & Gratiis omnibus ornatus ...t indicatus; cumècontrà, qui nullũ Mu- ...es ſenſum aut guſtum haberet; eundem ... inſenſatum eſſe, vel ſpiritus diſcordes & ...vicem repugnantes habere judicarent. ...nc facilè collectu eſt, quanta fuerit Antęi ...ytharum regis ſtupiditas: qui jurejuran- ... affirmavit, ſe aliquandò ſuavius Equum ...nnientem audiſſe, quàm Iſmeniam tibi- ...nem, ad cujus concentum cæteri plaude- ...nt. adeò habebat ille aures à Muſis abhor- ...ntes, & animam in præſepiis Equis, imò ...inis audiendis aptiorem. *Steph. Forcatul.* ...*r. 6. de Gallor. Imper.* Muſicam certè ...avem morum concinnitatem gignere, du- ...um non eſt. Nam & ipſum etiam Socra- ...m, cum in ſumma ſeveritate cõſeneſceret, ...ræ ediſcendæ navaſſe operam Athenęus ...ribit *lib. 14. cap. 11.* & maximam ſemper fu- ...ſe harmoniæ in Republica vim ac poteſta-

Etiam cõviviis.

Muſicus pro ſapiente.

ἄμουσοι.

Antæus Scytharum rex.

Muſica emollit mores.

Socrates.

tem post Platonem Aristoteles censuit *lib.* *& 8. politic.* Etenim cum mirum omnib[illegible] visum esset, quamobrem ex omnibus Arc[illegible] dibus soli Cynethenses tam feroces ac ba[illegible] bari essent: primus omniũ Polybius, ꝑpt[illegible] desertũ Musicæ studium id illis accidisse an[illegible] madvertit: cum sanctissimis Majorũ legib[illegible] accuratè caveretur, ut omnes cives ad añu[illegible] usq; trigesimũ in ea studia diligenter incu[illegible] berent. qua quidem ratione primi Legum[illegible] latores sapiẽter Arcadiæ populos feroces [illegible] barbaros, ut qui montes accolunt, ad hum[illegible] niorem & mitiorẽ vitæ cultũ pertraxerun[illegible] *Bodinus lib. 4. de Republ. cap. 2.* Hinc Orphe[illegible] & Amphioni id attributũ legimus à Poëti[illegible] ꝙ suavisonæ testudinis cõcentu, hoc est, pla[illegible] cidis & aptè compositis verbis fera homin[illegible] corda mitigarint, agrestes mores expolive[illegible] rint, & dispersos vagosq; mortales in cœtum unumcongregarint. De Orpheo enim (qu[illegible] Virgilius *lib. 4. Georgicon,* deprædicat

Cynethenses Arcadia.

Orpheus & Amphion cur feras, sylvas, & saxa attraxisse fingantur.

Mulcentem Tigres, & agentẽ carmine quer-cus;

Horatius ita canit:

——Vocalem temerè insequutæ
Orphea sylvæ.
Arte materna rapidos morantem
Fluminum lapsus, celeresq; ventos,
Blandum & auritas fidibus canoris
Ducere quercus.

& epist. 3. ad Pisones, sive de Arte: *Syl-*

Sylvestres homines sacer interpresq; Deorum
Cædibus & victu fœdo deterruit Orpheus
Dictus ob hoc lenire Tigres, rabidosq; leones.
...ix de Amphione addit:
Dictus & Amphion Thebanæ conditor arcis
Saxa movere sono testudinis, & prece blanda
Ducere, quò vellet.

...n ꝙ vel hic vel ille flumina cantu stiterit, ...imalia ratione carentia, sylvas, vel ipsa et... ...n saxa lyrâ attraxerit: nec quod ex Deu...cionis & Pyrrhæ jactu lapidũ, post orbitatẽ ...luvio inductam, lapideum emollitũ fuerit ...ominũ genus, cujus labes vix omnib' undis ...olo ꝓximis potuit aboleri, ut est apud Ovi...ium *1. Metamor.* sed ꝙ affatus suavitate ho...mines rupiũ incolas, & incultis moribus ru...es, & gẽtes vel sine rationis cultu barbaras, ...el saxi instar im̃obiles ad sensum voluptatis ...nendo traxerint, & ad obsequii civilis pel...xerint disciplinã: ne vago concubitu pol...erẽtur, sed in eadẽ mœnia coacti, cœlestis ...o originis esse cognoscerent, potiùs quàm ...erarũ more in unã conjecti caveam, invicẽ ...iscerperentur. quemadmodũ Solinus Po...histor *cap. 13.* Macrobius prẹallegato loco. ...c Steph. Forcat. *de Gallor. Imperio lib. 1.* rectè ...nterpretantur: ut non inconvenienter hoc ...oco ad Musices vim & potestatẽ accom̃oda...i possit, ꝙ de humaniorũ artium disciplina ...Ovidius tanquam ex sacro tripode edidit.

Emollit mores, nec ſinit eſſe fires.

Diogenis dicterium in Muſicos.

Hinc eſt, quod Diogenes Cynicus carpe ſolebat Muſicos: qui cum Lyræ chordas co gruenter temperarent, animi mores incon cinnos haberent. Similiq; mordacita

Iſidori in Neronem.

Iſidorus Cynicus Neronem tranſeuntem i publico clara voce corripuit, quod Naupl mala benè cantitaret; ſua bona malè diſpo neret: neque ullum, in vitæ tenorem, tem peramentum adhiberet. Fuit enim Ner

Nero citharœdus.

fidibus oblectatus, ad inſaniam usque; & i theatris Muſica decertavit, non ſine Maje ſtatis Imperatoriæ dedecore atque ignomi nia. Unde & Numos Lyræ notâ percuſſit, & ſtatuas ſibi citharædico habitu poſuit. *Joha Pierius lib. 47. Hieroglyph.* Nec minus ſcit adſcriptum columnis fuit, Neronem can tãdo Gallos excitaſſe, poſtquam Galli atro cem ipſius molliciem faſtidientes, defeciſ ſent: ut quos puderet citharœdo, & quidem malo, obœdire, nactos jam nimirum publi cæ libertatis aſſertorem Julium Vindicem, præſagio Romæ habito, paulò antè Neron in Capitolio Jovi vindici pugionem dicante, quo ſe petitum comminiſcebatur, ut eſt apud Tacitum *lib. 15. in fin.* Usque adeò

Muſicæ uſus etiam in bellis.

verò omnis habitus animæ harmonico concentu gubernatur, ut & ad bellum progreſſui, & item receptui canatur, cantu & exci-

tante,

...e, & rursus sedante virtutem. Et, quod
...ere magis, Lacedæmonii etiam ad Lyram
...maræque sonum acies instruebant, ad
...que modulationem pugnam solebant
...e. quo ipso significatum fuit, eos seda-
...e animo prælium aggredi consuevisse.
...m & Homerus strepitum & tumultũ in
...gressu primo Barbaris dedit: cum Græ-
... sensim & taciturnos progredi dixerit.
...hillem certè inter arma pulsasse lyram fe- *Achilles.*
...t manibus Hectorem occisuris, atq; in-
...classica horrentia. Et Alexander Ma- *Alexander.*
...us, Antigenide tibicine modulante, usq;
...eò velut lymphatico impetu incitatus ex-
...sse dicitur, ut concussis armis ꝓripiens è
...diis epulis, man⁹ in astãtes intẽderet, ille-
...s sono bellico, & verũ esse ostendens illud
...conicum: *Vrget enim ferrum scitè fidibus ca-*
...e: Nec ita multò post, molliori sono &
...tiori citthararum ictu ab armis ad epulas
...erit revocatus. *Plutarchus lib. 2. de Fortuna* *Pythagoras.*
...exan. Sed & Pythagoram animi pertur-
...tiones lyra composuisse Seneca scribit lib.
...de Ira, cap. 9. Sanè laborum quoddam so-
...ium, ut initiò diximus, & lenimentum
...e Musicam, ecquis est, qui inficias ire pos-
...? Nam &, ut ad minora accedamus, ipsi
...iam agricolæ rudes & callosi; æstivo Sole
...tolerabiles alioquin labores, SylvestriMu-

ſa & cantu attenuant: & ruſtica anus, qu vel antelucanis horis nere aut lanam duce nunquam ceſſat, cantando omnia levio facit. Ipſa etiam Muſica poſt imbres turbulentiſſimas tempeſtates fluctuantib Nautis portus; peregrinantibus & feſſis m ta ac requies; vinctis ac carcere concluſ pro libertate eſt. Sed & ipſis etiam infa tibus Muſices uſum à natura inſitum videa cum horum vagitum ad Nutricis cantu ſedari certum ſit. De ejus verò utilitat excellentia & laudibus plura videri poteru apud Athenæum & Macrobium locis all gatis, & Chaſſenæum in Catalogo glori Mundi *Parte 10. conſid. 51.* Philipp. Camerarium *Operar. ſucciſivar. cap. 18.* & Baldaſſ. Caſtilionium in ſuo Aulico *lib. 1.*

DE MUSICA MUTA: ET HYDRAULICA.

Muſica muta.

E*Rat & alia Muſicæ ſpecies, quã* Mu*tam nominabãt: quòd aquæ ſono, ſo lis manuum, vultus, pedum geſtibus exer cebatur: iidemq́ & intelligebantur, & mirabiliter populũ oblectabant, actibus i ſcena intermediis. Qui verò hanc exer cebant*

...int, Mimi & Pantomimi dicebantur: ...x multis Auctoribus, singulariter ve... Cassiodoro deprehēditur, qui lib. I. Va... *ad Albinum scribens, in fine ait: Istā ...sicæ partem veteres nominarūt Mutā: ...quibusdā gestibus facit intelligi, quod ...gua aut scriptura melius exprimi haud ...ret. Hæc quoq; Ars ivit in fumū: & nec ...ū ejus exstat vestigiū. Id q̄ magni fa...ndum non est: siquidem nullum alium ...ctū, præterquā delectationē adferebat: ...e sanè homini Christiano nō magnoperè ...randa.* Ctesibius Barbarus, *tempore ...olemæi, qui cognomēto Evergetes usur...tur, in Alexandria AEgyti reperit Or...num ex aquæ commotione sonum edens. ...rat aræ rotundæ simile, & canales sive ...ulas in aqua tenebat: qua per puerum ...otâ, illæ anima seu spiritu replebantur, ...rvulorum quorundam seu lingularum ...clusarum medio: atque ita suavissimum ...debant sonum, ut tradit Athenæus * & ...e eo etiam Plinius differit, * & Vitru...ius.* Tertullianus lib. de anima cap. 5. ...it: Inventorem hujus fuisse* Archime...em *Syracusanū, summū Mathematicum:*

Ctesibius Hydraulici inventor.

Hydraulici organi descriptio.

* *lib. 4. cap. 24.*
* *lib. 7. cap. 37.*
* *lib. 10. cap. 18.*

Archimedes.

& addidit, Organum id multas habu[...] tibiarum acies, & per earum unam Spi[...] tum recepisse, ad instar Organorum [...] stratium. Instrumentum hoc aqpella[...] tur Hydraulicũ, ꝙ à Græco descendit. Gr[...] cis enim ὕδωρ *aqua est,* & ἠχέω *sono.* Q[...]

Hydraulici notatio.

Hydraulæ.

hoc utebantur, Hydraulæ *nominaban[...] ut in l. hydraulæ. 4. C. de excusat. mun[...] lib. 10. ubi Græci Hydraulas interpreta[...] tur Musicos, qui cantabant organis, à f[...] liculis quidem inflatis, sed ab aqua tam[...] artificiosè mota. Tiburti, quod pro[...] Romam est, itidem fons conspicitur, sim[...] li cum arte sonum movens. Sed hau[...] credo, eum ita suavem esse, ut de vete[...] illo Hydraulico instrumento memoriæ e[...] proditum.*

N O T Æ.

Verba Cassiodori, quem Auctor noste[...] adducit, *lib. 1. Variar.* sunt hæc: Hanc part[...] Musicæ disciplinę Mutam nominavere Ma[...] jores: scilicet quæ ore clauso manibus lo[...] quitur, & quibusdam gesticulationibus fa[...] cit intelligi, quod vix narrante lingua au[...] scripturæ textura possit agnosci. Qu[...] verò hanc artem callerent, eos Pantomimo[...]

Musica muta.

appel-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4703/A Vol. 1

ellari ait *lib. 4. variar. Epist. ult.* Nos in *Pantomimi:* *Chironomi.*
de Amphitheatris Chironomos eos &
prie & distinctè magis appellatos fuisse
uimus. Sic autem scribit *lib. 4.* Panto-
no igitur, cui à multifaria imitatione no-
n est, cum primùm in scenam plausibus
tatus advenerit, adsistunt consoni chori
rsis organis eruditi: tunc illa sensuum
nus oculis canorum carmen exponit, &
signa composita quasi quibusdam literis
cet intuentis adspectum: in illaq; legun-
apices rerũ, & non scribendo facit, quod
ptura declaravit. Neronis quoq; tem- *Demetrius.*
e, Demetrius Cynicus cum Mimum spe-
ret, adulterium Martis & Veneris saltan-
, ita exclamasse fertur, permultum ad-
atus: Audio, inquit, ô homo, quæ facis, "
modo video: sed & mihi videris manib⁹ "
s loqui. Legimus etiam alicubi Re- "
n Ponti petiisse à Nerone, ut sibi Mimum
et, quo uteretur apud exteros interprete.
mus is ita gestibus omnia exprimebat, ea-
e dexteritate se movebat, ut facilè & citò
omnibus intelligi posset: quemadmodũ
udius Minos refert ad Audomari Talæi
cepta Rhetor. Cæterùm Mutæ hujus
ficæ mentionem quoque facit Lucas de
nna *in l. si qua inpublicis. 4. C. de spectaculis*
V. 11.

Cteſibius Hydraulica invenit.

Cteſibius) Hic paſſim laudatur ab hiſt
ricis, pneumatica ratione & hydraulicis o
ganis repertis: quorum accurratiſſima d
ſcriptio exſtat apud Vitruviũ & Athenæu
locis ſupra allegatis, & Adrian. Turneb. *lib.*
Adverſar. cap. 22. quibus ex locis Hydraul
valde ſimilis fuiſſe colligitur ei, ꝙ nunc c
muni omniũ inſtrumentorum genere, *O*
ganum apellamus: niſi ꝙ in noſtro nullus
aquæ uſus. Hydrauli ſono præcipuè mov
Delphinum, hominis amicum animal, Pl
nius *lib. 5. cap. 8.* ſcribit. Hinc Organar

Hydraulo Delphini movetur.

qui hydraulos ſive hydraulica iſta inſtrum
ta tractabant *Hydraulæ* fuerunt dicti *l. h*

Hydraula.

draulæ. 4. C. de excuſat. muner. lib. 10: quos,
alios Muſicos civiliũ munerum im̃unitate
non habere ex textu illo ſatis ꝓbatur: ut C
jacius rectè annotavit in *l. 6. § 1. ff. de excuſ*

Accurſius.

tutor. alio planè ſenſu, quàm Accurſius: q
per hydraulas eos ridiculè intelligit, qui a
in aulam principis deferant, aut Imperial
aquæductus cuſtodiam habeant: quos Hy
drophylacas Zeno appellat *in l. decernim'.*
C. de Aquæduct. lib. 11. Non negaverim ſan
Hydraulas quoq; nominari, qui organis
machinis quibusdã, quarũ deſcriptio ſim
liter à Vitruvio expreſſa eſt *lib. 19. cap. 4.* aqu
deducunt *Forcatulus in penu Juris cap. 14.* Se
Græci omnes, quos & Auctor noſter, & Cu
jaciu

...us sequitur, dictam L. 4. de Musicis ac-...iunt, quæ sententia haud dubiè vera est.

DE ACTIONE.

Alia quoque Ars insignis, & fundamentū ac basis omnis gratiæ in exi...m ire jussa, atque ita proscripta est ut ne... eam hodiè teneat, aut etiam tenere in...stiget. Atque haud scio, an hæc posteà ...iam magis viguerit. Eaque est Actio, *...e commotio vultus & manuū. Omnes ...idem, cum loquimur, manus elevamus, ... caput ac digitos movemus, dicendi ve...mentia impulsi: sed absque ratione ...teres addiscendæ hujus gratia scholam ...nsultò & data opera accedebant: quem...dmodum Ciceronem præceptoribus hac ...parte usum fuisse legimus Roscio & a...s: qui gestus verbis adaptantes, bis ter... dicebant, usque dum verba Actioni ...nsociata imprimerentur. Recitata itaque ... Aeschine Oratore, tùm cū Athenis ex...laret, oratione aliqua Demosthenis, ad...ersarii sui; eaque ab omnibus collaudata: Quid, exclāavit Aeschines, dicturi essetis,*

Actio sive pnunciatio.

Cicero.

Æschines.

si ipsummet audivissetis dicentem? Qu[...] ipso inferre voluit, Orationem legere, [...] hil aliud esse, quàm eam mortuam vide[...] at vivam hanc veluti exstituram, si di[...] recitatur, pulchra & idonea actio fue[...] adhibita. Hujus tanta vis est & ef[...]
Demosthenes *cacia, ut inter omnia primas teneat. De[...] mosthenes igitur interrogatus: Quæna[...] potissima & prima Oratoris pars esset? Pr[...] nunciatio, Respondit. Quæ secunda? i[...] dem Pronunciatio. Quæ tertia? simi[...] ter Pronunciatio, dixit: inferre inde v[...] lens, Omne Oratoris munus, in dicēdi gr[...] tia consistere. Equidem hac in par[...] sudavi nonnihil: & reperisse me action[...] aliquas credo, quæ cum verbis suavissi[...] conjungantur. Singulas verò ut inven[...] rem, factu mihi impossibile videbatur, h[...] benti præsertim aliud, quod agam. [...] hac Actione Oratores omne suum studium in scena inprimis ponebant: & ab Audit[...] ribus diligenter observabantur. Vnd[...] Quintilianus infert, quod cum scenic[...]*
Scenicus irrisus. *quidam,* O celum! *dicens, oculos in te[...] ram dejecisset: posteà verò exclamans,* [...] terra! *celum fuisset intuitus; universi[...] populu[...]*

ulus satis eum derisum, & ut fatuum scena non absque sannis deturbârit. Ars ista est deperdita. Nec enim literum monumentis potuit comprehendi, nec ipsa pronunciatio. Ac tot nurò annis à tanta barbarorum multitune vexata Italia, adsequi eam non poit, & nec etiamnum adsequitur. Ideoe quasi emarcuit, & ut dixi, amissa est. ebebat hæc à Concionatoribus potissimũ coli, qui & ocio abundant, & satis se vent, quanquam multum quandoque tempestivè, siquidem motio ista non in chii aut digiti, prout appetitus fert, latione cosistit: sed gestus illos verbis venienter adaptare oportet: nõ secus ate is, qui choreas agit, sono sese accõmot. ꝙ qui non observat, ineptus est. Atq; c quidem de Actione sufficiant. Nunc Ritus, habitus & mores progrediamur. Literis initium facientes.

NOTÆ.

Actio, quæ Chironomia Quintiliano *. 11. cap. 3.* dicitur, & ab heroicis usq; temoribus repetita, ab ipso etiam Socrate pro- *Actio: Chironomia.*

bata, & à Platone quoque in parte civiliu-
Actionis præstantia. posita virtutum perhibetur; efficaciæ mu-
tò majoris est, quàm ulla vox esse possit.
iis enim omnibus, quæ sunt Actionis, in-
quædam vis à natura data. quare etiam h-
imperiti, hac vulgus, hac denique barb-
maximè commoventur. Verba enim nem-
nem movent, nisi eum, qui ejusdem lingu-
societate conjunctus est: sententiæ sępè ac-
tæ, non acutorum hominum sensus præte-
volant. At Actio, quæ præ se motu-
animi fert, omnes movet. iisdem enim o-
mnium animi motibus concitantur, & e-
iisdem notis & in aliis agnoscunt, & in-
ipsi judicant. Non abs re igitur Cice-
" Oratorio tertio: Actio, inqt in dicendo un-
" dominatur. sine hac summus Orator esse i-
" numero nullo potest: mediocris hac instr-
" ctus, summos sæpè superavit. Huj-
partes singulas accuratè exequutus est A-
domarus Talæus in præceptis Rhetoric-
quibus adde, quæ de decenti hac gestus co-
formatione scripsit Christophorus Milæ-
lib. 4. Univers. histor.

Ciceronis exercitium. *Roscio & aliis)* Cicero non minus quà-
Demosthenes in agendo elaboravit. Itaqu-
dedit operã Roscio Comœdo, & Æsopo Tr-
gœdo histrionib⁹: q̃bus tam familiariter usu-
est, ut res rationesq; eorũ sua solertia tuere-
tur-

M. Nam & in Oratione quadam, populum Rom. objurgavit, quod Roscio gestũ agente tumultuaverit. Et satis cõstat, contẽdere eum cum ipso histrione solitum, utrũ ille sæpius eandẽ sententiam variis gestibus efficeret; an ipse per eloquentiæ copiam sermone diverso pronuntiaret. *Macrobius lib. 3. Saturn. cap. 14.* Qua exercitatione tantum gratiæ est adept⁹, ut ipsum facundiæ, Latiarumque literarum parentem Dictator Cæsar appellarit, referẽte Plin. *lib. 7. cap. 30.* Illo enim eloquii sui flore Rempublicã ab indagine & plagis Catilinæ extricavit: M. Antonium Triumvirum proscripsit: Octavium Cæsarẽ adolescentulũ ad diuturni Imperii fastigium evexit, primus in toga triumphũ linguæq; lauream meritus omnium maximam, quantò plus est ingenii Romani terminos promovisse, quàm Imperii: post mortem ab hoste teterrimo Antonio ... atã, præciso gutture ac sanguine atro fluente, ex quo nitidus fluxerat eloquentiæ rivus, adhuc incolumi fama vivere scriptis intelligitur, utiq; nunquam morituris. *Steph. Forcatul. libr. 6. de Gallor. Imperio.* Nec minor fuit Demosthenis in hoc exercitii genere diligentia. Is enim speculũ grande intuẽs, componebat actionẽ & gestum corporis: & quamvis fulgor ille sinistras imagines redderet: suis tamen oculis, quod efficeret, cre-

Eloquentia

Demosthenis exercitatio.

didit. Quin etiam Satyrum histrionem i eas artes magistrum adhibuit: à quo ut P tarchus scribit, de oratoria facultate p desperans, utpote qui minimè placere pol ob vitiosam in dicendo actionem, non p rum fuit confirmatus, recitatis aliquot v sibus Euripidis aut Sophoclis, tanta dig tate vocis, ut alii planè ipsi Demostheni derentur. Itaq; jam inde putavit, ni esse in Oratione laudis, nihilq; gratiæ, n ea commoda pronunciatione conformar tur. Verum quemadmodum in omnib artibus nimis magnum studium ipsas exo nandi obest: Ita hoc inprimis Oratorib quibusdam usuvenire Cicero *lib. 3. de Orat re* ostendit: qui cum intelligant gestus co poris magnoperè adjuvare motus animi, debere eos, qui persuadere volunt & efficer quod student, exprimere affectus omne tanta cura incumbunt in eam rem, ut mer tò posteà reprehendantur, & pro Orator bus, histriones fiant: videanturq; in scen versari, non in foro, amisso omni decore, ac personæ suæ dignitate. qua de re videatur P. Victor *lib. 31 Variar. lection. cap. 13.*

Nimietas reprehensa.

DE CHA-

DE CHARACTERIBUS LITERARUM.

Veteres scribendo majusculis duntaxat utebantur Characteribus, ut videre est in Marmoribus & Numis: in quibus minusculæ literæ reperiuntur nunquam. Sed hæ tamen posteà, celerius scribendi gratia fuerunt adinventæ. Idem & de Numeris judicandum est: quos illi quidem notis grandioribus signabant: verbi caussa I.V.X.L.C. posteà numeri & characteres novi sunt reperti, veluti 1.5. 10.50.100. quos Arabum lingua, à quibus nos originem ducere opinor, Algorismos appellant. Scribebant etiam veteres non quidem foliis dissectis, & in quaterniones, quos dicimus, consertis; sed in altera tantum paginarum facie, perpetuo ad extremum usque folium ductu: in quo, firmitudinis ergò bacillum ex cedro, ebore, aut ebeno adglutinabant: cujus capita argento aut auro, quandoque etiam gemmis, ornatus caussa, præmuniebant, posteà paginas instar spiræ convolutas complicabant: indeque volumen dicebant à volvē-

Literæ majusculæ.

Minusculæ.

Numeri.

Vetus scribēdi mos.

Volumen.

*do, ut probat Iohan. Pierius lib. 34. tit. Vmbilico. Notat etiam Suetonius, Iulium Cæsarem, nõ quidem ut Consules ac Duces Romanos, transversa Charta scriptas ad Senatum misisse epistolas, de quo modo jam diximus; sed paginam ad instar nostratis cujusdam libelli, quo utimur complicasse: seu, ut ipse loquitur, epistolas ad paginas & formam memorialis libelli convertisse. Qui tenuioris erant conditionis, folia scribendo invertebant. Variè enim affectum se ait Cicero Tyronis sui literis, valde priore pagina perturbatũ paulùm altera recreatum. Solebant etiam Inscriptionem & titulum operum Minio illustrare, & chartam cedreo oleo subtiliter fricare: ut & à carie immunem, & odoriferam eam redderent: teste Vitruvio * de Architectura. Quo tamen in loco succum illum non quidem ex* Cedro *arbore, quam Latini* Citrum *dicunt, & ex qua Citrea nascuntur mala; sed ex* Cedro, *quæ in monte Libano nascitur, & Iunipero similis est, exstractum intelligit. Hujus multi mentionem faciũt, & inter alios quoq; Ovidius* 1. Trist. *ita canit:*

Cæsar.

Titulus miniatus.

Charta Cedreo Oleo illita.

* *lib. 2. cap. 9.*

Il Cedro in Italica lingua & Cedrum & Citrum notat.

Nec

Nec titulus minio, nec cedro charta notetur.

Ac cum quis doctè scripsisset, dicebatur

——— cedro digna locutus:

*quasi ea protulisset, quæ digna essent ut ad æternam diuturnitatem permanerent: siquidem res cedreo oleo perunctæ à tineis et carie soleant æternum adservari. Estq; hic advertendum, Veteres ut plurimum in altero tantum Chartæ latere scripsisse: rarò autem in utroq;. Nam & Plinius Nepos * ad Macrum scribit, Avunculum suum, inter alia opera, Electorum cõmentarios centum sexaginta reliquiße Opistographos, h.e. utroq; latere intus & à tergo scriptos. Id quod dictu fuisset superfluum, si quilibet hunc scribendi morem, observasset. Et Iuvenalis Tragœdiæ cujusdam longæ mentionem facit, quæ ab utraq; parte esset scripta. Ipseq; adeò Martialis de libro suo disserens, Chartã utroq; latere scriptam ait. Quod ideò dicit, quia comunis usus erat in contrarium. Nec verò ratione carebat scriptura illa. Eo enim, quo diximus, modo scribentes, folia voluminis instar torquebãt. Posset hoc aliis quoq; ratio-*

* lib. 3. epist. 5.
Opistographi.

nibus comprobari : sed brevitatis ca[...] omitto. Diversa etiam à nostra e[...] Literarum inscriptio. In illa enim no[...] ponebatur & ejus qui scribebat, & ad q[...] scribebatur. Noster modus plus secu[...] tatis habet, ejus tantum nomine, ad que[...] scribitur, expresso. Poterat & de al[...] quibusdam minutiis dici. Sed hæ n[...] admodum magni momenti sunt.

Epistolæ inscriptio.

Nec præteribo silentio, Poëtis in mo[...] positum fuisse, poëmata sua recitare, in[...] vitatis ad audiendum amicis, ut Plinius innuit, dum Toto mense Aprili nullum ferè diem fuisse ait, quo non recitaret ali[...] quis poëtarum. Recitavit & Virgiliu[...] aliquos suos libros, tanta cum gratia, ut quidam ex Auditoribus exclamaret, O-ptare se illi os surripere. Quum reci-tasset Sextum, & ad illum devenisset versum,

Recitationes poëtarum. lib. 1. Epist. 19.

Virgilii.

——si qua fatta aspera rumpas,
Tu Marcellus eris.

tanto cum adfectu dixit, ut Octavia ma-ter Marcelli defecerit quodammodò, & animi deliquium passa fuerit : posteà de-nis sestertiis pro singulis versibus eum do-nârit.

rit. Superiori ætate Bojardus poëma Bojardi.
um Ferrariæ recitavit: & quia distin-
um erat in Cantus, qui recitando canta-
ntur, ideò Cantuum nomine fuit insi-
itum. Fertur Asinus Pollio primus Asinius Pollio.
ūc morem introduxisse: qui hodiè cessat.

Incipiebant etiam, vindemiis jam fi- Studendi tempus.
itis, media de nocte ad studia accedere:
t ex illo Juvenalis colligitur:

Post finem Autumni media de nocte supinum
Clamosus juvenem pater excitat: Accipe ceras,
Surge puer, vigila.

Plinius à Vulcanalibus, quæ 13. Augusti
erat lucubrare incipiebat, sicuti Nepos ipsi'
*in Epistola ad Macrum * scriptū reliquit.* * lib. 3. Epist. 5.
Nunc ad veterum habitus & vestes nos
conferamus.

NOTÆ.

De Literarum inventoribus satis controversum est à scriptoribus. Communiter creditum est, à Phœnicibus primùm has fuisse inventas, ut Antonius Thylesius Consentinus refert *lib. de Coloribus cap. 13.* Idque non obscurè innuere videtur Lucanus *lib. 3.* ubi ita canit: *Literarum inventores Phœnices.*

Phœnices primi, famæ si creditur, ausi
Mansuram rudibus vocem signare figuris.

Plinius quoq; Syriphœnicibus quinque ha eximia videtur accepta ferre: nempè Litera siderum cognitionem, Navigādi industri Militiæ disciplinam, & frequentem Urbiu exstructionem. *lib. 5. cap. 12. & 19.* Nec ver negari potest, viros ex Syria vel Phœnicia non secus atq; ex equo Trojano ꝓdiisse un diquaq; p̄stantissimos. Nam ut Janū, eruditissimū & justissimū Heroëm taceam, Syru quoq; fuit Pherecydes Pythagorę magister. Fuit & Zeno ille, Stoicæ philosophiæ princeps & fundator eximius. Cujus auditor Zenodotus aliquando: Si patria, dixerat, est Phœnix, q̄d tum? nam & Cadm⁹ ejusdē fuit originis, cui Græcia libros acceptos refert. Phœnicius quoq; fuit Alexan. Sever. Imper.

Ianus. *Pherecydes.* *Zeno.* *Alexander Severus.*

Quem Syrum sua detulit propago.

ut quidam poëta de illo scripsit: qui Iureconsultos à Consiliis habuit Pomponium, Julium Paulum, Alphenum, Callistratum, legum peritissimos, splendidissimi Papiniani auditores: Sed præ omnibus Jurisprudentibus honorificè dilexit Domitiū Ulpianum Phœniciæ Syriæ Urbe natū, ut ipsemet de se scribit *in l. 1. ff. de Censib.* Hunc Alexand. ꝓ tutore habuit, primùm repugnante matre, deinde gratias agente, quem sæpè à militū ira, objectu

Dom: Vlpianus.

objectu purpuræ suæ defendit, ut Lãpridius addidit. Itaq; nõ tantũ eum jam tum sacrorum scriniorũ Magistrum, & Papiniani præfecti prætorii assessorẽ ad præfecturã ꝑtorii evexit; sed & amici *l. 4. C. de contrah. stipul.* nò parentis nomine fuit dignatus. *l. 4. C. de locato.* Eundemq; & Diocletianus prudẽtissimum *l. Divo Marco. C. de quæstion.* Justinianus disertissimum *l. ultim. C. de instit. & substit.* & summi ingenii virum *l. un. § ne autem. C. de caduc. toll.* Modestinus præstantissimum, & cum Paulo ac Scęvola Jureconsultorum Coryphæum ac principem appellat. *l. scire oportet 15. § Sed etsi. ff. de excusat. tutor.* Xiphilinus auctor est, non modò pręfecturam prætorianorum ei ab Alexandro datam, sed & cætera, quæ ad Imperii administrationem pertinerent, simul fuisse permissa. Cum autem Ulpianus, quæ non rectè à Sardanapalo facta erant, emendasset; ipsum non multò post à Prætorianis, qui de nocte eum invaserant, interfectum esse: quanq in palatium ad Imperatorem, ejusq; matrem confugisset, disertissimus edicti prætorii interpres, ac verè Phœnix, scripturę æternitate reviviscens ac perpetuò victura. Atque ita malè periit vir ille dignus meliore animo atque exitu. Nam cum 10. libros de officio proconsulis scriberet, impia jura

Vlpiani interitus.

Impietas.

contra pietatem ſinceram collegit, & libri ſeptem reſcripta principum nefaria contra xit, non quidem ad hiſtoræ cognitionem ſed ad ſupplicionum acerbitatem: ut doceret nimirum, quibus pœnis affici oporteret eos, qui ſe Chriſti cultores profiterentur. *Lactantius lib. 5. cap. 11. Steph. Forcatul. lib. 1. de Imper. Gallor. Bodin. in Method. hiſtorica cap. 4.* quorum ſanctiſſimam fidem non erubuit Judaicam ſuperſtitionem quandoq; nominare. *l. generaliter. § fin. ff. de decurion.* Sed ut eò, unde digreſſi ſumus, revertamur, communiter placuit, Phœnices, ut optimarum artium & diſciplinarum quarumcunq; ; ita etiam Literarum inventores eſſe. Scribit tamen Alexander ab Alexandro, Phœnices animalium figuras literarum loco inſcalpſiſſe lapidibus: per eaſdemq; & Ægyptios mẽtis ſuæ ſenſus effinxiſſe primum; & antiquiſſima monumenta mandaſſe literis. Quò etiam alluſiſſe videtur Lucanus *libr. 3.* illis verſibus:

Ægyptii.

Nondũ flumineas Memphis contexere biblos
Noverat, & ſaxis tantum volucreſq; feræq;,
Sculptaq; ſervabant magicas animalia linguas.

Alii Aſſyrios: nonnulli Jones: alii alios earum auctores faciũt, ut videre eſt apud Alexandr. lib. 2. Genial. dierum cap. 30. Illud ſanè conſtat, apud Ægyptios, antequã mores ipſo-

Literati Ægyptiis curæ.

res ipſo-

pſorum pollutionum contage contami-
entur, & à priſtina caderent diſciplina;
nariam nobilitatem dignationemq; eo-
n fuiſſe, qui literas callerent: cum Literis
n niſi locupletes operam darent. Quem
rem & Athenienſes ab Ægyptiis acceptũ
quandiu ſervavere, ut is primas in Republ. *Etiam Athenienſibus.*
tes obtineret, qui & eruditione & ſapien-
maximè præſtaret. Hinc artes honeſtio-
omnes, & quæ literarum opera compa-
tur, Romani Liberales appellaverunt: *Artes cur Liberales.*
òd eorum doctrina ad Ingenuos ſpecta-
. *Joh. Pierius lib. 38. Hieroglyph.* At hodiè
deventum eſt, ut Nobilium natio inde- *Literæ Nobilibus quodammodo exoſa.*
ram eſſe Literarum cognitionem claris
natibus ortis exiſtimet: dum res conſen-
eæ & mutua ope nexæ, Generis claritas &
terarum peritia, collidi inter ſe & diſſidere
tantur. quo errore factum, ut diſciplinæ
m ingenuæ appellatæ, ad plebem jam diu
nſierint, non tantum à Nobilibus, ſed et-
n (ô mores perditos!) à ſacricolis repudia-
: ne non ſatis generoſus eſſe ordo Anti-
tum & præſulum putaretur: ut Budæus
nqueritur *lib. 1. de Aſſe & ejus partibus. mihi*
14. Indeque eſt, quod artes hoc tempore
nè damnoſas eſſe autumat; olim non mo-
ò Romæ, ſed etiam in Aſia quæſtuoſas vel
cupletatrices: quod multis docet auctori

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4703/A Vol. 1

ctoritatibus *lib. 2. mihi fol. 45.* Tantum v abesse, ut Equestrem dignitatem dede Literarum cognitio, ut hac etiam exorn illa magis & stabiliatur, Guazzus noster ganter ostendit *lib. 2.* de civili conversati

Idem et de Numeris, &c.) De Notis merorum videntur Guilielmus Budęus *l de Asse & ejus partib. mihi fol. 56.* ubi Notul hanc scribendi rationem, à veteribus ex di compendia sectantibus excogitatam, dè lubricam fuisse, multis conjecturis p bat. Nec dubium est, multos maximo Interpretes, vitio Librariorum per N scribentium, corruptis Codicibus, in fœ simos errores prolapsos, ut Alciatus conq ritur, *in prooem. lib. 3. dispunction.* Ac nisi esset, haud quaquam opus fuisset Justini lege prohibere, ne jus civile per notas trad retur. qua de re *in lib. 2. tit. De Notis.* comm dius dicemus.

Notula.

Bacillum adglutinabant) ad latitu nis modum scilicet, quo membrana præc erat. Eundemq; appellabant Umbilicu cujus quidem capita volumine complica hinc & inde prostarent. Solebantq; ea argento vel auro, vel etiamnum gemmis ornatum præmuniri. Atque ea sunt, q Cornua nonnulli vocitarunt. Sic eni Ovidius in Tristibus, elegia 1. librum all quitur

Umbilicus libri.

Cornua.

Candida nec nigra cornua fronte geras.

ic eſt, neq; ebore, neq; argento, aut nitida ia gemma Umbilici capita præmuniantur, ujus facies atrata luctum præ ſe ferat. Martalis *lib. 11.*

Explicitum nobis usq; ad ſua cornua librum.

uo ſenſu alibi ad Umbilicum ſe perveniſſe t: *lib. 3.*

Ohe jam ſatis eſt, ohe libelle.
Jam pervenimus usq; ad Vmbilicum.

loratius carmen ad Umbilicum deductum ppellat, *Epod. 14.*

Deus Deus nam me vetat
Inceptos, olim promiſſum carmen, Iambos
Ad Vmbilicum ducere.

uibus in locis Umbilicus pro fine ponitur: uia principium libri eſt, ubi à titulo incit explicari: finis, ubi tota revoluta pagina erventum eſt ad Umbilicum: quemadmolum Pierius rectè interpretatur *lib. 34. Hieroglyphicon.*

Duces Romanos) Solebant etiam Imperatores Romani, re benè geſta, literas lauro revinctas mittere, victoriarum & lætitiæ nũcias: quas Marcellinus Laureatas vocat. Senſit id Plinius, cum dixit: Laurus Romanis præcipuè læticiæ victoriarumq; nuncia, additur literis, & militum lanceis pilisque. Quò & Ovidius reſpexit, cum ita cecinit: *Literæ laureatæ.*

Non ego victrices Lauro redimire tabellas,
Nec Veneris media ponere in æde morer

Minio illustrare) Hinc Rubricæ nomen apud Nostros, pro epigraphe sive tituli inscriptione. Veteres enim titulorum inscriptiones, vel capita Legum minio, vel alio colore rubro (quem Phœniceum nominat Antoni⁹ Thylesius *lib. de Color. ca. 1.*) distinctionis facilioris caussa, qua memoria commodè juvatur, & inveniendi, quæ annotavimus, probetur facultas, consignare solebant. De Rubrica Persius *Satyr. 3.*

Rubrica titulorum.

Cuius usus.

Excepto si quid MasurI rubrica vetavit.

Et in Legibus notandis, id quod diximus observatum fuisse, Juvenalis innuit *Satyr. 1.*

——perlege rubras Majorum Leges.

Tradit id ipsum Petrus Gregorius Tolosanus in Præludiis optimi Jureconsulti *libr. 2. cap. 23. n. 11.* & Rainald. Corsus *lib. 2. Indagation. Juris cap. 2.* quanquam etiam videri possunt Veteres propterea Legum rubricis usi, ut Majestas Legibus accresceret, capitibus earum sinopide aut cinabari notatis & insignitis; & sanguineum quiddam ac cruentum fortasse etiam minantibus. Itaq; à Prudentio contra Symmachum *lib. 2.* ita scriptũ est.

——dicant, cur candida sit Lex
Bis sex in tabulis? aut cur Rubrica minetur,
Quæ prohibet peccare Reos? quod ferrea fata
Cogunt ad facinus.

Qua

ia de re videatur Adrianus Turnebus *lib.4.*
verſar. cap. 5.

Cedro digna locutus) Proverbialis hæc *Cedro digna.*
locutio, de eo uſurpata, cujus oratio pro-
r verborum nitorem, ac gravitatem ſen-
ntiarum promeretur immortalitatem; ac
ismodi judicatur, ut ad poſteritatẽ debeat
ansmitti. Quò haud dubiè Horatius al-
ſit, *de Arte*, cum ita canit:

——animos ærugo & cura peculi
Cum ſemel imbuerit, ſperemus carmina fingi
Poſſe linenda cedro, & levi ſervanda cupreſſo?

egat Poëta, poſſe animos avaritia imbutos
l fingenda digna carmina ſe convertere.
igna autem ea cenſeri, quæ conſcribenda
nt chartis illinendis oleo cedrino, & con-
gendis utraq; cupreſſi tabella, ut diutius
rventur. quemadmodum Johan. Baptiſta
ignea rectè interpretatur. Hinc Numæ *Numa libri diu incorrupti ſervati.*
bri tot infoſſi duraverunt annis, quod &
edri ſucco obducti, & cedrinis candelis eſ-
ent obvoluti, ut ex Plinio colligitur: ne vel
tineis blattisvé attingerentur; vel ab aëre
mbiente læderentur, corrumperenturvé.
Curaverat ſcilicet Numa, antequam ex hac
ita migraret, libros, qui ſecum humandi
nfodiendiq́; erant, duplici munimento, ce-
dri nempe ſucco, quod Cedrium eſt; & can-
delis ex eadem materia confectis circumda-

ri. Cedrio quidem: quo cõmodum & uti
corruptioni interius genitæ remedium p
raret. Candelis autem; quibꝰ exterius adv
Cedrii vis. nienti obviam iret. Cedrium enim cùm c
inſignem ſui amaritudinem, tum ob exce
lentem quam habet ſiccandi facultatem, n
ſolùm valet cauſſam corruptricem interio
ad breve tempus cõpeſcere; verùm etiã re
ſemel ſibi creditam in imẽnſum tueri ac c
ſervare. Teſtantur id medicata in Ægypt
cadavera ante annos prope ter mille, Plato
jam olim in Phœdone celebrata, quæ ad hũ
usq; diem non ſine magno inſpicientiũ ſtu
Mumia. pore incorrupta perdurant: vulgus Mumia
appellat. Verùm ea funera conſueſſe farci
ri ſeu medicari Cedri ſucco, Melchior Gui
landinus in egregio ſuo tractatu De Papyro
membro 24. ex Dioſcoride & Galeno proba
qui Cedriũ à quibusdam vocari tradunt cu
ſtodiã mortuorũ corporum, ſive particulari
emortuarũ. Id ipſum & Plinius confirma
lib.16.cap.11. ubi Cedrii tantã vim eſſe ſcribit
ut in Ægypto corpora hominũ defunctori
eo ꝑfuſa ſerventur. Et *lib.24.cap.5.* ait: Cedr
ſuccꝰ defuncta corpora incorrupta ævis ſer
vat, vivẽtia corrumpit; mira differentia, cũ
vitã auferat ſpirantibus, defunctis ꝓ vita ſit
Numa itaq; libros, ut diximus, Cedri ſucco
illevit, quò humiditati interius putreſcenti,
& in

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4703/A Vol. 1

n nativũ calorem grassanti, eundemque
sim exstinguenti utile remedium pararet,
hartas à tineis blattisq; vindicaret, atq;
as redderet. Cæterùm candelis Cedrinis
ò obduxit, ne aëri, q adventitia, & exte-
r corruptionis caussa cẽsetur, facilis ad in-
iora via pateret: sed ipsa quodam̃odò cã-
larũ undiq; arctè circumjacentiũ pingui-
do obstaculũ esset, quo minus substantia
artarũ ab ambiente contingeretur, atque
as injuriæ obnoxia fieret. Quod pluribus
evidentibus argumentis exsequitur do-
issimus Guilandinus loco jam allegato.

Opisthographũ.

Opisthographos) Opisthographi quoq;
entionẽ facit Ulpian. *in l. chartæ 4. ff. de bon.*
s. sec. tab. qp Accursius ligneã interpretatur
bulã, in qua scripta erant debita: ab opib'
grapha, quasi scripturã opum tuarum di-
as, sic appellatũ: Notatione planè inepta &
dicula: cum potius is in Opisthog. testatus
llpiano dicatur, q tam à facie, quàm à tergo
cripta exaravit. quemadmodũ & Opisthog.
harta ea intelligenda, quæ utrinque, atque
a etiã in tergo fuisset scripta, ab ὄπισθεν, hoc
st, post sive retrò, & γραφὴ scriptura. Ve-
eres sanè in adversa tãtum chartæ facie scri-
psisse legimus: vel ꝓpter chartæ viciũ: Tra-
lit enim Plinius *lib. 13. cap. 12.* de charta au-
gusta, nimiã ejus tenuitatẽ non suffecisse ca-
lamis. ad hoc transmittentem literas, litu-

Accursius notatus.

Veterum communis scribendi mos.

ræ metum attulisse adversis, id est, iis qui in adversa parte essent exarata: Vel ut è margione adjicere, quæ opus forent, liceret. Aversa enim pagina folii prioris, & adversa sequentis contra se positæ facilem & unum quasi intuitum exhibent eorum, quæ utrobiq; scripta sunt. Cum igitur, quod fiebat contra consuetudinem, in aversâ quoque chartæ pagina scriberetur, hoc genus librorum, Græco nomine, Opisthographos appellarũt, quasi dicas, in tergo scriptos. Quæ ratio scriptionis, quia de usu communi deflectebat, poëtis ansam præbuit, Opistographa, ceu scripta odiosa verbositate prolixa exagitandi. Sic Juvenalis suæ tempestatis poëtas notans, Eos ait longitudine poëmatum & Opisthographis suis tædium & molestiam auscultatoribus attulisse. *Satyr. 1.* in prin.

Iuvenalis explicatus.

——summi plena jam margine libri
Scriptus & in tergo, nec dum finitus Orestes.

Quibus verbis Tragici cujuspiam fabulam prolixam & verbosam carpit, quippe cui nec Chartarum margo, nec terga, hoc est, paginæ aversæ, quibus Opisthographum notat, fuerint satis. Et Martialis *libr. 8.* Picentem quendam festivè irridet, quasi & ipsum epigrammata in opistographis, puta longa aut multa, eaq; malè nata pangentem:

Martialis.

Scribit in aversa Picens epigrammata charta,
Et dolet, averso quòd facit illa Deo.

inc igitur Veterum libros in adversa dun-
xat & interiore chartæ pagella scribi soli-
s intelligimus. Unde & volumina dicta,
uod sic convolverentur, ut scripturam in-
riorem pars vacua & exterior inclusam cō-
geret. In aversa autem parte si quid non- *Opisthographa plerunq; viliora.*
unquam exaratum esset, id præter morem
ctum, & in usu sæpè viliore habebatur, ut
volucrorum & cucullorum. Itaq; Ho-
tius casus libro suo imminentes quasi præ-
giens canit, Eum, cum vilescere cœperit,
ut in exilium missum iri, aut Opisthogra-
hum, hoc est, integumentum literarum,
uæ peregrè mitterentur, futurum. Literas
nim, ut añotat doctissimus Interpres, char- *Pro literarum integumento.*
i aliâ plerunque interius scriptâ, foris & in
ergo vacuâ operire, inque ea parte titulum
xarare, ostendentem quò pertinerent; de-
nde lino vinctas obsignare consueverant.
tq; ita charta, qua literæ operiebantur, fie-
bat Opisthographum. Sic igitur ille librum
uum alloquitur:

Contrectatus ubi manibus sordescere vulgi
Cœperis, aut tineas pasces taciturnus inertes,
Aut fugies Vticam, aut vinctus mittêris Iler-
dam.

Idem propemodū suo ominatur libro Mar-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4703/A Vol. 1

tialis *libr. 4.* nisi docto Apollinaris judici probetur:

Nec ronchos metues malignos,
Nec scombris tunicas dabis molestas.
Si damnaverit, ad salariorum
Curras scrinia protinus licebit,
Inversâ pueris arandi chartâ.

Ea tamen Plinius cõmendat.

Plinius tamen junior, tacita quadam commendatione Opisthographos nominat *lib.* .. *Ep. ad Macrum.* Ubi scribit, ab avunculo sibi relictos Electorũ cõmentarios centum sexaginta, & eos quidẽ Opisthog. literis minutissimis exaratos, &c. Quam scribendi rationem videtur secutus vir ille πολυγραφώτατος necessitate quadam adductus, ut nimis excrescentem alioqui numerum voluminum Opisthographis contraheret. His addãtur, si placet, quæ ab hoc loco non aliena scripta reliquerunt Alexander ab Alexandro *libr. 2. Genialium dierum cap. 30.* & Johan. Corasius *lib. 1. Miscellaneor. cap. 18.*

Virgilius.

Recitavit & Virgilius) Servius Grammaticus auctor est, Virgilium poëtam tres libros Æneidis suæ Augusto recitasse; secũdum, quartũ & sextum. Sed sextũ maximè ob Octaviam Augusti sororẽ, Marcelli matrem: quem Marcellum Augustus sibi adoptaverat, qui periit año decimo octavo, valetudine correptus. Hæc igitur Octavia cũ

recita-

citationi interesset, & Virgili⁹ ad carmina
venisset, circa finem sexti libri, quæ Mar-
lli luctum describũt; defecisse illa dicitur,
m ad illud ventum est:

Heu miserande puer, si quà fata aspera rum-
Tu Marcellus eris. (pas,

grè autem refocillata Octavia, silentium
irgilio imperasse fertur, & dena sestertia ꝓ
ngulis versib⁹ dari jussisse: q numero sunt
nus & viginti. Quod si est verum, Virgi-
us paucis versibus supra quinq; millia au-
eorum meruit: ex supputatione Budæi *lib.*
de Asse & ejus partib. Cæterùm de hoc reci-
idi sive declamãdi studio, habes apud Quin-
tilianũ in Instit. Orator. inprimis verò apud
.. Annæum Senecam in Controversiarum
Declamationum libris. Quibus non in-
commodè adjungi poterit, quod de Agone
Capitolino scriptum reliquit eruditissimus
lle, & ad Policleti normam planè efforma-
os Josephus Scaliger *lib. 1. Auson. lection. cap.*
10. Agonem enim istum Capitolinum insti-
tutũ ait à Domitiano, ut die duodecimo ejus
& Sergii Cornelii Dolabellæ consulatu, cum
poëtæ, tum histriones, scenici, & omne gen⁹
artifices in eo, ludorum Olympicorũ exem-
plo certarent. In quo qui vicissent, quercu
coronabantur: quam Juvenalis Capitoli-
nam vocat:

An Capitolinam speraret Pollio quercum?

Ab Octavia donatus.

Agon Capitolinus.

Victores querna corona donati.

Martialis Tarpejam, eodem planè ſenſu:

O cui Tarpejas licuit contingere quercus!

Qua & Olympia. Auſonius Olympiam vocat, quòd ut dixi lu dorum Olympicorum exemplo Agon iſt eſſet inſtitutus: In eo quoniam Atticus Ti ro Delphidius vix dum pubes quernam ſiv capitolinam hanc coronã meruerat, hoc eſt poëta coronatus fuerat; ita eum compellat

Sertum coronæ præferens Olympiæ

Puer celebraſti Jovem.

Statius. Statium quoq; poëtam idem Scaliger ſcribi in eo agone poſt incredibilem totius Urbi exſpectationem, tandem Thebaidem ſuam recitaſſe; Sed, ut Juvenal. utamur verbis, *fregiſſe ſubſellia verſu*, hoc eſt, recitantem nõ ſte tiſſe, ſed excidiſſe, hoc eſt, nõ placuiſſe; atq; *Laurea poëtarum.* alios contra ipſum fuiſſe coronatos. Ex Capitolino porrò agone iſto, in quo poëtæ, Rhetores, aliarũq; profeſſionum homines coronabantur ab ipſo Imperatore; promanaſſe putat laureatorum poëtarum morem. de cujus conceſſionis liberalitate, ne facilitate dicam, forſan non injuſtè Juſt' Lipſius jam olim conqueſtus fuit in Satyra Menippea.

(Media de nocte ad ſtudia accedebant)

Vigilantia. Pertinet enim ad diligentiam, ſomnum diſcutere. Quod ſi in ulla alia; certè in Legali diſciplina quàm maximè requiritur: cum prodi-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4703/A Vol. 1

oditum ſit, Vigilantibus & non dormien-
tib' jura ſubvenire. *l. pupillus. ff. Quæ in fraud. creditur.* quæ vel ideò maximis cum vigiliis
diſcere par eſt, cum non niſi multis cum
vigiliis facta ſint & cõſtituta. *§ quorum utrãque in proœm. Inſtit. l. ſi quando. C. de inoff. teſtã.*
Teſtatur enim Juſtinianus, ſe fuligines lucubrationum ebibiſſe, & pro diei luce intempeſtam noctem ſæpiſſimè uſurpaſſe, ut juxta
id, quod maximè ſocietati hominum & juſtitiæ expediret, jura promulgaret, & ſibi
quodammodò vitam produceret *§ 1. Authẽt. Vt Judic. ſine quoquo ſuffrag.* quoniam prudentiſſimi vigiliam, vitam dixere; & ſomnum,
mortis fratrem; imò Mortis imaginem, ut
eſt apud Ovidium.

Iuſtiniani vigiliæ.

Stulte, quid eſt Somnus, gelidæ niſi Mortis imago?

Atq; his ſuis vigiliis id ſe effeciſſe idem Juſtinianus meritò gloriatur, quod ſuperfluis
antiquorum ſanctionibus & præceptionib'
explosis, precioſiſſima & optima quæque ſegregarit, elegerit, vulgarit, & talem prorſus
fecerit permutationem, qualem apud Homerum omnis virtutis parentem ſapiens
Diomedes, aurea arma pro æreis à Glauco
Trojano accipiens, fecit. *§ ultim. in proœm. ff.*
Ipſum etiam Ariſtotelem ferunt, cum ſe ad
quietem componeret, ęream ſpheram manu

Ariſtotelis.

admonerentur officii, ut omni gestu, inc
su & vestitu se componerent, antequa
ad Magistrum reducto velo accede-
rent vide Joseph. Scaliger. Le-
ction. Ausonianar. lib. 1.
cap. 15.

DE HABITIBUS ET VE STIMENTIS VETERUM.

Iocalia sive Crepundia.

Infantes in collo gestabant Iocalia qu dam aurea & argentea, quæ Crepu dia *dicebant à Crepando, hoc est, tinnie do sic nominata. Ejusmodi enim Crep taculis infantes maximè gaudent, & ex hilarantur. Hæc pro cujuslibet inve tione & arbitrio variè effigiebantu Plautus in Rudente, infantulæ cujusda crepundia describens, Ensiculum aureu fuisse ait, securiculam item auream: i quibus patris & matris nomen fuerit in sculptum, ut deperdita olim filia parente suos scire posset. Item duas connexas ma niculas, & suculam argenteam. Puer usq; ad decimum tertium annum pallium gerebant, quod* Aliculam Clamydem *vocabant, ut ex Vlpiano colligitur.* * *Ex-*

Chlamys.

* *l. vestis 23. par. 1. de auro & arg. legat.*

Prætexta.

mum

à ætate hac, prætextam *sumebant: quæ æ genus erat, cujus ora & circuitus purâ prætexebatur, & quæ supra humerum dextrum fibula adstringebatur, umq́; latus sinistrum obtegebat, ut posì de virili toga dicemus. Vt plurim etiam auream aut argẽteam de collo pectus propendentem* Bullam, *& cor- formam repræsentantem gerebant, ut dicet cor se habere meminissent, sicuti acrobius testatur lib. 1. Saturnal. cap. 6. t hoc institutũ Tarquinii Prisci,. Quin- Romanor. Regis. qui cũ de Sabinis egis- triumphum, filium suum annos quatudecim natum, quòd eo bello hostem ma- percusserat, & pro concione laudavit, prætexta ac bulla aurea donavit. quem bitum omnes posteà adolescentuli indunt. Posteà cum ad annũ decimum sexm pervenissent, depositâ prætextâ videm sumebant* togam, *à tegendo sic di- um: quæ, ut diximus, totum tegebat rpus, & in dextro humero fibula conctebatur aurea aut argentea prout cusq; fucultates ferebant. Atq; hanc uidem magna cum pompa & solennitate*

Bulla.

Toga virilis.

sumebāt, invitatis ad eum actum Cōci[...] civitatis, amicis & cognatis: ac quilib[...] unū aut duos largiebatur denarios: qu[...] tanquā regium quoddam habebatur m[...] nus, ut Plinius Nepos narrat in episto[...] quadā ad Trajanū scripta. Sed & Orat[...] ipsorum gratia habebatur, & dies ille T[...] rocinii dicebatur, eò quod Tyro novitiu[...] designet militē, ut Seneca in Declamati[...] nibus censet. Ideoq; Augustus duodecim[...] & decimum tertium Consulatum ult[...] petiit, ut C. & Lucium filios, amplissim[...] p̄ditos magistratu, suo quenq; tyrocinio d[...] duceret in forū. Eo die Equites parma [...] hasta aureâ eos donarunt: quæ posteà ip[...] mortuis in curia fuerūt suspensæ, referē[...] Dione lib. 55. Ideoq; in Numis æneis toga[...] cōspiciūtur, cum duobus scutis, & lance[...] atq; hac inscriptione: C. L. PRINCIPU[...] JUVENTUTIS TYROCINIUM. Idem [...] alio quodam Domitiani Numo significa[...] tur, in quo toga duabus hastis sustentat[...] conspicitur, hoc titulo: PRINCEPS JU[...] VENTUTIS. Ipse quoq; Nero, virilem su[...] mens togam, deductus in forum Tyro, p[...] pulo congiarium, militi donativum pro[...] posuit

Tyrocinium.

...uit: indictaq; decursione prætorianis, ...tũ sua manu prætulit: exinde patri gra...s in Senatu egit. Togam communiter ...rtabant cæruleam, aut alterius coloris: ...nquã verò atram vel pullam, nisi in fu...ribus: Albam autem tum inprimis, cũ ... spectacula accederet. quo colore & Se...tores utebantur. Vnde & Ordo can...datus *dicitur;* & Gellius ait, P. Scipi...em judicio postulatũ veste candida, quæ ...atoria erat, uti non desiisse. Nunc de ...ula dicemus, qua Toga adstringebatur.*

Toga, cujus coloris.

* *l. 1. C. Theodos. de habit. quo intr. Vrb. uti oport.*

NOTÆ.

... *Infantes in collo gestabant)* Crepundia ...eros in collo gestasse, vel Plauti docet Ca...: qui Militi illi glorioso eam corporis par...m, qua Viri dicimur, abscissurus; Jamdu...um, ait, gestio mœcho hoc abdomen adi...ere, ut faciam quasi puero in collo pende...t crepundia. Hæc & Crepitacula dicta ...erunt, à crepando scilicet, quod ob fre...uentem crepitum in deliciis puerorum es...nt, & ad fletum sedandum plurimum fa...rent. Martialis garrula sistra appellat, ...ro 14.

Crepundia.

Si quis plorator collo tibi vernula pendet,
Hæc quatiat tenerâ garrula sistra manu.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4703/A Vol. 1

Variè effigiata. Variè autem effigiebantur Crepundia: & i his parentum quoq; nomina inscribeba tur, ut amissis forsan liberis cognosci poss Plautus *Rudente:*

Pa. Sunt crepundia. Dae. Ecca video. (
perii in primo prælio.
D. Mane. ne ostenderis. qua facie sunt? re
de ex ordine.
P. Ensiculus est aureolus primum literatus.
dice dum
In eo ensiculo literarum quid est? P. mei no
patris.
Post altrinsecus est securicula ancipes, it
aurea.
Literata. ibi matris nomen in securicula est.

Ex mox: *Post in sicilicula argenteola, & a*
connexæ maniculæ,
Et sucula. Gr. quin tu i directa cum sucula
cum porculis.

Aliculam Chlamidem) Ait Ulpianu Puerilia vestimenta sunt, quę ad nullum al usum pertinent, nisi puerilem: veluti to prætextæ, aliculæ chlamides, pallia, quæ f liis nostris comparamus. *l. vestis 23. § pueril.* *Prætexta.* *ff. de auro & arg. legat.* Prætexta igitur, to puerorum erat. Unde puerilem ætate passim videas prætextatam nominari. Un & prætextatorũ nomen apud Gellium *lib.* *cap. 26,* & Macrobium *libr. 1. Saturnal. cap.*

Soleb

ebat autem prætexta etiam purpura cir-
ndari : ita tamen, ut plebeja purpura à
ricia eſſet diſtincta. Erat enim fuſca
obſoleta, non murice & cocco ; ſed herba-
n ſuccis infecta. At vera purpura illis
etexebatur, quorum patres Magiſtratus
iles, & inſignes geſſerant honores, ut eſt
ud Alexandr. ab Alexandr. *libr. 5. genial.*
rum cap. 18. Ideò verò purpurei coloris
ætextam fuiſſe Macrobius docet *lib. 1. Sa-*
nal. cap. 6. ut ex purpuræ rubore, Ingenui-
is pudore regerent, & admonerētur pue-
verecundiam in dictis factisq; omnibus
amandam. Quod ſi Nuptiarum ſo-
nnitatibus, de quibus apud Catullum, ad-
berentur ad aliqua petulantius dicenda:
ætextam in id tempus deponebant, ut ſci-
ret prætextæ jure minimè violato, Feſcen-
ina locutione, h. e. laſcivo ſermone atque
entioſo uti ipſis liceret. *Joh. Pierius lib. 40.*
ieroglyph. Porrò ut puerorum Præ-
xta purpurâ circumdabatur: Ita Tyronū
eſtis pura, candida, ſine ulla erat purpura.
nde Papinius:

Nec ſaltem teneris oſtrum juvenile lacertis
Exſuit, albentiq; humeros induxit amictu.

liculæ autem Chlamides quæ dicantur, nō
ſquequaq; expeditum eſt: Sunt, qui eo
n loco *aliculi* legant; alii *caligæ*, ſive *caligulæ*:

Cur purpurea?

Tyronum veſtis alba.

Aliculæ Chlamides.
L. veſtis 23. par. puerilia ff. de aur. & arg. leg.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4703/A Vol. 1

alii aliter. Probatissima omnium est Florentina lectio, quæ habet, *aliculæ chlamidæ*: quas Cujacius *lib. 10. Observat cap. 18.* interpretatur Togas breves, ex Martialis auctoritate: qui, quam Brumæ diebus Aliculã missam dicebat ab Umbro, eandem alicubi brevem togam appellat:

——brevis gelidæ missa est toga tẽpore brumæ.

In Umbrum autem festivissimo lusit Epigrammate. lib. 14.

Brumæ diebus, feriisq; Saturni
Mittebat Umber aliculam mihi pauper,
Nunc mittit alicam. factus est enim dives.

Martialis explicatus. Taxat poëta Umbri avaritiam: qui olim, cum pauperioris esset cõditionis, *Aliculam* in Saturnalibus solebat mittere: nunc verò posteaquam ad pinguiorem pvenerit fortunã, mittat *Alicam.* *Alicula.* Alicula, vestimenti vel togæ genus majoris quidẽ pretii erat, quàm *Alica.* Alica: quam ex tritico confici, & Zeam appellari Perotus monet in Cornucop. *lib. 1. ad Martial. epigr. 105.* Et tamen, quia ab Alica dicta videbatur Alicula; ideò existimari poterat, hanc illâ minoris faciendam.

Bulla. *Propendentem Bullam)* Puerile gestamen fuisse Bullam, Persii versus ad Cornutum ostendunt:

Cum primùm pavido custos mihi purpura cessit,
Bullaq; succinctis laribus donata pependit.

Aper-

bertius autem Cicero in Verrinis: Bulla, quit, in toga prætexta erat ornamentum eritiæ, indiciũ atq; insigne fortunæ. Innuis enim Bulla in collo suspendebatur rea, quandoq; etiam argentea; libertinis rò & plebeiis scortea. Unde Juvenalis:

——— *signum de paupere loro*

ominat. Ideò verò Bullam Macrobius ex uorundam sentẽtia in cordis figuram pue- s ante pectus annexam fuisse credit, ut anc inspicientes, ita demum se homines ogitarent, si corde præstarent. Alii vocis ecuti significatum ἀπὸ τῆς βελῆς, id est, à consilio Bullam dici voluerunt; ideoq́; dam pueris gestandam, quod ætas ea alterius onsilio sit regenda. *Joh. Pierius lib. 41. Hieroglyphic.* Perotus insaniæ hoc plenum existimans, Bullam ad similitudinem ejus, quæ spiritu in aqua excitatur, pręcipuè dum bullit, pueris appensam censet: ut admonerentur illius, quod dici solet: Homo Bulla. Nec ulla fieri potuit verior comparatio ad vitæ humanæ fragilitatẽ ostendendam. Etsi autem Auctor noster Tarquinii Prisci Filium, primum omnium ea ætatula Bulla donatum fuisse ait: proditum tamen est, etiam Hersiliæ filium adhuc infantulum, ab ipso etiam Romulo, gestamine eo fuisse decoratũ. Spoponderat scilicet Romulus, cum

Cur cordis figuram repræsentabat?

1.

2.

3.

Hac primum quis donatus?

Sabinas raptas consolatum venisset, se e[...] infanti, quæ prima sibi civem Romanum [...]set enixa, illustre mun⁹ daturum. ut est ap[...] Macrobium.

Virilem sumebāt togam) Deposita pu[...]rili prætexta, virilis induebatur Toga: qua[...] puberes jam effecti ut plurimum accipieb[...] & in forum, indeque in Capitolium à pa[...] proximisque ducebantur. Unde Sene[...]

Toga virilis.

» Tenes utique memoria, quantum sense[...]
» gaudii, cum Prætextâ posita sumsisti virile[...]
» togam, & in forum deductus es. Atque [...] qui in forum ita deducebantur, Tyrone[...] quemadmodum & dies, quo deductio fi[...]bat, Tyrocinium dicebatur. *Adrian. Tu[...]neb. lib. 12. Adversar. cap. 6.* Nullum aute[...] certum sumendæ ejus tempus erat constitu[...]tum: dummodò post pubertatem id fiere[...] quippe Octavius Augustus annorum sede[...]cim; & Cajus Cæsar in undevigesimo; Ne[...]ro autem vix pubescens togam virilem sum[...]sit, quo maturior Imperio videretur. Di[...]vus quoque Antoninus Philosophus, & ex [...] Cæsaribus complures, in quintodecimo virilem sumsere togam, tunc cum præceps & lubrica Juvenum ætas videbatur, ut est apud Suetonium, Dionem & alios; itemque Alexandrum ab Alexandr. *libr. 5. Genial. dier. cap. 18.* Singulariter verò notandum est,

Tyrones.

Quo tempore sumta toga.

ſt, non infrequens eſſe, ut Heroum & prin-ipum liberi etiamnum adoleſcentuli ardua & conſulta negotia feliciter expleviſſe legā-ur. Sunt quippe occulta quædam virtu-um ſemina Regibus ingenita: quæ, ſi ado-eſcere ſinantur, repentè fructum ferunt in-duſtriæ & gloriæ, ſupra aliorum mortalium facultatem, & ante tempus Naturæ legibus præſtitutum, quaſi præcoci fruge. Sic enim Achilles vix dum ſex años natus, fero-ces leones ſagittâ trucidavit & apros: adeò ut Dianæ & Minervæ mirabilis eſſet, feras ſine retibus & canibus, pedum velocitate, & manuum robore conficiens, & ſe Peleo Re-ge dignum exhibens, ſi Pindaro credimus in Nemeis Ode. 3. Alexandrum quoque cui poſteà ex rebus geſtis Magno cognomentũ fuit, juvenili adhuc ætate Macedoniæ regno ſucceſſiſſe, facilè ex ex conſtiterit, quòd cum magnas eluctat⁹ itineris difficultates, ad de-lubrum Ægyptii Ammonis perveniſſet, Sa-cerdos eum puerum ſeu filiolum ſalutavit tam humanè, quàm audacter Demoſthenes appellare ſolebat adoleſcentulum: Contrà Alexander; pro Athenienſium muris (re-ſpondit) me virum præbebo. *Johan. Mo-nach. in vita Alexandr.* Sed Ethnica iſta mit-tamus, & ad ſacram nos convertamus pagi-nam. An non Salomon parvulus tum puer

Heroum liberi precocis ſunt frugis.

Achilles.

Alexander.

Salomon.

Sapientiam prudenter petiit à Deo, ut justè imperare posset? & immolatis mille hostiis sensit se litasse, & feliciter exorasse. Hunc Ignatius Martyr scribit *lib. Ep. cap. 3.* vix duodecimo ętatis anno regno potitum, terribile illud, & dijudicatu difficile de duabus mulieribus pro filio diffidentibus judicium determinasse, & sententia nō minus arguta, quàm æqua Controversiam valdè ambiguam diremisse. *libr. 3. Regum cap. 3. c. afferte mihi gladium. Ex. de præsum.*

Josias. Josias certè octennis regnare cœpit, neque pedem à Justiciæ & veræ Religionis via recessit: Deorū vanissimos ritus & Sacerdotes exterminavit: altaria & Equos Soli cōsecratos subvertit, & lucos succidit, in q̄bus verus cultus impia superstitione ꝓfanabatur, ut populus Deum verū, cœli & solis, & mundi totius auctorē cognosceret

Augustus. ac coleret *4. Reg. 22. & 23.* Sed & Romanorū quoq; Imperiū in Octavium Augustū, satis adhuc Juvenē, translatū fuisse, ex M. Tullii, qui conatibus ipsius valdè faverat, epistola quadam, qua facti se pœnitere testatur, non
„ obscurè constat. Ego, inquit, Rempub. fe-
„ felli: Ego ipse Senatū sibi manus afferre coë-
„ gi, cum te Junoniū puerum, & matris tuæ
„ partum aureum esse dixi. At te fata patriæ
„ Paridem futurum prædicabant, qui vastares
„ Urbem incendio, Italiam bello: qui castra

in tem-

templis Deorum immortalium; Sena- „
m in castris habiturus esses, ut ex Vell. Pa-
rculo *lib. 2. Historiar.* retulit Steph. Forca-
lus *lib. 1. de Gallor. Imper. & Philosoph.* Au- *Iunonius puer.*
stum autem Cicero Jnnonium puerum
ixit, tanquam Junone procreatum. quem-
dmodum & Plautus Militem suum glorio-
um (ridiculè quanquam & jculariter)
Venereum nepotulum indigitavit. Nam *Heroum origo cur ad Deos relata.*
doctissimus M. Varro utile regnis & ci-
itatibus dixit, ut proceres, viri fortissimi,
nimi & corporis viribus præcellentes, se
Diis genitos suaderent & crederent: ut ita
umana mens cœlestis stirpis fiducia res ma-
gnas moliretur, & ardentius cõficeret. Quo
respexisse videtur Plato, dum in Cratylo cẽ-
set Heroas omnes ex Deorũ amore erga Mu-
lieres, vel virorum erga Deas fuisse genitos,
& nomen accepisse ἀπὸ τοῦ ἔρωτος, ab Amore.
Hinc Æneas ille Trojanus Veneris filius lepido
commento habetur: Romulus, Martis &
Rheæ Sylviæ Vestalis proles. Et filii Dei,
Mose attestante, connubia mortalium mu-
lierum elegerunt, quæ perpulchræ erant.
Unde geniti fuerunt viri potentes & famosi.
Genes. 6. Sed eò tamen excrevit Alexan- *Alexander, Iovis filius.*
dri Macedonis insolentia & ambitio, ut non
satis esse putans, se & virum esse, & Re-
gem, & Magni nomen obtinere; nihil non
egerit, ut Ammonis Jovis filius haberetur,